

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) mietintö

Mietintöjä ja lausuntoja 35/2017

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen
täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) mietintö

Oikeusministeriö, Helsinki 2017

Oikeusministeriö

ISBN:978-952-259-611-6 (nid.)
ISBN 978-952-259-612-3 (PDF)

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Layout: Government Administration Unit, Publications

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö	21.6.2017	
Tekijät	Työryhmä; pj Pekka Nurmi; sihteeri lainsäädäntöneuvos Anu Talus, erityisasiantuntija Tanja Jaatinen, ylitarkastaja Anna Hänninen, neuvotteleva virkamies Leena Rantalankila ja erityisasiantuntija Leena Vetterranta		
Julkaisun nimi	EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) mietintö		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisu 35/2017		
Diaari/hankenumero	OM 1/41/2016; OM006:00/2016	Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
ISBN painettu	978-952-259-611-6	ISSN painettu	1798-7091
ISBN PDF	978-952-259-612-3	ISSN PDF	1798-7105
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-612-3		
Sivumäärä	234	Kieli	suomi
Asiasanat	henkilötietojen suoja, tietosuoja, työryhmät		
Tiivistelmä <p>Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat keväällä 2016 yleisen tietosuoja-asetuksen 2016/679 (EU). Asetuksella kumotaan EU:n henkilötiedodirektiivi 95/46/EY, joka on Suomessa pantu täytäntöön henkilötietolalla (523/1999). Yleinen tietosuoja-asetus tulee jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaksi 25.5.2018. Asetus jättää kuitenkin jäsenvaltioiden lainsäätäjille jonkin verran kansallista, asetuksen säännöksiä täsmentävää ja täydentävää liikkumavaraa.</p> <p>Oikeusministeriö asetti helmikuussa 2016 työryhmän, jonka keskeisenä tehtävänä oli valmistella lainsäädäntöehdotus tämän liikkumavaran käytöstä sekä valmistella ehdotus kansallisesta valvontaviranomaisesta. Työryhmän tehtävänä oli arvioida henkilötietolain kaltaisen yleislain tarvetta ja tehdä ehdotus mahdollisesti tarvittavasta yleislaista.</p> <p>Työryhmä ehdottaa, että henkilötietolaki kumotaan ja säädetään uusi henkilötietojen suoja koskeva yleislaki, tietosuojalaki, jolla täsmennetään ja täydennetään yleistä tietosuoja-asetusta. Lisäksi työryhmä ehdottaa eräitä muutoksia rikoslakiin ja sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Tietosuojalaki ja muut lainmuutokset ehdotetaan tuleviksi voimaan 25.5.2018.</p>			
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Painopaikka ja vuosi	Lönnberg Print & Promo, 2017		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi , www.oikeusministerio.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet	21.6.2017	
Författare	Arbetsgrupp; ordf. Pekka Nurmi, sekreterare Anu Talus, lagstiftningsråd, Tanja Jaatinen, specialsakkunnig, Anna Hänninen, överinspektör, Leena Rantalankila, konsultativ tjänsteman, och Leena Vettenranta, specialsakkunnig		
Publikationens titel	Betänkande av arbetsgruppen för genomförande av EU:s allmänna dataskyddsförordning (TATTI) Arbetsgruppens betänkande		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation 35/2017		
Diarie-/projektnummer	OM 1/41/2016; OM006:00/2016	Tema	Betänkanden och utlåtanden
ISBN tryckt	978-952-259-611-6	ISSN tryckt	1798-7091
ISBN PDF	978-952-259-612-3	ISSN PDF	1798-7105
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-612-3		
Sidantal	234	Språk	finska
Nyckelord	skydd för personuppgifter, dataskydd, arbetsgrupper		
Referat	<p>Europaparlamentet och rådet antog våren 2016 den allmänna dataskyddsförordningen 2016/679 (EU). Genom förordningen upphävs EU:s personuppgiftsdirektiv 95/46/EG, som i Finland har genomförts genom personuppgiftslagen (523/1999). Den allmänna dataskyddsförordningen blir direkt tillämplig i medlemsstaterna den 25 maj 2018. Förordningen ger dock medlemsstaternas lagstiftare ett visst rörelseutrymme att nationellt precisera och komplettera förordningens bestämmelser.</p> <p>Justitieministeriet tillsatte i februari 2016 en arbetsgrupp. En av de viktigaste uppgifterna för arbetsgruppen var att bereda ett förslag till lagstiftning om hur detta rörelseutrymme ska utnyttjas samt att bereda ett förslag till nationell tillsynsmyndighet. Arbetsgruppens skulle bedöma behovet av en allmän lag liknande personuppgiftslagen och lägga fram ett förslag till en eventuell allmän lag.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att personuppgiftslagen upphävs och att det stiftas en ny allmän lag om skydd för personuppgifter, dataskyddslagen, som preciserar och kompletterar den allmänna dataskyddsförordningen. Dessutom föreslår arbetsgruppen vissa ändringar i strafflagen och lagen om verkställighet av böter. Dataskyddslagen och de andra lagändringarna föreslås träda i kraft den 25 maj 2018.</p>		
Förläggare	Justitieministeriet		
Tryckort och år	Lönnberg Print & Promo, 2017		
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi , www.justitieministeriet.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat keväällä 2016 asetuksen luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (EU 2016/679, jäljempänä yleinen tietosuoja-asetus). Yleinen tietosuoja-asetus tulee 25.5.2018 lähtien suoraan sovellettavaksi EU:n jäsenmaissa. Yleinen tietosuoja-asetus jättää kuitenkin jäsenvaltioille merkittävää kansallista liikkumavaraa.

Oikeusministeriö asetti 17.2.2016 työryhmän (jäljempänä TATTI-työryhmä tai työryhmä) selvittämään yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämien kansallisten lainsäädäntö-toimenpiteiden tarvetta ja valmistelemaan yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämiä muutoksia henkilötietojen käsittelystä annettuun yleiseen kansalliseen lainsäädäntöön sekä koordinoimaan asiasta annetun erityislainsäädännön tarkistamiseksi tarpeellista lainvalmistelutyötä. Työryhmän toimikausi on 17.2.2016–16.2.2018.

Työryhmän tuli laatia ehdotuksensa lainsäädännön muutoksiksi hallituksen esityksen muotoon. Työryhmän tuli saada mietintönsä lainsäädännön muutosehdotuksista valmiiksi 31.5.2017 mennessä.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin oikeustieteen lisensiaatti Pekka Nurmi.

Työryhmän jäseniksi kutsuttiin hallitussihteeri Heidi Viitala valtioneuvoston kansliasta, lakimies Tommy Walkila ulkoasiainministeriöstä, EU-erityisasiantuntija Anu Talus oikeusministeriöstä, erityisasiantuntija Tiina Mantere sisäministeriöstä, hallitussihteeri Perttu Wasenius puolustusministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Sami Kivivasara valtiovarainministeriöstä, hallitusneuvos Immo Aakkula opetus- ja kulttuuriministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Kirsi Taipale maa- ja metsätalousministeriöstä, ylitarkastaja Maria Aholainen liikenne- ja viestintäministeriöstä, erityisasiantuntija Marja Penttilä sosiaali- ja terveysministeriöstä, hallitusneuvos Kari Mäkinen työ- ja

elinkeinoministeriöstä, erityisasiantuntija Riitta Autere ympäristöministeriöstä, toimistopäällikkö Heljä-Tuulia Pihamaa tietosuojavaltuutetun toimistosta, lakimies Ida Sulin Suomen Kuntaliitosta, asiantuntija Niina Harjunheimo Elinkeinoelämän keskusliitto EK:sta, lakimies Paula Ilveskivi Akava ry:stä edustaen myös Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:tä ja Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry:tä, johtava lakimies Tuula Sario Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry:stä sekä professori Päivi Korpisaari Helsingin yliopistosta. Heidi Viitalan tilalle tuli 29.7.2016 alkaen lainsäädäntöneuvos Sanna Helopuro, Niina Harjunheimon tilalle tuli 23.8.2016 alkaen asiantuntija Veli Sinda, Maria Aholaisen tilalle 14.9.2016 alkaen ylitarkastaja Maija Rönkä ja johtavan lakimiehen Tuula Sarion tilalle 2.6.2017 alkaen lakimies Timo Niemi.

Työryhmän sihteereiksi määrättiin oikeusministeriöstä EU-erityisasiantuntija (1.5.2017 alkaen lainsäädäntöneuvos) Anu Talus, neuvotteleva virkamies Leena Rantalankila sekä erityisasiantuntija Leena Vettenranta. Työryhmä on lisäksi ottanut sihteereikseen 8.6.2016 alkaen ylitarkastaja Anna Hännisen tietosuojavaltuutetun toimistosta ja 8.11.2016 alkaen lakimies Tanja Jaatisen Avance Asianajotoimisto Oy:stä (1.1.2017 alkaen erityisasiantuntija oikeusministeriössä).

Työryhmä on kokoontunut 21.6.2017 mennessä 21 kertaa.

Työnsä aikana työryhmä on kuullut useita intressitahoja ja järjestänyt kuulemis- ja tiedotustilaisuuksia.

Työryhmä ehdottaa säädettäväksi uuden tietosuoja koskevan yleislain, jonka nimi olisi tietosuojalaki. Lailla täsmennettäisiin ja täydennettäisiin Euroopan unionin yleistä tietosuojaasetusta. Työryhmä ehdottaa, että samalla kumottaisiin henkilötietolaki (523/1999), laki tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta (389/1994) sekä asetus tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta (432/1994). Lisäksi työryhmä ehdottaa rikoslakia ja sakon täytäntöönpanosta annettua lakia muutettavaksi.

Saatuaan mietintönsä valmiiksi työryhmä luovuttaa sen kunnioittavasti oikeusministeriölle.

Helsingissä 21.6.2017

Pekka Nurmi

Sanna Helopuro

Tommy Walkila

Anu Talus

Tiina Mantere

Perttu Wasenius

Sami Kivivasara

Immo Aakkula

Kirsi Taipale

Maija Rönkä

Marja Penttilä

Kari Mäkinen

Riitta Autere

Heljä-Tuulia Pihamaa

Ida Sulin

Veli Sinda

Paula Ilveskivi

Timo Niemi

Päivi Korpisaari

Tanja Jaatinen

Anna Hänninen

Leena Rantalankila

Leena Vettenranta

Sisältö

Tiivistelmä	13
Sammanfattning.....	15
1 Työryhmän tehtävä	17
2 Tehtävän suorittaminen.....	19
2.1 Yleistä	19
2.2 Työryhmän työhön liittyvät selvitykset.....	21
3 Työryhmän ehdotukset.....	22
3.1 Yleistä	22
3.2 Asiat, joista työryhmä ei ole saavuttanut yhteisymmärrystä.....	23
3.2.1 Hallinnollisten sakkojen määrääminen viranomaisille	23
3.2.2 Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muutostarpeet	36
3.3 Erityislainsäädännön uudistamista koskevia linjauksia	37
4 Jatkotyö	41
Liite 1. Työryhmän asettamispäätös	42
Liite 2. Liikkumavarataulukko	48
Liite 3. Ehdotus hallituksen esitykseksi eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi yleiseksi lainsäädännöksi.....	68

Liite 4. Työryhmän eräiden jäsenten ehdotus luonnokseksi laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta	209
Liite 5. Tietosuojavaltuutetun toimisto – Resurssiarvio	221

TIIVISTELMÄ

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat keväällä 2016 yleisen tietosuoja-asetuksen 2016/679 (EU). Asetuksella kumotaan EU:n henkilötietodirektiivi 95/46/EY, joka on Suomessa pantu täytäntöön henkilötietolailla (523/1999). Yleinen tietosuoja-asetus tulee jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaksi 25.5.2018. Asetus jättää kuitenkin jäsenvaltioiden lainsäätäjille jonkin verran kansallista, asetuksen säännöksiä täsmentävää ja täydentävää liikkumavaraa.

Oikeusministeriö asetti helmikuussa 2016 työryhmän, jonka keskeisenä tehtävänä oli valmistella lainsäädäntöehdotus tämän liikkumavaran käytöstä sekä valmistella ehdotus kansallisesta valvontaviranomaisesta. Työryhmän tehtävänä oli arvioida henkilötietolain kaltaisen yleislain tarvetta ja tehdä ehdotus mahdollisesti tarvittavasta yleislaista.

Työryhmä ehdottaa, että henkilötietolaki kumotaan ja säädetään uusi henkilötietojen suoja koskeva yleislaki, tietosuojalaki, jolla täsmennetään ja täydennetään yleistä tietosuoja-asetusta. Lisäksi työryhmä ehdottaa eräitä muutoksia rikoslakiin ja sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Tietosuojalaki ja muut lainmuutokset ehdotetaan tuleviksi voimaan 25.5.2018.

Työryhmä on käynyt tietosuoja-asetuksen läpi artikla artiklalta ja arvioinut kunkin artiklan mahdollisesti antaman liikkumavaran käytön edellytyksiä ja tarkoituksenmukaisuutta. Osa näistä liikkumavarasäännöksistä jopa velvoittaa kansallisiin lainsäädäntötoimiin. Näin on muun muassa useiden valvontaviranomaista ja oikeusturvaa koskevien artiklojen osalta.

Siinä määrin kuin on ollut mahdollista ja tarkoituksenmukaista, työryhmä on pitänyt nykyistä henkilötietolakia lähtökohtana. Työryhmä ehdottaa tietosuoja-asetuksen säännösten soveltamista kattavasti myös asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävään henkilötietojen käsittelyyn, jollei laissa toisin säädettäisi. Tietojenkäsittelyn erityistilanteiden kohdalla (kuten sananvapauden turvaaminen, yhteensovittaminen julkisuusperiaatteen kanssa, henkilötunnuksen käsittely, tieteellinen ja historiallinen tutkimus sekä tilastointi) nykyisen henkilötietolain sääntely on tarjonnut hyvän lähtökohdan.

Valvontaviranomaisen osalta työryhmä ehdottaa tietosuojavaltuutetun ja hänen toimistonsa laajentamista tietosuojavirastoksi. Nykyinen tietosuojalautakunta lakkaisi sen toimivaltuuksien muuttuessa tietosuoja-asetuksen myötä. Sen sijaan työryhmä ehdottaa, että tietosuojaviraston sisäisenä päätöksentekuelimenä olisi erityinen seu-

raamuslautakunta tietosuojaviraston ratkaistessa merkittävimpiä seuraamusasioita eli hallinnollisten sakkojen määräämistä tai henkilötietojen käsittelyä koskevia rajoituksia tai kieltoja.

Tietosuoja-asetus nojautuu seuraamusten osalta voimakkaasti hallinnollisiin sakkoihin. Työryhmä on tukeutunut tähän lähtökohtaan ja ehdottaa hallinnollisia sakkoja täydennettäväksi rikosoikeudellisin seuraamuksin vain silloin, kun hallinnolliset sakot eivät ole käytettävissä. Rikosoikeudellisen järjestelmän kehittämisessä on lisäksi pidetty silmällä seuraamusten ulottamista käytännössä yleisimmin esiintyneisiin tilanteisiin.

Tietosuoja-asetuksen soveltamisesta aiheutuu moninaisia vaikutuksia yhteiskunnan eri alueilla ja toimijoihin. Näistä vähäisimpiä eivät ole erilaiset kustannusvaikutukset. Kustannusvaikutukset seuraavat pitkälti suoraan tietosuoja-asetuksesta eivätkä työryhmän ehdotuksesta. Sääntelyn toimivuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, että kansalliselle valvontaviranomaiselle, tietosuojavirastolle, luodaan voimavarojen suhteen riittävät toimintaedellytykset. Tietosuoja-asetus velvoittaa jäsenvaltioita huolehtimaan tästä. Varsinkin pidemmällä aikavälillä voidaan arvioida esimerkiksi yleiseurooppalaisen sääntelyn ja täytäntöönpanon tehokkuuden tuovan kansalaisten asemaa ja yhteiskunnan toimintaedellytyksiä parantavia sekä elinkeinoelämää edistäviä vaikutuksia.

Työryhmässä ei ole äänestetty, mutta siltä osin kuin työryhmä ei ole ollut yksimielinen, eri näkökannat perusteluineen on kirjattu mietintöön asianomaiseen kohtaan. Lisäksi mietinnön liitteenä on luonnos ehdotukseksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta.

Tietosuoja-asetusta täydentävän kansallisen lainsäädännön valmistelu on EU:n jäsenvaltioissa vielä kesken. Myöhemmin voidaankin joutua eräitä työryhmän ehdotuksia vielä arvioimaan jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhdenmukaisuuden näkökulmasta. Esimerkiksi kysymyksen vanhempainvastuunkantajan suostumusta koskevan lapsen ikärajan määrittämisestä lapsiin kohdistuvissa tietoyhteiskunnan palveluissa työryhmä on jättänyt tällaisen jatkotarkastelun varaan.

Tietosuojalaki yleislakina koskisi henkilötietojen käsittelyä laajasti yhteiskunnan eri sektoreilla. Ehdotuksella hallituksen esitykseksi onkin liityntöjä monilla aloilla vireillä olevaan uudistustyöhön. Suomessa on lisäksi nykyisin voimassa huomattava määrä henkilötietojen käsittelyä koskevia erityissäännöksiä. Työryhmä on mietinnössään esittänyt linjauksia tämän sääntelyn uudistamisesta silmällä pitäen muun muassa sääntelyn tarpeettoman yksityiskohtaisuuden vähentämistä. Työryhmän tehtävänä on vielä 16.2.2018 päättyvän toimikautensa aikana osaltaan koordinoita tätä työtä.

SAMMANFATTNING

Europaparlamentet och rådet antog våren 2016 den allmänna dataskyddsförordningen 2016/679 (EU). Genom förordningen upphävs EU:s personuppgiftsdirektiv 95/46/EG, som i Finland har genomförts genom personuppgiftslagen (523/1999). Den allmänna dataskyddsförordningen blir direkt tillämplig i medlemsstaterna den 25 maj 2018. Förordningen ger dock medlemsstaternas lagstiftare ett visst rörelseutrymme att nationellt precisera och komplettera förordningens bestämmelser.

Justitieministeriet tillsatte i februari 2016 en arbetsgrupp. En av de viktigaste uppgifterna för arbetsgruppen var att bereda ett förslag till lagstiftning om hur detta rörelseutrymme ska utnyttjas samt att bereda ett förslag till nationell tillsynsmyndighet. Arbetsgruppens skulle bedöma behovet av en allmän lag liknande personuppgiftslagen och lägga fram ett förslag till en eventuell allmän lag.

Arbetsgruppen föreslår att personuppgiftslagen upphävs och att det stiftas en ny allmän lag om skydd för personuppgifter, dataskyddslagen, som preciserar och kompletterar den allmänna dataskyddsförordningen. Dessutom föreslår arbetsgruppen vissa ändringar i strafflagen och lagen om verkställighet av böter. Dataskyddslagen och de andra lagändringarna föreslås träda i kraft den 25 maj 2018.

Arbetsgruppen har gått igenom dataskyddsförordningen artikel för artikel och bedömt förutsättningarna för och ändamålsenligheten av att utnyttja det rörelseutrymme som respektive artikel eventuellt tillåter. En del av dessa bestämmelser med spelrum rentav förpliktar till nationella lagstiftningsåtgärder. Detta är fallet bland annat i fråga om flera artiklar som gäller tillsynsmyndigheten och rättssäkerhet.

I den mån det har varit möjligt och ändamålsenligt har arbetsgruppen haft den nuvarande personuppgiftslagen som utgångspunkt. Arbetsgruppen föreslår att bestämmelserna i dataskyddsförordningen ska tillämpas på ett heltäckande sätt också på sådan behandling av personuppgifter som inte faller under förordningens tillämpningsområde, om inte något annat föreskrivs i lag. När det gäller särskilda behandlingssituationer (såsom att trygga yttrandefriheten och samordna den med offentlighetsprincipen, behandla personbeteckningar, vetenskaplig och historisk forskning samt statistikföring) har regleringen i den nuvarande personuppgiftslagen erbjudit en bra utgångspunkt.

När det gäller tillsynsmyndigheten föreslår arbetsgruppen att dataombudsmannen och dataombudsmannens byrå utvidgas till en dataskyddsmyndighet. Den nuvarande datasekretessnämnden dras in när de befogenheter som tillkommit den ändras i och med dataskyddsförordningen. I stället föreslår arbetsgruppen att dataskyddsmyndig-

heten ska ha en särskild påföljdsnämnd som internt beslutsfattande organ när myndigheten avgör de viktigaste påföljdsärendena, dvs. påförande av administrativa sanktionsavgifter eller begränsningar eller förbud som gäller behandlingen av personuppgifter.

När det gäller påföljder stödjer sig dataskyddsförordningen kraftigt på administrativa sanktionsavgifter. Arbetsgruppen har haft detta som utgångspunkt och föreslår att administrativa sanktionsavgifter kompletteras med straffrättsliga påföljder endast när administrativa sanktionsavgifter inte kan användas. När det straffrättsliga systemet utvecklats har man dessutom hållit ett öga på att påföljderna i praktiken ska omfatta de vanligast förekommande situationerna.

Tillämpningen av dataskyddsförordningen har många slags konsekvenser, inte minst kostnadseffekter, på olika samhällsområden och för olika samhällsaktörer. Kostnadseffekterna är till stor del en direkt följd av dataskyddsförordningen och inte av arbetsgruppens förslag. För att regleringen ska fungera är det dock viktigt att den nationella tillsynsmyndigheten, dataskyddsmyndigheten, får tillräckliga verksamhetsförutsättningar med avseende på resurserna. Dataskyddsförordningen ålägger medlemsstaterna att se till detta. I synnerhet på längre tid kan man bedöma att effektiv allmänuropeisk reglering och verkställighet har effekter som förbättrar medborgarnas ställning och samhällets verksamhetsförutsättningar samt främjar näringslivet.

Arbetsgruppen har inte röstat, men till den del som arbetsgruppen inte har varit enig har olika ståndpunkter jämte motivering skrivits in i betänkandet vid punkten i fråga. Som bilaga till betänkandet finns ett utkast till ett förslag till ändring av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Beredningen av nationell lagstiftning som ska komplettera dataskyddsförordningen pågår fortfarande i EU:s medlemsstater. Man kan senare bli tvungen att bedöma vissa av arbetsgruppens förslag på nytt med avseende på en enhetlig lagstiftning i medlemsstaterna. Till sådan fortsatt granskning har arbetsgruppen överlåtit till exempel frågan om bestämmande av åldersgränsen för barn när det gäller samtycke från den person som har föräldraansvar i vissa av informationssamhällets tjänster för barn.

Dataskyddslagen ska vara en allmän lag gäller behandlingen av personuppgifter inom olika samhällssektorer. Förslaget till regeringens proposition har anknytningar till reformarbete som pågår på olika områden. I Finland gäller för närvarande dessutom ett stort antal specialbestämmelser om behandling av personuppgifter. Arbetsgruppen har i sitt betänkande angett riktlinjer för en revidering av denna reglering med tanke på bland annat att minska onödigt detaljerad reglering. Arbetsgruppens uppgift är också att samordna detta arbete under sin mandatperiod som pågår till den 16 februari 2018.

1 Työryhmän tehtävä

Työryhmän tehtävänä oli toimeksiantonsa mukaan arvioida henkilötietolain toimivuus henkilötietojen käsittelyä sääntelevänä yleislakina, erityissäännösten tarpeellisuus ja merkitys sekä varmistaa lainsäädännön toimivuus ja johdonmukaisuus. Edelleen tavoitteena oli lainsäädännön selkiyttäminen ja sitä kautta lainsäädännön asettamien velvollisuuksien ja oikeuksien parempi toteutuminen.

Työryhmän tuli toimeksiantonsa mukaan

1. selvittää Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämien kansallisten lainsäädäntötoimenpiteiden tarve sekä erityisesti se, onko voimassa olevan henkilötietolain kaltaiselle yleiselle kansalliselle tietosuojalainsäädännölle tarvetta ja valmistella ehdotus asiasta mahdollisesti tarvittavaksi yleiseksi lainsäädännöksi;
2. selvittää, onko kansallista tietosuojaviranomaista koskevaa kansallista lainsäädäntöä tarpeen tarkistaa ja valmistella ehdotus tarvittavaksi lainsäädännöksi kansallisesta tietosuojaviranomaisesta, sen organisaatiosta, tehtävistä ja toimivaltuuksista;
3. selvittää tietosuoja-asetuksen jäsenvaltion lainsäädännölle jättämän kansallisen liikkumavaran antamat mahdollisuudet sekä esittää periaatteet liikkumavaran tarkoituksenmukaisesta käytöstä; sekä
4. koordinoida ja avustaa henkilötietojen käsittelystä annetun erityislainsäädännön tarkistamiseksi tehtävää lainvalmistelutyötä.

Työryhmän tuli ottaa työssään huomioon pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman tavoite pidättäytyä kansallisesta lisäsääntelystä Euroopan unionin lainsäädännön toimeenpanossa samoin kuin tavoitteet vahvistaa kansalaisten oikeutta valvoa ja päättää itseään koskevien tietojen käyttöä sekä varmistaa tietojen sujuva siirtyminen viranomaisten välillä. Lisäksi tuli kiinnittää huomiota mahdollisuuksiin luopua tarpeettomasta erityissääntelystä.

Työryhmän tuli laatia ehdotuksensa lainsäädännön muutoksiksi hallituksen esityksen muotoon. Työryhmän tuli saada mietintönsä lainsäädännön muutosehdotuksista valmiiksi 31.5.2017 mennessä.

Työryhmän toimeksianto on tämän mietinnön liitteenä (liite 1).

2 Tehtävän suorittaminen

2.1 Yleistä

Työryhmä on keskittynyt erityisesti toimeksiannon mukaisiin tehtäviinsä 1 ja 2, mutta on käsitellyt myös liikkumavaran käyttöä ja antanut yleistä ohjeistusta erityislainsäädännön tarkistamista koskevassa työssä. TATTI-työryhmä kokoontui 21.6.2017 mennessä 21 kertaa.

Varsinaisen työryhmän lisäksi perustettiin neljä alatyöryhmää, joissa käsiteltiin eräitä tietosuoja-asetuksen kansallisen täydentämisen kannalta tärkeitä aihekokonaisuuksia. Näitä olivat tietosuoja-asetuksen mukainen valvontaviranomainen, sananvapauden ja henkilötietojen suojan yhteensovittaminen (85 artikla), asiakirjajulkisuuden ja henkilötietojen suojan yhteensovittaminen (86 artikla) sekä tieteellisen tutkimuksen, tilastoinnin ja yleisen edun mukaisen arkistointitarkoitusten yhteensovittaminen henkilötietojen suojan kanssa (89 artikla). Alatyöryhmät ovat kuulleet myös ulkopuolisia intressitahoja. Esimerkiksi julkisuusperiaatetta käsittelevässä alatyöryhmässä kuultiin Helsingin kaupungin edustajia.

Työryhmä järjesti 1.12.2016 kuulemistilaisuuden 8 artiklan mukaisesta lapsen ikärajasta. Tilaisuuteen osallistuivat edustajat Kilpailu- ja kuluttajavirastosta, Suomen Yrittäjät ry:stä, Lastensuojelun Keskusliitosta, Kansallisesta audiovisuaalisesta instituutista, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry:stä, Viestintävirastosta, Lapsiasiavaltuutetun toimistosta ja Keskuskauppakamarista. Lisäksi Keskuskauppakamari, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Viestintävirasto, Lapsiasiavaltuutettu, Facebook Inc, Lastensuojelun Keskusliitto sekä Kilpailu- ja kuluttajavirasto toimittivat lausuntonsa asiassa kirjallisena.

Työryhmä on pyytänyt osana mietintönsä valmistelua kirjallisia lausuntoja laadituista muistioista alan toimijoilta ja muilta relevanteilta tahoilta liittyen sanan-

vapauden sekä tieteellisen tutkimuksen ja tilastoinnin yhteensovittamiseen henkilötietojen suojan kanssa.

Sananvapautta (85 artikla) koskevaan muistioon saatiin lausunnot Viestintävirastolta, Sanoma Media Finland Oy:ltä, Alma Media Suomi Oy:ltä, MTV Oy:ltä, Journalistiliitolta, Medialiitolta ja Yleisradio Oy:ltä.

Tieteellistä tutkimusta ja tilastointia koskeviin muistioihin saatiin lausunnot seuraavilta tahoilta: Aalto-yliopisto, Akava ry, Biopankki Borealis, CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy, Elinkeinoelämän Keskusliitto (EK), ETENE, F-Secure Oyj, Helsingin yliopisto, HUS, Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Kansallisarkisto, Kela, Lapin yliopisto, LYNET, Lääketeollisuus ry, Nokia Technologies, Orion Oyj, Oulun yliopisto, puolustusministeriö, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri, SAK ry, Suomen Akatemia, Suomen Syöpäpöytätilaat ry, Taideyliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto, Tampereen yliopiston tietoaristo, Tekes, Tekesin rahoittama strateginen tutkimusavaus Digital Health Revolution, työ- ja elinkeinoministeriö, THL, Tilastokeskus, VATT, Väestörekisterikeskus ja Åbo Akademi.

Työryhmän puheenjohtaja ja sihteeri ovat pitäneet tiiviisti yhteyttä muiden jäsenvaltioiden kanssa. Suomen toimiessa Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana vuonna 2016 Suomen aloitteesta järjestettiin joulukuussa 2016 Pohjoismaiden yhteinen tilaisuus, jossa muun muassa selvitettiin, onko yleistä tietosuojasetusta täydentävillä kansallisilla laeilla mahdollisuutta Pohjoismaiden yhteisille ratkaisuille. Tapaaamisessa keskusteltiin etenkin yleisen tietosuojasetuksen 8 artiklan mukaisesta lapsen ikärajan sekä henkilötunnuksen käsittelystä. Lisäksi työryhmän puheenjohtaja ja sihteeri ovat osallistuneet lukuisiin eri aihepiirien asiantuntija- ja sidosryhmätilaisuuksiin sekä olleet yhteydessä Ahvenanmaan maakunnan yleistä tietosuojasetusta täydentämistä valmisteleviin tahoihin.

Työryhmä järjesti 28.2.2017 tilaisuuden ministeriöiden ja tietosuojavaltuutetun toimiston edustajille. Tilaisuudessa kerrottiin työryhmän työn tilanteesta, sektorikohtaisen lainsäädännön uudistamisesta ja tietosuojasetuksen mahdollistaman kansallisen liikkumavaran tarkoituksenmukaisesta käytöstä. Tilaisuuteen osallistui noin 100 henkilöä.

2.2 Työryhmän työhön liittyvät selvitykset

Työryhmän työhön liittyen on toteutettu selvitykset yleisen tietosuoja-asetuksen yritys-vaikutuksista sekä voimassa olevan erityislainsäädännön suhteesta tietosuoja-asetuksen mukaiseen oikeusperustaan.

Valtioneuvoston kanslian rahoittamassa yleisen tietosuoja-asetuksen kansallista toimeenpanoa selvittäneessä hankkeessa IPR University Centerin, Helsingin yliopiston ja Lapin yliopiston tutkijat kävivät läpi lähes 800 säädöstä ja arvioivat ovatko ne oikeusperustan osalta sopusoinnussa yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa (ISBN 978-952-287-389-7).

Säädösten läpikäynnin keskeisin havainto oli, että suurimmaksi osaksi säädökset ovat yhteensopivia tietosuoja-asetuksen kanssa. Selvityksessä havaittiin, että merkittäviä ongelmia oikeusperusteiden yhteensopivuuden kanssa ei ole. Erot direktiivin 95/46/EY ja yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimusten välillä osoittautuivat tässä suhteessa melko pieniksi. Muutamista yksittäisistä säädöksistä kuitenkin löydettiin toimenpiteitä edellyttäviä säännöksiä. Laaditussa raportissa käydään läpi kaikki arvioidut säädökset ja esitetään niitä koskevat huomiot.

Haastavimmaksi alueeksi identifioitiin niin sanottujen arkaluonteisten tietojen käsittelyn oikeusperustaan liittyvä kansallinen liikkumavara, josta säädetään yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa. Erityisen hankalasti tulkittavana pidettiin 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan mukaista yleistä etua. Arkaluonteisia tietoja koskevat Suomessa voimassa olevat säännökset näyttäytyivät sinänsä tarpeellisina, mutta monesti voi olla vaikea sanoa, minkä yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa säädetyn kohdan alle kukin säännös menee.

Selvityksen yhteyteen perustettu asiantuntijapaneeli katsoi, että ministeriöiden olisi raportissa esitettyjen kommenttien pohjalta aiheellista tarkistaa oman hallinnonalansa lainsäädännön henkilötietojen käsittelylle säädetty oikeusperusta kiinnittäen huomiota erityisesti arkaluonteisiin tietoihin ja suostumuksen tarpeellisuuteen muun muassa yleisen tietosuoja-asetuksen 6, 7 ja 9 artiklojen pohjalta. Hankkeen yhteydessä ei arvioitu erityissäännösten tarpeellisuutta tai välttämättömyyttä, vaan asetuksenmukaisuudessa on arvioitu yksinomaan käsittelyn oikeudellista perustaa. Näin ollen hallinnonalakohtaista erityislainsäädännön tarkastustyötä on väistämättä jatkettava.

3 Työryhmän ehdotukset

3.1 Yleistä

Työryhmä on käynyt läpi kaikki yleisen tietosuoja-asetuksen artiklat, joissa on jollakin tavoin kysymys kansallisesta liikkumavarasta. Työryhmä on arvioinut liikkumavaran käytön tarpeen toimeksiannossa asetettujen suuntaviivojen mukaisesti. Työryhmän arviot on kirjattu liitteenä olevaan taulukkoon (liite 2). Niiltä osin kuin työryhmä on nähnyt tarpeelliseksi ja mahdolliseksi liikkumavaran käytön yleisten säännösten muodossa, työryhmä on laatinut ehdotuksen hallituksen esityksen muotoon. Tämä ehdotus sisältää ehdotuksen tietosuojalaiksi ja laiksi rikoslain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta (liite 3).

Työryhmässä on ollut erilaisia näkemyksiä kahdesta asiakokonaisuudesta. Yhteisymmärrystä ei ole työryhmässä saavutettu siitä, tulisiko kansallista liikkumavaraa käyttää hallinnollisten sakkojen määräämiseen viranomaisille. Lisäksi tavasta, jolla julkisuusperiaate ja henkilötietojen suoja tulisi sovittaa yhteen on esitetty eri näkemyksiä.

Työryhmä on käsitellyt myös alustavia linjauksia kansallisen lainsäädännön laajemmassa uudistamisessa. Näitä käsitellään seuraavissa jaksoissa 3.2 ja 3.3.

3.2 Asiat, joista työryhmä ei ole saavuttanut yhteisymmärrystä

3.2.1 Hallinnollisten sakkojen määrääminen viranomaisille

Johdanto

Yleisen tietosuojasetuksen 83 artiklassa säädetään hallinnollisten sakkojen määräämisen yleisistä edellytyksistä. Artiklan nojalla kansallinen valvontaviranomainen voi määrätä yleisen tietosuojasetuksen rikkomisesta hallinnollisen sakon rekisterinpitäjälle ja henkilötietojen käsittelijälle. Rikkomisen tyypistä riippuen hallinnollisen sakon suuruus voi tietyissä tilanteissa olla 10 000 000 euroa, tai jos kyseessä on yritys, kaksi prosenttia sen edeltävän tilikauden vuotuisesta maailmanlaajuisesta kokonaisliiketoiminnasta sen mukaan, kumpi näistä määristä on suurempi. Sen sijaan hallinnollisen sakon suuruus voi vakavampien rikkomusten osalta olla enintään 20 000 000 euroa, tai jos kyseessä on yritys, neljä prosenttia sen edeltävän tilikauden vuotuisesta maailmanlaajuisesta kokonaisliiketoiminnasta.

Yleisen tietosuojasetuksen 84 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vahvistettava säännöt asetuksen rikkomisten vuoksi määrättäviä seuraamuksia varten, erityisesti niiden rikkomisten osalta, joihin ei 83 artiklan nojalla sovelleta hallinnollisia sakkoja. Jäsenvaltioiden on lisäksi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi. Tällaisten seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia.

Yleisen tietosuojasetuksen 83 artiklan 7 kohdan mukaan kukin jäsenvaltio voi asettaa sääntöjä siitä, voidaanko viranomaisille tai julkishallinnon elimille määrätä kyseisessä jäsenvaltiossa hallinnollisia sakkoja ja missä määrin. Jäsenvaltioilla on näin ollen yleisen tietosuojasetuksen puitteissa liikkumavaraa sen määrittämiseksi, miltä osin viranomaisille tai julkishallinnon elimille voidaan määrätä asetuksen mukaisia hallinnollisia sakkoja.

Mikäli kansallisessa lainsäädännössä ei toisin säädetä, voidaan viranomaisille ja julkishallinnon elimille määrätä vastaavia hallinnollisia sakkoja kuin yksityisillekin toimijoille. Tällöin hallinnollisten sakkojen suuruudet olisivat viranomaisten ja julkishallinnon elinten osalta kuitenkin enintään 10 000 000 tai 20 000 000 euroa.

Yleisen tietosuojasetuksen 83 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua liikkumavaran käyttämättä jättämisen kannalla olivat työryhmän puheenjohtaja Nurmi sekä jäsenet Ta-

lus, Walkila, Penttilä, Korpisaari, Niemi, Ilveskivi, Pihamaa ja Sinda. Liikkumavaran käyttämisen kannalla olivat jäsenet Aakkula, Kivivasara, Taipale, Mantere, Sulin, Rönkä ja Autere. Muut työryhmän jäsenet näkivät asiassa olevan perusteluja puolesta ja vastaan eivätkä halunneet valmistelun tässä vaiheessa ottaa kysymykseen täsmällistä kantaa. Seuraavassa on kirjattu ensin niiden työryhmän jäsenten perustelut, jotka puolsivat kantaa pitäytyä yleisen tietosuoja-asetuksen sääntelyssä ja sen jälkeen niiden jäsenten perustelut, jotka katsoivat, että julkisille toimijoille ei tulisi voida määrätä hallinnollisia sakkoja. Näiden näkemyksien jälkeen on kirjattu niiden jäsenten näkemys, jotka ovat katsoneet, että sakkojen ylärajaa tulisi alentaa.

Liikkumavaran käyttämättä jättämisen puolesta esitettyjä näkemyksiä

Yleistä

Yleisen tietosuoja-asetuksen 84 artiklan mukaan sen rikkomisesta määrättävien seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Johdanto-osan 11 kappaleen mukaan henkilötietojen suojaaminen tehokkaasti kaikkialla unionissa edellyttää rekisteröityjen oikeuksien ja henkilötietoja käsittelevien ja niiden käsittelystä päättävien velvollisuuksien vahvistamista ja täsmentämistä samoin kuin samantasoisia valtuuksia valvoa henkilötietojen suojaa koskevien sääntöjen noudattamista ja samantasoisia seuraamuksia sääntöjen rikkomisesta jäsenvaltioissa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanon tehokkuus edellyttää, että se pannaan täytäntöön oikeasisältöisesti. Yleisen tietosuoja-asetuksen tavoitteiden tulee toteutua ja täytäntöönpano tulee toteuttaa kaikilta osin. EU-oikeuden tehokasta täytäntöönpanoa ei ole hallinnollisiin sakkoihin perustuvan seuraamusjärjestelmän rajoittaminen siten, että viranomaiset jäisivät täysin sen ulkopuolelle. Myös viranomaisiin tulee voida kohdistaa kansallisen valvontaviranomaisen toimesta tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia niiden rikkoessa yleistä tietosuoja-asetusta.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetystä seuraamusjärjestelmästä poikkeaminen edellyttäisi väistämättä vaihtoehtoista, tehokasta seuraamusjärjestelmää. Vaihtoehtoinen seuraamusjärjestelmä voisi olla esimerkiksi rikosoikeudellinen järjestelmä, jonka arviointiin ja kehittämiseen työryhmällä ei kuitenkaan ole ollut kompetenssia tai tosiasiallista mahdollisuutta.

Seuraamusten asianmukainen kohdentuminen

Vastuu henkilötietojen käsittelyn laillisuudesta on yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla rekisterinpitäjällä tai henkilötietojen käsittelijällä. Kun rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä on viranomainen, ei yksittäinen luonnollinen henkilö voi käytännössä kos-

kaan olla yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä. Virkavastuuseen ja rikosoikeudelliseen vastuuseen perustuvaa seuraamusjärjestelmää ei siten voida pitää mielekkäänä. Seuraamusten tulee kohdentua tahoon, joka on vastuussa henkilötietojen käsittelystä.

Rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän vastuuta ei voida korvata rekisterinpitäjän alaisuudessa työskenteleviin kohdennetulla vastuulla. Yksittäisen virkamiehen saattaminen vastuuseen henkilötietojen lainvastaisesta käsittelystä silloin, kun lain rikkominen johtuu rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän toiminnasta, ei olisi tehokasta tai oikeasuhtaista. Omaksumalla tällainen lähestymistapa voitaisiin yksittäinen virkamies tuomita sellaisesta toiminnasta, johon hänellä ei ole ollut tosiallista vaikutusvaltaa viranomaisen toimiessa käsittelystä määräävänä rekisterinpitäjänä. Jos esimerkiksi viiranomainen käsittelee henkilötietoja osana henkilörekisteriä, joka ei ole yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan sisältämien periaatteiden mukainen, on tästä vastuussa rekisterinpitäjä eikä yksittäinen virkamies. Vastaavalla tavalla sisäänrakennettua ja oletusarvoista tietosuoja koskevasta 25 artiklasta seuraavien velvoitteiden laiminlyönneistä vastuun voidaan katsoa olevan ainoastaan rekisterinpitäjällä tai henkilötietojen käsittelijällä.

Eri asia on, että edelleenkin olisi syytä säätää rikoslakiin eräistä henkilötietojen suojaan liittyvien rikosten tunnusmerkistöistä, joilla täydennettäisiin yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia hallinnollisia seuraamuksia. Yksilöön kohdistuvia rikosoikeudellisia ja virkavastuuseen liittyviä seuraamuksia tulisi kuitenkin soveltaa erityisesti silloin, kun rekisterinpitäjänä tai henkilötietojen käsittelijänä toimivan viranomaisen ei perustellusti voida katsoa toimineen lainvastaisesti. Tällainen tilanne voisi tulla kyseeseen esimerkiksi niin sanottujen urkintatilanteiden kohdalla. Näissä tuomioistuimissa verrattain usein ratkaistavina olleissa tapauksissa yksittäinen virkamies on saattanut tieteen tahtoen käsitellä viranomaisorganisaationsa käytänteiden ja ohjeiden vastaisesti henkilötietoja urkkiakseen esimerkiksi julkisuuden henkilöiden tietoja.

Seuraamusjärjestelmän tehokkuus ja julkisen sektorin erityispiirteet

Yksi yleisen tietosuoja-asetuksen keskeisistä tavoitteista on seuraamusjärjestelmän tehostaminen ja yhdenmukaistaminen. Sääntöjen rikkomisesta määrättävillä seuraamuksilla pyritään ennen kaikkea suojelemaan rekisteröityjen oikeutta henkilötietojensa suojaan. Tästä näkökulmasta merkitystä ei ole sillä, onko kyseessä yksityisen vai julkisen sektorin toimija. Seuraamusten olemassaolo itsessään edistää yleisen tietosuoja-asetuksen noudattamista myös viranomaisissa. Tämä osaltaan ennaltaehkäisee tietosuoja- ja tietoturvaloukkauksia sekä edistää henkilötietojen suojan parempaa toteutumista.

Henkilötietojen käsittelyä koskevalla lainsäädännöllä suojellaan nimenomaan rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia. Yleisen tietosuoja-asetuksen rikkomisella voi olla hyvinkin merkittäviä haitallisia vaikutuksia rekisteröidyille. Vaikka viranomaiset eivät samalla tavalla tavoittele voittoa kuin markkinoilla toimivat yritykset, ei tämä ole merkityksellinen seikka tarkasteltaessa niitä oikeushyviä, joita yleisessä tietosuoja-asetuksessa suojellaan. Asetuksen rikkomisesta seuraavat vaikutukset rekisteröidyille voivat mahdollisesti olla jopa haitallisempia silloin, kun rikkojana on viranomainen. Rekisteröidyn oikeusturvan kannalta olisi kyseenalaista vapauttaa viranomaisorganisaatiot yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista seuraamuksista.

Arvioitaessa julkisen sektorin erityispiirteitä tulee sitä vastoin erityistä huomiota kiinnittää siihen, että rekisteröidyllä ei useinkaan ole mahdollisuutta vaikuttaa siihen, käsittelee viranomaisen hänen henkilötietojaan. Viranomaisen suorittamasta henkilötietojen käsittelystä säädetään usein lailla, eikä rekisteröity voi näin ollen yleensä tehokkaasti vaikuttaa siihen, käsitelläänkö hänen henkilötietojaan vai ei. Sen sijaan esimerkiksi luovutettaessa henkilötietoja yritykselle, joka tarjoaa rekisteröidylle kaupallista palvelua, on rekisteröidyllä mahdollisuus vaikuttaa henkilötietojensa käsittelyyn. Rekisteröity voi esimerkiksi antaa tai peruuttaa suostumuksensa tiettyyn käsittelyyn.

Perustuslain nojalla julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on niin ikään noudatettava tarkoin lakia. Lähtökohtaisesti viranomaisten ei tulisi toimintansa johdosta ylittää päätyä rikkomaa yleistä tietosuoja-asetusta taivalla, joka johtaisi hallinnollisen sakon määräämisen. Kansalaisten tulee perustellusti voida luottaa siihen, että heidän henkilötietojaan käsitellään laillisesti viranomaisessa. Tämä on erityisen tärkeää silloin, kun rekisteröidyn tiedollista itsemääräämisoikeutta on rajoitettu. Täten viranomaisen suorittaman käsittelyn lainmukaisuuden vaatimus korostuu entisestään, jolloin hallinnollisten sakkojen käytön rajoittaminen olisi vähintäänkin kyseenalaista. Myös käytännössä on havaittu, että viranomaiskaan eivät aina ole onnistuneet noudattamaan nykyisenkään lainsäädännön vaatimuksia. Jo mahdollisuus määrätä hallinnollisia sakkoja antaisi viranomaisille signaalin siitä, että yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimukset on niiden toiminnassa laitettava tehokkaasti täytäntöön.

Hallinnollisten sakkojen enimmäismäärät

Viranomaiset ja julkishallinnon elimet ovat jo lähtökohtaisesti yrityksiä suotuisammassa asemassa, koska niiden osalta hallinnollisten sakkojen enimmäismäärä on yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklassa sitovasti määritelty. Yritysten osalta hallinnolliset sakot voivat ulottua enimmillään jopa neljään prosenttiin yrityksen vuotuisesta maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta. Suurten yritysten kohdalla hallinnollisten sakkojen enimmäismäärä voi siten olla esimerkiksi satoja miljoonia euroja, eli merkittävästi suurempia mitä viranomaisten ja julkishallinnon elinten osalta. Jo se seikka, että

sakkojen potentiaalinen enimmäismäärä on yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla sidottu kiinteään summaan, mahdollistaa sen, että viranomaiset pystyvät riittävällä varmuudella huomioimaan yleisen tietosuoja-asetuksen vastaisesta käsittelystä mahdollisesti aiheutuvat seuraamukset.

Mikäli hallinnollisten sakkojen enimmäismäärää lasketaan nykyisestä, vähentäisi se niiden ennaltaehkäisevää vaikutusta. Mahdollinen ajatus siitä, että julkisten viranomaisten sakkojen yläraja olisi jonkin verran asetuksen mukaisia sakkoja alempi, ei muuta sanktioiden tarpeen periaatteellista lähtökohtaa eikä alentamisen määrittelylle myöskään ole löydettävissä mitään perusteltua mitta.

Lisäksi on syytä huomata, että yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklassa määritellyt sakkomäärät on kuvattu niiden enimmäismäärän osalta. Ei ole todennäköistä, että hallinnollisten sakkoja yläpäättä tultaisiin soveltamaan muutoin kuin ainoastaan törkeimpien rikkomusten osalta. Tällöin viranomaisten toiminnan laillisuuteen kohdistuvien perusteltujen odotusten kannalta olisi erittäin kyseenalaista vapauttaa viranomaisorganisaatiot yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista seuraamuksista.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan perusteella on selvää, että hallinnollisen sakon määräämisessä valvontaviranomaisella on harkintavaltaa. Valvontaviranomainen voi harkintansa mukaan antaa rekisterinpitäjälle sakkojen sijaan myös esimerkiksi huomautuksen. Artiklan 2 kohdan mukaan hallinnollinen sakko määrätään kunkin yksittäisen tapauksen olosuhteiden mukaisesti. Kun valvontaviranomainen päättää hallinnollisen sakon määräämisestä ja hallinnollisen sakon määrästä, kussakin yksittäisessä tapauksessa on otettava asianmukaisesti huomioon muun muassa rikkomisen tahallisuus tai tuottamuksellisuus, rikkomisen luonne ja tarkoitus sekä mahdolliset muut tapaukseen sovellettavat raskauttavat tai lieventävät tekijät. Hallinnollisiin sakoihin ei voitane kovinkaan kevyin perustein turvautua.

Johtopäätöksiä

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetetaan säännöt henkilötietojen käsittelylle EU:ssa. Nämä säännöt koskevat lähtökohtaisesti kaikkia rekisterinpitäjiä ja henkilötietojen käsittelijöitä niiden oikeudellisesta luonteesta riippumatta. Yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. Myös yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisten seuraamusten tulisi siten olla yhdenmukaisia.

Yleinen tietosuoja-asetus nojautuu seuraamusten osalta voimakkaasti hallinnollisiin sakoihin. Tämän lähtökohdan muuttaminen kansallisella tasolla olisi hyvinkin ongelmallista ja nostaisi esiin kysymyksen siitä, minkälaisella seuraamusjärjestelmällä asetuksen vaatimus tehokkaista seuraamuksista olisi täytetty. Tämä edellyttäisi väistä-

mättä vaihtoehtoisen seuraamusjärjestelmän, kuten rikosoikeudellisen järjestelmän, sellaista arviointia ja kehittämistä, johon työryhmällä ei ole ollut kompetenssia tai tosiasiasta mahdollisuutta.

Työryhmän ehdotuksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan tietosuojavirastoon perustettavaksi seuraamslautakuntaa. Lähtökohdista ehdotuksessa pidetty siitä, että seuraamslautakunta voisi määrätä hallinnollisia sakkoja sekä julkisen että yksityisen sektorin toimijoille. Mikäli tästä lähtökohdasta poikettaisiin, olisi tarpeen miettiä uudestaan viranomaisia koskeva seuraamusjärjestelmä asianmukaisine menettelyineen kokonaisuudessaan. Seuraamslautakunnan kaltainen toimielin on katsottu perustelluksi, jotta ankarimmissa seuraamuksissa voitaisiin varmistaa vahva oikeudellinen harkinta ja siten hyvä oikeusturva. Jos merkittävä osa rekisterinpitäjistä ja henkilötietojen käsittelijöistä jäisi seuraamslautakunnan toimivallan ulkopuolelle, voidaan kysyä, onko syytä luoda tällainen järjestely vain muiden toimijoiden osalta.

Työryhmän työn edetessä ei ole esitetty riittäviä perusteluita, minkä vuoksi julkisen sektorin toimijat tulisi tältä osin asettaa yksityisiä oikeushenkilöitä parempaan asemaan. Esimerkiksi sote-sektorilla tapahtuu alati kehitystä suuntaan, jossa asiakkaille tarjottavat palvelukokonaisuudet voivat muodostua sekä yksityisistä että julkisista palveluista. Tällöin olisi epäjohdonmukaista, että samojen sääntöjen noudattamatta jättämisestä voitaisiin selviytyä seuraamuksitta kun kyseessä on viranomainen. Terveystiedot ovat yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ja lisäksi sekä sosiaali- että terveystiedot ovat julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä. Nämä ovat tietoja, joita erityisesti julkiset organisaatiot käsittelevät. Tällaisia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasta koskevia tietoja käsitellään suuria määriä, ja myös sen vuoksi on tärkeää, että henkilötietojen käsittely on kaikin puolin lainmukaista. Asiakkaan on myös voitava luottaa siihen, että hänen sosiaali- ja terveystietojaan käsitellään laillisesti. Myös valvonnan tarve ja sen merkitys tulee jatkossa korostumaan sosiaali- ja terveydenhuollon sektorilla, kun asiakkaalla on entistä vähäisemmät mahdollisuudet vaikuttaa asiakastietojensa käsittelyyn.

Liikkumavaran käytön puolesta esitettyjä näkemyksiä

Yleistä

Hallinnolliset sakkujen sääntelyn kansallista liikkumavaraa tulee tarkastella Suomen oikeusjärjestyksen näkökulmasta eikä pelkästään tietosuoja-asetuksen sääntelyn lähtökohdista. Suomen lainsäädännössä julkisen hallinnon ja julkista hallintotehtävää hoitavien organisaatioiden toiminnan yleistä lainmukaisuutta varmistaa yksityisen sektorin toimijoista poikkeavalla tavalla useat erityisesti julkisen hallinnon toimintaa koskevat säännökset. Nämä säännökset muodostavat yhdessä tehokkaan, oikeasuht-

teisen ja varoittavasti toimivan järjestelyn, jolla varmistetaan asetuksen toimeenpano viranomaisissa.

Hyvän hallinnon vaatimukset

Perustuslain oikeusturvaa koskeva säännös (21 §) sisältää hyvän hallinnon takeet. Lisäksi perustuslain 22 §:n mukaan viranomaisen on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Nämä säännökset koskevat nimenomaisesti vain viranomaisia. Vastaavia, myös henkilötietojen suojaa varmistavia, takeita ei lainsäädännössä aseteta kuin viranomaisille. Perustuslain 124 §:n mukaan hyvän hallinnon vaatimuksia tulee noudattaa myös julkisten hallintotehtävien hoitamisessa. Hyvän hallinnon perusteista säädetään hallintolaissa (434/2003).

Hyvän hallinnon periaatteet varmistavat tietosuojasääntelyä täydentävästi viranomaisten toiminnan asianmukaisuutta. Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden ja niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Hyvän hallinnon periaatteet varmistavat omalta osaltaan myös viranomaisen henkilötietojen käsittelyn asianmukaisuutta. Viranomaisen rekisterinpidon lainmukaisuutta voidaan siten arvioida sekä hallintolain (ja muun hallintoa koskevan yleislainsäädännön) että tietosuoja-asetuksen sääntelyn näkökulmasta. Niin ikään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) on säädetty viranomaisten tiedonhallintaa koskevista vaatimuksista, jotka edistävät osaltaan hyvän hallinnon vaatimusten toteuttamista sekä tietosuojan varmistamista.

Viranomaisen on perusteltava päätöksensä ja sitä koskee oma muutoksenhakumettelynsä. Hallinnon asiakkaan oikeussuojaa toteuttaa myös muut lainmukaiset oikeussuojakeinot ja tietosuojan valvontaviranomaisen toiminta.

Hallinnon toimintaa leimaa laillisuusperiaate, joka tarkoittaa muun muassa sitä, että viranomaisen ja muun tahon, joka on toiminnassaan velvollinen noudattamaan hallintolakia, on hoidettava sille kuuluva tehtävä ja sitä hoitaessaan noudatettava tarkoin lakia. Yksityisen sektorin toimija voi oman yrityksensä tai yhteisönsä voiton tai muun intressin toteuttamiseksi tehdä enemmän valintoja, jolloin hallinnollisella sakolla tehostettu suojakeino henkilötietojen käsittelyyn on perusteltua. Yksityisellä sektorilla toimiviin ei ulotu samanlaista valvonta- ja vastuujärjestelmää kuin julkisen sektorin toimijoihin. Julkisen sektorin rekisterinpidon vastuista on säädetty monin osin erikseen erityislainsäädännössä. Lisäksi julkisen sektorin rekisterinpitoon tyypillisesti liittyy lakisääteinen rekisterinpito, jolloin rekisterinpitoon liittyviä vastuita ja riskejä ei voida jakaa sopimuksin kuten yksityisellä sektorilla.

Virkavastuu

Virkamiehen asemaan kuuluu muita laajempi vastuu työssä tehdyistä virheistä (virkavastuu). Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain 118 §:n 1 momentin mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Virkavastuu voi toteutua rikosoikeudellisena virkavastuuna, kurinpidollisena virkavastuuna sekä vahingonkorvausvastuuna. Jos julkinen hallintotehtävä, johon sisältyy julkisen vallan käyttöä, on annettu muulle kuin viranomaiselle, edellytetään, että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla.

Rikosoikeudellinen virkavastuu on tehokas oikeussuoja jo nyt viranomaistoiminnassa. Suurimmassa osassa tuomioistuimissa käsitellyistä henkilötietojen lainvastaisista teoista syytteessä on ollut virkamies tai viranomaisessa työskentelevä henkilö. Rikosoikeudellinen seuraamus voi kohdistua joko rekisterinpitäjän vastuuhenkilöön tai laittomasti henkilötietoja käsitelleeseen henkilöön. Henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten rikkomisia on käsitelty tuomioistuimissa paitsi henkilörekisteririkoksina ja henkilörekisteririkkomuksina, mutta myös virkavelvollisuuden rikkomisena. Oikeuskäytäntö korostaa, että viranomaisissa tapahtuva lainmukainen henkilötietojen käsittely kuuluu viranomaisessa työskentelevien virkavelvollisuuksiin. Oikeuskäytäntö on osoittanut, että nykyinen henkilörekisteririkos ei käytännössä ole kohdistunut rekisterinpitäjiin, vaan käytäntö on osoittanut, että rikosoikeudelliseen vastuuseen joutuu yksittäiset henkilötietojen käsittelijät. Tämä ongelma olisi korjattavissa rikosoikeudellista lainsäädäntöä kehittämällä, jolloin myös vastuu kohdistuu niihin henkilöihin, jotka vastaavat henkilötietojen käsittelystä viranomaisessa. Toisaalta rekisterinpitäjää koskevat velvollisuudet voidaan kohdistaa viranomaisissa niihin virkamiehiin, joiden tehtäviin kuuluu rekisterinpidon laadusta, henkilötietojen suojaamisesta ja rekisteröidyn oikeuksista huolehtiminen. Näiden tehtävien laiminlyöntiä voidaan jo nyt arvioida virkavelvollisuuden rikkomisena ilman erillistä sääntelyäkin.

Rikosoikeudellinen virkavastuu muodostaa siten, merkittävän oikeussuojan rekisteröidylle. Oikeuskäytännön perusteella rekisteröidyillä on käytettävissään riittävän tehokas oikeussuoja, kun heidän tietojaan on käsitelty lainvastaisesti. Rikosoikeudellisen vastuun lisäksi lainvastaisista henkilötietojen käsittelystä on tuomittu vahingonkorvauksia kärsimyskorvauksina niille, joiden tietoja on käsitelty lainvastaisesti. Tällöin viranomainen on ollut rekisterinpitäjänä tuottamuksesta riippumattomassa vahingonkorvausvastuussa henkilötietolain mukaisesti. Tehokasta rikosoikeudellista vastuujärjestelmää ei ole onnistuttu luomaan Suomeen siten, että yksityisen sektorin rekisterinpitäjät ja niissä toimivat työntekijät olisivat vastaavassa määrin joutuneet rikosoikeudelliseen vastuuseen henkilötietojen suojaa koskevien säännösten rikkomisesta.

Hallinnollisen sakon tarkoitus on ennalta estää mahdollisia rekisteröidyn oikeuksien loukkauksia. Samaa asiaa ajaa erityisesti viranomaistoiminnassa rikosoikeudellinen virkavastuu. Perustuslakivaliokunta on toistuvasti rinnastanut asiallisesti hallinnolliset sanktiot rikosoikeudellisiin seuraamuksiin (ks. esimerkiksi PeVL 61/2014 vp, s. 2). Rekisterinpito perustuu viranomaisissa lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Henkilötietojen käsittely ja rekisterinpito kuuluvat rikosoikeudellisen virkavastuun piiriin.

Ei ole tarkoituksenmukaista, että oikeusjärjestystämme muutetaan siihen suuntaan, jossa viranomainen voi joutua organisaationa hallinnollisen seuraamuksen kohteeksi, kun samasta teosta tai laiminlyönnistä viranomaisessa virkamies voi joutua lisäksi rikkosoikeudelliseen virkavastuuseen, ja tämän lisäksi myös viranomainen ja virkamies yhteisvastuullisesti vahingonkorvausvastuuseen. Ei ole osoitettu, että nykyinen järjestelmä ei tarjoaisi riittävää oikeussuojaa henkilötietoihin kohdistuvia lainvastaisia menettelyjä vastaan. Tarvittaessa rikosoikeudellisten seuraamusten ankaroittamista voidaan harkita lisätehosteeksi rikosoikeudellisen vastuun ennalta estävän vaikutuksen lisäämiseksi.

Arvioitaessa seuraamusjärjestelmää kokonaisuutena vaille huomiota ei voida jättää perustuslakivaliokunnan toistuvaa kantaa siitä, että hallinnollisten sanktioiden ja rikosoikeudellisten seuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon nähden. Lisäksi järjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset (ks. PeVL 61/2014 vp, s. 2, PeVL 56/2014 vp, s. 3).

Laillisuusvalvonta

Eduskunnan oikeusasiamies ja oikeuskansleri valvovat viranomaisten, virkamiesten ja julkisyhteisöjen työntekijöiden sekä muidenkin julkista tehtävää hoitavien toiminnan lainmukaisuutta ja sitä, että ne täyttävät velvollisuutensa. Tehtäviään hoitaessaan laillisuusvalvojat valvovat perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Laillisuusvalvojat voivat niille tehdyn kantelun seurauksena nostaa syytteen, jos kyse on vakavasta lainvastaisuudesta, antaa viranomaiselle huomautuksen, saattaa viranomaisen tietoon käsityksensä lainmukaisesta menettelystä sekä kiinnittää viranomaisen huomiota hyvän hallinnon vaatimuksiin tai näkökohtiin, jotka edistävät perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, tehdä viranomaiselle esityksen virheen oikaisemiseksi tai epäkohdan korjaamiseksi tai hyvittämiseksi.

Laillisuusvalvojen toimintaa voidaan pitää yhtenä tehokkaana suojakeinona viranomaisten toiminnan lainmukaisuuden varmistamiseksi.

Ylimmät laillisuusvalvojat ovat käsitelleet vuosittain kanteluita, joissa arvioitavana on ollut myös viranomaisessa tapahtuva henkilötietojen käsittely. Tässä suhteessa myös ylimpien laillisuusvalvojien toiminta on osoittanut tehokkuutensa oikeussuojakeinona. Laillisuusvalvonnassa on niin ikään valvottu tietosuojavaltuutetun toimiston toimintaa ja asiankäsittelyitä, jolla on myös pyritty edistämään sitä, että tietosuojavaltuutetun toimisto tuottaa tehokkaan oikeussuojan rekisteröidyille.

Hallintokanteluita osana viranomaistoiminnan laillisuusvalvontaa voidaan käsitellä myös kaikissa valtion ja kunnan viranomaisissa. Nykyisin hallintolain 8 a luvussa (368/2014) säädetään tarkemmin hallintokanteluista. Viranomaisen, siihen palvelusuhteessa olevan tai muun julkista hallintotehtävää hoitavan lainvastaisesta menettelystä tai velvollisuuden täyttämättä jättämisestä voi jokainen tehdä hallintokantelun toimintaa valvovalle viranomaiselle.

Toiminnan budjettisidonnaisuus

Tietosuoja-asetuksen mukainen hallinnollinen sakko maksettaisiin valtiolle. Sen määräisi työryhmässä käsittelyssä olleen lakiluonnoksen mukaan tietosuojaviranomaisessa toimiva seuraamuslautakunta. Valtion tilinpidollisesta näkökulmasta sakko maksetaan tietosuoja-asetuksen velvoitteita laiminlyöneen viranomaisen toimintamäärärahaista, jonka laiminlyönnin seurauksena sakko on määrätty. Valtiontaloudellisesti epätarkoituksenmukaista hallinnollisen sakon määrääminen valtion budjettitalouteen kuuluville yksiköille olisi myös siitä syystä, että valtion virastolle tai laitokselle, jolle sanktio olisi määrätty, pitäisi myöntää lisämääräraha sakon maksamista varten tai tehtäviensä hoitamiseen sakon maksamisen jälkeen taikka viraston tai laitoksen on muutoin sopeutettava tai tehostettava toimintaansa hallinnollisen sanktion kattamiseksi. Maksettu seuraamusmaksu palautuisi valtion talousarvioon tulona. Vastaavankaltaisia ongelmia voi tulla kunnille ja maakunnille, joista jälkimmäisen rahoituksesta vastaisi valtio.

Voidaan nähdä, että viranomaiselle aiheutuva taloudellinen seuraamus voisi vahvistaa halua toimia erityisen huolellisesti, koska viranomainen joutuisi sanktion saatuaan perustelemaan lisämäärärahan saamisen omaan toimintaansa tai muutoin sopeuttamaan tai tehostamaan toimintaansa. Vahingonkorvausjärjestelmä tosin ajaa samaa asiaa.

Vertailukohtana tässä voidaan arvioida myös julkisista hankinnoista annetun lain (1387/2016) hallinnollista seuraamusmaksua. Tämä on ollut käytössä julkisissa hankinnoissa vuodesta 2010. Sen mukaan hankintayksiköt ovat voineet joutua suorittamaan hallinnollisena sanktiona seuraamusmaksua hankintalainsäädännön vastaisessa menettelyssä valtiolle. Tämä hallinnollinen seuraamus koskee organisaatiota ja täydentää yksilöä koskevaa virkavastuuta.

Hankintalainsäädännön mukainen seuraamusjärjestelmä ja tietosuoja-asetuksen hallinnollinen sakko eivät kuitenkaan ole suoraan verrannollisia. Julkisiin hankintoihin nimenomaisesti kohdistettuja rikosoikeudellisia säännöksiä ei ole, vaan ne on tuomitavissa vain virkavelvollisuuden rikkomisena tai virka-aseman väärinkäyttönä.

Vaikka joissain tapauksissa lainsäädännössä hallinnollinen sanktio tai sakko julkisen hallinnon organisaatiolle onkin perusteltua virkamiestä koskevaa virkavastuuta täydentävänä, se ei merkitse sitä, että se olisi sellaisenaan käyttöön otettavissa ja soveltuva myös muissa tilanteissa. Asiaa on tarkasteltava suojeltavaa asiaa koskevan seuraamusjärjestelmän kokonaisuuden tehokkuuden ja oikeasuhtaisuuden näkökulmasta.

Sanktioiden tehokkuus ja oikeasuhtaisuus viranomaistoiminnassa

Edellä mainittuja viranomaistoimintaa, virkamiehiä ja julkista hallintotehtävää hoitavien toiminnan lainmukaisuutta koskevia suojakeinoja pitää tietosuoja-asetuksen valossa arvioida sen suhteen, asettavatko ne riittävän tehokkaat suojakeinot, vaikkei niiden ohella toiminnalle voisi asettaa tietosuoja-asetuksessa mukaista hallinnollista sanktiota.

Asiaa on syytä tarkastella siitä näkökulmasta, että viranomaisia koskeva hallinnollinen sakko on poikkeuksellinen seuraamusjärjestelmä Suomen oikeusjärjestelmässä. Tällöin sellaisen asettamista tulisi lähtökohtaisesti arvioida kriittisesti ja mahdollinen käyttöönotto perustella huolellisesti. EU:n tietosuoja-asetus antaa mahdollisuuden käyttää tässä liikkumavaraa.

Erityisen oikeussuojan tarjoaminen yhdelle oikeushyvälle (tietosuoja) asettaa sen suhteellisesti vahvempaan asemaan suhteessa muihin oikeushyviin, joita viranomaiset ovat toiminnassaan velvollisia turvaamaan. Tällaisen erityisaseman antaminen olisi kansallisesti muutos nykyiseen, ja se pitäisi tästä syystä nimenomaisesti perustella, kun kansallisen liikkumavaran käyttö on nimenomaisesti sallittu.

Hallinnon toiminnan lainmukaisuutta ohjaavia säännöksiä, rikosoikeudellista virkavastuuta ja laillisuusvalvontaa ei kohdisteta yksityisiin toimijoihin. Yksityisille toimijoille hallinnollinen sakko taloudellisena sanktiona voi toimia tehokkaana keinona, mutta lakisääteistä tehtävää hoitaville ja budjettirahoitteisille viranomaisille taloudellinen uhka ei kuitenkaan merkittävästi tai ainakaan samassa suhteessa lisää kannustinta toimia lainmukaisesti. Hallinnollinen sakko liittyy myös ajatukseen, että laittomalla toiminnalla tulisi saavuttaa jonkinlaista etua, kuten taloudellista voittoa. Tämä peruste ei päde julkisiin toimijoihin.

Hallinnollista sakkoa koskevan liikkumavaran käytössä pitää arvioida myös viranomaistoiminnan lainmukaisuutta varmistavien seuraamusten ja valvontakeinojen kokonaisuutta. Voimassaolevat yleiset suojakeinot koskevat tasapainoisesti viranomais toiminnan kaikkea lainmukaisuutta. Tietosuoja-asetuksen mukainen hallinnollinen sakko asettaisi tässä mielessä yhden lain turvaaman perusoikeuden tai oikeushyvän eri asemaan viranomaisen toiminnan lainmukaisuutta arvioitaessa. Tämä voidaan nähdä erityisesti julkisuusperiaatteen toteutumisen kannalta epäsuhtaisena.

Kansallisen liikkumavaran käyttö tässä vaiheessa olisi perusteltua myös siltä kannalta, että oikeusministeriö on juuri asettanut työryhmän valmistelemaan rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevaa yleistä lainsäädäntöä. Asettamispäätöksessä (OM 7/41/2017) todetaan hankkeen taustasta seuraavaa:

"Rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten käyttö on lisääntynyt hallinnonalakohtaisessa lainsäädännössä. Tällainen kehitys johtuu erityisesti Euroopan unionin lainsäädännöstä, mutta myös kansallisista tarpeista käyttää rikosoikeudellisia seuraamuksia kevyemmiksi arvioituja hallinnollisia sanktioita erinäisten laissa säädettyjen velvollisuuksien rikkomisesta. Hallinnollisten seuraamusten käyttöä on pyritty lisäämään etenkin aloilla, joilla harmaa talous on laajaa. Hallinnollisten seuraamusten määräämisessä noudatetaan hallintolain (434/2003) säännöksiä hallintoasian käsitteilystä. Hallinnollisen seuraamusjärjestelmän tarkoituksena on yhtäältä pyrkiä ennaltaehkäisemään lainvastainen toiminta ja toisaalta estämään säännösten vastaisen toiminnan toistuminen tai jatkaminen. Rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia ovat esimerkiksi erilaiset rikkomus- ja seuraamusmaksut."

Lisäksi OM:n aloitteesta on Pohjoismaiden ministerineuvoston ja oikeusministeriön rahoituksella käynnissä pohjoismainen tutkimushanke hallinnollisten seuraamusten käyttöön liittyvistä kysymyksistä.

Tässäkin valossa kansallisen liikkumavaran käyttämättä jättäminen ei voine olla suoraviivainen ratkaisu, joka perustuisi siihen, ettei viranomaisia ja yksityissektoria tule asettaa eriarvoiseen asemaan.

Voimassaoleva kansallinen seuraamusjärjestelmä on ilman tietosuoja-asetuksen mukaista hallinnollista sakkoakin kokonaisuutena oikeasuhtainen, riittävän tehokas ja varoittava. Seuraamusjärjestelmämme on viranomaisen ja julkista hallintotehtävää hoitavan muun organisaation toimintaa riittävän vahvasti ja selkeästi ohjaava myös tietosuoja-asetuksen tavoitteiden ja sääntelyn näkökulmasta.

Muita näkökohtia

Haasteen kansallisen liikkumavaran käytön säätämisessä ja sen tulkinnassa aiheuttaa julkisen toiminnan määrittely. Tähänkin kuitenkin on useita esimerkkejä voimassa olevassa sääntelyssä. Yksi vaihtoehto on soveltaa hallintolain soveltamisalaa koskevan sääntelyn määritelmiä.

Ehdotus

Edellä esitetyin perustein julkisille toimijoille ei tulisi määrätä hallinnollisia sakkoja ja se tulisi ottaa kansallisen lain valmistelussa huomioon.

Täydentävä liikkumavaran käyttöä puoltava näkemys

Jäsen Sulin yhtyy työryhmän niiden työryhmän jäsenten esittämään kantaan, jonka mukaan lainsäädännön lähtökohta tulisi olla, ettei julkisille toimijoille määrätä hallinnollisia sakkoja. Sulin esittää kuitenkin toissijaisesti, että mikäli sakkoja otetaan käyttöön myös suhteessa julkisiin toimijoihin, sakkojen määrä tulisi lainsäädännössä määritellä niin, että sakkojen enimmäismäärät ovat huomattavasti asetuksessa määriteltyjä määriä alhaisemmat. Myös työryhmän jäsen Helopuro on esittänyt, että alempien sakkojen mahdollisuutta viranomaisten osalta tulisi harkita.

Julkissektorin henkilötietojen käsittelyyn ei liity taloudellista etua. Lakisääteisessä toiminnassa henkilötietojen käsittely ei ole rekisterinpitäjälle vapaaehtoista. Elinkeinoelämässä lainvastaisen toiminnan tavoite voi liittyä taloudellisen edun tavoittelemiseen. Julkissektorilla mahdollinen lainvastainen toiminta ei liity taloudellisen edun tavoittelemiseen. Lisäksi julkissektorin taloudellinen asema ja toiminta on hyvin erilainen kuin esimerkiksi multikansallisten yritysten taloudellinen asema, joiden varalta asetuksen maksimimäärät on säädetty. Julkissektorilla erittäin runsaita henkilötietovarantoja käsitellään lakisääteisten tehtävien nojalla budjetiltaan pienissä viranomaisissa. Julkissektorilla määritään pienemmät sakot johtavat siten samoihin seurauksiin kuin isommat sakot elinkeinoelämässä.

Hallinnollisen sakon on myös lainsäädännössä ensisijaisesti oltava tehokas ja oikeasuhtainen. Tehokkuutta ja oikeasuhtaisuutta julkissektorin osalta ei saavuteta samojen maksimimäärien kautta kuin elinkeinoelämässä. Tehokas ja oikeasuhtainen hallinnollinen sakko julkissektorin osalta on sakko, joka on huomattavasti tietosuojasetuksen maksimimääriä pienempi.

3.2.2 Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muutostarpeet

Nykytila

Nykyisin henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisten rekisteristä säädetään laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki). Henkilötietolain 8 §:n 4 momentin mukaan oikeudesta saada tieto ja muusta henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisen henkilörekisteristä on voimassa, mitä viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta säädetään.

Julkisuuslain 16 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirjan sisällöstä annetaan tieto suullisesti taikka antamalla asiakirja viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuultavaksi tai antamalla siitä kopio tai tuloste.

Julkisuuslain 16 §:n 3 momentti sisältää henkilötietojen luovuttamista koskevan erityissäännöksen. Henkilötietojen suoja ja julkisuusperiaate on pyritty sovittamaan yhteen niin kutsulla luovutusrajoituksella. Pykälän mukaan henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei toisin säädetä, jos luovutuksensaajalla on oikeus henkilötietojen suojaan koskevien säännösten mukaan tallettaa ja käyttää sellaisia tietoja ja jos tietojen luovuttaminen ei muutoin vaaranna rekisteröityjen yksityisyyden suojaan tai valtion turvallisuutta. Viranomaisen henkilörekisteristä voi siis saada tiedon ilman edellä mainittua rajoitusta suullisesti tai siten, että tietoja pyytänyt tekee itse muistinpanoja julkisista henkilörekisteriin merkityistä tiedoista.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 86 artikla

Yleinen tietosuoja-asetus mahdollistaa kansallisen asiakirjajulkisuuden sovittamisen yhteen yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisen henkilötietojen suojan kanssa. Kansallinen liikkumavara koskee myös yksityisoikeudellisten yhteisön asiakirjoja näiden toimiessa yleisen edun vuoksi toteutettavan tehtävän suorittamiseksi. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta ei kuitenkaan seuraa jäsenvaltioille velvollisuutta yhteensovittamiseen. On siten jäsenvaltioiden harkinnassa, käytetäänkö asetuksen sallimaa liikkumavaraa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 86 artiklan mukaan viranomaiset taikka julkis- tai yksityisoikeudelliset yhteisöt yleisen edun vuoksi toteutettavan tehtävän suorittamiseksi voivat luovuttaa viranomaisten tai yhteisöjen hallussa olevien virallisten asiakirjojen sisältämiä henkilötietoja viranomaiseen tai yhteisöön sovellettavan unionin oikeuden tai

jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jotta voidaan sovittaa yhteen virallisten asiakirjojen julkisuus ja tämän asetuksen mukainen oikeus henkilötietojen suojaan.

Työryhmä oli yksimielinen siitä, että julkisuuslain uudistamistarvetta olisi syytä arvioida yleisen tietosuoja-asetuksen ohella tietoteknisen ja muun yhteiskunnallisen kehityksen valossa. Työryhmässä ei kuitenkaan päästy yksimielisyyteen siitä, millä tavoin yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen henkilötietojen suoja ja yleisten asiakirjojen julkisuus tulisi sovittaa yhteen. Sen johdosta työryhmä ei ehdota muutoksia tehtäväksi julkisuuslakiin tässä yhteydessä.

Osa työryhmän jäsenistä (puheenjohtaja Nurmi, Talus ja Walkila) kuitenkin katsoi, että julkisuuslain muuttaminen on tarpeen edellä mainitun yhteensovittamisen asianmukaiseksi toteuttamiseksi, mihin samalla liittyy tarve uudistaa eräitä julkisuuslain säännöksiä tiedon antamisesta asiakirjasta. Tähän liittyviä perusteluita selostetaan tarkemmin liitteessä 4.

3.3 Erityislainsäädännön uudistamista koskevia linjauksia

Yleinen tietosuoja-asetus on kansallisesti suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Yleinen tietosuoja-asetus jättää kuitenkin jäsenvaltioille direktiivinomaista kansallista liikkumavaraa. Yleisen tietosuoja-asetuksen puitteissa on mahdollista antaa tai pitää voimassa kansallista lainsäädäntöä, jolla tarkennetaan asetuksen säännöksiä. Lisäksi kansallisella lainsäädännöllä on jossain tilanteissa mahdollista poiketa yleisen tietosuoja-asetuksen velvoitteista.

Työryhmä on keskittynyt työssään arvioimaan kansallisen liikkumavaran suomina mahdollisuuksia henkilötietojen suojaa koskevaa yleislakia säädettäessä. Tämän lisäksi useassa sadassa kansallisessa säädöksessä on säännöksiä henkilötietojen käsittelystä. Nämä eri ministeriöiden hallinnonaloille kuuluvat säännökset on saatettava yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiseksi. Tämä työ voidaan suorittaa kolmessa eri vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa on varmistuttava siitä, että kansallinen erityislainsäädäntö on ylipäänsä mahdollista kansallisen liikkumavaran puitteissa. Tässä arvioinnissa tulee kiinnittää erityisesti huomiota henkilötietojen käsittelyn oikeudelliseen perustaan. Toisessa vaiheessa tulee arvioida, onko kansallinen erityislainsäädäntö välttämätön asetuksen säännösten täydentämiseksi. Mikäli kansallinen erityislainsäädäntö on välttämätöntä, tulee kolmannessa vaiheessa vielä varmistua siitä, että kansallinen erityislainsäädäntö on myös muilta osin asetuksen mukainen.

IPR University Center, Helsingin yliopisto ja Lapin yliopisto ovat arvioineet eri ministeriöiden hallinnonaloille kuuluvien säännösten asetuksenmukaisuutta erityisesti henkilötietojen käsittelyn oikeudellisen perustan osalta. Arvioinnin perusteella näyttäisi siltä, että kansallinen erityislainsäädäntö olisi suurelta osin mahdollista käsittelyn oikeudellisen perustan puitteissa. Erityisten henkilötietoryhmien (ent. arkaluonteisten henkilötietojen) osalta raportissa pidetään kuitenkin tarpeellisena, että käsittelyn oikeudellista perustaa arvioidaan vielä tarkemmin asianomaisissa ministeriöissä. Lisäksi arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota siihen, että muista kuin yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa luetelluista tarkennuksista säätäminen edellyttää perusteellisempaa pohdintaa tarkentavan säännöksen asetuksen mukaisuudesta.

Tutkijaryhmä ei ole arvioinut kansallisen erityislainsäädännön tarpeellisuutta tai välttämättömyyttä. Välttämättömyysarviointi edellyttää kutakin hallinnonala koskevaa asiantuntemusta. Kansallisten erityispiirteiden huomioonottamiseksi annettua kansallista liikkumavaraa tulee käyttää hyvin harkiten. Kansalliset henkilötietojen suoja koskevat säännökset ovat asetuksen mukaisia, mikäli ne ovat välttämättömiä asetuksen säännösten täydentämiseksi.

Kunkin ministeriön on arvioitava oman hallinnonalan osaltaan henkilötietojen käsitteilyä koskevan erityislainsäädännön välttämättömyys. Tässä arvioinnissa tulee ottaa huomioon, että komissio on asetuksen täytäntöönpanoa koskevan työn yhteydessä toistuvasti painottanut, että kansallista liikkumavaraa tulee käyttää hyvin rajatusti, sillä kyse on asetuksesta, ei direktiivistä.

Niiltä osin kuin kansallisille henkilötietojen suoja koskeville säännöksille on asetuksen mukainen käsittelyn oikeudellinen peruste ja säännökset ovat välttämättömiä yleisen tietosuoja-asetuksen täydentämiseksi, tulee vielä varmistua siitä, että kansalliset säännökset ovat myös kaikilta muilta osin asetuksen mukaisia.

Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 8 kappaleen mukaan kun yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään täsmennyksistä tai rajoituksista, joita jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan tehdä sen sääntöihin, jäsenvaltiot voivat – siinä määrin kuin johdonmukaisuus ja kansallisten säännösten ymmärrettävyys niille, joihin niitä sovelletaan, edellyttävät – sisällyttää yleisen tietosuoja-asetuksen osia kansalliseen lainsäädäntöönsä.

Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan kappaleen 8 mukaan kansallisessa lainsäädännössä voidaan myös joiltain osin toistaa asetuksen tekstiä. Tätä mahdollisuutta tulee kuitenkin tulkita kapeasti. Kansallisessa lainsäädännössä ei voida esimerkiksi toistaa yleisen tietosuoja-asetuksen määritelmiä.

Myös perustuslakivaliokunta on viimeaikaisissa lausunnoissaan pitänyt tärkeänä, että valtioneuvoston piirissä kartoitetaan erityislainsäädännön tarpeellisuuteen ja alaan liittyviä kysymyksiä (PeVL 38/2016 vp). Arvioitaessa erityislainsäädännön alaan liittyviä kysymyksiä, on erityistä huomiota kiinnitettävä yleisen tietosuoja-asetuksen osalta lainsäädäntöinstrumentin luonteeseen. Yleinen tietosuoja-asetus on lähtökohtaisesti suoraan sovellettavaa ja sellaisenaan velvoittavaa lainsäädäntöä jäsenvaltioissa. Lähtökohtaisesti asetuksen mukaistakaan kansallista lainsäädäntöä ei tule olla. Kansallinen lainsäädäntö on mahdollista ainoastaan asetuksen sen nimenomaan sallies- sa. Arvioitaessa, onko erityislainsäädäntö välttämätöntä asetuksen täydentämiseksi, ei asetuksen kansallista liikkumavaraa voida siten pitää suoraan verrannollisena direktiiviin, joka ei rajoita sitä toimeenpanevaa kansallista lainsäädäntöä siihen, mikä on välttämätöntä direktiivin täydentämiseksi.

Lisäksi kansallisen erityislainsäädännön tarpeellisuutta arvioitaessa on huomattava, että yleinen tietosuoja-asetus on luonteeltaan yksityiskohtaisempi kuin voimassa oleva henkilötietodirektiivi ja sen toimeenpanemiseksi annettu henkilötietolaki. Henkilötietojen suojaan liittyvän sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden voidaan katsoa seuraavan suurelta osin suoraan yleisestä tietosuoja-asetuksesta. Yksityiskohtaisempaa ja tarkempaa erityislainsäädäntöä voidaan pitää tarpeellisena esimerkiksi yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan tarkoittamissa tilanteissa. Erityisiä henkilötietoryhmiä (eli niin sanottuja arkaluonteisia henkilötietoja) koskevan 9 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat sallia siinä tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyn tietyissä tilanteissa kansallisella lainsäädännöllä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista. Yksityiskohtaisempi kansallinen lainsäädäntö voidaan osaltaan katsoa tällaiseksi arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn mahdollistavaksi suojatakeeksi.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklan mukaan rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvästä henkilötietojen käsittelystä tulee niin ikään säätää laissa, jollei käsittelyä suorita viranomaisen valvonnassa. Nykyään tällaisten tietojen käsittely on voitu tietyissä tilanteissa perustaa tietosuojalautakunnan myöntämään henkilötietolain 43 §:n mukaiseen lupaan. Lukuisille luottolaitoksille, vakuutuslaitoksille ja teleoperaattoreille onkin myönnetty lupia keskinäisten väärinkäytösrekisterien ylläpitämiseen. Tietosuojalautakunnan ja sen lupatoimivallan poistumisen myötä tulisi myös tällaisesta henkilötietojen käsittelystä säätää laissa.

Työryhmän mielestä olisi perusteltua, että edellä tarkoitettujen tietosuojalautakunnan lupien mukainen käsittely voisi jatkua yleisen tietosuoja-asetuksenkin tullessa sovellettavaksi. Koska sääntelyltä edellytetään tarkkarajaisuutta ja erityisiä suojatoimia, ei tällaisesta käsittelystä työryhmän mielestä ole mielekäästä säätää tietosuojaa koskevassa yleislaissa. Näin ollen tältäkin osin olisi tarvetta säätää asiasta sektorilainsäädännössä, kuten luottolaitosten osalta esimerkiksi luottolaitostoiminnasta annetussa

laissa (610/2014), teleoperaattoreiden osalta tietoyhteiskuntakaassa (917/2014) ja vakuutusyhtiöiden osalta vakuutusyhtiölaissa (521/2008).

Todennäköistä onkin, että sektorikohtaisessa jatkotyössä tullaan havaitsemaan monta muuta aluetta, joilla sääntely on erityislaissa tai jopa yleislakina toimivassa tietosuojalaissa tarpeen. Täältä osin on huomattava, että yleisen tietosuojasetuksen mukaan monissa tapauksissa edellytetään kansallista erityislainsäädäntöä, jotta henkilötietojen käsittelyn oikeusperusta tai tietojen käsittelytapa olisi lainmukainen. Tällöin on yhtäältä vältettävä sääntelyn liikaa yksityiskohtaisuutta, mutta toisaalta huolehdittava siitä, että sääntely on rekisteröidyn henkilötietojen suojan ja oikeuksien kannalta riittävän täsmällistä ja tarkkarajaista. Viimeksi mainittuun myös eduskunnan perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota viimeaikaisessa lausuntokäytännössään (PeVL 38/2016 vp; PeVL 5/2017 vp).

4 Jatkotyö

TATTI-työryhmä tulee tämän mietinnön antamisen jälkeen jatkamaan toimeksiantonsa mukaisia tehtäviä ja erityisesti kehittämään liikkumavaran käyttöä linjaavaa työtä sekä koordinoimaan ja avustamaan erityislainsäädännön tarkistamista koskevassa työssä. Työryhmän toimikausi päättyy 16.2.2018.

HENKILÖTIETOJEN SUOJAA KOSKEVAN KANSALLISEN LAINSÄÄDÄNNÖN TARKISTAMINEN

Asettaminen	Oikeusministeriö on päättänyt asettaa työryhmän selvittämään Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämien kansallisten lainsäädäntötoimenpiteiden tarvetta ja valmistelemaan tietosuoja-asetuksen edellyttämiä muutoksia henkilötietojen käsittelystä annettuun yleiseen kansalliseen lainsäädäntöön sekä koordinoimaan asiasta annetun erityislainsäädännön tarkistamiseksi tarpeellista lainvalmistelutyötä.
Toimikausi	17.2.2016 – 16.2.2018
Taustaa	<p>Euroopan komissio antoi ehdotuksensa yleiseksi tietosuoja-asetukseksi tammi-kuussa 2012. Samassa yhteydessä annettiin ehdotus tietosuojadirektiiviksi. Säädökset tulivat hyväksytyiksi joulukuussa 2015. Säädösten soveltaminen alkaa kahden vuoden kuluttua niiden voimaantulosta. Kumpikin säädös tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun asianomainen säädös on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Säädökset julkaistaan keväällä 2016.</p> <p>Yleinen tietosuoja-asetus tulee sovellettavaksi sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Asetus korvaa vuoden 1995 henkilötietodirektiivin (95/46/EY) ja sen kansalliseksi täytäntöön panemiseksi annetun henkilötietolain (523/1999) säännökset niiltä osin kuin henkilötietojen käsittely kuuluu asetuksen soveltamisalaan.</p> <p>Voimassaoleva henkilötietolaki on yleislaki, jota sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn. Laissa on ilmaistu henkilötietojen käsittelyä koskevat yleiset periaatteet. Laki sisältää säännökset henkilötietojen käsittelyn</p>

suunnitteluvollisuudesta ja käsittelyn huolellisuusveloitteesta samoin kuin käsittelyn yleisistä edellytyksistä sekä arkaluonteisten tietojen ja henkilötunnuk- sen käsittelyn erityisistä edellytyksistä. Laissa säädetään myös käsiteltävien hen- kilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuudesta ja henkilötietojen laatua koskevista periaatteista. Lisäksi laissa säädetään rekisteröidyn oikeuksista ja rekisterinpitä- jän velvollisuuksista.

Henkilötietolakiin sisältyvät myös säännökset kansallisista tietosuojaviranomai- sista, joita ovat tietosuojalautakunta ja tietosuojavaltuutettu, sekä niiden tehtä- vistä ja toimivaltuuksista. Tietosuojaviranomaisten tehtävistä ja toiminnasta sää- detään lisäksi laissa tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta (389/1994) sekä sen nojalla annetussa asetuksessa (432/1994).

Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus

Euroopan unionin tietosuoja-asetuksen I luvussa määritellään asetuksen tavoit- teet ja soveltamisala sekä asetuksessa käytettävät keskeiset käsitteet. Asetusta sovelletaan osittain tai kokonaan automatisoituun henkilötietojen käsittelyyn se- kä henkilötietojen sellaiseen muuhun kuin automatisoituun käsittelyyn, joka muodostaa tai jonka on tarkoitus muodostaa rekisterin osa.

Asetusta ei sovelleta unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle jäävään toi- mintaan liittyvään käsittelyyn, kuten kansalliseen turvallisuuteen tai yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kuuluvan toiminnan yhteydessä toteutettuun henkilötietojen käsittelyyn. Niin ikään soveltamisalan ulkopuolelle jää henkilötie- tojen käsittely poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla, josta säädetään tie- tosuojadirektiivissä. Asetusta ei myöskään sovelleta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn.

Asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jää myös luonnollisen henkilön henkilö- kohtaisen tai kotitalouttaan koskevan toiminnan yhteydessä suorittama henkilö- tietojen käsittely.

Asetuksen II luku sisältää säännökset henkilötietojen käsittelyn yleisistä periaat- teista, käsittelyn lainmukaisuudesta, rekisteröidyn suostumuksen edellytyksistä sekä lapsen suostumukselle asetettavista edellytyksistä informaatiopalvelujen yhteydessä samoin kuin arkaluonteisten tietojen käsittelystä.

Asetuksen III luvussa säädetään rekisteröidyn oikeuksista, kuten tämän oikeu- desta tulla unohdetuksi ja siirtää itseään koskevat tiedot järjestelmästä toiseen. Niin ikään lukuun sisältyvät myös säännökset käsittelyn läpinäkyvyydestä.

Asetuksen IV luvussa säädetään rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän velvollisuuksista. Rekisterinpitäjälle asetetaan siinä mm. sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan periaatteille perustuvat velvoitteet. Rekisterinpitäjän tulee niiden mukaisesti toteuttaa sekä henkilötietojen käsittelykeinojen määrittely että käsittelyn yhteydessä asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, jotka vastaavat asetuksen vaatimuksia ja takaavat rekisteröidyn oikeuksien suojelun. Rekisterinpitäjällä on myös velvollisuus ilmoittaa henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta valvontaviranomaiselle ja eräissä tapauksissa myös rekisteröidylle.

Asetuksen V luku sisältää säännökset henkilötietojen siirrosta kolmansiin maihin.

Asetuksen VI lukuun sisältyvät säännökset riippumattomista kansallisista valvontaviranomaisista ja niiden toimivallasta, tehtävistä ja valtuuksista. Valvontaviranomaisten tulee muun muassa valvoa asetuksen soveltamista ja toteuttaa sen täytäntöönpanoa oman jäsenvaltionsa alueella sekä osallistua EU:n tietosuojaviranomaisten yhteistyöhön. Valvontaviranomaisten välisestä yhteistyöstä säädetään asetuksen VII luvussa, johon sisältyvät muun muassa säännökset tietosuojaviranomaisten yhteisistä operaatioista, yhden luokun mekanismista (OSS) ja yhdenmukaisuusmekanismista, samoin kuin asetuksella perustettavan tietosuojaviranomaisten yhteistyöelimen, tietosuojaneuvoston tehtävistä ja päätöksenteosta.

Asetuksen VIII luvussa säädetään rekisteröidyn ja muiden luonnollisten henkilöiden sekä oikeushenkilöiden oikeudesta oikeussuojakeinoihin ja korvauksen saamiseen, rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän vastuusta sekä asetuksen rikkomisen seuraamuksista.

Asetuksen IX luku sisältää tietojenkäsittelyyn liittyviä erityistilanteita koskevat säännökset. Jäsenvaltiot veloitetaan muun muassa sovittamaan lainsäädäntötoimin yhteen oikeus henkilötietojen suojaan ja ilmaisuvapautteen. Luvussa säädetään myös henkilötietojen käsittelystä työelämässä sekä henkilötietojen käsittelystä tieteellisiä, tilastollisia ja historiallisia tarkoituksia ja yleisen edun mukaisista arkistointia varten. Lukuun sisältyy myös säännös, joka mahdollistaa henkilötietojen luovuttamisen kansallisen asiakirjajulkisuutta koskevan lainsäädännön perusteella. Lukuun X sisältyvät säännökset delegoiduista säädöksistä ja täytäntöönpanosäädöksistä ja lukuun XI loppusäännökset.

Kansallinen liikkumavara

Vaikka kyseessä on kansallisesti suoraan sovellettava asetusta, se jättää jäsenvaltiolle direktiivinomaista kansallista liikkumavaraa. Tätä liikkumavaraa on erityisesti julkisella sektorilla, mutta jossain määrin myös yksityisellä sektorilla. Asetuksen

puitteissa on mahdollista antaa kansallista lainsäädäntöä, jolla tarkennetaan asetuksen säännöksiä. Lisäksi kansallisella lainsäädännöllä on jossain määrin mahdollista myös poiketa asetuksen velvoitteista.

Alustavan arvion mukaan useassa sadassa kansallisessa säädöksessä on nykyisin säännöksiä henkilötietojen käsittelystä. Nämä eri ministeriöiden hallinnonaloille kuuluvat säännökset on saatettava tietosuoja-asetuksen mukaisiksi asetuksen mahdollistaman kansallisen liikkumavaran puitteissa.

Tehtävät

Työryhmän tehtävänä on

- 1) selvittää Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämien kansallisten lainsäädäntötoimenpiteiden tarve sekä erityisesti se, onko voimassa olevan henkilötietolain kaltaiselle yleiselle kansalliselle tietosuojalainsäädännölle tarvetta ja valmistella ehdotus asiasta mahdollisesti tarvittavaksi yleiseksi lainsäädännöksi;
- 2) selvittää, onko kansallista tietosuojaviranomaista koskevaa kansallista lainsäädäntöä tarpeen tarkistaa ja valmistella ehdotus tarvittavaksi lainsäädännöksi kansallisesta tietosuojaviranomaisesta, sen organisaatiosta, tehtävistä ja toimivaltuuksista;
- 3) selvittää tietosuoja-asetuksen jäsenvaltion lainsäädännölle jättämän kansallisen liikkumavaran antamat mahdollisuudet sekä esittää periaatteet liikkumavaran tarkoituksenmukaisesta käytöstä;
- 4) koordinoida ja avustaa henkilötietojen käsittelystä annetun erityislainsäädännön tarkistamiseksi tehtävää lainvalmistelutyötä.

Työryhmän tulee ottaa työssään huomioon pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman tavoite pidättäytyä kansallisesta lisäsääntelystä Euroopan unionin lainsäädännön toimeenpanossa samoin kuin tavoitteet vahvistaa kansalaisten oikeutta valvoa ja päättää itseään koskevien tietojen käytöstä sekä varmistaa tietojen sujuva siirtyminen viranomaisten välillä. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota mahdollisuuksiin luopua tarpeettomasta erityissääntelystä.

Työryhmän tulee laatia ehdotuksensa lainsäädännön muutoksiksi hallituksen esityksen muotoon. Työryhmän tulee saada mietintönsä lainsäädännön muutosehdotuksista valmiiksi 31.5.2017 mennessä.

Kokoonpano

Puheenjohtaja:

Nurmi, Pekka, oikeustieteen lisensiaatti

Jäsenet:

Viitala, Heidi, hallitussihteeri, valtioneuvoston kanslia

Walkila, Tommy, lakimies, ulkoasiainministeriö

Talus, Anu, EU-erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Mantere, Tiina, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Wasenius, Perttu, hallitussihteeri, puolustusministeriö

Kivivasara, Sami, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Aakkula, Immo, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Taipale, Kirsi, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Aholainen, Maria, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Penttilä, Marja, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Mäkinen, Kari, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Autere, Riitta, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Pihamaa, Heljä-Tuulia, toimistopäällikkö, tietosuojavaltuutetun toimisto

Sulin, Ida, lakimies, Suomen Kuntaliitto

Harjunheimo, Niina, asiantuntija, Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Ilveskivi, Paula, lakimies, Akava ry, edustaen myös Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry ja Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

Sario, Tuula, johtava lakimies, Kuluttajaliitto

Korpisaari, Päivi, viestintäoikeuden professori, Helsingin yliopisto

Sihteerit:

Rantalankila, Leena, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Talus, Anu, EU-erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Vettenranta, Leena, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Työryhmä voi työskennellä jaostoihin jakautuneena. Työryhmä voi ottaa itselleen lisäksi yhden sivutoimisen sihteerin.

Työryhmän kokoonpano ei täytä naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4a §:ssä säädettyä vaatimusta, jonka mukaisesti valtion komiteoissa, neuvottelukunnissa ja muissa vastaavissa toimielimissä tulee olla vähintään 40 prosenttia sekä naisia että miehiä. Kaikilla työryhmässä edustettuna olevilla tahoilla ei kuitenkaan ollut esittää sekä naista että miestä jäsen ehdokkaaksi, minkä vuoksi kiintiövaatimuksesta poikkeamiselle on lainkohdassa tarkoitettu erityinen syy.

Kustannukset

Työryhmän menot maksetaan momentilta 25.01.011.

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Sami Manninen

Lainsäädäntöjohtajan sijainen,
lainsäädäntöneuvos

Tuula Majuri

JAKELU

Työryhmän puheenjohtaja, jäsenet ja sihteerit

TIEDOKSI

Oikeusministeriö

- kansliapäällikkö
- lainvalmisteluosasto
- viestintäyksikkö

Valtioneuvoston kanslia ja ministeriöt

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Suomen Kuntaliitto

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Akava ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry ja Toimihenkilö-
keskusjärjestö STTK

Kuluttajaliitto

Helsingin yliopisto

Kansallisen liikkumavaran käytön osalta taulukon keskeisin osa on status-kohta, jossa on arvioitu yleisen tietosuoja-asetuksen kansallista liikkumavaraa viidellä eri kriteerillä: Ei kansallista liikkumavaraa, huomioitava, mahdollisuus, velvollisuus ja notifiointivelvollisuus Euroopan komissiolle.

Taulukossa yleisen tietosuoja-asetuksen kansallista liikkumavaraa on arvioitu yleislakien eli tietosuojalain ja rikoslain näkökulmasta. Erityisesti taulukon status-kohtaa voidaan käyttää hyödyksi arvioitaessa yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen erityislainsäädännön välistä suhdetta.

I LUKU: YLEISET SÄÄNNÖKSET

ARTIKLA	STATUS	TYÖRYHMÄN KANTA	PERUSTELUJA	TIETOSUOJALAKI/ MUU LAKI
1 artikla Kohde ja tavoitteet	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
2 artikla Aineellinen soveltamisala	Huomioitava	Ehdotetaan, että EU:n toimivaltaan kuulumattomalla alueella tietosuoja-asetuksen määräyksiä sovelletaan ”soveltuvien osin”. Ehdotetaan lisäksi, että tietosuojalakea sovelletaan ”jollei laissa toisin säädetä”.	<p>Henkilötietolaki on yleislaki, jota sovelletaan kaikkeen lain soveltamisalaan kuuluvaan henkilötietojen käsittelyyn. Yleisen tietosuoja-asetuksen aineellisen soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu sellainen henkilötietojen käsittely, jota jäsenvaltiot suorittavat toteuttaessaan SEU V osaston 2 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalaan kuuluva henkilötietojen käsittely sekä, kuten henkilötietolaissa, sellainen käsittely, jota luonnollinen henkilö suorittaa yksinomaan henkilökohtaisessa tai kotitalouttaan koskevassa toiminnassa. Lisäksi yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle on suljettu unionin toimielinten, elinten ja laitosten henkilötietojen käsittely.</p> <p>Henkilötietojen suojan perusoikeudellisesta asemasta johtuen aineellisen soveltamisalan osalta on varmistettava, ettei kansalliseen lainsäädäntöön jää katvealueita. Tämän vuoksi ehdotetaan, että EU:n toimivaltaan kuulumattomalla alueella, tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin ulkopuolella, noudatettaisiin asetuksen määräyksiä soveltuvien osin. Tämä vastaisi nykytilaa, jossa henkilötietodirektiiviin pohjautuva henkilötietolaki koskee kaikkia henkilötietojen käsittelyä.</p> <p>Ehdotuksessa olisi huomioitava muun muassa puolustusvoimien ja eräiden sisäministeriön toimialaan kuuluvien tahojen suorittama henkilötietojen käsittely ja sen rajautuminen pääosin ehdotuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Näin ollen ehdotetaan säädettäväksi, että tietosuojalakea sovelletaan, jollei laissa toisin säädetä.</p>	Tietosuojalaki

<p>Johdanto-osan kappale 27 Tätä asetusta ei sovelleta kuolleita henkilöitä koskeviin tietoihin. Jäsenvaltiot voivat säätää kuolleiden henkilöiden henkilötietojen käsittelyä koskevista säännöistä.</p>	Mahdollisuus	–	<p>Yleistä tietosuoja-asetusta ei sovelleta kuolleiden henkilöiden henkilötietojen käsittelyyn. Kansallisella lailla voidaan säätää kuolleiden henkilöiden henkilötietojen käsittelystä.</p> <p>Ehdotetaan, ettei yleistä tietosuoja-asetusta laajenneta sovellettavaksi kuolleitten henkilöiden henkilötietojen käsittelyyn. Työryhmässä on keskusteltu, että vainajan ja hänen läheisensä suojan tarve voitaisiin kattaa muuttamalla rikoslain yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä koskevaa sääntelyä. Tämän sääntelyn muuttaminen edellyttäisi kuitenkin laajempaa ja yksityiskohtaista valmistelua, johon työryhmällä ei ole resursseja.</p>	–
<p>4 artikla Määritelmät</p>	Mahdollisuus	Kansallista liikkumavaraa ei ole käytännössä mahdollista käyttää yleislaissa.	<p>Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan 7 alakohdan mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot; jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltion lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.</p> <p>Kyseinen säännös mahdollistaa sen, että rekisterinpitäjää koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa nykytilaa vastaavalla tavalla kansallisessa erityislainsäädännössä.</p>	–

II LUKU: PERIAATTEET

ARTIKLA	STATUS	TYÖRYHMÄN KANTA	PERUSTELUJA	TIETOSUOJALAKI/ MUU LAKI
<p>5 artikla Periaatteet</p>	Huomioitava	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että rajoituksista säädettäisiin yleislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklassa säädetään mahdollisuudesta rajoittaa rekisteröityjen oikeuksia kansallisella lailla. Artiklan 23 mahdollisuudet rajoituksiin koskevat joiltain osin myös 5 artiklaa. Periaatteiden rajoittaminen on mahdollista siltä osin kuin periaatteiden rajoittaminen vastaa 12–22 artikloissa säädettyjä rekisteröityjen oikeuksia. Rajoituksista ei voitaisi kuitenkaan säätää yleislailla, koska rajoitusperusteelta vaaditaan yksityiskohtaista ja tarkkaa sääntelyä.	–

<p>6 artikla Käsittelyn lainmukaisuus</p>	<p>Mahdollisuus</p>	<p>Ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevan henkilötietolain 8.1 § 8 kohtaa vastaava säännös.</p> <p>Ehdotetaan säädettäväksi yleistä etua koskeva yleinen käsittelyn oikeusperuste (6 artiklan 1 kohdan e alakohta).</p>	<p>Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa on kansallisen liikkumavaran pohja ja se mahdollistaa kansallisen henkilötietojen käsittelyyn liittyvän tietosuoja-asetusta täsmentävän yksityiskohtaisemman sääntelyn joko erityislaissa tai yleislaissa.</p> <p>Ehdotetaan että, yleislakiin sisällytetään säännös, joka mahdollistaa julkisessa asemassa olevien henkilöiden henkilötietojen käsittelyn. Nykyisin sovellettavan henkilötietolain henkilön asemaa, tehtäviä tai niiden hoitoa koskeva käsittelyedellytys ei edellytä rekisterinpitäjää arvioimaan henkilötietojen käsittelyn yleisen edun mukaisuutta ja oikeasuhtaisuutta sillä tavoiteltuun päämäärään nähden. On katsottu, etteivät henkilön yksityisyyden suoja turvaavat edut syrjäytä henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa rekisterinpitäjän tai sivullisen intressejä, koska kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä tai elinkeinoelämässä kuvaavista tiedoista ja tiedot ovat yleisesti saatavilla. Lainkohdassa kuitenkin edellytettäisiin, että käsittely on yleisen edun mukainen ja käsittely oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Näin ollen käsittelyperuste ei mahdollistaisi siinä tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyä mitä tahansa tarkoitusta varten.</p> <p>Ehdotetaan säädettäväksi yleistä etua koskeva yleinen käsittelyn oikeusperuste (6(1)e artikla). Tarkoituksena on varmistaa, ettei julkisen sektorin käsittelyn oikeusperusteen osalta jää katvealueita. Käsittelyn oikeusperusteen nojalla olisi mahdollista käsitellä henkilötietoja esimerkiksi viranomaisten suunnittelu- ja selvitystehtäviä varten ja tieteellisessä tutkimustarkoituksessa. On kiinnitettävä huomiota siihen, ettei rekisterinpitäjän oikeutettu etu (6(1)f artikla) voi toimia julkisen sektorin suorittaman käsittelyn oikeusperusteena.</p>	<p>Tietosuojalaki</p>
<p>7 artikla Suostumuksen edellytykset</p>	<p>Ei kansallista liikkumavaraa</p>	<p>–</p>	<p>–</p>	<p>–</p>
<p>8 artikla Tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvän lapsen suostumukseen sovellettavat ehdot</p>	<p>Mahdollisuus</p>	<p>Ehdotetaan, että kansallisesti tullaan käyttämään 8 artiklan liikkumavaraa. Työryhmä ei ole tehnyt päätöstä ikärajaista. Mietinnössä lähtökohtana on joko 13 tai 15 vuoden ikärajaista säätäminen.</p>	<p>Kansallisesti voidaan säätää muusta kuin 16 vuoden ikärajaista (13–15 vuotta). Työryhmä on 1.12.2016 järjestänyt kuulemisen lasten ikärajaa koskevasta kansallisesta liikkumavarasta. Kuultavina olivat palveluntuottajien ja lasten etuja ajavien järjestöjen edustajia.</p> <p>Yleiseurooppalaista kantaa asiaan ei vaikuta syntyvän, koska jäsenvaltiot vaikuttavat päätyvän erilaisiin ikärajoin. Jatkotyössä tullaan myös huomioimaan, mihin muut jäsenvaltiot, esimerkiksi Pohjoismaat, ovat päätyneissä.</p>	<p>Tietosuojalaki</p>

<p>9 artikla Erityisiä henkilötietyryhmiä koskeva käsittely</p>	<p>Mahdollisuus</p>	<p>Ehdotetaan säädettäväksi, ettei tietosuojaja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa sovelleta vakuutuslaitoksen käsitellessä vakuutustoiminnassa saatuja tietoja vakuutetun ja korvauksenhakijan terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta taikka häneen kohdistetuista hoitotoimenpiteistä tai niihin verrattavista toimista taikka sellaisia tietoja vakuutetun, korvauksenhakijan tai vahingon aiheuttajan teosta, jotka ovat tarpeen vakuutuslaitoksen vastuun selvittämiseksi.</p> <p>Lisäksi ehdotetaan, ettei 9 artiklan 1 kohtaa sovelleta kun henkilötietoja käsitellään tieteellistä tai historiallista tutkimusta varten. Laissa säädettäisiin kuitenkin erityisistä suojatoimista tältä osin.</p>	<p>Yleisen tietosuojaja-asetuksen 9 artikla sisältää merkittävää kansallista liikkumavaraa artiklan 2 (b), (g), (h), (i) ja (j) alakohdissa, joka mahdollistaa sektorikohtaisen erityislainsäädännön erityisten henkilötietyryhmien (ns. arkaluonteisten henkilötietyryhmien) osalta.</p> <p>Henkilötietolain 12 § 1 mom. 11 kohdan mukaan vakuutuslaitoksella on oikeus käsitellä vakuutustoiminnasta saatuja tietoja vakuutetun ja korvauksenhakijan terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta taikka häneen kohdistetuista hoitotoimenpiteistä tai niihin verrattavista toimista, jotka ovat tarpeen vakuutuslaitoksen vastuun selvittämiseksi.</p> <p>Nykytilaa vastaavan tilan säilyttämiseksi ehdotetaan vastaavasta oikeusperusteesta säätämistä tietosuojalajissa. Kyseinen säännös on mahdollinen yleisen tietosuojaja-asetuksen 9(2)b artiklan nojalla tai 9(2)g artiklan nojalla. Molemmat kohdat edellyttävät suojatoimista säätämistä.</p>	<p>Tietosuojalaki</p>
<p>10 artikla Rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietyryhmien käsittely</p>	<p>Mahdollisuus</p>	<p>Ehdotetaan, että yleislakiin otetaan henkilötietolain pykälää vastaava säännös rikostietojen käsittelystä oikeusvaateen totuttamiseksi.</p> <p>Ehdotetaan, että vakuutusyhtiöiden mahdollisuudesta käsitellä 10 artiklassa tarkoitettuja henkilötietyryhmiä otetaan säännökset yleislakiin.</p>	<p>Ehdotetaan lisäksi säädettäväksi henkilötietolain 12.1 §:n 4 kohtaa vastaavalla tavalla, että 10 artiklassa tarkoitettuja henkilötietyryhmiä voidaan käsitellä oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi, puolustamiseksi tai ratkaisemiseksi</p> <p>Ehdotetaan 9 artiklan kansallista liikkumavaraa vastaavalla tavalla, että sisällytetään kansalliseen lakiin käsittelyn oikeusperuste, joka mahdollistaa rikos- ja rikkomustietojen käsittelyn vakuutuslaitoksessa eräitä tarkoituksia varten.</p> <p>Lainsäädännön tarve koskee myös tietosuojalautakunnan luvilla perustettuja pankkien ja vakuutusyhtiöiden väärinkäytösrekistereitä. Tätä tarvetta ei voida kuitenkaan muun muassa tietosuojalautakunnan lupaehtojen (säädettävien suojatoimien) yksityiskohtaisuuden vuoksi voida täyttää yleislalla.</p>	<p>Tietosuojalaki</p>

11 artikla Käsittely, joka ei edellytä tunnistamista	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
--	------------------------------	---	---	---

III LUKU: REKISTERÖITYJEN OIKEUDET

ARTIKLA	STATUS	TYÖRYHMÄN KANTA	PERUSTELUJA	TIETOSUOJALAKI/ MUU LAKI
12 artikla Läpinäkyvä informointi, viestintä ja yksityiskohtaiset säännöt rekisteröidyn oikeuksien käyttöä varten	Mahdollisuus	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että yleisistä rajoituksista säädettäisiin yleislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artikla mahdollistaa rekisteröityjen oikeuksien rajoittamisen kansallisella lailla. Johtuen 23 artiklassa säädetystä vaatimuksesta sääntelyn yksiselitteisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ei ole mahdollista säätää yleisistä rajoituksesta 12 artiklaan yleislaissa.	–
13 artikla Toimitettavat tiedot, kun henkilötiedot kerätään rekisteröidyltä	Mahdollisuus Huomioitava	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että henkilötietolakia vastaavalla tavalla yleisestä rajoituksista säädettäisiin yleislailla. Säädetään henkilötietolain 10 § 2 momenttia ja 24 § 2 momenttia vastaava rajoitus tieteellisen ja historiallisen tutkimuksen ja tilastoinnin osalta.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artikla mahdollistaa rekisteröityjen oikeuksien rajoittamisen kansallisella lailla. Johtuen 23 artiklassa säädetystä vaatimuksesta sääntelyn yksiselitteisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ei ole mahdollista säätää yleisestä rajoituksesta 13 artiklaan yleislaissa.	–
14 artikla Toimitettavat tiedot, kun tietoja ei ole saatu rekisteröidyltä	Mahdollisuus	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että henkilötietolakia vastaavalla tavalla yleisistä rajoituksista säädettäisiin yleislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artikla mahdollistaa rekisteröityjen oikeuksien rajoittamisen kansallisella lailla. Johtuen 23 artiklassa säädetystä vaatimuksesta sääntelyn yksiselitteisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ei ole mahdollista säätää yleisestä rajoituksesta 14 artiklaan yleislaissa.	–

		Säädetään henkilötietolain 10 § 2 momenttia ja 24 § 2 momenttia vastaava rajoitus tieteellisen ja historiallisen tutkimuksen ja tilastoinnin osalta.		
15 artikla Rekisteröidyn oikeus saada pääsy tietoihin	Mahdollisuus	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että henkilötietolakia vastaavalla tavalla yleisistä rajoituksista säädettäisiin yleislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artikla mahdollistaa rekisteröityjen oikeuksien rajoittamisen kansallisella lailla. Johtuen 23 artiklassa säädetystä vaatimuksesta sääntelyn yksiselitteisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ei ole mahdollista säätää yleisestä rajoituksesta 15 artiklaan yleislaissa.	–
16 artikla Oikeus tietojen oikaisemiseen	Mahdollisuus	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että henkilötietolakia vastaavalla tavalla yleisistä rajoituksista säädettäisiin yleislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artikla mahdollistaa rekisteröityjen oikeuksien rajoittamisen kansallisella lailla. Johtuen 23 artiklassa säädetystä vaatimuksesta sääntelyn yksiselitteisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ei ole mahdollista säätää yleisestä rajoituksesta 16 artiklaan yleislaissa.	–
17 artikla Oikeus tietojen poistamiseen	Mahdollisuus	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että henkilötietolakia vastaavalla tavalla yleisistä rajoituksista säädettäisiin yleislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artikla mahdollistaa rekisteröityjen oikeuksien rajoittamisen kansallisella lailla. Johtuen 23 artiklassa säädetystä vaatimuksesta sääntelyn yksiselitteisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ei ole mahdollista säätää yleisestä rajoituksesta 17 artiklaan yleislaissa.	–
18 artikla Oikeus käsittelyn rajoittamiseen	Mahdollisuus	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että henkilötietolakia vastaavalla tavalla yleisistä rajoituksista säädettäisiin yleislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artikla mahdollistaa rekisteröityjen oikeuksien rajoittamisen kansallisella lailla. Johtuen 23 artiklassa säädetystä vaatimuksesta sääntelyn yksiselitteisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ei ole mahdollista säätää yleisestä rajoituksesta 18 artiklaan yleislaissa.	–
19 artikla Henkilötietojen oikaisua tai poistoa tai käsittelyn rajoitusta koskeva ilmoitusvelvollisuus	Mahdollisuus	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että henkilötietolakia vastaavalla tavalla yleisistä rajoituksista säädettäisiin yleislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artikla mahdollistaa rekisteröityjen oikeuksien rajoittamisen kansallisella lailla. Johtuen 23 artiklassa säädetystä vaatimuksesta sääntelyn yksiselitteisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ei ole mahdollista säätää yleisestä rajoituksesta 19 artiklaan yleislaissa.	–
20 artikla Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen	Huomioitava Mahdollisuus	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että henkilötietolakia vastaavalla tavalla yleisistä rajoituksista säädettäisiin yleislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artikla mahdollistaa rekisteröityjen oikeuksien rajoittamisen kansallisella lailla. Johtuen 23 artiklassa säädetystä vaatimuksesta sääntelyn yksiselitteisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ei ole mahdollista säätää yleisestä rajoituksesta 20 artiklaan yleislaissa.	–

21 artikla Vastustamisoikeus	Mahdollisuus	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että henkilötietolakia vastaavalla tavalla yleisistä rajoituksista säädettäisiin yleislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artikla mahdollistaa rekisteröityjen oikeuksien rajoittamisen kansallisella lailla. Johtuen 23 artiklassa säädetystä vaatimuksesta sääntelyn yksiselitteisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ei ole mahdollista säätää yleisestä rajoituksesta 21 artiklaan yleislaissa.	–
22 artikla Automatisoidut yksittäispäätökset, profilointi mukaan luettuna	Mahdollisuus	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että henkilötietolakia vastaavalla tavalla yleisistä rajoituksista säädettäisiin yleislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artikla mahdollistaa rekisteröityjen oikeuksien rajoittamisen kansallisella lailla. Johtuen 23 artiklassa säädetystä vaatimuksesta sääntelyn yksiselitteisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ei ole mahdollista säätää yleisestä rajoituksesta 22 artiklaan yleislaissa.	–
23 artikla Rajoitukset	Mahdollisuus	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että henkilötietolakia vastaavalla tavalla rajoituksista säädettäisiin yleislailla. Rajoituksista on tarvittaessa mahdollista säätää erityislailla.	Kaikista III luvun mukaisista rekisteröidyn oikeuksista on mahdollista säätää poikkeuksia kansallisella lailla 23 artiklan mukaisesti.	–

IV LUKU: REKISTERINPITÄJÄ JA HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELIJÄ

ARTIKLA	STATUS	TYÖRYHMÄN KANTA	PERUSTELUJA	TIETOSUOJALAKI/ MUU LAKI
24 artikla Rekisterinpitäjän vastuu	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
25 artikla Sisäänrakennettu ja oletusarvoinen tietosuoja	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
26 artikla Yhteisrekisterinpitäjät	Mahdollisuus	Tarvittaessa voidaan säätää erityislailla.	Kansallisessa lainsäädännössä voidaan määritellä rekisterinpitäjän vastualueet siten, etteivät yhteisrekisterinpitäjät voi tästä keskinäisellä sopimuksella poiketa. Tämä mahdollisuus on käytettävissä silloin, kun rekisterinpitäjää koskevat erityiset kriteerit määritetään kansallisessa erityislainsäädännössä, jossa käytetään yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaista kansallista liikkumavaraa. Säätäminen ei kuitenkaan ole käytännössä mahdollista yleislailla.	–

27 artikla Unionin ulkopuolelle sijoittautuneiden rekisterinpitäjien tai henkilötietojen käsittelijöiden edustajat	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
28 artikla Henkilötietojen käsittelijä	Mahdollisuus	Mahdollinen tarve seuraa erityislainsäädännöstä.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 28 artiklan mukaan henkilötietojen käsittelijän on käsiteltävä henkilötietoja rekisterinpitäjän dokumentoitujen ohjeiden mukaisesti, paitsi jos henkilötietojen käsittelijään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä toisin vaaditaan.	–
29 artikla Tietojen käsittely rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän alaisuudessa	Mahdollisuus	Mahdollinen tarve seuraa erityislainsäädännöstä.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 29 artiklassa on säädetty, vastaavalla tavalla kuin 28 artiklassa, että rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän alaisuudessa toimivan henkilön on käsiteltävä henkilötietoja rekisterinpitäjän ohjeiden mukaisesti, ellei laissa toisin vaadita.	–
30 artikla Seloste käsittelytoimista	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
31 artikla Yhteistyö valvontaviranomaisten kanssa	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
32 artikla Käsittelyn turvallisuus	Mahdollisuus	Mahdollinen tarve seuraa erityislainsäädännöstä.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 32 artiklassa on säädetty, vastaavalla tavalla kuin 28 ja 29 artiklassa, että rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän alaisuudessa toimivan henkilön on käsiteltävä henkilötietoja rekisterinpitäjän ohjeiden mukaisesti, ellei laissa toisin vaadita.	–
33 artikla Henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta ilmoittaminen valvontaviranomaiselle	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
34 artikla Henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta ilmoittaminen rekisteröidyille	Mahdollisuus	Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara ei mahdollista, että rajoituksista säädettäisiin yleislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 mahdollistaa 34 artiklan rajoittamisen kansallisella lailla. Johtuen 23 artiklassa säädetystä vaatimuksesta sääntelyn yksiselitteisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, ei ole mahdollista säätää rajoituksesta 34 artiklaan yleislaissa.	–

35 artikla Tietosuoja koskeva vaikutusten arviointi	Mahdollisuus	Ehdotetaan liikkumavaraa käytettäväksi tieteellisen tutkimuksen osalta suojoimena. Voitaisiin harkita myös vakuutusyhtiöiden osalta suojoimena.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukaisesti voidaan edellyttää vaikutustenarviointia, vaikka vaikutustenarviointi olisi jo tehty osana kansallista lainsäädäntömenettelyä. Esimerkiksi käytettäessä 9 artiklan kansallista liikkumavaraa 35 artiklan mukainen velvollisuus voi toimia suojoimena.	Tietosuoja laki
36 artikla Ennakkokuuleminen	Mahdollisuus	Tarvittaessa voidaan säätää erityislailla.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 36 artiklan mukaisesti kansallisessa lainsäädännössä voidaan edellyttää ennakkokuulemista muissakin kuin 1 kohdan tarkoittamissa tilanteissa. Esimerkiksi käytettäessä 9 artiklan kansallista liikkumavaraa 36 artiklan mukainen velvollisuus voi toimia suojoimena.	
37 artikla Tietosuojavastaavan nimittäminen	Mahdollisuus	Tarvittaessa voidaan säätää erityislailla. Voidaan harkita myös vakuutusyhtiöiden osalta suojoimena.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 37 artiklan mukaisesti jäsenvaltio voi kansallisessa lainsäädännössä edellyttää tietosuojavastaavan nimeämistä myös muissa kuin 37(1) artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Esimerkiksi käytettäessä 9 artiklan kansallista liikkumavaraa 37 artiklan mukainen velvollisuus voi toimia suojoimena.	Tietosuoja laki
38 artikla Tietosuojavastaavan asema	Velvollisuus	Ehdotetaan säädettäväksi henkilötietolain 33 §:ää vastaava rekisterinpitäjän, henkilötietojen käsittelijän ja tietosuojavastaavan tms. vaitiolovelvollisuutta koskeva säännös.	Tietosuojavastaavaa sitoo hänen tehtäviensä suorittamista koskeva salassapitovelvollisuus unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.	Tietosuoja laki
39 artikla Tietosuojavastaavan tehtävät	Huomioitava	Tarvittaessa voidaan säätää erityislailla.	On otettava huomioon, ettei lista tietosuojavastaavan tehtävistä ole tyhjentävä. Ainakin niissä tilanteissa, joissa velvollisuudesta tietosuojavastaavan nimittämiseen säädetään kansallisella lailla 37(4) kohdan mukaan, voitaneen myös muista kuin 39 artiklassa luetelluista tehtävistä säätää kansallisella lailla.	–
40 artikla Käytännösäännöt	Huomioitava	Ei sääntelyn tarvetta.	Jäsenvaltioilla on velvollisuus edistää käytännösääntöjen laatimista. Ei velvoita kansalliseen sääntelyyn, vaan otettava huomioon käytännön toiminnassa.	–
41 artikla Hyväksytyjen käytännösääntöjen seuranta	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
42 artikla Sertifiointi	Huomioitava	Ei sääntelyn tarvetta.	Jäsenvaltioiden olisi kannustettava sertifiointimekanismeihin. Ei velvoita kansalliseen sääntelyyn, vaan otettava huomioon käytännön toiminnassa.	–

43 artikla Sertifiointielimet	Velvollisuus	Ehdotetaan, että tietosuojavirasto akkreditoisi sertifiointielimen.	Kansallisesti on säädettävä siitä, akkreditoiko sertifiointielimet valvontaviranomainen vai erityinen kansallinen akkreditointielin. Ehdotetaan, että tietosuojavirasto akkreditoisi sertifiointielimen johtuen sertifiointikriteerien tietosuojasidonnaisuudesta.	Tietosuojalaki
---	--------------	---	--	----------------

V LUKU: HENKILÖTIETOJEN SIIRTO KOLMANSIIN MAIHIN TAI KANSAINVÄLISILLE JÄRJESTÖILLE

ARTIKLA	STATUS	TYÖRYHMÄN KANTA	PERUSTELUJA	TIETOSUOJALAKI/ MUU LAKI
44 artikla Siirtoja koskeva yleinen periaate	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
45 artikla Siirto tietosuojan riittävyttä koskevan päätöksen perusteella	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
46 artikla Siirto asianmukaisia suojaustoimia soveltaen	Mahdollisuus	Tarvittaessa voidaan säätää erityislailla.	46 artiklan a ja b alakohta sisältävät marginaalista liikkumavaraa, mitä ei voida käyttää yleislaissa.	–
47 artikla Yritystä koskevat sitovat säännöt	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
48 artikla Siirrot ja luovutukset, joita ei sallita unionin lainsäädännössä	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
49 artikla Erityistilanteita koskevat poikkeukset	Mahdollisuus	Tarvittaessa voidaan säätää erityislailla.	49 artiklan 1 kohdan d ja g alakohta sekä 5 kohta sisältävät marginaalista liikkumavaraa, mitä ei voida käyttää yleislaissa.	–
50 artikla Kansainvälinen yhteistyö henkilötietojen suojaamiseksi	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–

VI LUKU: RIIPPUMATTOMAT VALVONTAVIRANOMAISET

ARTIKLA	STATUS	TYÖRYHMÄN KANTA	PERUSTELUJA	TIETOSUOJALAKI/ MUU LAKI
51 artikla Valvontaviranomainen	Velvollisuus Notifiointi Huomioitava	Ehdotetaan, että tietosuojavirasto toimii yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuna valvontaviranomaisena.	Kansallisesti voidaan nimetä yksi tai useampi valvontaviranomainen. Tietosuojavirasto toimii tietosuojavaltuutetun toimiston organisaation pohjalta. Tietosuojalautakunta lakkaisi sille kuuluvien tehtävien poistumisen myötä. Ahvenanmaan maakunnan tietosuojavaltuutettu valvoisi edelleen Ahvenanmaan maakuntalakeihin liittyvää henkilötietojen käsittelyä. Tietosuojavaltuutetun toimiston yhteyteen perustettaisiin nykyisen tietosuojalautakunnan rakenteita noudatellen erityinen seuraamuslautakunta, jonka tehtävänä olisi määrätä tietosuojavaltuutetun esityksessä hallinnollisia sakkoja sekä pysyviä tai väliaikaisia käsittelyn kieltoja.	Tietosuojalaki
52 artikla Riippumattomuus	Velvollisuus Huomioitava Notifiointi	Ehdotetaan säädettäväksi, että tietosuojavaltuutetuksi ja apulaistietosuojavaltuutetuksi nimitetty vapautuu hoitamasta muuta tointa tai virkaa.	Jäsenvaltioiden on varmistettava 52 artiklan valvontaviranomaisen riippumattomuutta koskevien seikkojen toteuttaminen. Katso myös 54 artiklan täytäntöönpano.	Tietosuojalaki
53 artikla Valvontaviranomaisen jäseniä koskevat yleiset edellytykset	Velvollisuus Huomioitava Notifiointi	Ehdotetaan, että tietosuojavaltuutetun, apulaistietosuojavaltuutetun ja seuraamuslautakunnan jäsenet valtioneuvosto nimittää määräajaksi.	Nykyään valtioneuvosto nimittää tietosuojavaltuutetun, joten sääntely vastaa pitkälti nykytilaa.	Tietosuojalaki
54 artikla Valvontaviranomaisen perustamista koskevat säännöt	Velvollisuus Notifiointi	Ehdotetaan, että kansallisena valvontaviranomaisena toimisi tietosuojavirasto. Ehdotetaan, että tietosuojavaltuutetun ja apulaistietosuojavaltuutetun kelpoisuusvaatimukset vastaavat nykytilaa, joiden lisäksi edellytetään kykyä hoitaa kansainvälisiä tehtäviä.	Kaikista 54 artiklan kohdista on säädettävä kansallisesti. Tietosuojaviraston päätöksentekovaltaa käyttäviä jäseniä olisivat tietosuojavaltuutettu, apulaistietosuojavaltuutettu ja seuraamuslautakunnan jäsenet. Tietosuojaviraston jäsenten kelpoisuusvaatimukset vastaavat pääosin nykyisin tietosuojavaltuutetulle asetettuja kelpoisuusvaatimuksia. Tietosuojavaltuutetulta ja apulaistietosuojavaltuutetulta edellytettäisiin kansainvälistä kokemusta viran kansainvälisen luonteen vuoksi. Seuraamuslautakunnan puheenjohtajalle ja varapuheenjohtajalle asetettaisiin samat kelpoisuusvaatimukset kuin tuomioistuinlaissa on asetettu tuomareille (pl. kansalaisuusvaatimus). Tämä johtuu seuraamuslautakunnan käsittelemien asioiden oikeudellisesta luonteesta.	Tietosuojalaki

	<p>Seuraamuslautakunnan puheenjohtajaksi ja varapuheenjohtajaksi voidaan nimittää tuomarin kelpoisuusehdot täyttävä henkilö (tuomioistuinlain 11 §), lukuun ottamatta kansalaisuutta koskevaa vaatimusta.</p> <p>Seuraamuslautakunnan muuksi jäseneksi voidaan nimittää oikeustieteen maisterin tai kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö.</p> <p>Valtioneuvosto nimittää tietosuojavaalautetun, apulaistietosuojavaalautetun ja seuraamuslautakunnan jäsenet määräajaksi viideksi vuodeksi kerrallaan. Ensimmäiselle toimikaudelle osa jäsenistä nimitetään neljäksi vuodeksi. Jäsenet voidaan nimittää kahdeksi peräkkäiseksi toimikaudeksi.</p> <p>Yhteensopimattoman toiminnan osalta viitattaisiin tietosuoja-asetuksen 52 artiklan 3 kohtaan ja säädettäisiin tietosuojaviraston jäsenille velvollisuus tehdä valtion virkamieslaissa säädetty selvityssidonnaisuuksistaan.</p> <p>Säädettäisiin erityisestä salassapitoperusteesta tietosuojavirastolle ilmoituksen</p>	<p>Jäsenten toimikausi olisi viisi vuotta kerrallaan ja jäsenet voitaisiin nimittää kahdeksi peräkkäiseksi toimikaudeksi. Jotta kaikki tietosuojaviraston jäsenet eivät vaihtuisi yhtä aikaa, ehdotetaan, että ensimmäiselle toimikaudelle eräät jäsenet nimitettäisiin neljäksi vuodeksi.</p> <p>Jäsenten riippumattomuuden takaamiseksi säädettäisiin jäsenille velvollisuus tehdä valtion virkamieslaissa tarkoitettu ilmoitus sidonnaisuuksista. Lisäksi sovelletaan tietosuoja-asetuksen 52 artiklan 3 kohtaa, yleisiä hallintolain esteellisyyssäännöksiä ja virkamiehen asemaa koskevia yleisiä velvoitteita.</p> <p>Yleisen tietosuoja-asetuksen 54 artiklan 2 kohta edellyttää, että kunkin valvontaviranomaisen jäsenen tai jäsenten ja henkilöstön on unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti pidettävä salassa sekä toimikautensa aikana että sen jälkeen kaikki luottamukselliset tiedot, jotka ovat tulleet heidän tietoonsa heidän suorittaessaan tehtäviään tai käyttäessään valtuuksiaan. Heidän toimikautensa aikana tätä salassapitovelvollisuutta sovelletaan etenkin luonnollisten henkilöiden tekemiin ilmoituksiin tämän asetuksen rikkomisista.</p> <p>Näin ollen kyseisten henkilöiden toimikauden aikana vaitiolovelvollisuus koskisi myös luonnollisten henkilöiden tekemiä ilmoituksia tietosuoja-asetuksen rikkomisesta. Kyseessä on eräänlainen whistleblower-säännös, jonka tarkoituksena on suojata ilmoituksen tehnyttä luonnollista henkilöä. Jotta säännöksen tarkoitus toteutuisi, säädettäisiin tietosuojalaisissa erityisestä salassapitosäännöksestä koskien ilmoituksen tehneen henkilön henkilöllisyyttä tietyissä tilanteissa.</p>	
--	--	---	--

		asetuksen rikkomisesta tehneen henkilön henkilöllisyydestä tietyissä tilanteissa.		
55 artikla Toimivalta	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
56 artikla Johtavan valvontaviranomaisen toimivalta	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
57 artikla Tehtävät	Mahdollisuus	Ei sääntelyn tarvetta.	Tietosuojavirastolla voi olla muitakin henkilötietojen suojaan liittyviä tehtäviä kuten rikosasioiden tietosuojadirektiivistä ((EU) 2016/680) tai valmisteilla olevasta sähköisen viestinnän tietosuojasetuksesta johtuvia tehtäviä.	–
58 artikla Valtuudet	Velvollisuus Mahdollisuus Notifiointi	Ehdotetaan säädettäväksi, että tietosuojavirasto voi tarvittaessa ilmoittaa asian syytteeseen panoa varten.	Kyseinen artikla edellyttää kansallisesti säädettävän siitä, että valvontaviranomainen voi saattaa asetuksen rikkomiset lainkäyttöviranomaisen tietoon. Kansallisessa lailla voidaan säätää valvontaviranomaiselle 58 artiklan valtuuksien lisäksi muita valtuuksista Tämän liikkumavaran käyttöä ei pidetä kuitenkaan tässä vaiheessa tarpeellisena, johtuen tietosuojasetuksen myötä jo vahvistuvasta seuraamusjärjestelmästä.	Tietosuojalaki
59 artikla Toimintakertomukset	Mahdollisuus Notifiointi	Ei sääntelyn tarvetta.	Yleisen tietosuojasetuksen nojalla toimintakertomuksen vastaanottajaryhmä on laajempi kuin nykyainsäädännön nojalla. Asetuksen mukaan toimintakertomus tulee toimittaa kansalliselle parlamentille ja hallitukselle. Ei näyttäisi olevan tarvetta säätää kansallisesti muista viranomaisista, joille kertomus on toimitettava. Toimintakertomus on joka tapauksessa saatettava yleisön saataville ja on näin ollen myös muiden viranomaisten saatavilla.	–

VII LUKU: YHTEISTYÖ JA YHDEMUKAISUUS

ARTIKLA	STATUS	TYÖRYHMÄN KANTA	PERUSTELUJA	TIETOSUOJALAKI/ MUU LAKI
60 artikla Johtavan valvontaviranomaisen ja muiden osallistuvien valvontaviranomaisten välinen yhteistyö	Huomioitava	Sääntelyn tarve on selvitettävä.	Vaikuttaa siltä, että hallintolaki on riittävä artiklan 2 kohdan osalta. Säännöksen mukaan johtava valvontaviranomainen voi valvoa toisen jäsenvaltion alueelle sijoittautunutta rekisterinpitäjää tai henkilötietojen käsittelijää koskevan toimenpiteen toteuttamista. Jatkotyössä selvitetään edellyttääkö 9 kohdan tiedoksianto kansallista lainsäädäntöä.	
61 artikla Keskinäinen avunanto	Huomioitava	Ei sääntelyn tarvetta.	Huomioitava, että toisen valvontaviranomaisen pyynnön noudattaminen voi olla ristiriidassa jäsenvaltion lainsäädännön kanssa, jota pyynnön vastaanottaneeseen valvontaviranomaiseen sovelletaan. Ei kuitenkaan edellytä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä.	–
62 artikla Valvontaviranomaisten yhteiset operaatiot	Huomioitava	Sääntelyn tarve on selvitettävä.	Jatkotyössä selvitetään 2 ja 3 kohdan sääntelytarvetta eli sitä edellyttääkö oikeusavunpyytäminen ja muiden jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten jäsenten tai henkilöstön osallistuminen tarkastuksiin kansallista lainsäädäntöä prosessinormien osalta.	
63 artikla Yhdenmukaisuusmekanismi	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
64 artikla Tietosuojaneuvoston lausunto	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
65 artikla Euroopan tietosuojaneuvoston kiistanratkaisumenettely	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–

66 artikla Kiireellinen menettely	Huomioitava	Sääntelyn tarve on selvitettävä.	Jatkotyössä selvitetään edellyttääkö tietosuojaviranomaisen mahdollisuus väliaikaisesti toimenpiteisiin kansallista lainsäädäntöä tai tämän huomioimista kansallisessa lainsäädännössä, sillä toisen jäsenvaltion valvontaviranomainen voi kohdistaa toimenpiteitä Suomen oikeudenkäytön alueella olevaan toimijaan. Toimenpiteellä voi olla oikeusvaikutuksia vain toisen jäsenvaltion valvontaviranomaisen omalla alueella. Myös päätöksen täytäntöönpanoa koskevat asiat selvitetään.	Tietosuojalaki
67 artikla Tietojenvaihto	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
68 artikla Euroopan tietosuojaneuvosto	Huomioitava	Ei sääntelyn tarvetta	–	
69 artikla Riippumattomuus	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
70 artikla Tietosuojaneuvoston tehtävät	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
71 artikla Kertomukset	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
72 artikla Menettely	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
73 artikla Puheenjohtaja	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
74 artikla Puheenjohtajan tehtävät	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
75 artikla Sihteeristö	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
76 artikla Tietojen salassapito	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–

VIII LUKU: OIKEUSKEINOT, VASTUU JA SEURAAMUKSET

ARTIKLA	STATUS	TYÖRYHMÄN KANTA	PERUSTELUJA	TIETOSUOJALAKI/ MUU LAKI
77 artikla Oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle	Huomioitava	Täsmennetään yleislaissa.	Jokaisen rekisteröidyn oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle seuraa suoraan asetuksesta. Samoin valvontaviranomaisen velvollisuus ilmoittaa valituksen käsittelystä. Kuitenkin täsmennetään menettelysäännöksiin tietosuojalaissa.	Tietosuojalaki
78 artikla Oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoin valvontaviranomaista vastaan	Velvollisuus	Ehdotetaan säädettäväksi eräänlaisesta viivästysvalituksesta.	Hallintolainkäyttölain nojalla ei ole mahdollista saattaa asiaa hallintotuomioistuimen ratkaistavaksi ilman, että asiasta olisi annettu viranomaisen päätös. Viivästysvalituksessa on kyse valvontaviranomaisen passiivisuudesta.	Tietosuojalaki
79 artikla Oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoin rekisterinpitäjää tai henkilötietojen käsittelijää vastaan	Velvollisuus	Ei sääntelyn tarvetta.	Ei edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön, sillä jokaisella on oikeus viedä asia käsiteltäväksi käräjäoikeuteen yleisten prosessioikeudellisten säännösten mukaisesti.	
80 artikla Rekisteröityjen edustaminen	Velvollisuus Mahdollisuus	Ehdotetaan, että ryhmäkannetta koskeva tarve ja mahdollisuus selvitettäisiin myöhemmässä vaiheessa.	Edustajan valtuuttamisen osalta ei ole sääntelytarvetta. Mahdollisuus ryhmäkannetyypiseen kansalliseen sääntelyyn. Ryhmäkanteen osalta työryhmässä todettiin, että tälle saattaisi olla tarve henkilötietojen suojaa koskevana oikeussuojakeinona, mutta tämä edellyttäisi laajempaa valmistelua	–
81 artikla Menettelyn keskeyttäminen	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
82 artikla Vastuu ja oikeus korvauksen saamiseen	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
83 artikla Hallinnollisten sakkojen määräämisen yleiset edellytykset	Velvollisuus Mahdollisuus	Ehdotetaan, että hallintolain menettelysäännösten lisäksi seuraamuslautakunnan osalta säädettäisiin tarkemmin asianosaisen suullisesta kuulemisesta.	Kansallisen liikkumavaran puitteissa voidaan päättää, voidaanko viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle määrätä hallinnollisia sakkoja. Jäsenvaltion (tai unionin) lainsäädännössä on oltava menettelytakeet; tehokkaat oikeussuojakeinot ja asianmukainen prosessi. Asetus ei anna liikkumavaraa sen suhteen, kuka hallinnollisen sakon määrää. Asetuksen mukaan sakon määrää valvontaviranomainen (58 art.).	Tietosuojalaki

			Tietosuoja-asetus mahdollistaa, että kansallisesti voidaan säätää siitä, voidaanko viranomaisille tai julkishallinnon elimelle määrätä hallinnollisia sakkoja ja missä määrin. Työryhmässä on esitetty eri näkökantoja asiasta. Työryhmä ei päässyt asiassa yksimielisyyteen, joten hallituksen esitys ei sisällä tätä koskevaa ehdotusta. Ks. mietinnön jakso 3.2.1.	
84 artikla Seuraamukset	Velvollisuus Notifiointi	Hallinnolliset sakot koskisivat myös tietosuoja-asetuksen 10 artiklan rikkomista. Lisäksi ehdotetaan muutoksia rikoslakiin.	Jäsenvaltioiden on vahvistettava säännöt asetuksen rikkomisen vuoksi määrättäviä seuraamuksia varten, erityisesti niiden rikkomisten osalta, joihin ei sovelleta 83 artiklan nojalla hallinnollisia sakkoja. Sanktiokokonaisuudessa pyritään hallinnollisten sakkojen ensisijaisuuteen. Rikosoikeudellinen vastuu koskisi vain henkilötahoja, joihin hallinnolliset sakot eivät kohdistu. Tavoitteena on välttää kaksoisrangaistavuus.	Tietosuojalaki Rikoslaki
Schrems C-362/14	Velvollisuus	Ehdotetaan säädettäväksi valvontaviranomaisen oikeudesta saattaa Euroopan komission päätöksiä koskeva asia hallinto-oikeuden käsiteltäväksi.	EU:n tuomioistuimen asian C-362/14 edellyttää, että valvontaviranomainen voi saattaa tuomioistuimen arvioitavaksi komission päätöksen pätevyden, jotta kansallinen tuomioistuin voi tarvittaessa pyytää ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta. Ratkaisun 65 kappaleen mukaan "[T]ässä yhteydessä kansallisen lainsäätäjän asiana on säätää oikeussuojakeinoista, joiden avulla asianomainen kansallinen valvontaviranomainen voi esittää perusteltuina pitämänsä perusteet kansallisissa tuomioistuimissa, jotta nämä voisivat, mikäli ne kyseisen viranomaisen tavoin epäilevät komission päätökset pätevyttä, pyytää ennakkoratkaisua päätöksen pätevyden tutkimiseksi.	Tietosuojalaki

IX LUKU: TIETOJENKÄSITTELYYN LIITTYVIÄ ERITYISTILANTEITA KOSKEVAT SÄÄNNÖT

ARTIKLA	STATUS	TYÖRYHMÄN KANTA	PERUSTELUJA	TIETOSUOJALAKI/MUU LAKI
85 artikla Käsittely ja sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus	Velvollisuus Notifiointi	Tavoitteena on nykytilaa vastaavan sääntelyn säilyttäminen. Tämä edellyttää mm. rekisteröityjen oikeuksien rajoittamista, silloin kun henkilötietoja käsitellään 85 artiklan tarkoituksissa. Kuitenkin henkilötietojen suojaamista koskevia velvoitteita olisi sovellettava.	Henkilötietolaissa on omaksuttu ratkaisu, jossa journalistinen tarkoitus, taiteellinen ja kirjallinen ilmaisu on pääosin suljettu henkilötietolain soveltamisalan ulkopuolelle. Kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä tulee arvioida, kuinka henkilötietojen suoja ja sananvapaus sekä tiedonvälityksen vapaus sovitetaan vastaisuudessa yhteen. Sääntelyssä on otettava huomioon myös 85 artiklan laaja soveltamisala verrattuna henkilötietolaissa omaksuttuun ratkaisuun. Huomioon on niin ikään otettava muuttunut toimintaympäristö.	Tietosuojalaki
86 artikla Henkilötietojen käsittely ja virallisten asiakirjojen julkisuus	Mahdollisuus	Henkilötietojen suoja ja julkisuusperiaate yhteen sovitetaan julkisuuslaissa.	Mahdollisuus sovittaa yhteen kansallinen asiakirjajulkisuus ja henkilötietojen suoja. Työryhmä ei ehdota muutoksia julkisuuslakiin. Asiasta oli työryhmässä kuitenkin eri näkemyksiä. Ks. mietinnön jakso 3.2.2 ja sen liite 4.	
87 artikla Kansallisen henkilötunnuksen käsitteleminen	Mahdollisuus	Ehdotetaan säädettäväksi henkilötietolain 13 §:ää vastaava säännös.	Yleisen tietosuoja-asetuksen 87 artiklan nojalla jäsenvaltiot voivat säätää kansallisen henkilötunnuksen käsittelyn edellytyksistä tarkemmin. Tietosuoja-asetuksen kansallisessa täytäntöönpanossa pyrittäisiin säilyttämään henkilötietolain 13 §:ää vastaava tilanne, jota vastaava pykälä otettaisiin yleislakiin. On otettava huomioon, että henkilötunnuksen tarkoituksena on yksilöidä rekisteröity. Henkilötunnuksen tarkoituksena ei ole tunnistaa rekisteröityä. Valionvarainministeriössä tehdään parhaillaan selvitystä henkilötunnuksesta.	Tietosuojalaki
88 artikla Käsittely työsuhteen yhteydessä	Mahdollisuus Notifiointi	Ei sääntelyn tarvetta.	Asiasta säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa.	Laki yksityisyyden suojasta työelämässä

<p>89 artikla Yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten tapahtuvaa käsittelyä koskevat suojatoimet ja poikkeukset</p>	<p>Mahdollisuus</p>	<p>Ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuus rajoittaa rekisteröityjen oikeuksia silloin, kun henkilötietoja käsitellään tieteellisiä tai historiallisia tarkoituksia tai tilastotarkoituksia varten. Yleisten edun mukaisten arkistointitarkoitusten osalta sääntelyn tarve selvitettävä jatkotyössä.</p>	<p>Käsiteltäessä henkilötietoja esimerkiksi tieteellisiä tai tilastollisia tarkoituksia varten, voidaan asetuksen velvoitteista poiketa 89 artiklan mukaisesti. Poikettaessa rekisteröidyn oikeuksista tai rekisterinpitäjän velvollisuuksista, tulee kansallisessa lainsäädännössä olla riittävät suojatoimet rekisteröityjen oikeuksien suojaamiseksi. Lisäksi mahdollisuuksia poiketa rekisteröidyn oikeuksista suoraan ao. oikeutta koskevassa artiklassa (art. 14(5)(b) ja 17(3)(d)).</p>	<p>Tietosuojalaki</p>
<p>90 artikla Salassapitovelvollisuus</p>	<p>Mahdollisuus Notifiointi</p>	<p>Ehdotetaan säädettäväksi valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeudesta salassapitosäännösten estämättä.</p>	<p>Mahdollisuus salassapittoa koskeviin erityissäännöksiin. Varmistettava, että viranomaisen salassapitovelvollisuus vastaa 1 kohdan viimeisen lauseen edellytystä. Näin ollen säädettäisiin, että valvontaviranomaisella on oikeus saada tietoja salassapitosäännösten estämättä. Valvontaviranomaisen tiedonsaanti- ja tutkintavaltuudet seuraavat suoraan tietosuoja-asetuksesta.</p>	<p>Tietosuojalaki</p>
<p>91 artikla Kirkkojen ja uskonnollisten yhdistysten voimassa olevat tietosuojasäännöt</p>	<p>Mahdollisuus</p>	<p>Ei edellytä toimenpiteitä – kirkkoihin ja uskonnollisiin yhdistyksiin soveltuu tietosuoja-asetus sellaisenaan vastaisuudessa.</p>	<p>–</p>	<p>–</p>

X LUKU: DELEGOIDUT SÄÄDÖKSET JA TÄYTÄNTÖÖNPANOSÄÄDÖKSET

ARTIKLA	STATUS	TYÖRYHMÄN KANTA	PERUSTELUJA	TIETOSUOJALAKI/ MUU LAKI
92 artikla Siirretyn säädösvallan käyttäminen	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
93 artikla Komiteamenettely	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–

XI LUKU: LOPPUSÄÄNNÖKSET

ARTIKLA	STATUS	TYÖRYHMÄN KANTA	PERUSTELUJA	TIETOSUOJALAKI/MUU LAKI
94 artikla Direktiivin 95/46/EY kumoaminen	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
95 artikla Suhde direktiiviin 2002/58/EY	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
96 artikla Suhde aiemmin tehtyihin sopimuksiin	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
97 artikla Komission kertomukset	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
98 artikla Unionin muiden tietosuojasäädösten uudelleen-tarkastelu	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–
99 artikla Voimaantulo ja soveltaminen	Ei kansallista liikkumavaraa	–	–	–

Liite 3.

Ehdotus hallituksen esitykseksi eduskunnalle
EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta täydentäväksi yleiseksi
lainsäädännöksi

Sisältö

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	70
YLEISPERUSTELUT	71
1 Johdanto	71
2 Nykytila	73
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	73
2.1.1 Yleistä	73
2.1.2 Lain soveltamisala	74
2.1.3 Käsittelyn oikeusperuste	74
2.1.4 Tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvä lapsen ikäraja	75
2.1.5 Valvontaviranomaiset	76
2.1.6 Oikeusturva ja seuraamukset	88
2.1.7 Sananvapaus	89
2.1.8 Tieteellinen ja historiallinen tutkimus	91
2.1.9 Tilastointi	94
2.1.10 Yleisen edun mukainen arkistointi	95
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja Euroopan unionin lainsäädäntö	96
2.2.1 Euroopan neuvosto	96
2.2.2 Euroopan unioni	97
2.2.3 OECD:n tietosuojasuositus	98
2.3 Nykytilan arviointi	98
2.3.1 Yleistä	98
2.3.2 Lain tarkoitus ja soveltamisala	99
2.3.3 Käsittelyn oikeusperuste eräissä tapauksissa	101
2.3.4 Tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvä lapsen ikäraja	106
2.3.5 Valvontaviranomaiset	108
2.3.6 Oikeusturva ja seuraamukset	109
2.3.7 Sananvapaus	112
2.3.8 Tieteellinen ja historiallinen tutkimus	114
2.3.9 Tilastointi	116
2.3.10 Yleisen edun mukainen arkistointi	117

3	Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	119
3.1	Tavoitteet	119
3.2	Lain tarkoitus ja soveltamisala	119
3.3	Käsittelyn oikeusperuste eräissä tapauksissa.....	120
3.4	Tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvä lapsen ikäraja.....	121
3.5	Valvontaviranomainen	122
3.6	Oikeusturva ja seuraamukset	124
3.7	Sananvapaus	125
3.8	Tieteellinen ja historiallinen tutkimus	130
3.9	Tilastointi.....	131
3.10	Yleisen edun mukainen arkistointi	132
4	Esityksen vaikutukset	133
5	Asian valmistelu	135
6	Riippuvuus muista esityksistä	136
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	137
7	Lakiehdotusten perustelut	137
7.1	Tietosuojalaki	137
7.2	Rikoslaki.....	173
7.3	Laki sakon täytäntöönpanosta	174
8	Tarkemmat säännökset	175
9	Voimaantulo	175
10	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	176
	LAKIEHDOTUKSET	179
	LAGFÖRSLAG	194

**Ehdotus hallituksen esitykseksi eduskunnalle
EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi yleiseksi lainsäädännöksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi tietosuojalaki. Lailla täydennettäisiin Euroopan unionin yleistä tietosuoja-asetusta (2016/679 (EU)). Esityksessä ehdotetaan, että samalla kumottaisiin henkilötietolaki (523/1999), laki tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta (389/1994) sekä asetus tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta (432/1994).

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutoksia rikoslakiin (39/1889) sekä sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin (672/2002).

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 25 päivänä toukokuuta 2018.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Euroopan komissio antoi ehdotuksensa EU:n yleiseksi tietosuoja-asetukseksi tammikuussa 2012. Useamman vuoden valmistelun tuloksena EU:n yleinen tietosuoja-asetus tuli lopulta voimaan 24.5.2016, ja sitä aletaan soveltaa jäsenvaltioissa 25.5.2018. Yleisellä tietosuoja-asetuksella kumotaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY (jäljempänä *henkilötiedodirektiivi*), joka on Suomessa pantu täytäntöön vuonna 1999 voimaan tulleella henkilö-tietolailla.

Vaikka EU:n yleinen tietosuoja-asetus on kansallisesti suoraan sovellettava säädös, se ei kaikilta osin harmonisoi EU:n jäsenvaltioiden henkilötietojen suojaa koskevaa lainsäädäntöä, vaan jättää jäsenvaltioille direktiivinomaista kansallista liikkumavaraa.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa on eräitä velvoitteita jäsenvaltioille, kuten velvollisuus säätää kansallista lainsäädäntöä valvontaviranomaista koskien. Lisäksi jäsenvaltioiden on sovitettava yhteen yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen henkilötietojen suoja eräiden muiden oikeuksien, kuten sananvapauden, kanssa.

Kansallinen liikkumavara ei kuitenkaan kaikilta osin suoranaisesti velvoita jäsenvaltioita säätämään yleistä tietosuoja-asetusta täydentävää tai täsmentävää kansallista lainsäädäntöä, vaan kyse on mahdollisuudesta. Kansallista liikkumavaraa yleisen tietosuoja-asetuksen täydentämiseksi ehdotetaan käytettävän tilanteissa, joissa henkilötietolain kumoamisesta seuraisi tarve kansalliseen sääntelyyn, esimerkiksi henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteen säilyttämiseksi eräissä tilanteissa tai tieteellisen tutkimuksen edellytysten säilyttämiseksi mahdollisimman pitkälle nykyisen kaltaisina.

Kansallista liikkumavaraa on mahdollista käyttää myös myöhemmin esimerkiksi annettaessa erityislainsäädäntöä.

Yleistä tietosuoja-asetusta täydentävässä henkilötietojen suojaa koskevassa yleislaissa säädettäisiin valvontaviranomaisesta siten kuin yleisessä tietosuoja-asetuksessa edellytetään. Lisäksi yleislakiin otettaisiin säännökset käsittelyn oikeusperusteista eräissä tapauksissa, oikeusturvasta ja seuraamuksista sekä tietojen käsittelyn erityistilanteista esimerkiksi tieteellisessä tutkimuksessa ja journalistisia, akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten.

Ehdotetun lain rakenne noudattelee yleisen tietosuoja-asetuksen rakennetta. Toisin kuin pan-
taessa täytäntöön henkilötietodirektiiviä, yleisen tietosuoja-asetuksen suoma kansallinen liik-
kumavara ei mahdollista kokonaisvaltaisen lain säätämistä. Kansallisella lainsäädännöllä voi-
daan ainoastaan täydentää ja joiltain osin täsmentää yleistä tietosuoja-asetusta. Ehdotettu
tietosuojalaki muodostuu näin ollen erinäisistä yleistä tietosuoja-asetusta täydentävistä pykälis-
tä. Tietosuojalakia tulisi siten lukea rinnakkain yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa, sillä henki-
lötietojen suojaa koskevan lainsäädännön aineellinen sisältö tulee pitkälti yleisestä tietosuoja-
asetuksesta.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Yleistä

Perustuslaki

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Yksityiselämän käsite voidaan ymmärtää henkilön yksityistä piiriä koskevaksi yleiskäsitteeksi. Yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä (HE 309/1993 vp). Oikeus yksityiselämään merkitsee henkilön oikeutta elää yksityiselämäänsä ilman ulkopuolisten puuttumista.

Henkilötietojen suojasta säädetään perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja sisältyy osittain samassa momentissa turvattuun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee näin ollen turvata oikeus henkilötietojen suojaan tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta. Säännös viittaa tarpeeseen lainsäädännöllisesti turvata yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä.

Kyseinen perustuslain säännös sai nykyisen sisältönsä perusoikeusuudistuksessa (Suomen Hallitusmuodon 8 §), ja se otettiin vuoden 2000 perustuslakiuudistuksen yhteydessä muuttamattomana perustuslain 10 §:ksi.

Yksityiselämän suojan takaamiseksi valtiolta on perinteisesti edellytetty sen ohella, että se itse pidättäytyy loukkaamasta kansalaisten yksityiselämää, myös aktiivisia toimenpiteitä yksityiselämän loukkauksia toisten yksilöiden loukkauksia vastaan. Yksityiselämän suoja koskeva säännös yhdessä perusoikeuksien turvaamista koskevan perustuslain 22 §:n kanssa edellyttää lainsäätäjän ylläpitävän tehokasta perustuslain 10 §:ssä turvattujen oikeushyvien suoja.

Perusoikeudet eivät ole aina toisistaan selkeästi erotettavissa, vaan ne ovat monilta osin päällekkäisiä ja muutoinkin toisiinsa vaikuttavia. Henkilötietojen suojaan läheisesti liittyviä perusoikeuksia ovat yksityiselämän suojan lisäksi oikeus kunniaan, oikeus yhdenvertaiseen kohteluun, oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, oikeus ihmisarvoiseen kohteluun, oikeus turvallisuuden sekä yhdenvertaisuus ja syrjinnän kielto ja oikeus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, uskonnonvapaus ja omantunnon vapaus, sananvapaus ja julkisuus.

Henkilötietolaki

Henkilötietojen käsittelyn perusteista säädetään 1.6.1999 voimaan tulleessa henkilötietolaissa. Lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun laissa säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi välttämättömistä rajoituksista.

Henkilötietolailla saatettiin henkilötietojen käsittelyä koskeva yleislainsäädäntö vastaamaan yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettua henkilötietodirektiiviä. Lisäksi henkilötietolain valmistelussa otettiin huomioon myös vuonna 1995 voimaan tullut hallitusmuodon perusoikeussäännöksiä koskeva uudistus, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Henkilötietolailla on siten toteutettu perustuslain tarkoittama tarkemman sääntelyn vaatimus.

Henkilötietolain tarkoitus on sen 1 §:n mukaan toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista. Henkilötietolaki on henkilötietojen käsittelyä koskeva yleislaki, eli sitä sovelletaan, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Suomessa on henkilötietolain lisäksi voimassa poikkeuksellisen runsaasti henkilötietojen käsittelyä koskevaa erityislainsäädäntöä. Henkilötietojen käsittelyä koskevia erityissäädöksiä on useita satoja. Valtaosa voimassa olevasta erityislainsäädännöstä sääntelee viranomaisten henkilötietojen käsittelyä.

2.1.2 Lain soveltamisala

Tällä hetkellä voimassa olevaa henkilötietolakia sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn. Henkilötietolailla on pantu täytäntöön henkilötietodirektiivi. Direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu tilanteet, joissa henkilötietojen käsittelyä suoritetaan sellaisessa toiminnassa, joka ei kuulu yhteisön oikeuden soveltamisalaan. Näitä toimintoja ovat esimerkiksi toiminta, josta on määrätty Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V ja VI osastossa, ja kaikissa tapauksissa käsittely, joka koskee yleistä turvallisuutta, puolustusta, valtion turvallisuutta (myös valtion taloudellista hyvinvointia, kun käsittely on sidoksissa valtion turvallisuutta koskeviin kysymyksiin) ja rikosoikeuden alalla tapahtuvaa valtion toimintaa.

2.1.3 Käsittelyn oikeusperuste

Tällä hetkellä henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta eli käsittelyn yleisistä edellytyksistä säädetään henkilötietolain 8 §:ssä. Henkilötietojen käsittelyn yleiset edellytykset koskevat lähtökohtaisesti kaikenlaista henkilötietojen käsittelyä. Henkilötietolain 8 § perustuu henkilötietodirektiivin 7 artiklaan, jossa määritellään jäsenvaltioita velvoittavalla tavalla tietojenkäsittelyn laillisuutta koskevat periaatteet. Yleisessä tietosuojasetuksessa säädetyt henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta koskevat 6 artiklan edellytykset vastaavat sisällöllisesti henkilötietodirektiivin 7 artiklan laillisuutta koskevia periaatteita.

Henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä säädetään henkilötietolain 8 §:ssä yksityiskohdaisesti. Henkilötietojen käsittely on sallittua ainoastaan jonkin 8 §:ssä mainitun edellytyksen täytyessä. Käsiteltäessä arkaluonteisia henkilötietoja tulee lisäksi jonkin henkilötietolain 12 §:ssä säädettyistä edellytyksistä täytyä.

2.1.4 Tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvä lapsen ikäraja

Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Henkilötietolaissa ei ole säädetty lasta koskevasta ikärajasta, eikä henkilötietolakiin muutoinkaan sisälly nimenomaisesti lapsen henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä.

Rekisteröidyn oikeudet kuuluvat lähtökohtaisesti jokaiselle luonnolliselle henkilölle. Alaikäisen lapsen itsemääräämisoikeus henkilötietoihinsa määräytyy yleisten ja erityisten alaikäisen lapsen itsemääräämisoikeutta määrittävien säännösten perusteella. Tällaisia säännöksiä sisältyy perustuslain ja henkilötietolain lisäksi esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien (jäljempänä YK) lapsen oikeuksien yleissopimukseen. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Yleissopimuksen 12 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Yleissopimuksen 13 artiklan mukaan lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä. Tämä oikeus sisältää vapauden hakea, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia yli rajojen suullisessa, kirjallisessa, painetussa, taiteen tai missä tahansa muussa lapsen valitsemassa muodossa. Tämän oikeuden käytölle voidaan asettaa tiettyjä rajoituksia. Rajoituksista tulee kuitenkin säätää laissa ja niiden tulee olla välttämättömiä muiden oikeuksien tai maineen kunnioittamiseksi tai kansallisen turvallisuuden, yleisen järjestyksen tai väestön terveyden tai moraalien suojelemiseksi.

EU:n perusoikeuskirjan lasten oikeuksia koskevan 24 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Lapsen on saatava ilmaista vapaasti mielipiteensä. Lapsen mielipide on otettava huomioon häntä koskevissa asioissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Kaikissa lasta koskevissa viranomaisten tai yksityisten laitosten toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

2.1.5 Valvontaviranomaiset

Suomessa tietosuojaviranomaisen tehtävät on osoitettu kahdelle eri viranomaiselle. Henkilötietojen suojaa koskevien asioiden käsittelemiseksi on vuodesta 1987 alkaen ollut tietosuojalautakunta ja tietosuojavaltuutetun virka. Tietosuojaviranomaisten tehtävistä ja toimivallasta säädettiin henkilökisterilain (474/1987) lisäksi tietosuojaviranomaisia koskevassa laissa tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta (474/1987).

Tietosuojavaltuutetun virka perustettiin seuraamaan, ohjaamaan ja valvomaan henkilökisterien perustamista, käyttöä ja niissä olevien tietojen luovutusta. Tietosuojalautakunnan tehtäväksi säädettiin henkilökisterilainsäädännön mukaisista velvoitteista ja kielloista päättäminen. Tietosuojavaltuutetun perusroolina on edelleen toimia ensisijaisesti ohjaavana ja neuvovana viranomaisena. Tietosuojalautakunnan tehtäviin kuuluvat ennen kaikkea henkilötietolaissa määritellyt lupa- ja määräyspäätökset.

Voimassa oleva laki tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta (389/1994) vastaa sisältöään pääpiirteittäin aiemmin voimassa ollutta tietosuojaviranomaisia koskevaa lakia. Lakiin tehdyt muutokset olivat lähinnä teknisiä tarkistuksia, jotka johtuivat merkittävilta osin valtion virkamieslainsäädännön voimaantulosta. Lisäksi osa lain (471/1987) säännöksistä siirrettiin tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annettuun asetukseen (432/1994).

Tietosuojaviranomaisia koskevia säännöksiä uudelleen arvioitiin henkilötietodirektiivin täytäntönnäpön yhteydessä. Henkilötietodirektiivin 28 artiklan mukaan jäsenvaltioiden oli säädettävä siitä, että jäsenvaltioiden direktiivin mukaisesti toteuttamien toimenpiteiden soveltamista sen alueella valvoo yksi tai useampi julkinen viranomainen. Viranomaisten tulee olla toiminnassaan täysin itsenäisiä. Henkilötietodirektiivi pantiin täytäntöön henkilötietolailla, joka sisältää myös eräitä säännöksiä tietosuojaviranomaisten tehtävistä ja toimivallasta. Tietosuojaviranomaisten tehtäviä koskevia säännöksiä sisältyy edelleen myös tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annettuun lakiin.

Kuten aiemmassa lainsäädäntöuudistuksessa vuodelta 1994, myös henkilötietolaissa tehdyt tietosuojaviranomaisia koskevat säännösmuutokset olivat merkittävien osin teknisiä tarkistuksia, jotka johtuivat osittain henkilötietodirektiivistä, mutta toisaalta myös kansallisen lainsäädännön kehityksestä sekä käytännön kokemuksista (HE 96/1998 vp).

Henkilötietolailla tietosuojaviranomaisten toimivaltaa muutettiin siten, että tietosuojavaltuutetulle säädettiin toimivalta tehdä rekisterinpitäjiä sitovia päätöksiä rekisteröidyn tarkastusoikeutta ja tiedon korjaamista koskevissa asioissa. Tietosuojalautakunnan toimivaltaa muutettiin siten, että lautakunnan henkilökisterilaissa säädetystä yleisestä poikkeuslupatoimivallasta luovuttiin ja korvattiin se täsmällisemmin määritellyllä lupatoimivallalla. Tällainen lupa voidaan myöntää, jollei mikään muu henkilötietolain 8 tai 12 §:ssä säädetty käsittelyn oikeusperuste ei tule sovellettavaksi ja jos henkilötietolain 43 §:n edellytykset täyttyvät. Tietosuojalautakunnan tehtäväksi säädettiin lisäksi henkilötietojen käsittelyyn liittyvien lain soveltamisalan kannalta periaatteellisesti tärkeiden kysymysten käsittely.

Tietosuojavaltuutettu

Oikeusministeriön hallinnonalalla on tietosuojavaltuutetun virka. Tietosuojavaltuutetun kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen kandidaatin tutkinto, hyvä perehtyneisyys tietosuoja-asioihin sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus. Tietosuojavaltuutettu nimitetään virkaan enintään viiden vuoden määräajaksi. Tietosuojavaltuutetuksi nimitetty vapautuu hoitamasta muuta virkaa tai tointa siksi ajaksi, jonka hän toimii tietosuojavaltuutettuna.

Tietosuojavaltuutettua avustaa ja hänen sijaisenaan toimii toimistopäällikkö, joka voi tietosuojavaltuutetun määräyksestä käyttää tämän puhevaltaa. Toimistopäällikön virka ei ole määräaikainen. Tietosuojavaltuutetun toimiston toimistopäällikön kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen kandidaatin tutkinto, riittävä perehtyneisyys tietosuoja-asioihin ja käytännössä osoitettu johtamistaito. Tietosuojavaltuutetulla on toimisto, jossa on esittelijöinä toimivia virkamiehiä ja muuta henkilökuntaa. Tietosuojavaltuutetun toimisto on henkilötietodirektiivin edellyttämällä tavalla toiminnassaan täysin riippumaton.

Tietosuojavaltuutetun tehtävät

Tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun lain 5 §:n mukaan tietosuojavaltuutetun tehtävänä on käsitellä ja ratkaista henkilötietojen ja luottotietojen käsittelyä koskevat asiat siten kuin henkilötietolaissa ja luottotietolaissa säädetään sekä hoitaa muut mainituista laeista johtuvat tehtävät. Lisäksi sen tehtävänä on seurata henkilötietojen ja luottotietojen käsittelyn yleistä kehitystä ja tehdä tarpeelliseksi katsomiaan aloitteita. Tietosuojavaltuutetun tehtävänä on niin ikään huolehtia toimialaansa kuuluvasta tiedotustoiminnasta ja henkilötietojen käsittelyyn liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä. Tässä tarkoituksessa tietosuojavaltuutetulla on oikeus kuulla asiantuntijoita sekä pyytää näiltä lausuntoja sekä oikeus tarvittaessa saada poliisilta virka-apua hänelle kuuluvien tehtävien hoitamiseksi tietosuojalautakunnasta ja tietosuoja-valtuutetusta annetun lain 7 ja 8 §:n nojalla.

Tietosuojavaltuutetun tehtävistä säädetään myös henkilötietolain 9 luvussa. Henkilötietolain 38 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutetun tehtävänä on antaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa ohjausta ja neuvontaa sekä valvoa henkilötietojen käsittelyä henkilötietolain tavoitteiden toteuttamiseksi. Tietosuojavaltuutetun ensisijainen tehtävä on vaikuttaa ennakkolisilla toimenpiteillä henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuteen. Tietosuojavaltuutetun henkilötietolain soveltamiseen liittyvä ohjaus- ja valvontatehtävä on valtakunnallinen ja kattaa sekä julkisen ja yksityisen sektorin rekisterinpitäjät että rekisteröidyt. Tietosuojavaltuutetun on rekisteröityjen etujen lisäksi otettava toiminnassaan huomioon rekisterinpitäjien ja sivullisten intressit (HE 96/1998 vp). Henkilötietolain 40 §:n 1 momentissa tarkennetaan, että tietosuojavaltuutetun on edistettävä hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä ensisijaisesti ohjein ja neuvoin pyrittävä siihen, ettei lainvastaista menettelyä jatketa tai uusita.

Tietosuojavaltuutettu voi henkilötietolain 40 §:n 3 momentin nojalla antaa tarkempia ohjeita siitä, miten henkilötiedot on suojattava henkilötietojen laittomalta käsittelyltä. Tämän on katsottu olevan tarpeen, sillä henkilötietolain 32 §:ssä ei yksityiskohtaisesti määritellä niitä teknisiä ja muita toimia, jotka henkilötietojen käsittelyn suojaamiseksi on suoritettava (HE 96/1998 vp).

Kyseistä säännöstä sovelletaan myös silloin, kun henkilötietoja käsitellään henkilötietolain 2 §:n 5 momentin mukaisesti toimitukselliseen taikka kirjallisen ja taiteellisen ilmaisun tarkoituksia varten.

Henkilötietolain 36 ja 37 §:ssä säädetään henkilötietodirektiivin 18 artiklan mukaisesti ilmoitusvelvollisuudesta tietosuojavaltuutetulle. Ilmoitusvelvollisuuden avulla tietosuojavaltuutettu valvoo ennakolta henkilötietojen käsittelyä. Muun muassa erällä henkilötietoja automaattisen tietojenkäsittelyn avulla käsittelevillä rekisterinpitäjillä, toimeksiannosta tietojenkäsittelyä hoitavilla sekä tiettyä elinkeinotoimintaa harjoittavilla on velvollisuus tehdä ilmoitus henkilötietojen käsittelystä tietosuojavaltuutetulle. Henkilötietolaissa omaksutusta yleisestä ilmoitusvelvollisuudesta on kuitenkin säädetty eräitä poikkeuksia. Henkilötietolain 41 §:n 1 momentissa säädetään henkilötietodirektiivin 28 artiklan 2 kohdan mukaisesti velvollisuudesta kuulla tietosuojavaltuutettua valmisteltaessa lainsäädännöllisiä tai hallinnollisia uudistuksia, jotka koskevat henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamista henkilötietojen käsittelyssä. Tarkoituksena on antaa tietosuojavaltuutetulle mahdollisuus vaikuttaa henkilötietojen käsittelyyn liittyvien lainsäädännöllisiin ja hallinnollisiin uudistuksiin jo valmisteluvaiheessa. Lisäksi tämä korostaa sitä, että tietosuojavaltuutetun ensisijainen tehtävä on vaikuttaa ennakkolisilla toimenpiteillä henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuteen (HE 96/1998 vp).

Henkilötietolain 41 §:n 2 momentin mukaan virallisen syyttäjän on ennen henkilörekisteriin kohdistuvaa salassapitorikosta, salassapitorikkomusta, viestintäsalaisuuden loukkausta, törkeää viestintäsalaisuuden loukkausta tai tietomurtoa taikka henkilörekisteririkosta koskevan syytteen nostamista kuultava tietosuojavaltuutettua. Tuomioistuimen on tällaista rikosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava tietosuojavaltuutetulle tilaisuus tulla kuulluksi.

Henkilötietolain 42 §:n nojalla rekisterinpitäjät tai näitä edustavat yhteisöt voivat laatia toimialakohtaisia käytännesääntöjä henkilötietolain soveltamiseksi ja hyvän tietojenkäsittelytavan edistämiseksi. Tietosuojavaltuutettu antaa tarvittaessa neuvontaa ja ohjausta käytännesääntöjen laadinnassa sekä voi myös tarkastaa laaditut ehdotukset käytännesääntöiksi.

Tietosuojavaltuutetun toimivaltuudet

Tietosuojavaltuutetulla on laissa säädettyjen tehtäviensä mukaisesti toimivalta antaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa yleistä ohjausta ja neuvontaa sekä valvoa henkilötietojen käsittelyä henkilötietolain tavoitteiden toteuttamiseksi.

Tietosuojavaltuutetun päätösvallasta säädetään henkilötietolain 40 §:n 2 momentissa, jonka nojalla tietosuojavaltuutetulla on ratkaisupakko tarkastusoikeutta ja tiedon korjaamista koskevissa asioissa sekä toimivalta antaa määräys rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisesta tai tiedon korjaamisesta. Päätöksistä on oikeus valittaa hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Tietosuojavaltuutettu voi henkilötietolain 40 §:n 1 momentin mukaan tarvittaessa viedä asian tietosuojalautakunnan päätettäväksi tai ilmoitettava syytteeseen panoa varten. Tietosuojalau-

takunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun lain 8 §:n mukaan poliisi on velvollinen tarvittaessa antamaan tietosuojavaltuutetulle virka-apua tehtäviensä hoitamiseksi.

Henkilötietolain 39 §:ssä säädetään tietosuojaviranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta. Tietosuojavaltuutetulla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tiedot käsiteltävistä henkilötiedoista sekä kaikki tiedot, jotka ovat tarpeen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden valvonnassa. Tiedonsaantioikeus on laaja ja se henkilötietodirektiivin 28 artiklan 3 kohdan mukaisesti koskee myös muita kuin rekisterinpitäjiä. Tiedonsaantioikeus on ulotettu koskemaan kaikkia henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden valvonnassa tarvittavia tietoja. Henkilötietolain 39 §:n 3 momentin mukaan toimituksellisia sekä taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn osalta tietosuojavaltuutettu valvoo 32 §:ssä säädetyn tietojen suojaamisvelvoitteen noudattamista. Tietosuojavaltuutetulla on oikeus tässä tarkoituksessa saada tarpeellisia tietoja rekistereiden suojaamisesta.

Tietosuojavaltuutetulla on henkilötietolain 39 §:n 2 momentin nojalla oikeus tarkastaa henkilörekistereitä ja käyttää tarkastuksessa asiantuntijoita. Tarkastuksen toimittamista varten tietosuojavaltuutetulla ja asiantuntijalla on oikeus päästä sellaisiin rekisterinpitäjän ja hänen toimaksiannostaan toimivan hallussa oleviin huoneistoihin, joissa henkilötietoja käsitellään tai henkilörekistereitä pidetään, sekä saada käytettäväkseen tarkastuksen toimittamisessa tarvittavat tiedot ja laitteet. Kotirauhan piiriin kuuluvassa tilassa tarkastuksen saa toimittaa vain, jos esillä olevassa tapauksessa on olemassa yksilöity syy epäillä henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä rikotun tai rikottavan. Tarkastus on toimitettava niin, että siitä ei aiheudu rekisterinpitäjälle tarpeettomasti haittaa ja kustannuksia.

Henkilötietolain 38 §:n 3 momentissa säädetään henkilötietodirektiivin 28 artiklan 6 kohdan mukaisesti, että tietosuojaviranomaiset voivat käyttää henkilötietolain 9 luvussa tarkoitettuja toimivaltuuksia silloinkin, kun henkilötietojen käsittelyyn ei 4 §:n mukaisesti sovelleta henkilötietolakia. Tietosuojaviranomaiset toimivat yhteistyössä muiden EU:n jäsenvaltioiden tietosuojaviranomaisten kanssa ja antavat tarvittaessa virka-apua.

Tietosuojavaltuutetun tehtävät ja toimivalta kansallisessa erityislainsäädännössä

Tietosuojavaltuutetun tehtävistä ja toimivallasta säädetään henkilötietolain ja lain tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta lisäksi useassa laissa, joissa on annettu tietosuojavaltuutetulle valvontatehtäviä sekä erilaisia oikeuksia henkilötietojen suojan edistämiseksi. Kansallisesti on voimassa lisäksi useita satoja säädöksiä, joissa säädetään henkilötietojen käsittelystä, muttei erikseen näiden säännösten noudattamisen valvonnasta. Tietosuojavaltuutettu on toimivaltainen silloinkin, kun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolain ohella tai sijasta muita säännöksiä (HE 98/1998 vp).

Tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun lain 5 §:ssä viitataan luottotietojen käsittelyn valvontaan, josta säädetään luottotietolaissa (527/2007), jonka yleinen valvonta kuuluu tietosuojavaltuutetulle. Henkilöluottotietojen käsittelyn valvonnan lisäksi tietosuojavaltuutettu valvoo myös yritysluottotietojen käsittelyä. Luottotietolain määräysten antamista koskevan 35 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla tietosuojavaltuutetulla on oikeus velvoittaa luottotietotoi-

minnan harjoittaja määrääjassa oikaisemaan, mitä yritysluottotietojen käsittelyssä on oikeudetomasti tehty tai laiminlyöty. Tietosuojavaltuutetulla on lisäksi oikeus luottotietolain 35 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla velvoittaa luottotoiminnan harjoittaja ryhtymään toimenpiteisiin luottotietolain 3 luvussa säädettyjen velvollisuuksien hoitamiseksi. Luottotietolain 3 luku sisältää säännöksiä luottotietotoiminnan harjoittamisen yleisistä edellytyksistä (8 §), johtoa ja henkilöä koskevista vaatimuksista (9 §), palvelua koskevista velvoitteista (10 §) ja rekisteröityjen yhdenvertaisesta kohtelusta (11 §). Luottotietolain 34 §:ssä säädetään lisäksi tietosuojavaltuutetun tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta.

Tietosuojavaltuutetulla on eräissä laeissa säädetty oikeus tarkastaa rekisteröidyn puolesta häntä koskevien henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus silloin, kun rekisteröidyn henkilötietolaisissa säädettyä tarkastusoikeutta on rajoitettu. Tällaisia säännöksiä sisältyy rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (503/2008) 36 §:ään, ulosottokaaren (705/2007) 1 luvun 28 §:ään, henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1069/2015) 31 §:ään, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 42 §:ään, sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 123 §:ään, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 29 §:ään sekä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain (761/2003) 45 §:ään. Turvallisuusselvityslain (726/2014) 56 §:n mukaan tietosuojavaltuutetulla on oikeus tutustua turvallisuusselvityslain nojalla laadittuun turvallisuusselvitykseen sen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden tarkastamiseksi.

Eräissä laeissa säädetään velvollisuudesta ilmoittaa tietosuojavaltuutetulle henkilörekisterin perustamisesta koskevasta päätöksestä ja siihen tehdyistä olennaisista muutoksista. Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 110 §:n 4 momentin nojalla valtakunnallisessa käytössä olevien tilapäisten henkilörekisterien osalta rekisterin perustamista koskevasta päätöksestä ja sen olennaisesta muuttamisesta on ilmoitettava viimeistään kuukautta ennen rekisterin perustamista tai muuttamista tietosuojavaltuutetulle. Perustamispäätöksessä on mainittava henkilörekisterin käyttötarkoitus. Henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 8 §:n nojalla valtakunnallisen henkilörekisterin perustamisesta ja sen olennaisesta muuttamisesta on ilmoitettava tietosuojavaltuutetulle viimeistään kuukausi ennen perustamista tai muuttamista.

Eräissä laeissa säädetään velvollisuudesta kuulla tietosuojavaltuutettua. Rikoslain (39/1889) 38 luvun 10 §:n mukaan syyttäjän on ennen henkilörekisteriin kohdistuvaa salassapitorikosta, salassapitorikkomusta, viestintäsalaisuuden loukkausta, törkeää viestintäsalaisuuden loukkausta tai tietomurtoa taikka henkilörekisteririkosta koskevan syytteen nostamista kuultava tietosuojavaltuutettua. Tuomioistuimen on tällaista rikosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava tietosuojavaltuutetulle tilaisuus tulla kuulluksi. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen tilastotoimesta annetun lain (409/2001) 3 §:n 2 momentin mukaan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen on kuultava tietosuojavaltuutettua ennen tiedonkeruuta koskevan päätöksen tekemistä. Tietosuojavaltuutetun kuulemisvelvollisuudesta ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista säännös on hätäkeskuslain (157/2000) 8 §:ssä. Säännökset tietosuojavaltuutetun kuulemisvelvollisuudesta ennen tietojen luovuttamista tieteellistä tutkimusta varten sisältyvät terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä annetun lain (556/1989) 4 §:ään ja lääkelain (395/1987) 30 §:ään.

Tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) pääasiallinen valvonta kuuluu Viestintävirastolle. Tietoyhteiskuntakaaren 305 §:n mukaan tietosuojavaltuutetun tehtävänä on valvoa yhteisötilaajan välitystietojen käsittelyä koskevan 18 luvun säännösten noudattamista, sijaintitietojen käsittelyä koskevan 20 luvun säännösten noudattamista, yhteystietopalveluja koskevien 197–199 §:n noudattamista, yhteystietopalveluja koskevien 197–199 §:n noudattamista, suoramarkkinointia koskevien 200 ja 202–204 §:n säännösten noudattamista sekä tiedonsaantioikeuksia ja vaihtolovelvollisuutta koskevien 40 luvun säännösten noudattamista sijaintitietojen osalta. Tietoyhteiskuntakaaren 315 ja 316 §:ssä säädetään tietosuojavaltuutetun tiedonsaantioikeudesta.

Eräänlainen henkilötietojen tietoturvaloukkausta koskeva ilmoitusvelvollisuus tietosuojavaltuutetulle sisältyy vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lakiin (617/2009). Lain 16 §:n 2 momentissa säädetään tunnistuspalvelun tarjoajan velvollisuudesta ilmoittaa toimintaan ja tietojen suojaamiseen kohdistuvista uhkista tai häiriöstä tietosuojavaltuutetulle, jos uhka tai häiriö kohdistuu henkilötietolain 32 §:ssä tarkoitettuun tietojen suojaamiseen. Lain 42 b §:n nojalla tietosuojavaltuutetun tehtävänä on valvoa sen henkilötietoja koskevien säännösten noudattamista.

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 60 §:ssä säädetään väestörekisterikeskuksen selvitysvelvollisuudesta tietosuojavaltuutetulle. Säännöksen mukaan väestörekisterikeskuksen on toimitettava vähintään kerran vuodessa lokirekisteriin talletettujen tietojen ja tapahtumatietojen käsittelystä yksityiskohtainen selvitys tietosuojavaltuutetulle. Lisäksi väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 55 §:ssä säädetään käyttäjärekisterin tietojen luovuttamisesta tietosuojavaltuutetulle ja -lautakunnalle tietosuojan valvonnan toteuttamista varten. Kyseisen lain 58 §:ssä säädetään lokirekisterin tietojen luovuttamisesta tietosuojavaltuutetulle ja tietosuojalautakunnalle tietosuojan valvonnan toteuttamista varten sekä sen 59 §:ssä säädetään tapahtumatietojen luovuttamisesta tietosuojavaltuutetulle ja tietosuojalautakunnalle tietosuojan valvonnan toteuttamista varten.

Yksityisyyden suojasta työelämästä annetun lain (759/2004) 22 §:n mukaan lain noudattamista valvovat työsuojeluviranomaiset yhdessä tietosuojavaltuutetun kanssa.

Eräissä laeissa viitataan tietosuojavaltuutetun valvontatehtävien osalta tietosuojavaltuutetun laissa säädettyyn toimivaltaan. Tällaisia säännöksiä sisältyy sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) 20 §:ään, sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) 24 §:ään ja Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain (419/2011) 16 §:ään. Biopankkilain (688/2012) 31 §:n 3 momentti sisältää valvontatehtävien osalta viittaussäännöksen lakiin tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta.

Saamen kielilakia (1086/2003) sovelletaan tietosuojavaltuutetun ja tietosuojalautakuntaan. Laissa säädetään muun muassa saamelaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa sekä julkisen vallan velvollisuuksista toteuttaa ja edistää saamelaisten kielellisiä oikeuksia.

Tietosuojavaltuutetulla tai tietosuojalautakunnalla ei ole toimivaltaa tulkita toisen viranomaisen puolesta, onko asiakirja julkinen vai salassa pidettävä. Julkisuuslain salassapitosäännösten soveltamista koskevien ratkaisujen tekeminen kuuluu kullekin viranomaiselle itselleen. Viime kädessä asian ratkaisee hallintotuomioistuin. Esimerkiksi Saksan ja Iso-Britannian valvontaviranomaisilla on myös viranomaistoiminnan avoimuuteen ja viranomaisten asiakirjojen julkisuuteen liittyvää toimivaltaa.

Tietosuojavaltuutetun EU:n asetuksiin perustuvat tehtävät

Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta annetun lain (214/2017) 5 §:n mukaan tietosuojavaltuutettu on Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/794 (jäljempänä *Europol-asetus*) mukainen kansallinen valvontaviranomainen. Europol-asetuksen 42 artiklan 1 kohdan mukaan kansallisen valvontaviranomaisen on valvottava, että jäsenvaltion suorittama henkilötietojen siirto, haku ja mikä tahansa toimittaminen Europolille on luvallinen, ja tutkia, loukkaako tällainen siirto, haku tai toimittaminen asianomaisten rekisteröityjen oikeuksia. Kansallisen valvontaviranomaisen on valvottava kansallisten yksiköiden ja yhteyshenkilöiden toimintaa, siltä osin kuin toiminnalla on merkitystä henkilötietojen suojan kannalta. Europol-asetuksen 44 artiklan 1 kohta velvoittaa tekemään yhteistyötä Euroopan tietosuojavaltuutetun ja kansallisten viranomaisten kanssa. Europol-asetuksen 44 artiklan 2 kohdan perusteella valvontaviranomaisten on vaihdettava asiaa koskevia tietoja ja avustettava toisiaan tarkastusten suorittamisessa Euroopan tietosuojavaltuutetun kanssa. Europol-asetuksen 45 artiklan mukaan kansallisen valvontaviranomaisen on osallistuttava muiden kansallisten valvontaviranomaisten ja Euroopan tietosuojavaltuutetun kanssa Yhteistyöneuvoston työhön.

Tietosuojavaltuutettu on Eurodac-järjestelmää koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 603/2013 (jäljempänä *Eurodac-asetus*) mukainen kansallinen valvontaviranomainen. Eurodac-asetuksen 30 artiklan 1 kohdan mukaan kansallisen valvontaviranomaisen on valvottava asetuksen nojalla tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta, mukaan lukien näiden tietojen siirtäminen keskusjärjestelmään. Eurodac-asetuksen 32 artiklan 1 kohdan mukaan kansallisten valvontaviranomaisten ja Euroopan tietosuojavaltuutetun on tehtävä yhteistyötä. Eurodac-asetuksen 32 artiklan 4 kohdan mukaan kansallisen valvontaviranomaisen on osallistuttava Eurodac-järjestelmän valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan Euroopan tietosuojavaltuutetun ja muiden kansallisten valvontaviranomaisten kanssa. Kansallisen valvontaviranomaisen on tehtävä kyseisen asetuksen 32 artiklan kohdan 2 mukainen tarkastus joka vuosi.

Tietosuojavaltuutettu on SIS II-järjestelmää (Schengenin tietojärjestelmää) koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1987/2006 (jäljempänä *SIS II-asetus*) mukainen kansallinen valvontaviranomainen. SIS II-asetuksen 44 artiklan 1 kohdan mukaan kansallisen valvontaviranomaisen on valvottava SIS II:ssä olevien henkilötietojen alueellaan tapahtuvan käsittelyn ja niiden alueeltaan toimittamisen lainmukaisuutta sekä lisätietojen vaihtoa ja edelleen käsittelyä. SIS II-asetuksen 46 artiklan mukaan kansallisen valvontaviranomaisen on osallistuttava SIS II:n valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan Euroopan tietosuojavaltuutetun ja muiden kansallisten valvontaviranomaisten kanssa. SIS II-asetuksen 44 artiklan 2 kohdan mu-

kaan kansallisen valvontaviranomaisen on varmistettava, että SIS II:ssa tapahtunut tietojenkäsittely tarkastetaan vähintään joka neljäs vuosi kansainvälisten tarkastuskäytäntöjen mukaisesti.

VIS-järjestelmää (viisumitietojärjestelmä) koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) 767/2008 (jäljempänä *VIS-asetus*) mukainen kansallinen valvontaviranomainen on tietosuojavaltuutettu. VIS-asetuksen 41 artiklan 1 kohdan mukaan kansallisen valvontaviranomaisen on valvottava henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta asianomaisessa jäsenvaltiossa, mukaan luettuna näiden tietojen siirtäminen viisumitietojärjestelmään ja ulos viisutietojärjestelmästä. VIS-asetuksen 43 artiklan 1 kohdan mukaan kansallisen valvontaviranomaisen on tehtävä yhteistyötä kansallisten valvontaviranomaisten ja Euroopan tietosuojavaltuutetun kanssa. VIS-asetuksen 46 artiklan 3 kohdan mukaan kansallisen valvontaviranomaisen on osallistuttava VIS-järjestelmän valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan Euroopan tietosuojavaltuutetun ja muiden kansallisten valvontaviranomaisten kanssa sekä varmistettava, että kansallisessa järjestelmässä tapahtunut tietojenkäsittely tarkastetaan vähintään joka neljäs vuosi asiaankuuluvien kansainvälisten tarkastuskäytäntöjen mukaisesti VIS-asetuksen 41 artiklan 2 kohdan nojalla.

Tullitietojärjestelmää koskevien Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 515/97 ja kyseisen asetuksen muuttamisesta annetun asetuksen N:o 766/2008 mukainen kansallinen valvontaviranomainen on tietosuojavaltuutettu. Tullitietojärjestelmää koskevan asetuksen 37 artiklan 1 kohdan mukaan kansallisen valvontaviranomaisen on valvottava riippumattomasti henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta asianomaisessa jäsenvaltiossa. Valvontaviranomaisen on kyseisen asetuksen 37 artiklan 4 kohdan mukaan osallistuttava tullijärjestelmän valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan Euroopan tietosuojavaltuutetun ja muiden kansallisten valvontaviranomaisten kanssa.

Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminta

Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminta voidaan jakaa ennaltaehkäisevään toimintaan ja jälkikäteisvalvontaan. Toiminnan painopiste on henkilötietolaisissa säädettyjen tehtävien mukaisesti ennaltaehkäisevässä toiminnassa, johon toimisto on käyttänyt pääsääntöisesti noin puolet resursseistaan. Ennaltaehkäisevään toimintaan sisältyvät rekisterinpitäjien neuvonta, ohjaus ja konsultointi sekä muu yleisohjaus, ennakoivalvonta ilmoitusmenettelyn kautta, tietopalvelu, sidosryhmäyhteistyö, tiedottaminen ja ohjausmateriaalin tuottaminen, lausuntojen antaminen lainsäädännöllisistä ja hallinnollisista uudistuksista, käytännesäännöistä sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitokselle tehdyistä tutkimuslupahakemuksista, koulutusten järjestäminen ja kansainvälinen toiminta. Jälkikäteisvalvonta kattaa määräysten antamisen rekisteröityjen oikeuksien toteuttamiseen liittyvissä asioissa, asioiden saattamisen tietosuojalautakunnan käsiteltäväksi tai poliisin tutkittavaksi sekä tarkastustoiminnan. Tarkastustoiminta on osittain sekä ennakollista että jälkikäteistä valvontaa.

Tietosuojavaltuutetun toimistossa on vuosien 2013–2016 aikana tullut noin 3400–3900 asiaa vireille vuosittain. Yleisen tietosuojasetuksen hyväksymisen jälkeen tietosuojavaltuutetun toimistossa vireille tulleiden asioiden määrä on vuodessa kasvanut 25 prosentilla. Edeltävänä

vuonna 2016 vastaava kasvu oli 10 prosenttia. Asetuksesta seuraavan rekisteröidyn oikeudellisen aseman sekä seuraamusjärjestelmän vahvistumisen myötä on todennäköistä, että yleinen tietoisuus henkilötietojen suojaa koskevasta lainsäädännöstä lisääntyisi ja viranomaisen kysyntä jatkaisi edelleen kasvuaan. Myös rekisterinpitäjät ja henkilötietojen käsittelijät tulevat oletettavasti tarvitsemaan enemmän ohjausta ja neuvontaa lainsäädännön muuttuessa.

Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnassa kansalaisten toimenpidepyynnöt muodostavat toimiston ratkaisutoiminnan keskeisimmän ja asiamääriltään merkittävimmän osa-alueen. Toimenpidepyynnöt koskevat joko pyyntöjä rekisteröidyn oikeuksien toteuttamista koskevan määräyksen antamiseen tai yleisiä neuvonta-asioita. Esimerkiksi tarkastusoikeutta ja virheellisen tiedon korjaamista koskevien päätössioiden määrä on kolminkertaistunut noin 100 asiasta noin 300 asiaan vuosien 2007–2014 aikana. Vuonna 2016 tietosuojavaltuutetun toimistossa tuli vireille noin 385 tarkastusoikeutta ja virheen korjaamista koskevaa asiaa. Vireille tulleiden virheen korjaamista koskevien asioiden määrä kasvoi tuntuvasti 13 päivänä toukokuuta 2014 annetun EU:n tuomioistuimen ratkaisun C-131/12 myötä. Kyseisessä ratkaisussa EU:n tuomioistuin katsoi, että hakukoneen ylläpitäjä oli henkilötietodirektiivissä tarkoitettu rekisterinpitäjä. Näin ollen hakukone oli EU:n perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklaan perustuen velvollinen poistamaan hakutulosten luettelosta rekisteröidyn nimellä suoritettun haun tuloksena saatavan arviointiajankohtana virheellisen henkilötiedon.

Tietosuojavaltuutetun toimistossa käsiteltävien asioiden määrä on nelinkertaistunut vuodesta 2000, kun taas toimiston henkilöstömäärä ja resurssit ovat pysyneet lähestulkoon ennallaan. Vuoden 2017 keväänä tietosuojavaltuutetun toimiston henkilötyövuosien määrä on 21,64 henkilötyövuotta, kun 2000-luvun alkupuolella henkilötyövuosien määrä oli noin 20 henkilötyövuotta.

Tietosuojavaltuutettu osallistuu laajasti henkilötietojen käsittelyyn liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön. Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistuu henkilötietodirektiivin 29 artiklan mukaisen tietosuojatyöryhmän (Article 29 Working Party jäljempänä *tietosuojatyöryhmä*) työhön sekä tekee tiivistä yhteistyötä muiden pohjoismaiden valvontaviranomaisten kanssa. Itsenäisen tietosuojatyöryhmän tehtävänä on antaa komissiolle lausuntoja ja suosituksia henkilötietojen suojaan liittyvistä asioista. Tietosuojatyöryhmän tehtävistä säädetään tarkemmin henkilötietodirektiivin 30 artiklassa. Tietosuojatyöryhmän yhteydessä toimii eri alatyöryhmiä, joista tietosuojavaltuutetun toimisto on osallistunut erityisesti Future of Privacy -työryhmä, Co-operation -työryhmän sekä Technology -työryhmän työhön. Tietosuojavaltuutettu osallistuu myös tietosuojaviranomaisten väliseen kansainväliseen yhteistyöhön EU:n ulkopuolella, esimerkiksi vuosittain järjestettävään kansainvälisten tietosuojaviranomaisten maailmankokoukseen.

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistuu lisäksi erilaisten EU-valvontaelinten toimintaan. Edellä todettujen säännösten nojalla tietosuojavaltuutettu osallistuu Europolin yhteisen valvontaelimen, Europolin yhteisen muutoksenhakukomitean, Schengenin tietojärjestelmän yhteisen valvontaelimen, Schengenin tietojärjestelmän yhteisen valvontaelimen, Tullitietojärjestelmän yhteisen valvontaelimen sekä yhteisen valvonnan koordinoitiryhmän toimintaan. Lisäksi tietosuojavaltuutettu osallistuu Eurodac-järjestelmän yhteiseen valvontaan ja viisumitietojärjestelmän yhteiseen valvontaryhmään.

Tietosuojalautakunta

Suomessa toimii tietosuojavaltuutetun ohella toisena tietosuojaviranomaisena tietosuojalautakunta. Tietosuojalautakunta on oikeusministeriön yhteydessä toimiva itsenäinen viranomainen, jonka valtioneuvosto nimittää kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tietosuojalautakunnasta säädetään henkilötietolain lisäksi tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetussa laissa sekä asetuksessa. Tietosuojalautakunta perustettiin henkilörekisterilain nojalla vuonna 1987. Tietosuojalautakunta on toiminut yhtäjaksoisesti siitä saakka, vaikka tietosuojalautakunnan tehtävät muuttuivat merkittävästi henkilötietodirektiivin antamisen ja henkilötietolain säätämisen myötä 1990-luvun loppupuoliskolla, kun tietosuojalautakunnan henkilörekisterilain mukaisesta yleisestä poikkeuslupatoimivallasta luovuttiin.

Tietosuojalautakunnassa on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä viisi muuta jäsentä. Kullakin heistä on lisäksi henkilökohtainen varajäsen. Tietosuojalautakunnan puheenjohtaja ja muut jäsenet toimivat virkamiehen vastuulla. Tietosuojalautakunnan jäsenten ja varajäsenten tulee olla tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun asetuksen mukaan rekisteritoimintaa tuntevia. Sen lisäksi puheenjohtajalla, varapuheenjohtajalla ja yhdellä jäsenellä ja tämän varajäsenellä tulee olla oikeustieteen kandidaatin tutkinto. Lautakunnassa tulee myös olla edustettuna hyvä tietotekniikan asiantuntemus. Tietosuojalautakunnalla voi olla päätoiminen sihteeri ja sivutoimisia sihteereitä. Sihteerillä tulee olla oikeustieteen kandidaatin tutkinto.

Tietosuojalautakunta käsittelee henkilötietolain 38 §:n mukaan henkilötietojen käsittelyyn liittyviä lain soveltamisalan kannalta periaatteellisesti tärkeitä kysymyksiä ja käyttää päätösvaltaa tietosuoja-asioissa siten kuin henkilötietolaissa säädetään.

Henkilötietolain 43 §:ssä säädetään tietosuojalautakunnan lupatoimivallasta. Pykälän 1 momentin mukaan tietosuojalautakunta voi antaa henkilötietolain §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetun luvan henkilötietojen käsittelyyn, jos käsittely on tarpeen rekisteröidyn elintärkeän edun suojaamiseksi muussa kuin yksittäistapauksessa taikka yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai sellaisen julkisen vallan käyttämiseksi, joka kuuluu rekisterinpitäjälle tai sivulliselle, jolle tiedot luovutetaan. Lupa voidaan myöntää myös rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutetun edun toteuttamiseksi edellyttäen, ettei tietojen tällainen käsittely vaaranna henkilön yksityisyyden suojaa ja oikeuksia. Pykälän 2 momentin mukaan tietosuojalautakunta voi antaa henkilötietolain 12 §:n 13 kohdassa tarkoitetun luvan arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn tärkeää yleistä etua koskevasta syystä. Lupahakemusasiat tulevat vireille rekisterinpitäjän hakemuksesta.

Luvan myöntämisen edellytykset ovat näin ollen henkilötietolain 43 §:n 1 momentissa lähtökohteisesti samat kuin henkilötietodirektiivin 7 artiklan d–f alakohdassa henkilötietojen käsittelylle säädetyt edellytykset. Henkilötietolain esitöissä tällainen lupamenettely katsottiin tarpeelliseksi, jotta näiden edellytysten täytyminen ei jäisi yksinomaan rekisterinpitäjän yksipuolisesti arvioitavaksi ja jotta saataisiin aikaan yhdenmukainen soveltamiskäytäntö (HE 96/1998 vp).

Pykälän 3 momentin mukaan tietosuojalautakunta voi myöntää luvan määrääjäksi tai toistaiseksi ja siihen on liitettävä rekisteröidyn yksityisyyden suojaamiseksi tarpeelliset määräykset.

Määräyksiä voidaan tietosuojavaltuutetun tai luvan saajan hakemuksesta muuttaa tai täydentää, jos se muuttuneiden olosuhteiden vuoksi on tarpeen.

Henkilötietolain 44 §:ssä säädetään tietosuojalautakunnan määräystoimivallasta. Ainoastaan tietosuojavaltuutettu voi saattaa pykälässä tarkoitettun määräysasian vireille tietosuojalautakunnassa. Tietosuojalautakunta voi lainkohdan nojalla tietosuojavaltuutetun hakemuksesta kieltää henkilötietolain tai sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen henkilötietojen käsittelyn. Tietosuojalautakunta voi niin ikään velvoittaa muissa kuin henkilötietolain 40 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa asianomaisen määrääjässä oikaisemaan sen, mitä on oikeudettomasti tehty tai laiminlyöty. Lisäksi se voi määrätä rekisteritoiminnan lopetettavaksi, jos lainvastaiset toimet tai laiminlyönnit huomattavasti vaarantavat rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen etujaan tai oikeuksiaan, jollei rekisteristä ole laissa säädetty. Tietosuojalautakunta voi myös peruuttaa edellä kuvatun henkilötietolain 43 §:n mukaisen luvan, kun edellytyksiä luvan myöntämiselle ei enää ole tai kun rekisterinpitäjä toimii luvan tai siihen liitettyjen määräysten vastaisesti.

Tietosuojalautakunta voi henkilötietolain 46 §:n nojalla asettaa lain 39 §:n 1 momentin mukaisen tietojenantovelvollisuuden ja 44 §:n nojalla tekemänsä päätöksen tehosteeksi uhkasakon siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Tietosuojalautakunnan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Myös tietosuojavaltuutettu saa hakea muutosta tietosuojalautakunnan henkilötietolain 43 §:n nojalla tekemään päätökseen.

Tietosuojalautakunnan toiminta

Vuosien 2012–2016 aikana tietosuojalautakunnassa käsiteltiin 3–11 asiaa vuosittain. Varsinaisten hakemusperusteisten asioiden lisäksi tietosuojalautakunta on antanut lausuntoja hallinto-oikeuksille ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle koskien lautakunnan päätöksistä tehtyjä valituksia sekä muihin sen toimialaan kuuluviin asioihin liittyen. Tietosuojalautakunnan antamat päätökset ovat valtaosassa tapauksia pysyneet valitusasteissa ennallaan.

Viime vuosien aikana suuri osa lautakunnan käsiteltävinä olleista asioista on ollut henkilötietolain 43 §:ssä tarkoitettuja rekisterinpitäjän lupahakemuksia. Valtaosassa tapauksista luvan myöntämisen perusteena on ollut rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutettu etu. Tietosuojalautakunta on tällöin säännönmukaisesti liittänyt lupaan rekisteröidyn yksityisyyden suojaamiseksi tarpeelliset määräykset, jotta on voitu tasapainottaa rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutettu etu ja rekisteröidyn edut ja oikeudet keskenään siten kuin henkilötietodirektiivin 7 artiklan f kohdassa edellytetään. Yleisen tietosuojasetuksen voimaantulon jälkeen tietosuojalautakunta on ryhtynyt myöntämään lupia määräaikaisena siten, että lupien voimassaolo päättyy, kun yleinen tietosuojasetus tulee sovellettavaksi.

Henkilötietodirektiivin 7 artikla ei edellyttänyt, että kaikki siinä mainitut käsittelyn perusteet tulisi sellaisenaan ottaa kansalliseen lainsäädäntöön. Näin ollen esimerkiksi oikeutettua etua koskevaa 7 artiklan f kohtaa ei ole pantu kansallisessa henkilötietolaissa täytäntöön sellaisenaan. Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 5 (*yhteysvaatimus*), 6 (*käsittely konsernisuhteen perusteella*)

ja 8 (*henkilön asemaa ja tehtäviä julkisyhteisössä tai elinkeinoelämässä kuvaavien tietojen käsittely*) kohdat perustuvat pitkälti juuri henkilötietodirektiivin 7 artiklan f kohtaan. Sen sijaan siltä osin kun henkilötietojen käsittely on mahdollista ainoastaan sellaisen oikeutetun edun käsillä ollessa, joka ei mene edellä viitattujen henkilötietolain 8 §:n 1 momentin kohtien piiriin, on tietosuojalautakunnan lupaa edellytetty.

Tietosuojalautakunta on esimerkiksi myöntänyt vuosien mittaan useille perintätoimistoille luvan käsitellä ammattimaisessa perintätoiminnassa väestötietojärjestelmän suorakyselytoiminnon avulla saatavia sellaisten henkilöiden tietoja, joiden osalta yhtiöllä ei ole perintätoimeksiantoa. Tietosuojalautakunta on ratkaisuisaan katsonut, että tällaisen suoratumistuskyselyn avulla saatavien tietojen käsittely on ollut tarpeen lupaa hakeneiden perintätoimistojen oikeutetun edun toteuttamiseksi, jotta perintätoimi on voitu kohdistaa oikeaan henkilöön.

Tietosuojalautakunta on niin ikään oikeutetun edun perusteella myöntänyt muutamille yrityksille määräaikaista lupia henkilötietojen käsittelemiseksi katunäkymäpalvelun luomista ja ylläpitämisestä varten. Tällöinkin edellytyksenä on ollut, että luvansaaja toimii tietosuojalautakunnan asettamien lupamääräysten mukaisesti. Yhteistä edellä kuvatuille tapauksille on ollut, että niissä rekisterinpitäjä on kerännyt henkilötietoja toimintansa ohella ilman varsinaista tarkoitusta käsitellä tällaisia tietoja. Esimerkiksi edellä kuvatun katunäkymäpalvelun luominen olisi käytännössä mahdotonta ilman henkilötietojen käsittelyä katujen kuvaamisvaiheessa. Tapaukset, joissa tietosuojalautakunta ei ole myöntänyt hakijalle henkilötietolain 43 §:n mukaista lupaa, ovat usein liittyneet arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn. Luvan myöntäminen edellyttää tällöin lain mukaan tärkeää yleistä etua koskevaa syytä.

Tietosuojalautakunta on myös vähäisemmässä määrin antanut henkilötietolain 44 §:n mukaisia määräyspäätöksiä. Kuitenkin esimerkiksi vuonna 2011 tietosuojalautakunta käsiteli lukuisia pikaluottoja myöntäviä rekisterinpitäjiä koskevia määräysasioita. Lisäksi tietosuojalautakunta on määräysasioissaan käsitellyt muun muassa toimituksellisen käsittelyn ja rekisterinpitäjän käsitteisiin liittyviä kysymyksiä.

Ahvenanmaan maakuntalainsäädäntö

Ahvenanmaan maakunnalla on oma henkilötietojen käsittelyä koskeva maakuntalaki (*landskapslag (2007:88) om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen*). Lain tarkoituksena on sen 1 §:n 1 momentin mukaan suojata luonnollisia henkilöitä asiattomalta henkilötietojen käsittelyltä sekä edistää viranomaisten hyvää tietojen käsittelytapaa. Lakia sovelletaan sen 1 §:n 2 momentin mukaan viranomaisten harjoittamaan automaattiseen henkilötietojen käsittelyyn. Lakia sovelletaan myös sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joista muodostuu rekisteri tai sen osa. Viranomaisten suorittamalla henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan sellaista henkilötietojen käsittelyä, johon Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:ssä säädetyn maakunnan lainsäädäntötoimivallan mukaan sovelletaan maakuntalakeja. Ahvenanmaan maakunnalla on oma itsenäinen tietosuojavaltuutettu, *Datainspektionen*, joka toimii hallinnollisesti Ahvenanmaan maakuntahallituksen alaisuudessa. Ahvenanmaan tietosuojavaltuutetun toiminnasta vastaa sen johtaja. Ahvenanmaan tietosuojavaltuutetusta säädetään tietosuojavaltuutettua koskevassa maakuntalaissa (*landskapslag (89:2007) om Datainspektionen*).

nen). Lain 1 §:n mukaan Ahvenanmaan tietosuojavaltuutetun tehtävänä on seurata henkilötietojen käsittelyn yleistä kehitystä ja tehdä tarpeellisiksi katsomiaan aloitteita. Hänen tehtävään on myös ohjata ja neuvoa henkilötietojen käsittelyyn liittyen.

Henkilötietojen käsittelyä koskevan maakuntalain 26 §:n mukaan lain yleinen valvonta kuuluu Ahvenanmaan tietosuojavaltuutetulle. Lain 27 §:ssä säädetään Ahvenanmaan tietosuojavaltuutetun tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta, joka vastaa pääosin tietosuojavaltuutetun ja tietosuojalautakunnan tiedonsaantia ja tarkastusoikeutta koskevia säännöksiä. Lain 28 §:n mukaan Ahvenanmaan tietosuojavaltuutetun on ensin ohjein ja neuvoin pyrittävä siihen, ettei lainvastaista henkilötietojen käsittelyä jatketa. Jos lainvastaista käsittelyä jatketaan ohjeista ja neuvoista huolimatta tai, jos asia on kiireellinen, voi Ahvenanmaan tietosuojavaltuutettu kieltää henkilötietojen käsittelyn. Jos käsittely vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa, voi Ahvenanmaan tietosuojavaltuutettu tehdä päätöksen toiminnan lopettamisesta.

2.1.6 Oikeusturva ja seuraamukset

Henkilötietodirektiivin 24 artikla edellytti, että jäsenvaltiot toteuttavat tarvittavat toimenpiteet direktiivin säännösten täydellisen soveltamisen varmistamiseksi ja määrittävät erityisesti sanktiot, joita sovelletaan direktiivin mukaisesti säädettyjen säännösten rikkomistapauksissa. Henkilötietolain 48 § sisältää lakia koskevat rangaistussäännökset ja se täyttää osaltaan henkilötietodirektiivin 24 artiklassa jäsenmaille asetettua velvollisuutta määritellä sanktiot, joita sovelletaan direktiivin mukaisesti säädettyjen säännösten rikkomistapauksissa (HE 96/1998 vp).

Suomessa tietosuojaviranomaisilla ei ole valtuuksia määrätä hallinnollisia sakkoja tai muita rangaistuksenomaisia hallinnollisia seuraamuksia. Henkilötietolain 46 §:n nojalla tietosuojavaltuutettu voi kuitenkin asettaa henkilötietolain 39 §:n 1 ja 3 momentin mukaisen tietojenantovelvollisuuden ja 40 §:n 2 momentin nojalla tekemänsä päätöksen ja tietosuojalautakunta 39 §:n 1 momentin mukaisen tietojenantovelvollisuuden ja 44 §:n nojalla tekemänsä päätöksen tehokseksi uhkasakon siten kuin uhkasakkolaissa säädetään. Tietosuojavaltuutettuun ja tietosuojalautakuntaan sovelletaan kuten muihinkin viranomaisiin hallintolakia samoin kuin muuta julkiseen hallintoon yleisesti sovellettavaa lainsäädäntöä.

Rangaistus henkilörekisteririkoksesta säädetään henkilötietolain 48 §:n 1 momentin mukaan rikoslain 38 luvun 9 §:ssä ja henkilörekisteriin kohdistuvasta tietomurrosta rikoslain 38 luvun 8 §:ssä. Rangaistus henkilötietolain 33 §:ssä säädetyn vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädetään salassapitorikoksesta ja samaisen luvun 2 §:ssä salassapitorikkomuksesta. Salassapitorikoksesta tuomitaan se, joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon taikka käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi. Edellytyksenä lisäksi on, että teko ei ole rangaistava lain 40 luvun 5 §:n nojalla. Mainitussa pykälässä säädetään virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta.

Rikoslain 38 luvun 8 §:ssä säädetään tietomurrosta. Sen mukaan se, joka käyttämällä hänelle kuulumatonta käyttäjätunnusta taikka turvajärjestelyn muuten murtamalla oikeudettomasti tunkeutuu tietojärjestelmään, jossa sähköisesti tai muulla vastaavalla teknisellä keinolla käsitellään, varastoidaan tai siirretään tietoja tai dataa, taikka sellaisen järjestelmän erikseen suojatuun osaan, on tuomittava tietomurrosta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Rikoslain 38 luvun 8 a §:ssä säädetään lisäksi törkeästä tietomurrosta.

Rikoslain 38 luvun 9 §:ssä säädetään henkilörekisteririkoksesta. Siitä tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään vuodeksi se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta käsittelee henkilötietoja vastoin henkilötietolain käyttötarkoitussidonnaisuutta, käsittelyn yleisiä edellytyksiä, henkilötietojen tarpeellisuutta tai virheettömyyttä, arkaluonteisia tietoja, henkilötunnusta tai henkilötietojen käsittelyä erityisiä tarkoituksia varten koskevia säännöksiä taikka rikkoo henkilötietojen käsittelyä koskevia erityissäännöksiä. Henkilörekisteririkokseen ei sovelleta oikeushenkilön rangaistusvastuuta. Näin ollen säännöksen nojalla tuomitut henkilöt ovat käytännössä olleet luonnollisia henkilöitä.

Henkilötietolain 48 §:n 2 momentissa säädetään lisäksi henkilörekisteririkkomuksesta. Sen mukaan joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta henkilötietolain vastaisesti laiminlyö noudattaa, mitä henkilötietojen käsittelyn tarkoitusten määrittelystä, rekisteriselosteen laatimisesta, tietojen käsittelystä, informoimisesta, henkilörekisterissä olevan tiedon korjaamisesta, rekisteröidyn kielto-oikeudesta tai ilmoituksen tekemisestä tietosuojavaltuutetulle säädetään, ja siten vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen oikeuksiaan, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, henkilörekisteririkkomuksesta sakkoon. Niin ikään henkilörekisteririkkomuksesta on tuomittava se, joka antaa tietosuojaviranomaiselle henkilötietojen käsittelyä koskevassa asiassa väärän tai harhaanjohtavan tiedon, rikkoo henkilötietojen suojaamisesta ja henkilörekisterin hävittämisestä annettuja säännöksiä ja määräyksiä taikka rikkoo tietosuojalautakunnan 43 §:n 3 momentin nojalla antamaa lainvoimaista määräystä.

2.1.7 Sananvapaus

Perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia. Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään pykälän mukaan tarkemmin lailla.

Henkilötietojen suoja ja sananvapaus ovat molemmat niin ikään EU:n perusoikeuskirjassa tunnustettuja perusoikeuksia. Perusoikeuskirjan 11 artiklan mukaan jokaisella on oikeus sananvapauteen. Tämä oikeus sisältää mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta ja alueellista rajoista riippumatta. Tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta kunnioitetaan. Henkilötietojen suojasta säädetään perusoikeuskirjan 8 artiklassa.

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan mukaan jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Tämä artikla ei estä valtioita tekemästä radio-, televisio- ja elokuvayhtiöitä luvanvaraisiksi. Koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovalan ja puolueettomuuden varmistamiseksi. Ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa taataan jokaisen oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta.

Nykyään henkilötietolakia sovelletaan ainoastaan rajoitetusti henkilötietojen käsittelyyn toimituksellista sekä kirjallisen ja taiteellisen ilmaisun tarkoituksia varten. Henkilötietolain sääntely perustuu henkilötietodirektiivin 9 artiklaan ja henkilökirjallisuuden omaksuttuun sääntelytapaan. Henkilötietolaissa sääntely ulotettiin henkilötietodirektiivin edellyttämällä tavalla koskemaan toimituksellisen tarkoituksen ohella myös henkilötietojen käsittelyä taiteellisen ja kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten.

Toimitukselliseen sekä taiteelliseen ja kirjalliseen ilmaisuun sovellettavia henkilötietolain säännöksiä ovat 1 luvun yleisten säännösten ja 11 luvun voimaantulo- ja siirtymäsäännösten lisäksi lain 32 §, jossa säädetään rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän velvollisuudesta huolehtia henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta. Henkilötietolain esitöissä todetaan organisatoristen suojaomien osalta, että tiedotusvälineen toimitukselliselta rekisteriltä edellytetään, että sen käyttäjäpiiri on rajattu niin, ettei rekisteri ole muiden kuin toimitustyöhön osallistuvien käytettävissä.

Tietosuojavaltuutetun tehtävänä on valvoa 32 §:ssä säädetyn suojaamisveloitteen noudattamista. Tietosuojavaltuutetulla on tämän tehtävän hoitamiseksi oikeus saada rekisterinpitäjältä tarpeellisia tietoja sekä asettaa tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi uhkasakko. Tietosuojavaltuutetulla on toimivalta antaa toimituksellisen sekä taiteellisen ja kirjallisen ilmaisun osalta henkilötietojen käsittelyyn liittyvää ohjausta ja neuvontaa sekä tarkempia ohjeita henkilötietojen suojaamiseksi laittomalta käsittelyltä. Henkilötietodirektiivi ei mahdollista poikkeamista käytännösääntöjä koskevista säännöksistä, joten henkilötietolain 42 §:n säännöstä toimialakohtaisista käytännösäännöistä sovelletaan myös soveltuvin osin henkilötietojen käsittelyyn toimituksellisia sekä taiteellisia ja kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten.

Myös silloin kun henkilötietoja käsitellään toimituksellisessa sekä taiteellisen ja kirjallisen ilmaisun tarkoituksissa, tietosuojalautakunta voi tietosuojavaltuutetun hakemuksesta velvoittaa määrääjässä oikaisemaan sen, mitä oikeudettomasti on laiminlyöty. Tietosuojalautakunta voi asettaa päätöksensä tehosteeksi uhkasakon. Tietosuojaviranomaisten päätöksiin voidaan hakea muutosta henkilötietolain 45 §:n mukaisesti. Lisäksi toimituksellisessa sekä taiteellisen ja kirjallisen ilmaisun tarkoituksissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötie-

tolain 47 §:n vahingonkorvaussäännöstä ja 48 §:n 2 momentin säännöstä henkilörekisteririkkomuksesta.

Henkilötietolaissa ei säädetä erikseen oikeudesta julkaista henkilötietoja toimituksellisessa tarkoituksessa. Henkilörekisterilakiin sisältyi säännös, jonka mukaan oikeudesta julkaista painokirjoituksia säädetään erikseen. Säännös viittasi ennen perusoikeusuudistusta voimassa olleen hallitusmuodon 10 §:ään, jossa painovapaus turvattiin kansalaisten perusoikeudeksi sekä painovapauslakiin, jossa säädetään tarkemmin painovapaudesta. Vastaavan viittauksen ottamista henkilötietolakiin ei pidetty tarpeellisena muun muassa sen vuoksi, että perusoikeusuudistuksen yhteydessä uudistetussa hallitusmuodon 10 §:ssä turvataan jokaiselle sananvapaus. Sananvapautta ei ole säännöksessä sidottu mihinkään tiettyyn viestinnän muotoon, vaan se turvataan riippumatta ilmaisemiseen tai julkistamiseen käytettävästä menetelmästä.

Kansallisesti sananvapauden ilmaisua koskevaa oikeutta on täydennetty erilaisilla jälkivalvonnallisilla menettelyillä. Tällaisia säännöksiä sisältyy lakiin sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003, jäljempänä *sananvapauslaki*) ja rikoslakiin.

Sananvapauslaissa annetaan tarkempia säännöksiä perustuslaissa turvattun sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä. Lakia sovelletaan Suomessa harjoitettavaan julkaisu- ja ohjelmatoimintaan. Lisäksi eräitä sen säännöksiä sovelletaan myös silloin, kun yksityinen henkilö ylläpitää kotisivuja sähköisessä viestintäverkossa. Sananvapauslain eräitä säännöksiä sovelletaan myös toimintaan, jossa huolehditaan pelkästään julkaisun tai verkkoviestin tekniestä valmistamisesta, lähettämisestä tai jakelusta.

Sananvapauslaki sisältää myös henkilötietojen suojan ja sananvapauden ilmaisun yhteensovittamisen kannalta huomioon otettavia säännöksiä. Näitä ovat säännökset julkaisijan ja ohjelmatoinnin harjoittajan velvollisuuksista, vastineesta ja oikaisusta, vastuusta julkaistun viestin sisällöstä, pakkokeinoista sekä seuraamuksista ja syyteoikeudesta.

Rikoslaisissa säädetään niin kutsutuista sananvapausrikoksista. Valtakunnansyyttäjänviraston sananvapausrikostyöryhmän mietinnön (24.5.2004) mukaan sananvapausrikoksina voidaan pitää vain sellaisia rikoksia, joista rankaiseminen on sananvapauden rajoittamista. Henkilötietojen suojan kannalta keskeisinä voidaan mainita rikoslain 11 luvun 10 §:n kiihottaminen kansanryhmää vastaan, rikoslain 24 luvun 8 § ja 8 a §:n yksityiselämään loukkaava tiedon levittäminen sekä rikoslain 24 luvun 9 § ja 10 §:n kunnianloukkausta koskevat kriminalisoinnit.

2.1.8 Tieteellinen ja historiallinen tutkimus

Perustuslain 16 §:n 3 momentin mukaan tieteeseen, taiteeseen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu. Perustuslakia koskevan hallituksen esityksen (1/1998) mukaan 16 § vastaa edeltävän hallitusmuodon 13 §:ää. Perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta eduskunnalle annetun hallituksen esityksen 39/1993 vp mukaan tieteeseen, taiteeseen ja ylimmän opetuksen vapaudella luodaan edellytykset kulttuurin kehitykselle. Säännöksellä on myös kiinteä yhteys sananvapautta koskevaan perusoikeuspykälään.

Perustuslain turvaamaan tieteen vapauteen kuuluu sen harjoittajan oikeus valita tutkimusaiheensa ja -menetelmänsä. Tieteen suuntautumisen tulee toteutua ensisijaisesti tieteellisen yhteisön itsensä harjoittaman tieteen kritiikin kautta. Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapautta suojaa myös lakiin perustuva yliopistojen ja korkeakoulujen itsehallinto.

Henkilötietolaki sisältää yleisluontoisempien periaatteiden lisäksi useita säännöksiä, jotka liittyvät nimenomaisesti henkilötietojen käsittelyyn tieteellisissä tarkoituksissa. Henkilötietolain 7 §:ssä säädetään käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Lainkohdan mukaan henkilötietoja saa käyttää tai muutoin käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteensopimaton henkilötietolain 6 §:ssä tarkoitettujen käsittelyn tarkoitusten kanssa. Myöhempää henkilötietojen käsittelyä historiallista tutkimusta taikka tieteellistä tai tilastotarkoitusta varten ei kuitenkaan pidetä yhteensopimattomana alkuperäisten käsittelyn tarkoitusten kanssa.

Henkilötietolain 11 §:n mukaan arkaluonteisten henkilötietojen käsittely on lähtökohtaisesti kielletty. Henkilötietolain 12 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykielto ei kuitenkaan estä tietojen käsittelyä historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten. Henkilötietolain 13 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan myös henkilötunnusta saa käsitellä historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten. Henkilötietolain esitöissä todetaan, että historiallisessa ja tieteellisessä tutkimuksessa sekä tilastoinnissa rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on yleensä välttämätöntä ainakin henkilörekistereitä yhdistettäessä.

Henkilötietolain 4 luvussa säädetään henkilötietojen käsittelystä erityisiä tarkoituksia varten. Lain 14 §:n mukaan historiallista tai tieteellistä tutkimusta varten saa henkilötietoja käsitellä muilla kuin sen 8 §:n 1 momentissa säädettyillä perusteilla, jos tutkimusta ei voi suorittaa ilman henkilön yksilöintiä koskevia tietoja ja jos rekisteröityjen suostumusta ei tietojen suuren määrän, tietojen iän tai muun sellaisen syyn vuoksi ole mahdollista hankkia. Lisäksi lainkohdassa edellytetään, että henkilörekisterin käyttö perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan ja tutkimuksella on vastuullinen johtaja tai siitä vastaava ryhmä. Edellytyksenä on niin ikään, että henkilörekisteriä käytetään ja siitä luovutetaan henkilötietoja vain historiallista tai tieteellistä tutkimusta varten sekä muutoinkin toimitaan niin, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille, ja että henkilörekisteri hävitetään tai siirretään arkistoitavaksi tai sen tiedot muutetaan sellaiseen muotoon, ettei tiedon kohde ole niistä tunnistettavissa, kun henkilötiedot eivät enää ole tarpeen tutkimuksen suorittamiseksi tai sen tulosten asianmukaisuuden varmistamiseksi.

Mitä henkilötietolain 14 §:n 1 momentissa säädetään, sovelletaan täydentävästi myös silloin, kun henkilötietojen käsittely perustuu 8 §:n 1 momenttiin, kuten esimerkiksi rekisteröidyn antamaan yksiselitteiseen suostumukseen. Henkilötietodirektiivissä edellytettiin, että silloin kun tietoja käsitellään myöhempää käsittelyä historiallista tutkimusta taikka tieteellistä tai tilastotarkoitusta varten huolehditaan riittävästä suojatoimista. Tämän vaatimuksen on katsottu toteutuvan henkilötietolain 4 luvun säännöksillä.

Henkilötietolain 27 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan lain 26 §:ssä tarkoitettua tarkastusoikeutta ei ole, jos rekisterissä olevia henkilötietoja käytetään yksinomaan historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten. Jos kuitenkin vain osa rekisteröityä koskevista tiedoista on sellaisia, että ne jäisivät 27 §:n 1 momentin mukaan tarkastusoikeuden ulkopuolelle, rekisteröidyllä on oikeus saada tietää muut hänestä talletetut tiedot.

Rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittamista henkilötietolain 27 §:n 1 momentin 3 mukaisella tavalla silloin, kun henkilötietoja käsitellään ainoastaan historiallista tai tieteellistä tutkimusta tai tilastojen laatimista varten, on pidetty mahdollisena henkilötietodirektiivin 13 artiklan 2 kohdan nojalla. Kyseisen kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat, milloin siitä ei ilmeisesti aiheudu vaaraa yksityisyydelle, lainsäädännöllä rajoittaa 12 artiklassa säädettyjä oikeuksia, jos tietoja käsitellään ainoastaan tieteellisessä tarkoituksessa tai säilytetään henkilötietojen muodossa ainoastaan niin kauan, kuin on tarpeen tilastojen luomiseksi. Tällöin lainsäädännössä tulee huomioida asianmukaiset oikeudelliset takeet ja erityisesti se, että tietoja ei käytetä tiettyä rekisteröityä koskevien toimenpiteiden toteuttamiseen tai päätösten tekemiseen.

Viranomaisten henkilörekistereistä henkilötietoja tutkimustarkoituksiin luovutettaessa tulee ottaa huomioon myös julkisuuslaki mahdollisen erityislainsäädännön ohella. Julkisuuslaissa säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista sekä viranomaisessa toimivan vaitiolovelvollisuudesta, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi välttämättömistä rajoituksista samoin kuin viranomaisten velvollisuuksista tämän julkisuuslain tarkoituksen toteuttamiseksi.

Julkisuuslain 27 §:ssä säädetään arkistoon siirrettyjen asiakirjojen antamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan arkistolaisissa (831/1994) säädetyssä järjestyksessä arkistoon siirretystä, salassa pidettäväksi säädetyistä viranomaisen asiakirjasta saa antaa tietoja tutkimusta tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten, jollei asiakirjan siirtänyt viranomainen ole toisin määrännyt. Tietojen antamista harkittaessa on huolehdittava siitä, että tieteellisen tutkimuksen vapaus turvataan. Pykälän 2 momentin mukaan asiakirjan saaneen on annettava kirjallinen sitoumus siitä, ettei hän käytä asiakirjaa sen henkilön vahingoksi tai halventamiseksi, jota asiakirja koskee, tai hänen läheisensä vahingoksi tai halventamiseksi taikka sellaisten muiden etujen loukkaukseksi, joiden suojaksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

Julkisuuslain 24 §:ssä säädetään salassa pidettävistä viranomaisten asiakirjoista. Julkisuuslain 28 §:ssä säädetään, että viranomainen voi, jollei lailla toisin säädetä, antaa yksittäistapauksessa luvan tietojen saamiseen salassa pidettävästä asiakirjastaan tieteellistä tutkimusta, tilastointia taikka viranomaisen suunnittelu- tai selvitystyötä varten, jos on ilmeistä, ettei tiedon antaminen loukkaa niitä etuja, joiden suojaksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Lupaa harkittaessa on huolehdittava siitä, että tieteellisen tutkimuksen vapaus turvataan. Jos asiakirjaan sisältyvät tiedot on annettu viranomaiselle sen suostumuksella, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, lupaa ei saa antaa vastoin suostumuksessa tiedon käytölle ja luovutukselle asetettuja ehtoja. Jos lupa tarvitaan usean saman ministeriön alaisen viranomaisen asiakirjasta, luvasta päättää ministeriö asianomaisia viranomaisia tarvittaessa kuultuaan. Julkisuuslain säännökset ovat merkittäviä etenkin rekisteritutkimuksen kannalta.

Lupa voidaan antaa määrääjäksi, ja siihen on liitettävä yleisen ja yksityisen edun suojaamiseksi tarpeelliset määräykset. Lupa voidaan peruuttaa, milloin siihen harkitaan olevan syytä. Julkisuuslain esitöissä todetaan olevan asianmukaista, että ennen luvan myöntämistä tietosuojavaltuutetulle varattaisiin tilaisuus tulla kuulluksi, jos henkilötietoja luovutetaan viranomaisen henkilörekisteristä tai henkilörekisteriin tallettaviksi (HE 30/1998 vp).

Kaikenlaista tutkimusta ei voida pitää tieteellisenä tutkimuksena. Esimerkiksi mielipide- ja markkinatutkimuksesta säädetään henkilötietolaissa tieteellisestä tutkimuksesta poikkeavasti, eikä sitä lähtökohtaisesti pidetä tieteellisenä tutkimuksena. Tieteellisen tutkimuksen käsitettä ei ole määritelty henkilötietolaissa tai sen esitöissä. Henkilötietolain esitöissä nimenomaisesti todetaan, että lakiin ei sisällytetä historiallisen ja tieteellisen tutkimuksen määritelmää, vaan niiden sisältö on määräytynyt samalla tavoin kuin ne yleensä ymmärretään.

Historiallinen tutkimus voi hallituksen esityksen 96/1998 mukaan olla esimerkiksi tieteellistä tutkimusta edeltävää tutkimusta tai itsenäistä tutkimusta, joka ei täytä tieteellisen tutkimuksen kriteereitä. Henkilötietolain 14 §:ssä tarkoitetun tieteellisen tutkimuksen on lisäksi esitöiden mukaan täytettävä yleisesti hyväksytyt tieteellisen tutkimuksen kriteerit. Erityisesti arkaluonteisia tietoja sisältävän tutkimuksen on täytettävä myös yleisesti hyväksytyt tutkimuseettiset periaatteet.

2.1.9 Tilastointi

Henkilötietolaki sisältää useita säännöksiä, jotka liittyvät nimenomaisesti henkilötietojen käsittelyyn tilastointitarkoituksissa. Muutoinkin käsiteltäessä henkilötietoja tilastollisia tarkoituksia varten henkilötietolain säännökset tulevat sovellettavaksi, jollei erityislainsäädännössä toisin säädetä. Mitä henkilötietolain 7 §:ssä säädetään käyttötarkoitussidonnaisuudesta ja 12 §:n 1 momentin 6 kohdassa arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä tieteellisessä tutkimustarkoituksessa, sovelletaan myös henkilötietojen käsittelyyn tilastointia varten.

Henkilötietojen käsittely tilastollisia tarkoituksia varten edellyttää henkilötietolaista ilmenevää käsittelyperustetta. Käsittelyn yleisistä edellytyksistä säädetään henkilötietolain 8 §:ssä. Henkilötietojen käsittely tilastotarkoituksissa voi perustua esimerkiksi kyseisen pykälän 1 momentin 1 (rekisteröidyn suostumus) tai 4 (käsittelystä säädetään laissa tai käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetyistä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai velvoitteesta) kohtaan. Lisäksi henkilötietojen käsittely tilastollisia tarkoituksia varten voi perustua henkilötietolain 15 §:ään.

Henkilötietolain 15 §:ssä säädetään tilastointia koskevasta erityisestä käsittelyperusteesta. Pykälän mukaan tilastotarkoituksia varten saa henkilötietoja käsitellä muilla kuin 8 §:n 1 momentissa säädetyillä perusteilla, jos momentissa luetellut edellytykset täyttyvät. Henkilötietodirektiivi edellyttää, että riittävästi suojatoimista huolehditaan silloin, kun tietoja käsitellään myöhempää käsittelyä historiallista tutkimusta taikka tieteellistä tai tilastotarkoitusta varten. Näiden katsottiin voivan toteutua henkilötietolain 4 luvun säännöksillä.

Edellytyksenä 15 §:n 1 momentissa on, että tilastoa ei voida tuottaa tai sen tarkoituksena olevaa tiedontarvetta toteuttaa ilman henkilötietojen käsittelyä ja että tilaston tuottaminen kuuluu

rekisterinpitäjän toimialaan. Lisäksi tilastorekisteriä tulee käyttää vain tilastollisiin tarkoituksiin eikä siitä saa luovuttaa tietoja siten, että tietty henkilö on niistä tunnistettavissa, ellei tietoja luovuteta julkista tilastoa varten. Kaikkien pykälässä mainittujen edellytysten on täyttyvä, jotta henkilötietoja voidaan käsitellä tilastotarkoituksia varten.

Henkilötietolain 27 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan lain 26 §:ssä tarkoitettua tarkastusoikeutta ei ole, jos rekisterissä olevia henkilötietoja käytetään yksinomaan historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten. Jos kuitenkin vain osa rekisteröityä koskevista tiedoista on sellaisia, että ne jäisivät 27 §:n 1 momentin mukaan tarkastusoikeuden ulkopuolelle, rekisteröidyllä on oikeus saada tietää muut hänestä talletetut tiedot.

Tilastointia koskevasta erityislainsäädännöstä merkittävin laki on tilastolaki (280/2004). Tilastolaissa säädetään valtion viranomaisten tilastojen laatimisessa sovellettavista tiedonkeruuta sekä tilastojen suunnittelua ja laadintaa koskevista menettelytavoista ja periaatteista. Tietojen keräämiseen, luovuttamiseen, suojaamiseen ja muuhun käsittelyyn tilastoja laadittaessa sovelletaan kuitenkin, mitä julkisuuslaissa ja henkilötietolaissa säädetään.

2.1.10 Yleisen edun mukainen arkistointi

Viranomaisten toimintaan liittyvän rekisterin säilyttämiseen sovelletaan arkistolakia (831/1994) sen 1 §:n mukaisesti. Arkistolaissa säädetään arkistotoimesta ja sen järjestämisestä sekä asiakirjojen laatimisesta, säilyttämisestä ja käytöstä. Arkistolain 5 luvussa säädetään Kansallisarkiston tehtävistä liittyen yksityisiin arkistoihin. Lain 17 §:ssä säädetään, että yksityinen arkisto tai siihen kuuluvia asiakirjoja voidaan arkiston omistajan kanssa tehtävän sopimuksen nojalla ottaa Kansallisarkiston, maakunta-arkiston tai muun arkistolaissa tarkoitetun arkiston säilytettäväksi ja hoidettavaksi. Lain 18 §:n mukaan arkistolaitos voi pitää rekisteriä tieteellisen tutkimuksen kannalta merkityksellisistä yksityisistä arkistoista ja niihin kuuluvista asiakirjoista.

Henkilötietolain 35 §:ssä säädetään henkilötietojen siirrosta arkistoon. Pykälän 1 momentin mukaan arkistolaitokseen tai siihen verrattavaan arkistoon siirrettyjen henkilörekistereiden käytöstä ja suojaamisesta sekä niissä olevien tietojen luovuttamisesta on voimassa, mitä erikseen säädetään. Tällaiseen arkistointiin ei siten ole sovellettu henkilötietolakia. Arkistolaitoksen tai siihen verrattavan arkiston on kuitenkin henkilötietoja yksityisistä henkilörekistereistä luovutettaessa otettava huomioon, mitä henkilötietolaissa säädetään henkilötietojen käsittelystä ja luovuttamisesta, jollei se henkilörekisteriin talletettujen tietojen ikä ja laatu huomioon ottaen ole rekisteröityjen yksityisyyden suojan vuoksi ilmeisen tarpeetonta.

Arkistolaitoksella tarkoitetaan henkilötietolain 35 §:ssä Kansallisarkistoa, josta säädetään arkistolaissa. Muita siihen verrattavia arkistoja ovat henkilötietolakia koskeneen hallituksen esityksen mukaan muun muassa ulkoasiainministeriön arkisto, sota-arkisto ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkisto sekä ammattiliittojen arkistot (HE 96/1998 vp). Kansallisarkistosta ja sen tehtävistä säädetään Kansallisarkistosta annetussa laissa (1145/2016).

Henkilötietolain 35 §:n 2 momentin mukaan henkilörekisteri, joka on tieteellisen tutkimuksen kannalta tai muusta syystä merkityksellinen, voidaan siirtää korkeakoulun taikka tutkimustyötä lakisääteisenä tehtävänä suorittavan laitoksen tai viranomaisen arkistoon, jos Kansallisarkisto on antanut siihen luvan. Kansallisarkisto voi antaa yhteisölle, säätiölle ja laitokselle luvan siirtää arkistoonsa näiden omassa toiminnassa syntyneitä henkilörekistereitä, jotka täyttävät edellä mainitut vaatimukset. Kansallisarkiston on päätöksessään määrättävä, miten rekistereiden suojaus on järjestettävä sekä miten henkilötietojen käyttöä on valvottava. Kansallisarkiston on ennen edellä tarkoitettua luvan antamista varattava tietosuojavaltuutetulle tilaisuus lausunnon antamiseen.

Myös henkilötietolain 36 §:ssä viitataan arkistointiin. Sen mukaan henkilörekisteri, joka ei ole enää rekisterinpitäjän toiminnan kannalta tarpeellinen, on hävitettävä, jollei siihen talletettuja tietoja ole erikseen säädetty tai määrätty säilytettäväksi tai jollei rekisteriä siirretä 35 §:ssä tarkoitettulla tavalla arkistoon.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja Euroopan unionin lainsäädäntö

2.2.1 Euroopan neuvosto

Euroopan neuvosto hyväksyi vuonna 1981 yleissopimuksen yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelystä (ETS nro 108, *tietosuojayleissopimus*). Tietosuojayleissopimus on toiminut pohjana myös henkilötietodirektiiville. Yleissopimus oli ensimmäinen oikeudellisesti sitova kansainvälinen instrumentti tietosuojan alalla. Se velvoittaa sopimuspuolet sisällyttämään kansalliseen lainsäädäntönsä toimenpiteet, joilla varmistetaan, että yksilöiden oikeuksia kunnioitetaan henkilötietoja käsiteltäessä. Tietosuojayleissopimusta sovelletaan automaattiseen henkilötietojen käsittelyyn, ja se koskee kaikkea henkilötietojen käsittelyä, mukaan lukien henkilötietojen käsittelyä poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla. Yleissopimuksen nojalla on annettu myös lukuisia henkilötietojen käsittelyä koskevia suosituksia.

Sopimuksen on ratifioinut 47 Euroopan neuvoston jäsenvaltiota ja kolme Euroopan neuvoston ulkopuolista valtiota. Kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat yleissopimuksen sopimuspuolia. Suomen osalta sopimus tuli voimaan vuonna 1992. Tietosuojayleissopimusta täydennettiin vuonna 2001 valvontaviranomaisia ja tietojen siirtoa rajojen yli koskevalla lisäpöytäkirjalla (ETS nro 181). Lisäpöytäkirjan on ratifioinut 36 Euroopan neuvoston jäsenvaltiota, mukaan lukien Suomi. Lisäksi lisäpöytäkirjan on ratifioinut kolme Euroopan neuvoston ulkopuolista valtiota. Lisäpöytäkirja tuli Suomen osalta voimaan vuonna 2012.

Euroopan neuvostossa on laadittu lisäpöytäkirjaluonnos yleissopimuksen mukauttamiseksi nykyisiin ja tuleviin tietosuojahaasteisiin. EU valmisteleo liittymistä uudistettuun yleissopimukseen. Tarkistamispöytäkirjaa ei ole vielä hyväksytty.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 19/1990) 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

2.2.2 Euroopan unioni

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä *SEUT*) 16 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämistä noudattaen luonnollisten henkilöiden suoja koskevat säännöt, jotka koskevat unionin toimielinten, elinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden silloin, kun viimeksi mainitut toteuttavat unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, suorittamaa henkilötietojen käsittelyä, sekä säännöt, jotka koskevat näiden tietojen vapaata liikkuvuutta. Näiden sääntöjen noudattamista valvoo riippumaton viranomainen. Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat antaneet SEUT 16 artiklan nojalla yleisen tietosuoja-asetuksen ja poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla sovellettavan tietosuojadirektiivin ((EU) 2016/680, jäljempänä *rikosasioiden tietosuojadirektiivi*).

EU:n yleisellä tietosuoja-asetuksella kumotaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen nojalla annettu henkilötietodirektiivi, joka on kansallisesti pantu täytäntöön henkilötietolailla. EU:n uusi rikosasioiden tietosuojadirektiivi puolestaan korvaa poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla sovellettavan EU:n tietosuojapuitepäätöksen 2008/977/YOS.

SEUT 16 artiklan mukaan sen nojalla annetut säännöt eivät vaikuta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (jäljempänä *SEU*) 39 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin sääntöihin. SEU 39 artiklan mukaan neuvosto tekee päätöksen, jolla vahvistetaan SEUT 16 artiklan mukaisesti ja sen 2 kohdasta poiketen luonnollisten henkilöiden suoja koskevat säännöt, jotka koskevat jäsenvaltioiden yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa toteuttaessaan suorittamaa henkilötietojen käsittelyä, sekä säännöt, jotka koskevat näiden tietojen vapaata liikkuvuutta. Sääntöjen noudattamista valvoo riippumaton viranomainen. Neuvosto ei ole toistaiseksi vahvistanut yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla sovellettavia sääntöjä.

EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa henkilötietojen suoja. Perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Tällaisten tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi. Riippumaton viranomainen valvoo näiden sääntöjen noudattamista

2.2.3 OECD:n tietosuojasuositus

Taloudellisen kehityksen ja yhteistyön järjestö (OECD) hyväksyi vuonna 1980 yksityisyyden suojaa ja kansainvälistä henkilötietojen siirtoa koskevan suosituksen (Recommendation of the Council concerning Guidelines governing the Protection of Privacy and Transborder Flows of the Personal Data 23.8.1980). Suositus sisältää muun muassa henkilötietojen keräämistä ja laatua, rekisteröidyn tarkastusoikeutta, tietoturvaa ja kansainvälistä tiedonsiirtoa koskevia yleisperiaatteita, jotka valtioiden tulisi järjestää lainsäädännössään. OECD:n tietosuojasuositus valmisteltiin samanaikaisesti ja yhteistyössä tietosuojasopimusta valmistelleen komitean kanssa. Suositusta päivitettiin vuonna 2013 teknologian kehityksen ja henkilötietojen taloudellisen ja yhteiskunnallisen merkityksen huomattavan kehityksen johdosta.

2.3 Nykytilan arviointi

2.3.1 Yleistä

Yleinen tietosuoja-asetus on tullut voimaan 24.5.2016, ja sen soveltaminen alkaa 25.5.2018. Yleinen tietosuoja-asetus on annettu henkilötietojen suojaa koskevan SEUT 16 artiklan 1 kohdan nojalla. Henkilötietodirektiivi annettiin puolestaan sisämarkkinoiden toimivuutta koskevan Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen 100 a artiklan nojalla (myöhemmin EY:n perustamissopimuksen 95 artikla, nykyisin SEUT 114 artikla). Lissabonin sopimuksen seurauksena unionin primaarilainsäädäntöön, sopimukseen Euroopan unionin toiminnasta otettiin henkilötietojen suojaa koskeva 16 artiklan 1 kohta, jonka mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan.

Yleinen tietosuoja-asetus tulee sovellettavaksi sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Vaikka EU:n yleinen tietosuoja-asetus on kansallisesti suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä, se jättää jäsenvaltioille eräissä asioissa direktiivinomaista kansallista liikkumavaraa. Tätä liikkumavaraa on erityisesti julkisella sektorilla, mutta jossain määrin myös yksityisellä sektorilla. Yleistä tietosuoja-asetusta täydentävää kansallista lainsäädäntöä on mahdollista antaa siten kuin asetuksessa säädetään. Lisäksi kansallisella lainsäädännöllä on eräissä tilanteissa mahdollista poiketa asetuksen velvoitteista.

Yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoitus on yhtäältä taata luonnollisten henkilöiden suojeleminen henkilötietojen käsittelyn yhteydessä ja toisaalta tukea vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen ja talousunionin kehittämistä, taloudellista ja sosiaalista edistystä, talouksien lujittamista ja lähentämistä EU:n sisämarkkinoilla.

Jäsenvaltiot ovat voineet panna henkilötietodirektiivin täytäntöön kansallisella lainsäädännöllään hyvin eri tavoin. Lainsäädännön soveltamisessa on myös esiintynyt eroja. Jäsenvaltioiden hajanaisten tietosuojalainsäädäntöjen on nähty muodostavan esteitä henkilötietojen vapaalle liikkuvuudelle sisämarkkinoilla. Eroavuudet jäsenvaltioiden lainsäädännössä voivat muodostua esteeksi EU:n taloudelliselle toiminnalle, vääristää kilpailua ja estää viranomaisia suorittamasta unionin oikeuden mukaisia velvollisuuksiaan. Kuten yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-

osan 9 kappaleessa todetaan, henkilötietodirektiivin tavoitteet ja periaatteet ovat edelleen päteviä, mutta sen avulla ei ole pystytty estämään tietosuojan täytäntöönpanon hajanaisuutta, oikeudellista epävarmuutta tai laajalle levinnyttä näkemystä, jonka mukaan erityisesti verkkoympäristössä toimimiseen liittyy luonnollisten henkilöiden suojelun kannalta huomattavia riskejä.

Henkilötietodirektiivin antamisesta on jo yli kaksi vuosikymmentä. Yhteiskunnassa on tänä aikana tapahtunut merkittäviä muutoksia erityisesti teknologian nopean kehityksen myötä. Digitalisaatio ja globalisaatio ovat tuoneet henkilötietojen suojelulle uusia haasteita. Henkilötietoja jaetaan ja kerätään nykyään merkittävästi enemmän kuin 1990-luvulla. Myös luonnolliset henkilöt saattavat yhä useammin henkilötietojaan yleisesti saataville esimerkiksi erilaisten sosiaalisen median palveluiden välityksellä. Tietojenkäsittelyn keinot ovat vuosien saatossa tehostuneet merkittävästi. Tämä on tehostanut henkilötietojen liikkuvuutta EU:n alueella, mutta herättänyt osaltaan myös perusteltuja huolia luonnollisten henkilöiden yksityisyyden ja henkilötietojen suojan kannalta.

Yleisellä tietosuoja-asetuksella pyritään varmistamaan luonnollisten henkilöiden perusoikeuksien ja -vapauksien suojelua henkilötietojen käsittelyssä koskevien sääntöjen johdonmukainen ja yhtenäinen soveltaminen EU:ssa. Jotta voitaisiin varmistaa yhdenmukainen ja korkeatasoinen luonnollisten henkilöiden suojelu ja poistaa henkilötietojen liikkuvuuden esteet EU:ssa, luonnollisten henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojelun tason henkilötietojen käsittelyssä olisi oltava vastaava kaikissa jäsenvaltioissa. Yleinen tietosuoja-asetus ei kuitenkaan kaikilta osin harmonisoi henkilötietojen suojaa koskevia sääntöjä EU:ssa, sillä esimerkiksi henkilötietojen käsittelyä lakisääteisen velvoitteen noudattamista tai yleisen edun vuoksi toteutettavan tehtävän tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämistä varten jäsenvaltioiden voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön kansallisia säännöksiä, joilla yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista täsmennetään ja täydennetään. Edelleenkin jäsenvaltioiden on yleisen tietosuoja-asetuksen sallimissa rajoissa mahdollista säilyttää ja säätää sektorikohtaisia lakeja aloilla, joilla tarvitaan yksityiskohtaisempia säännöksiä.

Yleinen tietosuoja-asetus on huomattavasti yksityiskohtaisempi kuin henkilötietodirektiivi. Lainsäädäntöinstrumentin luonne on myös erilainen. Yleinen tietosuoja-asetus on jäsenmaissa suoraan sovellettavaa ja velvoittavaa lainsäädäntöä. Sitä voidaan täsmentää vain asetuksen nimenomaan sallimissa rajoissa. Tämä edellyttää myös Suomessa niin kansallisen yleislain eli henkilötietolain kuin erityislainsäädännön uudistamista.

2.3.2 Lain tarkoitus ja soveltamisala

Täytäntöönpantaessa henkilötietodirektiiviä kansalliseen lainsäädäntöön henkilötietolaila ei lain soveltamisalaa rajattu yhteisön oikeuden soveltamisalaan. Yleinen tietosuoja-asetus on kansallisesti suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä, joten yleistä tietosuoja-asetusta ei panna henkilötietodirektiivin lailla erikseen täytäntöön. Kysymystä soveltamisalasta ei näin ollen voida ratkaista vastaavalla tavalla kuin henkilötietodirektiivin täytäntöönpanossa.

Yleisen tietosuojasetuksen 2 artiklan 2 kohdan mukaan asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan. Lisäksi soveltamisalan ulkopuolelle jää henkilötietojen käsittely, jota suorittavat jäsenvaltiot toteuttaessaan SEU V osaston 2 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa. Yleinen tietosuojasetus tulee näin ollen sovellettavaksi kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn, joka kuuluu unionin lainsäädännön alaan, mutta jää rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Yleistä tietosuojasetusta ei myöskään sovelleta unionin toimielinten henkilötietojen käsittelyyn.

EU:n toimivaltaa koskeva perusperiaate on annetun toimivallan periaate. Sen mukaan unioni toimii ainoastaan jäsenvaltioiden sille perussopimuksissa antaman toimivallan rajoissa ja perussopimuksissa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. EU:n toimivalta on rajoitettua toimivaltaa, jonka jäsenvaltiot ovat sille luovuttaneet. Yleistoimivalta kuuluu edelleen jäsenvaltioille. Tämä tehdään selväksi SEU 4 ja 5 artiklassa, joiden mukaan toimivalta, jota perustamissopimuksessa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille. Jäsenvaltiot ovat siten siirtäneet osan toimivallastaan EU:lle hyväksyessään perussopimuksen määräykset. Eri politiikanalojen tavoite- ja oikeusperustamääräyksessä käy periaatteessa ilmi, mitä toimivaltaa EU:lle on siirretty ja missä laajuudessa. Aina ei oikeusperustamääräyksen nojalla kuitenkaan ole selvää, miten toimivalta EU:n ja sen jäsenvaltioiden välillä jakaantuu.

Yleistä tietosuojasetusta ei sovelleta esimerkiksi kansalliseen turvallisuuteen liittyvään henkilötietojen käsittelyyn. Kansallinen turvallisuus jää unionin oikeuden ja näin asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Rajanveto unionin oikeuteen kuuluvien osa-alueiden osalta ei kuitenkaan ole selkeä. Jos voidaan osoittaa, että asialla on riittävä yhteys unionin lainsäädäntöön esimerkiksi implementoinnin tai poikkeamisen seurauksena, unionin lainsäädäntö tulee sovellettavaksi (Booker Aquacultural, C-20/00 ja C-64/00; ERT C-260/89).

Henkilötietojen käsittelyä koskevassa tapauksessa Lindqvist (C-101/01) kyse oli toimista, jotka liittyivät pääasiallisesti vapaaehtoistyöhön ja uskonnolliseen toimintaan, eivät taloudelliseen toimintaan. Vaikka henkilötiedodirektiivi oli annettu sisämarkkinaoikeusperustalla, yhteisöjen tuomioistuin (nykyisin unionin tuomioistuin) katsoi kyseisen käsittelyn kuuluvan unionin lainsäädännön alaan ja kiinnitti perusteluissaan huomiota siihen, että päinvastaisella tulkinnalla saatettaisiin aiheuttaa se, että kyseisen direktiivin soveltamisalat kävisivät erityisen epävarmoiksi ja epäselviksi, mikä olisi ristiriidassa direktiivin oleellisen tavoitteen kanssa. Unionin tuomioistuin myös korosti, että ei olisi asianmukaista tulkita ilmaisua ”toiminta, joka ei kuulu yhteisön oikeuden soveltamisalaan”, siten, että tapauskohtaisesti olisi tarpeen selvittää, vaikuttaako kyseessä oleva toiminta suoraan vapaaseen liikkuvuuteen jäsenvaltioiden välillä.

Åkerberg Fransson -tapauksessa (C-617/10) unionin tuomioistuin puolestaan katsoi, että vaikka jäsenvaltion toiminta ei määräydy täysin unionin oikeuden perusteella, kansalliset viranomaiset ja tuomioistuimet saavat soveltaa perusoikeuksien suojaa koskevia kansallisia standardeja sillä edellytyksellä, ettei tämä soveltaminen vaaranna perusoikeuskirjassa vahvistettua suojan tasoa. Lisäksi tuomioistuin totesi, että unionin oikeuden luonteesta johtuvien vaatimusten kanssa ovat yhteensopimattomia kaikki sellaiset kansallisen oikeusjärjestyksen oikeus-

säännöt tai lainsäädännölliset, hallinnolliset taikka tuomioistuinten käytännöt, jotka heikentäisivät unionin oikeuden tehokkuutta.

Unionin tuomioistuin on myös katsonut, että tilanteessa, jossa direktiivi jätti jäsenvaltioille mahdollisuuden rajoittaa direktiivissä säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia kansallisen turvallisuuden (valtion turvallisuuden) sekä puolustuksen, yleisen turvallisuuden tai rikosten ja sähköisen viestintäjärjestelmän luvattoman käytön torjunnan, tutkinnan, selvittämisen ja syyteharkinnan mukaisesti, tulivat rajoittamista koskevat kansalliset toimenpiteet direktiivin ja samalla myös unionin oikeuden soveltamisalaan (Tele2Sverige, AB C-203/15).

EU:n perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on noudatettava perusoikeuskirjan määräyksiä soveltaessaan unionin oikeutta. Unionin tuomioistuin on katsonut, että tämä edellytys voi täytyä myös tilanteessa, jossa sovellettavaa kansallista lainsäädäntöä ei ole annettu EU:n direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista oikeutta, vaan muunkinlainen liittymä EU-oikeuteen riittää (Åkerberg Fransson, C-617/10 ja Tele2 Sverige AB, C-203/15).

2.3.3 Käsittelyn oikeusperuste eräissä tapauksissa

Kansallisen liikkumavaran perusta on yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa, jolla annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää kansallisesti henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta voidaan säätää jäsenvaltion lainsäädännössä tilanteissa, joissa henkilötietojen käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi tai käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi (6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohta). Julkisen sektorin henkilötietojen käsittelyn tulisi lähtökohtaisesti perustua näihin henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteisiin. Muilta osin henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta ei voida antaa tarkempaa tai muutakaan kansallista sääntelyä, vaan käsiteltäessä henkilötietoja esimerkiksi suostumuksen tai rekisterinpitäjän oikeutetun edun perusteella, seuraa henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste suoraan yleisestä tietosuoja-asetuksesta.

Tällä hetkellä henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta säädetään henkilötietolain 8 §:ssä yksityiskohtaisemmin kuin yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa. Henkilötietodirektiivin 7 artikla on pantu täytäntöön kansallisella lainsäädännöllä verrattain yksityiskohtaisesti. Yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpaneminen on mahdollista ainoastaan siltä osin kuin siihen on asetuksessa suora valtuutus. Näin ollen henkilötietojen käsittely rekisteröidyn suostumuksen, sopimuksen täytäntöönpanemiseksi, rekisteröidyn tai toisen elintärkeän edun suojaamiseksi ja rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutetun edun toteuttamiseksi on mahdollista suoraan yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla. Kansallinen yleistä tietosuoja-asetusta täydentävä lainsäädäntö on sitä vastoin tarpeellista henkilötietojen käsittelyn perustessa rekisterinpitäjän lakisääteiseen veloitteeseen tai silloin, jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.

Henkilötietojen käsittelyn yleisiä edellytyksiä koskevaa henkilötietolain 8 §:ää laadittaessa on otettu huomioon, että käsittelystä voidaan erityislainsäädännöllä säätää henkilötietolaista poikkeavasti tai sitä täydentävästi. Ehdotetun tietosuojalain käsittelyn oikeusperustetta koskevien

säännöksiensä lisäksi voidaan vastaisuudessaakin säätää erityislainsäädännöllä yleistä tietosuojasetusta täydentävästi käsittelyn oikeusperusteesta. Sääntely on tällöin toteutettava yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtien ja 2–4 kohdan asettamissa puitteissa.

Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella. Tämä vastaa yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohtaa, jonka mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa. Yleisessä tietosuojasetuksessa on lisäksi täsmennetty, että suostumus voidaan antaa yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten. Suostumuksen määritelmää koskevan 4 artiklan 11 kohdassa suostumukselta edellytetään yksiselitteisyyttä.

Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan henkilötietoja voi käsitellä rekisteröidyn toimeksiannosta tai sellaisen sopimuksen täytäntöönpanemiseksi, jossa rekisteröity on osallisena, taikka sopimusta edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä. Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohta ei sisällä mainintaa ”rekisteröidyn toimeksiannosta”, mutta muutoin b alakohta vastaa henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 2 kohtaa.

Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua jos käsittely on yksittäistapauksessa tarpeen rekisteröidyn elintärkeän edun suojaamiseksi. Lainkohta ei ole siten tullut sovellettavaksi kun henkilötietojen käsittely on ollut tarpeen rekisteröidyn elintärkeän edun suojaamiseksi muussa kuin yksittäistapauksessa. Tällaisissa tilanteissa henkilötietojen käsittelyyn on tarvittu henkilötietolain 43 §:n 1 momentissa tarkoitettu tietosuojalautakunnan lupa. Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan d alakohta ei koske ainoastaan yksittäistapauksia. Lisäksi kyseinen alakohta mahdollistaa henkilötietojen käsittelyn rekisteröidyn lisäksi myös toisen luonnollisen henkilön elintärkeän edun suojaamiseksi. Vastaisuudessa käsittelyn oikeusperuste edellä mainittuihin tarkoituksiin seuraa suoraan yleisestä tietosuojasetuksesta. Näin ollen edellä mainitun kaltainen lupamenettely ei olisi vastaisuudessa tarpeellinen taikka edes mahdollinen.

Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan henkilötietoja saa käsitellä, jos käsittelystä säädetään laissa tai jos käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetyistä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai velvoitteesta. Laissa säädetyllä käsittelyllä tarkoitetaan kyseisessä lainkohdassa käsittelyä, josta säädetään muussa laissa. Henkilötietolain hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että henkilötietojen käsittely ei voi perustua kansalliseen asetukseen tai sellaisen nojalla määrättyyn tehtävään tai velvoitteeseen. Tämä johtuu perustuslain 8 §:n 1 momentista, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin nimenomaan lailla.

Lisäksi perusteluissa todetaan, että ehdotus vastaa henkilötietodirektiivin 7 artiklan c alakohtaa, jonka mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua, jos se on tarpeen rekisterinpitäjälle lain mukaan kuuluvan veloitteen täyttämiseksi (HE 96/1998 vp, s.39). Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtien mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi. Tästä käsittelyn oikeusperusteesta on säädettävä jäsenvaltion lainsäädännössä tai unionin oikeudessa.

Henkilötietoja ei voi siten käsitellä suoraan 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla. Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan kappaleessa 41 selvennetään, että aina kun yleisessä tietosuoja-asetuksessa viitataan käsittelyn oikeusperusteeseen tai lainsäädäntötoimeen, siinä ei välttämättä edellytetä parlamentissa hyväksyttyä säädöstä. Tämä ei kuitenkaan rajoita asianomaisen jäsenvaltion perustuslaillisen järjestyksen edellyttämien vaatimusten soveltamista.

Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua tapauksissa, joissa rekisteröidyllä on asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan. Henkilötietojen käsittely on sallittua, jos rekisteröidyllä on asiakas- tai palvelussuhteen, jäsenyyden tai muun niihin verrattavan suhteen vuoksi asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan. Kyseinen lainkohta on katsottu mahdolliseksi henkilötietodirektiivin 7 artiklan f alakohdan nojalla. Kohta sallii henkilötietojen käsittelyn, jos se on tarpeen rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutetun intressin toteuttamiseksi, paitsi milloin tämän intressin syrjäyttävät rekisteröidyn suoja tarvitsevat intressit ja perusoikeudet ja -vapaudet. Yleinen tietosuoja-asetus ei sisällä yhteysvaatimusta vastaavaa henkilötietojen käsittelyn oikeusperustetta. Henkilötietodirektiivin tavoin yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan henkilötietoja voi käsitellä rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutetun edun toteuttamiseksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan kappaleessa 47 selvennetään, että tällainen oikeutettu etu voi olla olemassa esimerkiksi, kun rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on merkityksellinen ja asianmukainen suhde, kuten että rekisteröity on rekisterinpitäjän asiakas tai tämän palveluksessa.

Henkilötietolain 8 §:n 6 kohdan mukaan henkilötietoja saa käsitellä, jos kysymys on konsernin tai muun taloudellisen yhteenliittymän asiakkaita tai työntekijöitä koskevista tiedoista ja näitä tietoja käsitellään kyseisen yhteenliittymän sisällä. Hallituksen esityksessä 96/1998 henkilötietolaiksi tätä on perusteltu sillä, että vastaava säännös oli otettu henkilötietolakia edeltävään henkilörekisterilakiin, koska lain edellyttämä yhteysvaatimus ei välttämättä toteutunut konsernien ja muiden taloudellisten yhteenliittymien henkilöstö- ja asiakasrekistereissä ja koska ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi säätää tällaisten henkilörekistereiden pitämistä luvanvaraiseksi.

Mainitussa hallituksen esityksessä todetaan myös, että monet suuret rekisterinpitäjät pitävät nykyisin yhteistä konsernirekisteriä. Rekisterin hajauttaminen kunkin oikeushenkilön yksin pidettäväksi merkitsisi rekisterinpitäjille suuria kustannuksia. Tämä lainkohta on katsottu mahdolliseksi rekisterinpitäjän oikeutettua etua koskevan henkilötietodirektiivin 7 artiklan f alakohdan nojalla. Hallituksen esityksen perusteluissa katsotaan, että yhteisen rekisterin pitäminen konsernin tai muun taloudellisen yhteenliittymän työntekijöistä ei voida katsoa vaarantavan rekisteröidyn yksityisyyden suoja. Sama koskee yhteistä asiakasrekisteriä ja siihen sisältyvien tietojen käsittelyä yhteenliittymän sisällä edellyttäen, että käsittelyssä noudatetaan ehdotetun lain 2 lukuun sisältyviä muita henkilötietojen käsittelyä koskevia yleisiä periaatteita. Perusteluissa korostetaan, että asiakastietojen käsittelyssä on kiinnitettävä erityistä huomiota lakiehdotuksen 5 §:n huolellisuusvelvoitteeseen ja 7 §:ssä säädettyyn käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteeseen (HE 96/1998 vp, s.39–40).

Yleiseen tietosuoja-asetukseen ei tältä osin sisälly yhtä tarkkarajaista käsittelyn oikeusperustetta. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste konsernin sisäiseen käsittelyyn seuraa yleisen

tietosuoja-asetuksen 6 artiklan f alakohdasta, jonka mukaan henkilötietoja voidaan käsitellä, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan kappaleen 48 mukaan rekisterinpitäjillä, jotka kuuluvat konserniin tai keskuselimeen kuuluvaan laitokseen, saattaa olla sisäisistä hallinnollisista syistä johtuen oikeutettu etu siirtää konsernin sisällä henkilötietoja, asiakkaiden tai työntekijöiden henkilötietojen käsittely mukaan luettuna. Uutta nykytilaan verrattuna on rekisterinpitäjän harkintaan jäävä punninta siitä, milloin henkilötietojen suojaa edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut.

Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan kappaleessa 48 myös todetaan, että tämä ei vaikuta yleisperiaatteisiin, joita sovelletaan henkilötietojen siirtoon konsernin sisällä kolmannessa maassa sijaitsevaan yritykseen. Tämä ei muuta nykytilaa, sillä hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että konserninsisäistä tiedonsiirtoa koskeva säännös kattaisi kaikenlaisen kyseissä kohdassa tarkoitettujen tietojen käsittelyn yhteenliittymän sisällä, paitsi henkilötietojen siirtämisen EU:n jäsenvaltioiden alueen tai ETA:n ulkopuolelle, jolloin tulisivat sovellettaviksi lakiehdotuksen 22 ja 23 §:n säännökset henkilötietojen siirrosta EU:n jäsenvaltioiden alueen tai ETA:n ulkopuolelle (HE 96/1998 vp, s. 40).

Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan henkilötietoja saa käsitellä, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän toimeksiannosta tapahtuvaa maksupalvelua, tietojenkäsittelyä, tai muita niihin verrattavia tehtäviä varten. Hallituksen esityksessä on todettu, että toimeksiannon saajalla ei olisi itsenäistä oikeutta käsitellä tietoja, vaan hänen oikeutensa perustuisi aina rekisterinpitäjällä olevaan oikeuteen. Toimeksiannon saajalla olisi oikeus käsitellä henkilötietoja toimeksiannosta ilman erityistä sääntelyäkin. Kohta on otettu henkilötietolakiin selvyuden vuoksi (HE 96/1998 vp, s. 39–40). Hallituksen esityksen perusteluissa ei selvennetä, mitä henkilötietodirektiivin 7 artiklan kohtaa kyseisellä lainkohdalla on pantu täytäntöön. Yleiseen tietosuoja-asetukseen ei sisälly vastaavaa henkilötietojen käsittelyn oikeusperustetta. Rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän välisestä suhteesta säädetään sitä vastoin yleisen tietosuoja-asetuksen 28 artiklassa.

Nykyisen henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 8 kohdan nojalla saa käsitellä sellaisia henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä tai elinkeinoelämässä kuvaavia tietoja, jotka ovat yleisesti saatavilla ja joita käsitellään rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeuksien ja etujen turvaamiseksi. Yleinen tietosuoja-asetus ei sisällä vastaavaa käsittelyn oikeusperustetta. Vastaavasta perusteesta ehdotetaan kuitenkin säädettävän tietosuojalailla kansallisen liikkumavaran puitteissa.

Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua myös, jos tietosuojalautakunta on antanut käsittelyyn 43 §:n 1 momentissa tarkoitetun luvan. Lupa on voitu myöntää, jos käsittely on tarpeen rekisteröidyn elintärkeän edun suojaamiseksi muussa kuin yksittäistapauksessa tai jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai sellaisen julkisen vallan käyttämiseksi, joka kuuluu rekisterinpitäjälle tai sivulliselle, jolle tiedot luovutetaan. Lupa on voitu myöntää myös rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutetun intressin toteuttamiseksi edellyttäen, ettei tietojen käsittely vaaranna henkilön yksityisyyden suojaa ja oikeuksia. Lupamenettelyllä on pantu täytäntöön henkilötietodirektiivin

7 artiklan d, e ja f alakohtaa. Nämä alakohdat vastaavat yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan d, e ja f alakohtaa. Näistä d alakohta, joka koskee rekisteröidyn tai luonnollisen henkilön elintärkeän edun suojaamista ja f alakohta, joka koskee rekisterinpitäjän oikeutettua etua, eivät jätä kansallista liikkumavaraa. Lupamenettely katsottiin henkilötietolakia säädettäessä tarpeelliseksi, jotta näiden edellytysten täytyminen ei jäisi rekisterinpitäjän yksipuolisesti arvioitavaksi tapauksissa, joissa henkilötiedodirektiivin 7 artiklan d–f alakohdan mukaisesta henkilötietojen käsittelystä ei ole erikseen säädetty. Vastaisuudessa oikeutetun edun olemassa olo samoin kuin elintärkeiden etujen suojaamisen edellytysten täytyminen jää kuitenkin ensivaiheessa rekisterinpitäjän vastuulle. Jäsenvaltioilla ei ole kansallista liikkumavaraa ottaa käyttöön yksityiskohtaisempia säännöksiä yleisessä tietosuoja-asetuksessa vahvistettujen sääntöjen mukauttamiseksi sellaisessa käsittelyssä, joka tehdään asetuksen 6 artiklan 1 kohdan d ja f alakohdan noudattamiseksi.

Poikkeuksista arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykieltoon säädetään henkilötietolain 12 §:ssä. Henkilötietolain mukaan arkaluonteisia henkilötietoja saa käsitellä, jos rekisteröity on antanut siihen nimenomaisen suostumuksensa. Lisäksi niitä saa käsitellä, jos tieto koskee sellaisen henkilön yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta tai ammattiliittoon kuulumista koskevan tiedon käsittelyä, jonka rekisteröity on itse saattanut julkiseksi tai jos tietojen käsittely on tarpeen rekisteröidyn tai jonkun toisen henkilön elintärkeän edun suojaamiseksi, jos rekisteröity on estynyt antamasta suostumustaan. Sallittua arkaluonteisten käsittely on myös, jos se on tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi, puolustamiseksi tai ratkaisemiseksi taikka jos tietojen käsittelystä säädetään laissa tai se johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä.

Henkilötietolain 12 §:n nojalla arkaluonteisia henkilötietoja saa käsitellä silloin, kun tietoja käsitellään historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten. Sallittua on myös uskonnollista, poliittista tai yhteiskunnallista vakaumusta koskevien tietojen käsittely tällaista vakaumusta edustavien yhdistysten ja muiden yhteisöjen toiminnassa, jos tiedot koskevat näiden yhdistysten tai yhteisöjen jäseniä taikka henkilöitä, joilla on niihin säännölliset, yhdistysten ja yhteisöjen tarkoituksiin liittyvät yhteydet, eikä tietoja luovuteta sivullisille ilman rekisteröidyn suostumusta. Sallittua on niin ikään ammattiliittoon kuulumista koskevien tietojen käsittely ammattiyhdistysten ja niiden muodostaman liiton toiminnassa, jos tiedot koskevat näiden järjestöjen jäseniä taikka henkilöitä, joilla on järjestöihin säännölliset, järjestöjen tarkoituksiin liittyvät yhteydet, eikä tietoja luovuteta sivullisille ilman rekisteröidyn suostumusta. Ammattiliittoon kuulumista koskevan tiedon käsittely on myös mahdollista, jos se on tarpeen rekisterinpitäjän erityisten oikeuksien ja velvoitteiden noudattamiseksi työoikeuden alalla.

Henkilötietolain 11 §:n mukainen arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykielto ei estä terveydenhuollon toimintayksikön tai terveydenhuollon ammattihenkilön näiden tässä toiminnassa saamien tietojen käsittelyä rekisteröidyn terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta tai häneen kohdistetuista hoitotoimenpiteistä taikka muita rekisteröidyn hoidon kannalta välttämättömiä tietoja. Se ei myöskään estä vakuutuslaitosta käsittelemästä vakuutustoiminnassa saatuja tietoja vakuutetun ja korvauksenhakijan terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta taikka häneen kohdistetuista hoitotoimenpiteistä tai niihin verrattavista toimista taikka sellaisia tietoja vakuutetun, korvauksenhakijan tai vahingon aiheuttajan rikollisesta teosta, rangaistuksesta tai muusta rikoksen seuraamuksesta, jotka ovat tarpeen vakuutuslaitoksen vastuun sel-

vittämiseksi. Arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykielto ei estä sosiaalihuollon viranomaista tai muuta sosiaalihuollon etuuksia myöntävää viranomaista, laitosta tai yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajaa käsittelemästä kyseisen viranomaisen, laitoksen tai palvelujen tuottajan toiminnassaan saamia tietoja rekisteröidyn sosiaalihuollon tarpeesta tai hänen saamistaan sosiaalihuollon palveluista, tukitoimista tai hänelle myönnettyistä muista sosiaalihuollon etuuksista taikka muita rekisteröidyn huollon kannalta välttämättömiä tietoja. Lisäksi arkaluonteisia henkilötietoja voidaan käsitellä henkilötietolain 12 §:n 13 kohdan mukaan tietosuojalautakunnan myöntämän luvan nojalla.

Henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitetuista arkaluonteisista henkilötiedoista säädetään yleisen tietosuoja-asetuksen erityisiä henkilötietoryhmiä koskevaa käsittelyä koskevassa 9 artiklassa. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot eivät kaikilta osin vastaa henkilötietolaissa tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja.

Käsiteltäessä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, tulee yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisen henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteen lisäksi jonkin 9 artiklan 2 kohdan edellytyksistä täytyä. Osa yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdassa säädetyistä edellytyksistä on suoraan sovellettavia, kun taas osa edellyttää kansallista lainsäädäntöä, jossa on säädetty asianmukaisista suojatoimista.

2.3.4 Tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvä lapsen ikäraja

Yleisen tietosuoja-asetuksen 8 artikla

Yleisen tietosuoja-asetuksen tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvää lapsen suostumusta koskevassa 8 artiklan 1 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelyn perustuessa suostumukseen ja kun kyseessä on tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaminen suoraan lapselle, lapsen henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos lapsi on vähintään 16-vuotias. Jos lapsi on alle 16 vuotta, tällainen käsittely on lainmukaista vain siinä tapauksessa ja siltä osin kuin lapsen vanhempainvastuunkantaja on antanut siihen suostumuksen tai valtuutuksen, jolle kansallisesti säädetä tätä tarkoitusta koskevasta alemmasta iästä. Tässä tarkoitettu ikäraja saa kuitenkin alimmillaan olla 13 vuotta.

Tietosuoja-asetuksen 8 artiklan 3 kohdassa tarkennetaan, että artiklan 1 kohta ei vaikuta jäsenvaltioiden yleiseen sopimusoikeuteen, kuten sääntöihin, jotka koskevat sopimuksen pätevyyttä, muodostamista tai vaikutuksia suhteessa lapseen.

Näin ollen mikäli kansallisessa lainsäädännössä ei säädetä muusta ikärajasta, tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaminen suoraan lapselle ilman tämän vanhempainvastuunkantajan suostumusta tai valtuutusta olisi Suomessa lainmukaista vain 16-vuotiaille ja sitä vanhemmille lapsille. Vanhempainvastuunkantajalla voidaan tarkoittaa lapsen vanhempia ja muita henkilöitä tai toimielimiä, joilla on oikeus huolehtia joistakin tai kaikista vanhemmille kuuluvista velvollisuuksista. Vanhempainvastuunkantajan suostumuksen ei olisi oltava tarpeen tarjottaessa ennalta ehkäiseviä palveluja tai neuvontapalveluja suoraan lapselle (tietosuoja-asetuksen johdanto-osan perustelukappale 38).

Asetuksen 4 artiklan 25 kohdan mukaan tietoyhteiskunnan palveluilla tarkoitetaan asetuksessa palveluja, jotka määritellään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/1535 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa. Direktiivin 2015/1535 määritelmän mukaan tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitetaan kaikkia etäpalveluina sähköisessä muodossa palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavia palveluita, joista tavallisesti maksetaan korvaus. Etäpalvelu tarkoittaa palvelua, joka toimitetaan siten että osapuolet eivät ole samanaikaisesti läsnä. Sähköisellä muodolla tarkoitetaan palvelua, joka lähetetään lähetyspaikasta ja vastaanotetaan määränpäässä tietoja elektronisesti käsittelevien laitteiden tai tietojen säilytyksen avulla ja joka lähetetään, siirretään ja vastaanotetaan kokonaan linjoja, radioyhteyttä, optisia tai muita elektromagneettisia välineitä käyttäen. Palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavalla palvelulla tarkoitetaan palvelua, joka toimitetaan henkilökohtaisen pyynnön perusteella tapahtuvana tiedonsiirtona.

Tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 3 §:n 29 kohdassa määritellään ”tietoyhteiskunnan palvelu” sähköisenä etäpalveluna vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tavallisesti korvausta vastaan toimitettavaksi palveluksi. Lain esitöissä todetaan, että määritelmän tiivistämisestä huolimatta määritelmän asiasisältöä ei ole tarkoitus muuttaa sähkökauppalain (458/2002) mukaisesta määritelmästä. Tietoyhteiskuntakaaren sisältämä määritelmä ei siten perustu direktiiviin 2015/1535.

Tarve lasten erityiseen suojeluun korostuu 8 artiklan lisäksi useassa yleisen tietosuojasetuksen johdanto-osan perustelukappaleessa. Esimerkiksi kaikessa lapsiin kohdistuvaa tietojenkäsittelyä koskevassa tiedotuksessa ja viestinnässä on käytettävä niin selkeää ja yksinkertaista kieltä, että lapsen on helppo ymmärtää sitä (johdanto-osan perustelukappale 58). Lapseen ei myöskään saa kohdistaa profilointia, joka asetuksen mukaan tarkoittaa mitä tahansa henkilötietojen automaattista käsittelyä luonnollisen henkilön henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioimiseksi, erityisesti rekisteröidyn työsuorituksen, taloudellisen tilanteen, terveyden, henkilökohtaisten mieltymysten tai kiinnostuksen kohteiden, luotettavuuden tai käyttäytymisen, sijainnin tai liikkumisen analysoimiseksi tai ennakoimiseksi, siltä osin kuin sillä on rekisteröityyn kohdistuvia oikeudellisia vaikutuksia tai se vaikuttaa häneen vastaavasti merkittävällä tavalla (johdanto-osan perustelukappale 71).

Muussa lainsäädännössä säädetty lapsen ikäraja

Hallintolain 14 §:n mukaan 15 vuotta täyttäneellä alaikäisellä ja hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan on kummallakin oikeus erikseen käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta. Tietosuojavaltuutettu on tarkastusoikeutta koskevassa ohjeessaan edellä mainittuun hallintolain säännökseen viitaten katsonut, että viranomaistoiminnassa ainakin 15-vuotiaalla on tarkastusoikeus. Tietosuojavaltuutettu on ohjeessaan katsonut, että sosiaalihuollossa jo 12-vuotiaalla lapsella on tarkastusoikeus tietoihinsa.

Tietoyhteiskuntakaaren 162 §:ssä säädetään, että sijaintitietojen käsittelyyn liittyvää suostumusta, kieltoa ja tiedonsaantioikeutta koskevassa asiassa alle 15-vuotiasta edustaa hänen huoltajansa. Lisäksi lapsen edustamisesta säädetään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta

annetussa laissa. Muuta kuin alaikäistä vajaavaltaista edustaa hänen edunvalvojansa, jolle tämä ole palvelun teknisen toteutuksen takia mahdotonta. Edellä tarkoitetun vajaavaltaisen edustamisesta säädetään holhoustoimesta annetussa laissa.

Tarve vanhemman suostumukseen alaikäisen tehdessä ostoksia riippuu kuluttaja-asiamiehen linjauksen mukaan paitsi lapsen iästä myös ostoksen hinnasta ja laadusta. Myyjän vastuulla on ostajan iän ja vanhempien suostumuksen varmistaminen. Jos lapsi on ostanut tuotteen ilman vanhemman suostumusta tai velaksi, vanhempi voi vaatia myyjältä kaupan purkamista. Alle 18-vuotias voi tehdä ilman vanhemman tai huoltajan suostumusta vain tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä ostoksia, joita ovat esimerkiksi taskurahoilla hankitut, kohtuullisen hintaiset, samanikäisten yleisesti ostamat tuotteet. Omia ansioitaan, kuten kesätyörahoja, 15 vuotta täytännyt voi puolestaan käyttää merkittävämpiinkin ostoksiin.

2.3.5 Valvontaviranomaiset

Valvontaviranomaisen riippumatonta asemaa, toimivaltaa, tehtäviä, valtuuksia, yhteistyötä ja yhdenmukaisuutta koskevat säännökset sisältyvät yleisen tietosuoja-asetuksen VI–VII lukuun. Yleinen tietosuoja-asetus velvoittaa säätämään eräistä valvontaviranomaisen perustamista koskevista säännöistä kansallisesti. Yleinen tietosuoja-asetus ei sisällä säännöksiä valvontaviranomaisen organisaatorakenteesta tai valvontaviranomaisten lukumäärästä, vaan tämä on jäsenvaltioiden päätettävissä.

Valvontaviranomainen on yleisen tietosuoja-asetuksen 51 artiklan nojalla vastuussa asetuksen soveltamisen valvonnasta luonnollisten henkilöiden perusoikeuksien ja -vapauksien suojaamiseksi henkilötietojen käsittelyssä ja henkilötietojen vapaan liikkuvuuden helpottamiseksi unionissa. Jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten on myötävaikutettava asetuksen yhdenmukaiseen soveltamiseen kaikkialla unionissa. Tätä varten valvontaviranomaisten on tehtävä yhteistyötä keskenään ja komission kanssa asetuksessa säädetyllä tavalla. Yleisen tietosuoja-asetuksen johdonmukaisen soveltamisen edistämiseksi asetuksessa säädetään Euroopan tietosuojaneuvoston perustamisesta, joka on riippumattoman unionin elin ja jolla on oikeus-henkilöllisyys.

Valvontaviranomaisella on oltava valtuudet hoitaa tehtävänsä ja käyttää toimivaltaansa täysin riippumattomasti. Valvontaviranomaisten täysi riippumattomuus on keskeinen henkilötietojen suojaa valvoville viranomaisille asetettu edellytys niin henkilötietodirektiivissä kuin yleisessä tietosuoja-asetuksessa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 54 artiklan mukaan valvontaviranomaisen on toimittava täysin riippumattomasti hoitaessaan tehtäviään ja käyttäessään valtuuksiaan. Vaatimus henkilötietojen suojaa valvovan viranomaisen riippumattomuudesta sisältyy myös EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklan 3 kohtaan sekä SEUT 16 artiklan 2 kohtaan.

Unionin tuomioistuin on ratkaisukäytännössään arvioinut henkilötietojen suojaa koskevan valvontaviranomaisen riippumattomuuden toteutumista. Tuomioistuin on pitänyt riippumattomuudesta varmistumisen kannalta keskeisenä, että ulkopuoliset eivät voi vaikuttaa valvontaviranomaisen päätöksiin suoraan taikka välillisesti. Sitä vastoin tuomioistuin ei ole pitänyt riittävänä, että valvontaviranomaisen jäsenet ovat toiminnassaan riippumattomia. Valvonnan on oltava

objektiivista, tehokasta ja luotettavaa, jotta voidaan vahvistaa valvontaviranomaisen päätöksen kohteen oikeussuojaa (C-518/07, C-614/10 ja C-288/12).

Valvontaviranomaista koskevien kansallisten säännösten kannalta keskeisin säännös on 54 artikla, jolla veloitetaan jäsenvaltiot säätämään valvontaviranomaisen perustamista koskevista säännöistä. Kunkin jäsenvaltion on säädettävä kunkin valvontaviranomaisen perustamisesta, pätevydestä ja kelpoisuusehdoista, joita kunkin valvontaviranomaisen jäseneksi nimitettävältä edellytetään. Lisäksi jäsenvaltioiden tulee säätää valvontaviranomaisen jäsenen tai jäsenten nimittämiseen sovellettavista säännöistä tai menettelyistä sekä kunkin valvontaviranomaisen jäsenen tai jäsenten toimikauden kestosta, jonka on oltava vähintään neljä vuotta. Ensimmäiselle toimikaudelle yleisen tietosuoja-asetuksen voimaantulon jälkeen osa jäsenistä voidaan nimittää tehtävään lyhyemmäksi ajaksi, jos tämä on tarpeen valvontaviranomaisen riippumattomuuden suojaamiseksi porrastetun nimittämismenettelyn avulla.

Jäsenvaltioiden tulee yleisen tietosuoja-asetuksen 54 artiklan mukaan säätää myös siitä, voidaanko valvontaviranomaisen jäsen tai jäsenet nimittää uudelleen ja, jos kyllä, kuinka moneksi toimikaudeksi. Jäsenvaltion lainsäädännössä tulee lisäksi säätää valvontaviranomaisen jäsenen tai jäsenten ja henkilöstön velvollisuuksia koskevista edellytyksistä, yhteensopimatonta toimintaa ja yhteensopimattomia ammatteja ja etuja koskevista kielloista toimikauden aikana ja sen jälkeen sekä tehtävien päättymistä koskevista säännöistä.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten tehtävistä ja toimivallasta. Valvontaviranomaisen tehtävät ja toimivaltuudet ovat jäsenvaltiossa suoraan sovellettavaa oikeutta. Valvontaviranomaisen toimivalta perustuu pääosin asetuksen valtuuksia koskevaan 58 artiklaan. Yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artikla ei kuitenkaan estä jäsenvaltiota säätämästä valvontaviranomaiselle muita kuin 58 artiklan 1–3 kohdan mukaisia valtuuksien. Näiden valtuuksien käyttäminen ei saa haitata asetuksen VII luvun tehokasta toimintaa. Lisäksi jäsenvaltioiden lainsäädännössä voidaan edellyttää, että valvontaviranomainen hyväksyy asetuksen 36 artiklan 5 kohdassa tarkoitetun käsittelyn.

Valvontaviranomaisen tehtävistä säädetään yksityiskohtaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen 57 artiklassa.

2.3.6 Oikeusturva ja seuraamukset

Oikeusturva

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa edellytetään, että seuraamusten, kuten hallinnollisten sakkojen, määräämiseen sovelletaan riittäviä menettelytakeita unionin lainsäädännön ja perusoikeuskirjan yleisten periaatteiden mukaisesti. Näihin periaatteisiin sisältyy vaatimus tehokkaista oikeussuojakeinoista ja asianmukaisista menettelyistä. Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 149 kappaleen mukaan jäsenvaltiot voivat vahvistaa asetuksen rikkomiseen sekä asetuksen mukaisesti ja siinä asetetuissa rajoissa annettujen kansallisten sääntöjen rikkomiseen sovellettavia rikosoikeudellisia seuraamuksia koskevat säännöt. Nämä rikosoikeudelliset seuraamukset voisivat mahdollistaa myös yleisen tietosuoja-asetuksen rikkomisella saadun hyö-

dyn menettämisen. Tällaisten kansallisten sääntöjen rikkomiseen sovellettavien rikosoikeudellisten ja hallinnollisten seuraamusten määräämisen ei kuitenkaan tulisi johtaa *ne bis in idem*-periaatteen rikkomiseen.

Kaksoisrangaistavuutta koskevan kiellon voidaan katsoa sisältyvän perustuslain 21 §:n 2 momentissa turvattuun oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin (HE 309/1993 vp, s. 74/II; PeVL 9/2012 vp, s. 3 ja PeVL 17/2013 vp, s. 3). Kahdesti rankaiseminen samasta teosta kiellään myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjassa. Lisäpöytäkirjan 4 artiklan mukaan ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti. Samankaltainen kiello sisältyy myös kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 7-8/1976) 14 artiklan 7 kohtaan sekä EU:n perusoikeuskirjan 50 artiklaan.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä *ne bis in idem*-kiellon soveltamisala ei rajoitu rikosoikeudellista rangaistusta koskeviin tuomioihin, vaan se ulottuu myös rangaistusluonteisiin hallinnollisiin seuraamuksiin. Esimerkiksi veronkorotus ja tullinkorotus voivat olla tällaisia rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia. Niin ikään yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklassa tarkoitettuja hallinnollisia sakkoja olisi pidettävä tällaisina rangaistusluonteisina hallinnollisina seuraamuksina. Hallinnollisten sanktioiden osalta on lisäksi huomattava, etteivät ne saa menettelynsä puolesta muodostua perustuslain 21 §:ssä tarkoitettua syyttömysolettaman vastaisiksi.

Hallinnolliset sakot voivat joissakin tapauksissa sisältyä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa tarkoitetun rikossyytteen käsitteeseen ja sopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklan kaksinkertaisen syyttämisen ja rankaisemisen kiellon piiriin. Tällöin on otettava huomioon rikossyytteen käsittelyä koskevat sopimuksen 6 artiklan vaatimukset. Hallinnollisen sanktion määräämistä koskevaan päätökseen on myös voitava hakea muutosta kansallisten menettelysääntöjen mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että lainvastaisesta teosta määrättävä maksu ei ole perustuslain 81 §:n mukainen vero tai maksu, vaan rangaistusluonteinen taloudellinen seuraamus. Valiokunta onkin rinnastanut tällaiset seuraamukset rikosoikeudellisiin seuraamuksiin (PeVL 31/2014 vp, PeVL 28/2014 vp, PeVL 14/2013 vp, PeVL 9/2012 vp ja PeVL 55/2005 vp).

Seuraamukset

Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 11 kappaleessa todetaan, että henkilötietojen suojaaminen tehokkaasti koko EU:n alueella edellyttää samantasoisia valtuuksia valvoa henkilötietojen suojaa koskevien sääntöjen noudattamista ja samantasoisia seuraamuksia sääntöjen rikkomisesta jäsenvaltioissa. Yleisen tietosuoja-asetuksen VIII luvussa säädetään oikeussuojakeinoista, vastuusta ja seuraamuksista.

Yleisen tietosuoja-asetuksen seuraamusjärjestelmä nojautuu voimakkaasti hallinnollisiin seuraamuksiin. Tämä on merkittävä muutos nykytilaan verrattuna, sillä kansallisella tietosuojaviranomaisella ei ole ollut henkilötietolain nojalla mahdollista määrätä rekisterinpitäjälle tai henkilötietojen käsittelijälle hallinnollisia sakkoja. Sen sijaan tietosuoja koskeva seuraamusjärjestelmä on painottunut vahvasti rikosoikeudelliseen järjestelmään.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artikla sisältää hallinnollisten sakkojen määräämisen yleiset edellytykset. Hallinnolliset sakot määrätään tietosuoja-asetuksen 83 artiklan 2 kohdan mukaisesti kunkin yksittäisen tapauksen olosuhteiden perusteella asetuksen 58 artiklan 2 kohdan a–h ja j alakohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden lisäksi tai niiden sijasta. Kun päätetään hallinnollisen sakon määräämisestä ja hallinnollisen sakon määrästä, kussakin yksittäisessä tapauksessa on otettava asianmukaisesti huomioon 83 artiklan 2 kohdassa luetellut seikat.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan 4 kohdan mukaan asetuksen eräiden säännösten rikkomisesta määrätään hallinnollinen sakko, joka on suuruudeltaan enintään 10 000 000 euroa, tai jos kyseessä on yritys, kaksi prosenttia sen edeltävän tilikauden vuotuisesta maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta sen mukaan, kumpi näistä on suurempi. Tällainen sakko määrätään rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän 8, 11, 25–39 ja 42 ja 43 artiklan mukaisten velvollisuuksien rikkomisesta, sertifiointielimen 42 ja 43 artiklan mukaisten velvollisuuksien rikkomisesta sekä 41 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuun valvontaelimen velvollisuuksien rikkomisesta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan 5 kohdan mukaan asetuksen eräiden muiden säännösten rikkomisesta voidaan määrätä hallinnollinen sakko, joka on enintään 20 000 000 euroa, tai jos kyseessä on yritys, neljä prosenttia sen edeltävän tilikauden vuotuisesta maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta sen mukaan, kumpi näistä määristä on suurempi. Tällainen korkeampi sakko voidaan määrätä yleisen tietosuoja-asetuksen 5, 6, 7 ja 9 artiklassa tarkoitettujen käsittelyn peruseräiden rikkomisesta, suostumuksen edellytykset mukaan luettuna, sekä rekisteröityjen 12–22 artiklan mukaisten oikeuksien rikkomisesta. Niin ikään tällainen sakko voidaan määrätä asetuksen 44–49 artiklan sekä asetuksen IX luvun mukaisesti hyväksytystä jäsenvaltion lainsäädännöstä johtuvien velvollisuuksien rikkomisesta. Sakko voidaan määrätä lisäksi valvontaviranomaisen 58 artiklan 2 kohdan nojalla antaman määräyksen tai väliaikaisen tai lopullisen rajoituksen tai tietovirtojen keskeyttämismääräyksen noudattamatta jättämisestä tai 58 artiklan 1 kohdan mukaista pääsyn antamista koskevan velvollisuuden rikkomisesta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan 7 kohdan mukaisesti jäsenvaltiot voivat asettaa sääntöjä siitä, voidaanko viranomaisille tai julkishallinnon elimille määrätä kansallisesti hallinnollisia sakkoja ja missä määrin.

2.3.7 Sananvapaus

Yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn journalistisia sekä akateemisen, kirjallisen ja taiteellisen ilmaisun tarkoituksia varten. Yleisen tietosuoja-asetuksen 85 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on sovittava yhteen asetuksen mukainen oikeus henkilötietojen suojaan sekä oikeus sananvapauteen ja tiedonvälityksen vapauteen. Siten jäsenvaltioiden on säädettävä eräitä vapautuksia ja poikkeuksia yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiin henkilötietoja käsittelevä journalistisia tarkoituksia taikka akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten. Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 153 perustelukappaleessa täsmennetään, että poikkeuksia olisi sovellettava erityisesti audiovisuaalisella alalla sekä uutis- ja lehtiarkistoissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn.

Kansallisesti säädettävät vapautukset tai poikkeukset voivat koskea II lukua (periaatteet), III lukua (rekisteröidyn oikeudet), IV lukua (rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä), V lukua (henkilötietojen siirto kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille), VI lukua (riippumattomat valvontaviranomaiset), VII lukua (yhteistyö ja yhdenmukaisuus) ja IX lukua (tietojenkäsittelyyn liittyvät erityistilanteet). Poikkeusten ja vapautusten säätäminen on mahdollista, jos ne ovat tarpeen henkilötietojen suojaan koskevan oikeuden sovittamiseksi yhteen sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden kanssa. Unionin tuomioistuin on todennut asiassa Satakunnan Markkinapörssi Oy ja Satamedia Oy, C-73/07, että kahden perusoikeuden välisen harmonisen tasapainon löytämiseksi yksityisyyttä koskevan perusoikeuden suoja edellyttää, että tietojen suojaamisen osalta säädetyt poikkeukset ja rajoitukset toteutetaan täysin välttämättömän rajoissa.

Euroopan unionin tuomioistuin on ratkaisun Lindqvist, C-101/01 yhteydessä todennut, että henkilötietodirektiivin säännökset eivät sellaisenaan sisällä sananvapautta koskevan yleisen periaatteen tai muiden, erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaa vastaavien Euroopan unionissa voimassa olevien oikeuksien ja vapauksien vastaisia rajoituksia. Direktiivin täytäntöönpanevan kansallisen sääntelyn soveltamisesta vastaavien kansallisten viranomaisten ja tuomioistuinten tehtävänä on taata kyseessä olevien oikeuksien ja intressien välinen asianmukainen tasapaino. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on asiassa Delfi AS vrs.Viro, 64669/09 todennut, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artikla ja 10 artikla ovat periaatteessa samanarvoisia ja molempiin artikloihin on sovellettava samanlaista harkintavaltaa. Valtioilla on yleensä laaja harkintavalta, kun kilpailevien oikeuksien välillä on löydettävä tasapaino.

Yleisen tietosuoja-asetuksen lähestymistapa vastaa henkilötietodirektiivin lähestymistapaa, sillä yleisessä tietosuoja-asetuksessa ei määritetä, mitkä poikkeukset ovat tarpeellisia sananvapauden ilmaisun sekä tiedonvälityksen vapauden ja henkilötietojen suojan yhteensovittamiseksi. Tämä on jätetty kansallisen lainsäätäjän ratkaistavaksi. Jäsenvaltiot eivät kuitenkaan voi säätää poikkeuksia tai vapautuksia yleisen tietosuoja-asetuksen I lukuun (yleiset säännökset), VII lukuun (oikeussuojakeinot, vastuu ja seuraamukset), X lukuun (delegoidut säännökset) tai XI lukuun (loppusäännökset).

Henkilötietojen käsittelyn luonne on muuttunut merkittävästi henkilötietolain säätämisen jälkeen. Tämä koskee myös henkilötietojen käsittelyä journalistisia tarkoituksia sekä akateemisen, kirjallisen ja taiteellisen ilmaisun tarkoituksia varten. Myös sananvapauden ilmaisun keinot ovat muuttuneet merkittävästi digitalisoitumisen, teknologian kehityksen, verkkojulkaisujen ja sosiaalisen median myötä.

Journalismi on digitaalisessa ympäristössä muuttunut aiempaa vuorovaikutteisemmaksi. Teknologian kehitys on mahdollistanut jokaisen osallistumisen joukkoviestintään verkon välityksellä ja viestin vastaanottajan roolista on tullut aiempaa aktiivisempi. Yleistä tietosuoja-asetusta ei sen johdanto-osan perustelukappaleen 18 mukaisesti sovelleta luonnollisen henkilön suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn toiminnassa, joka on yksinomaan henkilökohtaista tai kotitaloutta koskevaa toimintaa ja joka näin ollen ei ole sidoksissa mihinkään ammatilliseen ja kaupalliseen toimintaan. Henkilökohtaista tai kotitaloutta koskevaa toimintaa voi olla esimerkiksi sosiaalinen verkostoituminen ja verkkotoiminta, jota harjoitetaan tällaisen henkilökohtaisen tai kotitaloutta koskevan toiminnan yhteydessä.

Henkilötietolaissa omaksuttu henkilötietojen suojan ja sananvapauden ilmaisun yhteensovittaminen on toiminut viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajan verrattain hyvin. Tämä johtunee osaltaan myös kansallisesta kattavasta ja toimivasta joukkoviestinnän itsesääntelyjärjestelmästä, jossa journalistinen toiminta on sitoutettu ammattieettiseen säännöstöön, Journalistin ohjeisiin. Ohjeiden noudattamista valvoo Julkisen sanan neuvosto. Rikoslain ja sananvapauslain säännökset turvaavat viime kädessä myös luonnollisten henkilöiden henkilötietojen suojaa julkaisutilanteissa.

Tietosuojavaltuutetun toimistossa on vuosien 2008–2017 aikana ollut vireillä noin 200 asiaa, jotka ovat koskeneet sananvapauden ilmaisun ja henkilötietojen suojan yhteensovittamista. Viime vuosina merkittävä osa kansalaisten tekemistä kanteluista edellä mainituissa asioissa on liittynyt henkilötietojen julkaisemiseen verkossa ja erilaisissa joukkoviestintävälineissä. Osa käsiteltävistä asioista on tullut vireille, koska tietosuojavaltuutettu on katsonut, ettei kyseinen henkilötietojen käsittely kuulu henkilötietolain 2 §:n 5 momentin soveltamisalarajauksen piiriin. Tästä esimerkkinä verotustietojen julkaisemiseen liittyvä niin kutsuttu Veropörssi-asia (KHO 2009:82), josta korkein hallinto-oikeus pyysi vuonna 2007 ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta.

Korkein hallinto-oikeus totesi unionin tuomioistuimen antaman ennakkoratkaisun C-73/07 perusteella antamassaan ratkaisussa KHO 2009:82 sananvapauden ja henkilötietojen yhteensovittamisen osalta, että henkilötietolain 2 §:n 5 momentin soveltamisalan rajauksen arvioinnin lähtökohtana on se, onko kyseisen toiminnan tarkoituksena tietojen, mielipiteiden ja ajatusten ilmaiseminen yleisölle. Arvioinnissa on otettava huomioon se, missä määrin toiminnan voidaan katsoa edistävän yhteiskunnallisesti kiinnostavaa keskustelua pikemmin kuin pyrkiä yhteiskunnallisesta keskustelusta irrallaan tyydyttämään yksittäisten henkilöiden uteliaisuutta.

Ratkaisun mukaan henkilötietojen käsittelynä toimituksellista tarkoitusta varten ei kuitenkaan voida pitää tietojen sellaista käsittelyä, jossa toimituksellisessa tarkoituksessa muodostettu henkilörekisteri laajamittaisesti, lähes kokonaisuudessaan ja lähes sellaisenaan, vaikkakin eri

osissa ja kunnittain, julkaistaan erillisinä luetteloina. Koska rekisteröityjen tietojen julkaiseminen tässä laajuudessa rinnastui koko asianomaisen yhtiön toimituksellisessa tarkoituksessa keräämään niin sanotun taustarekisterin julkaisemiseen, kysymys ei ollut pelkästään tietojen, mielipiteiden tai ajatusten ilmaisemisesta. Demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön, avoin ja yhteiskunnallisesti kiinnostava keskustelu taikka yhteiskunnallisen vallankäytön kontrolli ja arvostelun vapaus eivät edellytä yksittäisiä henkilöitä ratkaisusta ilmenevin tavoin yksilöityjen henkilötietojen julkaisemista siinä laajuudessa. Asia on keväällä 2017 edelleen vireillä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen suuressa jaostossa.

Unionin tuomioistuin katsoi asiassa Google Spain, C-131/12, ettei hakukoneen ylläpito ole journalistiseen tarkoitukseen tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä. Verkkosivuston julkaisijan toiminta voi olla journalistisessa tarkoituksessa tapahtuvaa, sitä vastoin hakukoneen tulokset eivät. Sananvapauden ilmaisua koskevien poikkeuksien soveltamisalan ulottuvuuden kannalta tuomioistuimen ratkaisulla on merkitystä, mutta tuomioistuin ei punninnut ratkaisussaan oikeutta henkilötietojen suojaan suhteessa sananvapauteen, vaan rekisteröidyn oikeuksia suhteessa rekisterinpitäjän ja sivullisen oikeutettuihin etuihin.

Esityksen valmistelun yhteydessä saadun palautteen perusteella nykylainsäädännön soveltamisessa ei ole ilmennyt ongelmia. Yleisen tietosuojasetuksen täytäntöönpanon yhteydessä tulisi siten pyrkiä säilyttämään nykytilaa vastaava tila, jossa henkilötietojen käsittelyyn journalistisia tarkoituksia ja taiteellisen ja kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten sovelletaan säännöksiä, jotka liittyvät lähinnä henkilötietojen suojaamisvelvoitteeseen ja vastaavasti tietosuojaviranomaisen näitä velvoitteita koskeviin valtuuksiin.

2.3.8 Tieteellinen ja historiallinen tutkimus

Yleinen tietosuojasetus sisältää lukuisia kohtia, joissa nimenomaisesti viitataan tieteelliseen ja historialliseen tutkimukseen. Lisäksi asetusta kokonaisuudessaan sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia varten.

Yleisen tietosuojasetuksen sisältämä tieteellisen tutkimuksen määritelmä ei välttämättä ole täysin yhteneväinen tämänhetkisen kansallisen käytännön kanssa. Yleisen tietosuojasetuksen johdanto-osan perustelukappaleen 159 mukaan henkilötietojen käsittelyä tieteellisiä tutkimustarkoituksia varten olisi tietosuojasetuksen soveltamista varten tulkittava laajasti. Tieteelliset tutkimustarkoitukset voisivat näin ollen tarkoittaa myös teknologian kehittämistä ja esittelyä, perustutkimusta, soveltavaa tutkimusta ja yksityisin varoin rahoitettua tutkimusta. Siinä olisi lisäksi otettava huomioon SEUT 179 artiklan 1 kohdassa vahvistettu eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamista koskeva unionin tavoite. Tieteellisiin tutkimustarkoituksiin olisi kyseisen perustelukappaleen mukaan sisällyttävä myös kansanterveyden alalla yleistä etua varten tehdyt tutkimukset. Henkilötietojen käsittelyä tieteellisiin tutkimustarkoituksiin koskevien erityispiirteiden huomioon ottamiseksi olisi sovellettava erityisiä edellytyksiä etenkin henkilö tietojen julkaisuun tai muuhun luovuttamiseen tieteellisten tutkimustarkoitusten yhteydessä.

Tieteellistä tutkimusta ei ole tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdassa mainittu nimenomaisesti käsittelyperusteena, mutta 5 artiklan 1 kohdan b alakohta sisältää voimassa olevan lain-

säädännön mukaisen periaatteen, jonka mukaan tieteelliset tutkimustarkoitukset eivät ole aluperäisten tarkoitusten kanssa yhteensopimattomia. Kun henkilötietoja käsitellään tieteellisessä tutkimuksessa, tulisi 6 artiklan 1 kohdan osalta kyseeseen todennäköisesti lähinnä sen a (suostumus), c (käsitely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi), e (yleistä etua koskeva tehtävä) tai f (oikeutettu etu) alakohta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan perustelukappaleen 52 mukaan henkilötietojen erityisryhmien käsittelykiellosta olisi voitava poiketa siinä tapauksessa, että poikkeaminen perustuu unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön ja tapahtuu asianmukaisia suojatoimia soveltaen, jotta voidaan suojata henkilötietoja ja muita perusoikeuksia, kun se on perusteltua yleistä etua koskevien syiden vuoksi. Tällainen poikkeus voidaan tehdä esimerkiksi yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten.

Henkilötietojen käsittelylle tulee aina olla henkilötietolaissa määritelty oikeusperuste myös silloin, kun tietoja käsitellään tieteellistä tutkimusta varten. Näin ollen käsittelyä rajaa merkittävästi henkilötietolain henkilötietojen käsittelyperusteita koskevien säännösten tarkkarajaisuus. Henkilötietojen käsittelyperusteet tulevat kuitenkin tietosuoja-asetuksen myötä muuttumaan väljemmäksi. Rekisterinpitäjä voi vastaisuudessa käsitellä henkilötietoja yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan perusteella. Kyseisen kohdan mukaan henkilötietoja voidaan käsitellä rekisterinpitäjän tai kolmannen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi. Ensi kädessä rekisterinpitäjä itse arvioi oikeutetun edun olemassaoloa.

Tieteellisen tutkimuksen käsitettä tulee yleistä tietosuoja-asetusta sovellettaessa arvioida asetuksen johdanto-osan perustelukappaleiden pohjalta. Tieteelliseksi tutkimukseksi katsotaan johdanto-osan perustelukappaleiden mukaan muun muassa teknologian kehittäminen ja esittely, perustutkimus, soveltava tutkimus ja yksityisin varoin rahoitettu tutkimus. Tämä saattaa joiltain osin olla laajempi tulkinta tieteellisestä tutkimuksesta kuin mitä kansallisesti on sovellettu. Myös tämä osaltaan voi laventaa mahdollisuuksia käsitellä henkilötietoja tieteellistä tutkimuskäyttöä varten.

Tästä huolimatta henkilötietolain 27 §:n mukainen lähtökohta tulisi pitkälti säilyttää, jotta ei vaarannettaisi tieteen vapautta tai merkittävästi heikennettäisi tieteellisen tutkimuksen tekemisen edellytyksiä. Näin ollen on perusteltua säätää poikkeuksesta 15 artiklan osalta 89 artiklan 2 kohdan mahdollistamalla tavalla. Tästä seuraisi looginen poikkeus myös 16, 18 ja 21 artiklaan. Toisaalta myös rekisteröidyn tiedollista itsemääräämisoikeutta on kunnioitettava, eikä tiedonsaantioikeutta tulisi myöskään rajoittaa enempää kuin henkilötietolaissa on rajoitettu tai kuin on tarpeellista. Yleisen tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 4 kohdan mukaisesti jos 2 kohdassa tarkoitettua henkilötietojen käsittelyä käytetään samanaikaisesti myös muihin tarkoituksiin, poikkeuksia sovelletaan ainoastaan kyseisissä kohdissa mainituissa tarkoituksissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn.

Joissain tilanteissa mahdollisuus poiketa rekisteröidyn oikeuksista seuraa suoraan yleisestä tietosuoja-asetuksesta. Esimerkiksi 17 artiklan oikeutta tulla unohdetuksi ei ole silloin, kun tietoja käsitellään tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mu-

kaisesti, jos oikeus tulla unohdetuksi todennäköisesti estäisi kyseisen käsittelyn tai vaikeuttaisi sitä suuresti.

Siltä osin kuin asetuksesta seuraa suoraan mahdollisuus poiketa rekisteröidyn oikeuksista käsiteltäessä henkilötietoja esimerkiksi tieteellisiä tutkimustarkoituksia varten, sisältyy asetukseen tarvittavat suojalausekkeet. Rekisterinpitäjällä on myös yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukainen osoitusvelvollisuus, joten rekisterinpitäjän on osoitettava menettelleensä asetuksen mukaisesti poiketessaan edellä mainituissa artikloissa tarkoitetuista rekisteröidyn oikeuksista. Tältä osin kansallinen lisäsääntely ei vaikuttaisi tarpeelliselta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa säädetään erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä. Sellaisten henkilötietojen käsittely, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys, sekä geneettisten tai biometrinen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten tai terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevien tietojen käsittely on kiellettyä.

Tätä erityisiä henkilötietoryhmiä koskevaa käsittelykieltoa ei kuitenkaan sovelleta, jos käsittely sanotun artiklan 2 kohdan j alakohdan mukaan on tarpeen tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Näin ollen jotta niin sanottuja arkaluonteisia tietoja voisi edelleenkin käsitellä tieteellisissä ja historiallisissa tutkimustarkoituksissa, tulisi tästä säätää laissa. Lakiin tulisi sisällyttää lisäksi tarpeelliset suojalausekkeet, joilla suojataan rekisteröidyn perusoikeuksia.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön lisäehtoja, mukaan lukien rajoituksia, jotka koskevat geneettisten tietojen, biometrinen tietojen tai terveystietojen käsittelyä. Näistä säätäminen tulisi kyseeseen lähinnä kansallisen erityislainsäädännön yhteydessä.

2.3.9 Tilastointi

Yleistä tietosuoja-asetusta on sovellettava, kun henkilötietoja käsitellään tilastotarkoituksia varten. Tilastollisilla tarkoituksilla tarkoitetaan yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan mukaan mitä tahansa henkilötietojen keräämis- ja käsittelytoimenpidettä, joka on tarpeen tilastotutkimuksia varten tai tilastollisten tulosten tuottamiseksi. Tilastollinen tarkoitus perustuu lähtökohtaan, jonka mukaan tilastollisiin tarkoituksiin tehtävän käsittelyn tuloksena ei tule olla henkilötietoja, vaan yhdistelmätietoja ja että tätä tulosta tai näitä tietoja ei hyödynnetä ketään luonnollista henkilöä koskevissa toimenpiteissä tai päätöksissä. Tilastollisia tuloksia voidaan käyttää myöhemmin eri tarkoituksiin, kuten tieteellisiin tutkimustarkoituksiin. Myöhempien käsittelytarkoitusten tulee kuitenkin olla yhteensopivia alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa.

Ehdotettuun yleislakiin ei olisi tarpeen sisällyttää henkilötietolain 15 §:n kaltaista käsittelyperustetta tilastollisia tarkoituksia varten. Käsittelyperuste seuraa yleisestä tietosuoja-asetuksesta. Kun henkilötietoja käsitellään tilastollisessa tarkoituksessa, tulee käsittelylle olla 6 artiklan mukainen käsittelyperuste. Sitä vastoin erityisten henkilötietoryhmien käsittely tilastointitarkoitusta edellyttää kansallista yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklaa täsmentävää lainsäädäntöä. Tämän vuoksi ehdotetun lain 32 §:ssä säädettäisiin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä tilastointitarkoituksessa.

Henkilötietojen käsittelylle tulee nykyäänkin olla aina laissa säädetty peruste myös silloin, kun tietoja käsitellään tilastollisia tarkoituksia varten. Käsittelyä rajaa merkittävästi henkilötietolain henkilötietojen käsittelyperustaa koskevien säännösten tarkkarajaisuus. Henkilötietojen käsittelyperusta tulee kuitenkin tietosuoja-asetuksen myötä muuttumaan osin väljemmäksi. Rekisterinpitäjä voi vastaisuudessa käsitellä henkilötietoja esimerkiksi suoraan yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan perusteella. Kyseisen kohdan mukaan henkilötietoja voidaan käsitellä rekisterinpitäjän tai kolmannen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi. Ensimmäisessä rekisterinpitäjä itse arvioi oikeutetun edun olemassaoloa.

Vastaavasti kuin tieteellisen ja historiallisen tutkimuksen osalta, tulee erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan käsittelyn osalta tilastoinninkin yhteydessä noudattaa, mitä yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j alakohdassa on säädetty.

2.3.10 Yleisen edun mukainen arkistointi

Yleistä tietosuoja-asetusta tullaan soveltamaan myös arkistointiin. Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 156 kappaleen mukaan henkilötietojen käsittelyyn yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten olisi sovellettava asetuksen mukaisia rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevia asianmukaisia suojatoimia. Yleistä tietosuoja-asetusta ei kuitenkaan sovelleta kuolleiden henkilöiden henkilötietoihin johdanto-osan 27 ja 158 kappaleen mukaisesti.

Viranomaisilla tai julkishallinnon tai yksityisten elimillä, jotka ylläpitävät yleistä etua koskevia tietueita, voi edelleenkin jäsenvaltion lainsäädännön nojalla olla palveluita, joilla on lakisääteinen velvoite hankkia, säilyttää, arvioida, järjestää, kuvailla, välittää, edistää ja levittää tietueita, joilla on pysyvää yleistä etua koskevaa merkitystä, sekä myöntää pääsy niihin. Jäsenvaltiolla on myös mahdollisuus yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 158 kappaleen mukaisesti säätää, että henkilötietoja voidaan käsitellä myöhemmin arkistointitarkoituksiin.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j alakohdassa säädetään, että 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva käsittely on mahdollista, jos käsittely on tarpeen yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten asetuksen 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Lisäksi edellytetään, että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja että siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tapahtuvaan käsittelyyn sovelletaan yleisen tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 1 kohdan nojalla rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevia asianmukaisia suojatoimia asetuksen mukaisesti. Näillä suojatoimilla tulee varmistua, että on toteutettu tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla taataan etenkin tietojen minimoinnin periaatteen noudattaminen. Jos yleisen edun mukainen arkistointitarkoitus on mahdollista täyttää käsittelemällä myöhemmin tietoja, joiden johdosta ei enää ole mahdollista tunnistaa rekisteröityjä, tarkoitus on täytettävä tällä tavoin.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 3 kohdassa mahdollistetaan eräistä poikkeuksista ja suojatoimista säättäminen kansallisessa lainsäädännössä kun henkilötietoja käsitellään yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten. Kansallisessa lainsäädännössä voidaan säätää poikkeuksista asetuksen 15, 16, 18, 19, 20 ja 21 artiklassa tarkoitettuihin oikeuksiin, jos sovelletaan 89 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja edellytyksiä ja suojatoimia. Poikkeuksia voidaan kuitenkin säätää vain siltä osin kuin kyseiset oikeudet todennäköisesti estäisivät erityisten tarkoitusten saavuttamisen tai vaikeuttaisivat sitä suuresti. Lisäksi poikkeusten tulee olla tarpeen näiden tarkoitusten täyttämiseksi.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksessä ehdotetaan, että henkilötietolaki kumotaan kokonaisuudessaan. Samalla ehdotetaan kumottavaksi tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annettu laki sekä asetus. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tietosuojalaki, jolla täydennettäisiin yleistä tietosuojasetusta. Lisäksi ehdotetaan yleisen tietosuojasetuksen säännösten soveltamista kattavasti kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn, jollei laissa ole toisin säädetty.

Siinä määrin kuin on mahdollista, on nykyistä henkilötietolakia pidetty lähtökohtana esityksessä. Tietosuojalaki yleislakina koskisi henkilötietojen käsittelyä laajasti yhteiskunnan eri sektoreilla. Henkilötietolain kaltaisen hyvin yleisen ja kattavan sääntelyn toteuttaminen ei kuitenkaan ole mahdollista esimerkiksi oikeusperusteiden suhteen. Yhtäältä käsittelyn oikeusperuste seuraa suoraan yleisestä tietosuojasetuksesta, toisaalta yleinen tietosuojasetus edellyttää varsin yksityiskohtaista sääntelyä esimerkiksi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen osalta.

3.2 Lain tarkoitus ja soveltamisala

Ehdotettu tietosuojalaki olisi yleislaki. Lailla täydennettäisiin yleistä tietosuojasetusta ja sitä olisi sovellettava yleisen tietosuojasetuksen kanssa rinnakkain. Henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn aineellinen sisältö seuraa pääosin suoraan yleisestä tietosuojasetuksesta. Tietosuojalailla täsmennettäisiin henkilötietojen käsittelyn oikeudellista perustaa, annettaisiin yleistä tietosuojasetusta täydentävät valvontaviranomaista koskevat säännökset ja säädettäisiin eräistä tietojen käsittelyyn liittyvistä erityistilanteista.

Siltä osin kuin henkilötietojen käsittely jää sekä yleisen tietosuojasetuksen että niin kutsutun rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle, voitaisiin vaihtoehtoisesti joko laajentaa yleinen tietosuojasetus koskemaan myös tätä henkilötietojen käsittelyä soveltuvien osin tai säilyttää nykyinen henkilötietolaki koskemaan henkilötietojen käsittelyä siltä osin kuin käsittely jää asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Jos yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävään henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin voimassa olevaa henkilötietolakia tai muuta yleislakia, jäisi rajatapauksissa rekisterinpitäjän arvioitavaksi, tulisiko sovellettavaksi yleinen tietosuojasetus vai henkilötietolaki. Olisi myös mahdollista, että saman rekisterinpitäjän tulisi soveltaa sekä yleistä tietosuojasetusta että henkilötietolakia käsitellessään henkilötietoja. Oikeustila jäisi tässä vaihtoehdos-

sa hyvin epämääräiseksi ja olisi sekä rekisterinpitäjän että rekisteröidyn kannalta hankalasti hallittavissa.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että yleinen tietosuoja-asetus tulisi sovellettavaksi soveltuvin osin myös sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan ja jota jäsenvaltiot suorittavat toteuttaessaan SEU V osaston 2 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa.

3.3 Käsittelyn oikeusperuste eräissä tapauksissa

Koska henkilötietolaissa on säädetty henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta yksityiskohdaisemmin kuin yleisessä tietosuoja-asetuksessa, ehdotetaan tietosuojalailla täydennettävän käsittelyn oikeusperusteita.

Tämä vuoksi ehdotetaan, että henkilötietoja saisi käsitellä jos kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä, elinkeinoelämässä, järjestötoiminnassa tai muussa vastaavassa toiminnassa kuvaavista tiedoista siltä osin kun käsittelyn tavoite on yleisen edun mukainen ja käsittely on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden tai jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.

Koska yleisestä tietosuoja-asetuksesta ei seuraa vakuutusyhtiölle suoraan oikeutta käsitellä eräitä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vastuunsa selvittämäksi, olisi ehdotettuun lakiin otettava käsittelyn oikeusperuste kyseistä tarkoitusta varten. Lisäksi ehdotetaan säädetty vakuutusyhtiön oikeudesta käsitellä ja rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä tietoja vakuutusyhtiön vastuun selvittämiseksi.

Henkilötietolaissa on säädetty henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta seikkaperäisemmin kuin yleisessä tietosuoja-asetuksessa. Yleinen tietosuoja-asetus edellyttää näin ollen täsmen-tävää kansallista sääntelyä asetuksesta ilmenevin reunaehdoin. Esityksessä ehdotetaan, että henkilötietoja saisi käsitellä, jos kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä, elinkeinoelämässä, järjestötoiminnassa tai muussa vastaavassa toiminnassa kuvaavista tiedoista siltä osin kun käsittelyn tavoite on yleisen edun mukainen ja käsittely on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden tai jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Säännös vastaisi henkilötietolaissa säädettyä ottaen kuitenkin huomioon tietosuoja-asetuksen mukaisia lisäkriteereitä. Säännös edistäisi myös julkisuusperiaatteen toteutumista.

Lisäksi säädettäisiin yleistä etua koskeva yleinen oikeusperuste yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely edellyttää joissain tilanteissa suojaustoimista säättämistä kansallisessa lainsäädännössä. Tästä saattaa seurata joissain tilanteissa tarve yksityiskohtaisempaan kansalliseen sääntelyyn.

Nykyllä lainsäädännöllä on ilmeinen tarve säätää vakuutusyhtiön oikeudesta käsitellä eräitä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ja rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä tietoja vakuutusyhtiön vastuun selvittämiseksi. Vastaavasta oikeudesta säädetään tällä hetkellä henkilötietolaissa. Koska yleisestä tietosuojasetuksesta ei seuraa vakuutusyhtiölle suoraan oikeutta käsitellä eräitä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia ja 10 artiklassa tarkoitettuja tietoja vastuunsa selvittämiseksi, olisi ehdotettuun lakiin otettava käsittelyn oikeusperuste kyseistä tarkoitusta varten. Henkilötietolain tapaan säädettäisiin käsittelyn oikeusperusteesta oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi, puolustamiseksi tai ratkaisemiseksi.

3.4 Tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvä lapsen ikäraja

Ehdotusta hallituksen esitykseksi valmistelleen työryhmän järjestämässä kuulemistilaisuudessa esitetyissä puheenvuoroissa sekä saaduissa lausunnoissa korostettiin internetin merkitystä nuorille ja katsottiin internetin tarjoavan nuorille ympäristön itsellisuuden ja ihmissuhdetaitojen kehittämiseen.

Matalamman ikärajan puolestapuhujat ovat katsoneet, että jo 13-vuotiaat lapset ovat tottuneet käyttämään internetin palveluita esimerkiksi itsensä ilmaisuun ja koulutukseen ilman huoltajien nimenomaista myötävaikutusta. Vuonna 2011 tehdyssä tutkimuksessa (EU Kids Online. The London School of Economics and Political Science) 77 % 13–16-vuotiaista lapsista ilmoitti perustaneensa profiilin johonkin sosiaalisen median palveluun. Internet voi tarjota esimerkiksi seksuaalisen identiteetin tai vaikean perhetilanteen kanssa kamppailevalle teini-ikäiselle lapselle mahdollisuuden hakea apua ja vertaistukea. Teknologian on katsottu vahvistavan lasten asemaa, sillä teknologian ansiosta lapset eivät ole riippuvaisia aikuisista hankkiessaan tietoa erityisesti arkaluonteisista aiheista.

Ikärajan asettamisen 16 vuoteen on myös esitetty johtavan siihen, että palveluiden käyttöön jo tottuneet lapset pyrkisivät kiertämään asetetun ikärajan antamalla palvelulle virheellistä tietoa iästään vielä nykyistä herkemmin. Edellä mainitun tutkimuksen mukaan sosiaalisen median palveluita käyttää 38 % 9–12 -vuotiaista lapsista ikärajoista huolimatta.

EU:n tietosuojasetuksen yritysvaikutuksia koskevassa selvityksessä havaittiin, että selvitykseen vastanneista yrityksistä 21 % kannatti 16 vuoden ikärajaa, 27 % 15 vuoden ikärajaa, 12 % 13 vuoden ikärajaa ja 14 vuoden vaihtoehtoa ei valinnut kukaan. Huomattavaa kuitenkin on, että 13 % kyselyyn osallistuneista yrityksistä ei vastannut kysymykseen. Ikärajan merkityksen yritykselle arvioi vastanneista 73 % hyvin tärkeäksi tai tärkeäksi ja vain kaksi yritystä arvioi, että ikärajalla ei ole merkitystä yrityksen toiminnalle ja vähämerkityksellisenä omalle toiminnalleen ikärajaa piti 13 % yrityksistä. Erityisesti teemahaastattelussa ikärajan tasoa pidettiin

lapsen etua koskevana asiana. Liiketoimintaympäristön kannalta olisi vastausten perusteella kuitenkin tärkeää, että ikäraja olisi tasosta huolimatta sama mahdollisimman monessa jäsenvaltiossa.

Toisaalta lapsen ikäraja koskevilla kannanotoilla on puollettu 15 vuoden ikärajaa, sillä kyseistä ikärajaa sovelletaan myös monessa muussa kansallisessa säännöksessä. Lisäksi lähellä 16 vuotta olevan ikärajan on katsottu olevan perusteltu, koska 8 artiklan tarkoitus on parantaa lasten henkilötietojen suojan tasoa ja korkeammalla ikärajalla voitaisiin paremmin varmistaa lasten henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta.

Monissa kannanotoissa suhtauduttiin kriittisesti tietosuojasetuksessa lähtökohtana esitettyyn 16 vuoden ikärajaan ja puollettiin mahdollisimman alhaista eli 13 vuoden ikärajaa. 16 vuoden ikärajalle ei ole tieteellistä perustetta esimerkiksi lapsen kehitysasteeseen liittyen ja ikärajaa on pidetty korkeana, kun otetaan huomioon pyrkimykset digitalisaation lisäämiseen. Lapsella on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 6 artiklan nojalla oikeus kehittymiseen, ja sosiaalisen median vaikutus siihen on nykyään hyvin suuri.

Työryhmä on pitänyt mahdollisena sekä 13 että 15 vuoden ikärajan asettamista. Olisi toivottavaa, että ikäraja olisi mahdollisimman yhdenmukainen EU:ssa. Mikäli täyttä yhdenmukaisuutta ei ikärajan suhteen EU:ssa saavuteta, tulisi lausuntokierroksella esiin tulevien seikkojen ohella ottaa huomioon, mihin ratkaisuun useimmat EU:n jäsenvaltiot ja erityisesti muut Pohjoismaat päätyvät.

3.5 Valvontaviranomainen

Esityksen mukaan kansalliset yleisen tietosuojasetuksen mukaiset viranomaistehtävät keskitetään vastaisuudessa yhdelle viranomaiselle eli tietosuojavirastolle. Tietosuojavirasto jatkaisi eräin sisäisin organisatorisin muutoksin tietosuojavaltuutetun toimiston toimintaa. Näiden organisatoristen muutosten seurauksena ”tietosuojavaltuutetun toimisto” ei kuvaisi enää asianmukaisesti kyseistä viranomaista, joten viranomainen ehdotetaan uudelleen nimettäväksi tietosuojavirastoksi.

Oikeusministeriön tiedustelutoiminnan valvontaa koskevan työryhmän mietinnön (18/20017) mukaan tiedusteluvaltuutetun virka ehdotettaisiin sijoitettavaksi hallinnollisesti tietosuojavaltuutetun toimiston yhteyteen. Myös tämä uudistus puoltaisi viranomaisen uudelleennimeämistä. Laissa ei ehdoteta perustettavaksi uutta viranomaista.

Tietosuojalautakunnan keskeinen tehtävä on liittynyt henkilötietodirektiivin 7 artiklan f kohdan toimeenpanemiseksi säädettyyn ennakkolupamenettelyyn. Yleistä tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua silloin, kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, paitsi milloin henkilötietojen suojaa edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti jos rekisteröity on lapsi. Kyseinen käsittelyn oikeusperuste

peruste vastaa henkilötietodirektiivin 7 artiklan f kohtaa, joka on osittain pantu täytäntöön henkilötietolakiin tietosuojalautakunnan henkilötietolain 43 §:n mukaisella lupatoimivallalla.

Yleisen tietosuoja-asetuksen tullessa sovellettavaksi on rekisterinpitäjän itse ensi kädessä arvioitava, onko henkilötietojen käsittely kussakin tilanteessa sallittua 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan nojalla. Tätä käsittelyn oikeusperustetta koskien ei ole mahdollista antaa kansallisesti yksityiskohtaisempia säännöksiä, eikä sen soveltamisen edellytykseksi voitaisi säätää kansallisen valvontaviranomaisen edellyttämää yleistä ennakkolupaa siten kuin henkilötietolaissa on säädetty. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraavien muutosten johdosta ei olisi enää perusteltua ylläpitää tietosuojalautakunnan kaltaista viranomaista.

Tietosuojavirastossa olisi edelleen tietosuojavaltuutetun virka. Tietosuojavaltuutettu toimisi viraston päällikkönä. Kasvavien asiamäärien sekä asioiden laadun ja laajuuden vuoksi tietosuojavirastoa vahvistettaisiin säätämällä, että virastossa olisi tietosuojavaltuutetun viran lisäksi yhden tai useamman apulaistietosuojavaltuutetun virka. Apulaistietosuojavaltuutettu toimisi omalla tehtävälueellaan samoin toimivaltuuksin kuin tietosuojavaltuutettu.

Tietosuojaviraston sisällä valvontaviranomaisen päätöksentekoon liittyvää toimivaltaa jaettaisiin myös säätämällä, että virastossa toimisi valtuutettujen lisäksi seuraamuslautakunta. Seuraamuslautakunta koostuisi viidestä sivutoimisesta jäsenestä ja se käsittelee hallinnollisen sakkon määräämistä sekä pysyviä että määräaikaista käsittelykieltoja koskevia asioita valtuutetun esittelystä. Seuraamuslautakunnan tarkoituksena on toimia yhtenä oikeussuojakeinona hallinnollisia sakkooja määrättäessä ja se voisi tarpeen mukaan järjestää suullisia kuulemisia asian käsittelyn yhteydessä.

Voimassa olevissa säännöksissä on säädetty vakinaisesta toimistopäällikön virasta, koska toimistopäällikkö on toiminut tietosuojavaltuutetun sijaisena. Esityksessä ei enää esitetä säädettäväksi toimistopäällikön virasta, koska yleinen tietosuoja-asetus velvoittaa säätämään ainoastaan valvontaviranomaisen jäseniä koskevista seikoista. Toimistopäällikkö ei olisi valvontaviranomaisen jäsen, vaan osa viranomaisen muuta henkilöstöä. Toimistopäällikön tai vastaavan virkaan kuuluvat hallinnolliset tehtävät säilyisivät virastossa edelleen. Toimistopäällikkö ei enää toimisi tietosuojavaltuutetun sijaisena, koska tietosuojavaltuutetun sijaisena toimisi apulaistietosuojavaltuutettu siten kuin siitä erikseen määrätään.

Tietosuojaviraston ohella Suomessa tulisi todennäköisesti edelleen toimimaan myös Ahvenanmaan maakunnan tietosuojavaltuutettu, jonka tehtävänä olisi Ahvenanmaan maakuntalakeihin liittyvä henkilötietojen käsittelyn valvonta. Ahvenanmaan itsehallintolain (111/1991) 59 b §:n 3 momentin mukaan jos jäsenvaltio unionin oikeuden mukaan voi nimetä vain yhden hallintoviranomaisen sellaisessa tilanteessa, jossa sekä maakunnalla että valtakunnalla olisi toimivaltaa, viranomaisen nimeäminen kuuluu valtakunnalle. Tämän viranomaisen sellainen päätös, joka muutoin kuuluisi maakunnan toimivaltaan, tulee tehdä maakunnan hallituksen esittämän kannan mukaisesti. Yleisen tietosuoja-asetuksen 51 artiklan 3 kohdan mukaan, jos jäsenvaltiossa on useampi kuin yksi valvontaviranomainen, kyseisen jäsenvaltion on nimettävä valvontaviranomainen, joka edustaa viranomaisia tietosuojaneuvostossa, ja perustettava mekanismi, jolla varmistetaan, että muut valvontaviranomaiset noudattavat 63 artiklassa tarkoitet-

tuun yhdenmukaisuusmekanismiin liittyviä sääntöjä. Näin ollen laissa ehdotetaan säädettäväksi, että tietosuojavirasto edustaisi Suomea Euroopan tietosuojaneuvostossa.

Tietosuojavirasto säilyisi nykytilaa vastaavasti eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin ylimmän laillisuusvalvonnan sekä valtiontalouden tarkastusviraston valvonnan piirissä.

3.6 Oikeusturva ja seuraamukset

Yleisen tietosuoja-asetuksen 84 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot vahvistavat säännöt asetuksen rikkomisten vuoksi määrättäviä seuraamuksia varten erityisesti niiden rikkomisten osalta, joihin ei 83 artiklan nojalla sovelleta hallinnollisia sakkoja. Niin ikään kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet näiden seuraamusten täytäntöönpanon varmistamiseksi. Tällaisten seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Tällaisten seuraamusten luonne olisi määriteltävä jäsenvaltion lainsäädännössä, ja ne voisivat asetuksen johdanto-osan 152 kappaleen mukaan olla joko rikosoikeudellisia tai hallinnollisia.

Ehdotettuun tietosuojalakiin olisi tarpeen sisällyttää yleistä tietosuoja-asetusta täydentävä säännös hallinnollisen sakon määräämisestä. Yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklan, jossa säädetään rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä, rikkomista ei ole mainittu asetuksen 83 artiklassa. Kyseistä artiklaa koskevista rikkomisista ei siten voida määrätä hallinnollista sakkoa suoraan yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla. Näin ollen esityksessä ehdotetaan, että 10 artiklan rikkomiseen sovellettaisiin, mitä 83 artiklan 5 kohdassa on säädetty. Ottaen huomioon kyseessä olevien henkilötietojen erityislaatuisuus ja läheisyys asetuksen 9 artiklassa tarkoitettujen erityisten henkilötietoryhmien kanssa, olisi artiklan rikkomisesta perusteltua voida määrätä seuraamus korkeamman sakkoluokan mukaan.

Kun otetaan huomioon henkilötietojen käsittelyä koskevan seuraamusjärjestelmän perustavanlaatuinen muutos yleisen tietosuoja-asetuksen myötä, olisi myös rikoslakiin tehtävä eräitä muutoksia. Rikosoikeudellisista seuraamuksista säädettäisiin kansallisesti ainoastaan siltä osin kuin se on tarpeellista ja siltä osin kuin yleisen tietosuoja-asetuksen VIII luvun mukaiset seuraamukset eivät tulisi sovellettaviksi.

Rikoslain nykyään sisältämä henkilörekisteririkoksen rangaistussäännös on laaja, ja valtaosa siinä rangaistaviksi säädettyistä teoista tulee yleisen tietosuoja-asetuksen myötä rangaistavaksi sen 83 artiklan nojalla. Näin ollen nykyinen henkilörekisteririkos tulisi sellaisenaan poistaa ja korvata se tarkemmin rajatulla rangaistussäännöksellä.

Tarpeellista olisi säätää sellainen menettely rangaistavaksi, jossa esimerkiksi rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän palveluksessa oleva henkilö tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta hankkii (urkkii) henkilötietoja vastoin niiden käyttötarkoitusta. Tällaisiin henkilöihin ei yleensä voida kohdistaa seuraamuksia suoraan yleisen tietosuoja-asetuksen perusteella.

Valvontaviranomaisen 83 artiklan mukaisten valtuuksien käyttöön tulee soveltaa asianmukaisia kansallisia menettelytapoja, kuten tehokkaita oikeussuojakeinoja ja asianmukaista menettelyä. Tietosuojaviraston – mukaan lukien seuraamuslautakunnan – valtuuksien käyttöön ja toimintaan sovellettaisiin yleistä hallintolainsäädäntöä. Sovellettavaksi tulisivat siten esimerkiksi hallintolain 5 luvun sisältämät asian käsittelyä koskevat yleiset vaatimukset sekä 6 luvun sisältämät säännökset asian selvittämisestä ja asianosaisen kuulemisesta. Tietosuojaviraston ja sen seuraamuslautakunnan päätöksistä saisi valittaa hallintolainkäyttölain mukaisesti.

Ehdotettavaan tietosuojalakiin ehdotetaan kuitenkin otettavaksi yleistä hallintolainsäädäntöä joiltain osin täsmentäviä säännöksiä sikäli kuin ne ovat yleisen tietosuoja-asetuksen ja sen tehokkaan täytäntöönpanon valossa tarpeellisia. Ottaen huomioon hallinnollisten sakkojen rinnastettavuus rikosoikeudellisiin seuraamuksiin, olisi menettelyssä turvattava asianmukaiset oikeusturvatakeet. Yhtenä tällaisena oikeusturvatakeena toimisi ehdotettu suullisen kuulemisen mahdollisuus seuraamuslautakunnassa. Esityksessä ehdotetaan, että asian käsittelyyn seuraamuslautakunnassa noudatettaisiin suullisen käsittelyn osalta samoja menettelysääntöjä kuin hallintolainkäyttölaissa.

3.7 Sananvapaus

Henkilötietojen suojan ja sananvapauden ilmaisun yhteensovittaminen edellyttää, että säädetään eräistä poikkeuksista yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiin. Yhteensovittamisella tulisi varmistaa, että sananvapauden ydinalueelle kuuluvaa ilmaisuvapautta ei rajoitettaisi.

Ehdotetulla lailla säädettäisiin eräistä tarpeellisista poikkeuksista sananvapauden ilmaisun ja henkilötietojen suojan yhteensovittamiseksi silloin, kun henkilötietoja käsitellään journalistisia tarkoituksia taikka akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten. Tavoitteena olisi henkilötietolakea vastaavan oikeustilan säilyttäminen. Yhteensovittamisessa otettaisiin kuitenkin huomioon muuttunut toimintaympäristö ja artiklan soveltamisalan laajentuminen suhteessa henkilötietolain 2 §:n 5 momenttiin, sillä yleisen tietosuoja-asetuksen 85 artiklaa sovelletaan journalististen tarkoitusten sekä taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun lisäksi akateemiseen ilmaisuun.

Nykytilaa vastaavalla tavalla henkilötietojen suojaamista koskevat velvoitteet tulisivat edelleen sovellettavaksi silloin, kun henkilötietoja käsitellään journalistisessa tarkoituksia varten tai akateemisen, taiteellisen ja kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten. Unionin tuomioistuin on todennut asiassa Satakunnan Markkinapörssi Oy ja Satamedia Oy, C-73/07, että kahden perusoikeuden välisen harmonisen tasapainon löytämiseksi yksityisyyttä koskevan perusoikeuden suoja edellyttää, että tietojen suojaamisen osalta säädetyt poikkeukset ja rajoitukset on toteutettava täysin välttämättömän rajoissa.

Esityksessä ehdotettaisiin säädettäväksi poikkeukset yleisen tietosuoja-asetuksen henkilötietojen käsittelyn periaatteita koskevan 5 artiklan 1 kohdan c ja d–e alakohtaan. Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettu siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten

niitä käsitellään ("tietojen minimointi"). Tietojen minimoinnin periaatteen soveltaminen ei olisi tarkoituksenmukaista, kun käsitellään henkilötietoja journalistisiin tarkoituksiin taikka akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten. Nämä tarkoitukset edellyttävät tyypillisesti laajoja tietovarantoja. Täten ehdotetaan säädettäväksi poikkeus tietojen minimoinnin periaatteeseen. On otettava huomioon, että henkilötietojen keräämisen ja muun käsittelyn olisi oltava perusteltua journalistisen taikka akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoitusten kannalta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä. Lisäksi sen mukaan on toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä ("täsmällisyys"). Sananvapauslain 3 luku sisältää joukkoviestinnän osalta säännökset vastine- ja oikaisuoikeudesta. Rikoslain kunnianloukkauslainsäädännön säännökset suojaavat valheellisen tiedon levittämiseltä. Koska rekisteröidyn yleisen tietosuoja-asetuksen 12–22 artiklassa säädetyt oikeudet eivät tulisi sovellettavaksi, ei rekisteröidyllä olisi oikeutta vaatia virheellisen tiedon oikaisemista yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla. Esityksessä ehdotetaan, että kyseistä periaatetta ei sovellettaisi silloin, kun henkilötietoja käsitellään 85 artiklassa säädetyissä tarkoituksissa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan, kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Henkilötietoja voidaan kuitenkin säilyttää pidempiä aikoja, jos henkilötietoja käsitellään ainoastaan yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tai tilastollisia tarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti edellyttäen, että yleisessä tietosuoja-asetuksessa vaaditut asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet on pantu täytäntöön rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi ("säilytyksen rajoittaminen"). Myös säilytyksen rajoittamisen periaatteesta säädettäisiin poikkeus, kun henkilötietoja käsitellään journalistisiin tarkoituksiin taikka akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten. Henkilötietoja voidaan tarvita esimerkiksi journalistiseen taustamateriaaliin pitkältä ajalta, eikä tiedon säilytysaikaa voida näin ollen aina yksiselitteisesti määrittää. Säilytettävien tietojen olisi kuitenkin oltava tarpeellisia 85 artiklassa säädetyissä tarkoituksia varten.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poikkeus käsittelyn lainmukaisuutta koskevaan 6 artiklaan, jossa säädetään henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteista. Ehdotuksen valmistelun yhteydessä oli vaihtoehtona arvioitavana mahdollisuus käyttää 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan kansallista liikkumavaraa, joka mahdollistaisi asetusta täydentävän kansallisen sääntelyn yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi. Tämän ei katsota olevan perusteltua. Tällaisen oikeusperusteen tulisi mahdollistaa henkilötietojen käsittely journalistisiin tarkoituksiin taikka akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten kun henkilötietoja käsitellään 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa ja joita koskisi tietosuojalailla säädettävät poikkeukset. Tässä pykälässä ehdotettavaksi säädettyjen poikkeusten soveltamisen kannalta oleellista olisi, että henkilötietojen käsittely tapahtuu 85 artiklassa säädetyissä tarkoituksissa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklasta säädettäväksi ehdotetun poikkeuksen johdosta ehdotetaan säädettäväksi poikkeus myös suostumuksen edellytyksiä koskevaan 7 artiklaan. On huomiotava, että säädettävällä poikkeuksella ei ole vaikutusta siihen, että rikoslain yksityiselämää

loukkaava tiedon levittämistä koskevan rangaistussäännöksen oikeudettomuutta koskevan tunnusmerkin mukaisesti tiedon esittäminen on sallittua henkilön suostumuksen perusteella.

Esityksessä ehdotetaan edelleen säädettäväksi poikkeus erityisiä henkilötietoryhmiä koskevaan 9 artiklaan ja rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelyä koskevaan 10 artiklaan. Journalistisiin tarkoituksiin taikka akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten voisi käsitellä myös henkilötietojen erityisryhmiin kuuluvia ja rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa omaksutun riskiperusteisen lähestymistavan mukaisesti näiden tietoryhmien käsittelyssä tulisi edelleen noudattaa asianmukaisia suojatoimia siten kuin 32 artiklassa säädetään. Rikoslain yksityiselämää loukkaava tiedon levittämistä koskeva sääntely suojaa osaltaan oikeudettonta tiedon levittämistä myös erityisiin henkilötietoryhmiin ja rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen osalta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poikkeus myös yleisen tietosuoja-asetuksen 11 artiklan 2 kohtaan. Kyseisen artiklan 2 kohta liittyy rekisteröidyn oikeuksien toteuttamista koskeviin 15–20 artiklaan, joita ei tässä esitetyllä tavalla sovellettaisi silloin, kun henkilötietoja käsitellään journalistisiin tarkoituksiin taikka akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten. Näin ollen yleisen tietosuoja-asetuksen 11 artiklan 2 kohtaa ei sovellettaisi silloin, kun henkilötietoja käsitellään 85 artiklassa säädetyissä tarkoituksissa.

Esityksessä ehdotetaan poikkeusta myös yleisen tietosuoja-asetuksen rekisteröidyn oikeuksia koskevan III luvun 12–22 artiklaan. Henkilötietolain 2 §:n 5 momentin mukaan rekisteröidyn oikeuksia koskevia säännöksiä ei sovelleta toimituksellisia tarkoituksia taikka taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn. Henkilötietolaisissa säädetyt rekisteröidyn oikeuksia ovat lain 24 §:n oikeus saada informaatioita henkilötietojen käsittelystä, lain 26 ja 28 §:ssä säädetty tarkastusoikeus, lain 29 §:n mukainen oikeus saada virheellinen tieto korjatuksi, automatisoidun päätöksenteon rajoittamista koskeva 31 § ja oikeus kieltää henkilötietojen käsittely suoramarkkinoinnissa ja muissa vastaavissa tarkoituksissa lain 30 §:n mukaisesti. Näitä oikeuksia vastaavat säännökset sisältyvät yleisen tietosuoja-asetuksen 13–17, 19 ja 21–22 artiklaan. Tältä osin sääntely vastaisi nykytilaa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artiklaa on luettava yhdessä yleisen tietosuoja-asetuksen 13–22 ja 34 artiklan kanssa. Koska nämä artiklat eivät tulisi sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn asetuksen 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa, ei myöskään 12 artikla tulisi sovellettavaksi 85 artiklassa tarkoitetuissa käsittelytilanteissa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poikkeus myös henkilötietojen käsittelyn rajoittamista koskevaan 18 artiklaan. Rekisteröity voi yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla vaatia henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista esimerkiksi tilanteissa, joissa rekisteröity kiistää henkilötietojensa paikkansapitävyyden. Artiklan soveltaminen henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa voisi johtaa ennakkolliseen puuttumiseen sananvapauden ilmaisuun, joten 18 artiklaa ei sovellettaisi henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Yleisen tietosuojasetuksen 20 ja 21 artiklan soveltaminen riippuu siitä, millä asetuksen 6 artiklassa säädettyllä käsittelyn oikeusperusteella henkilötietoja käsitellään. Yleisen tietosuojasetuksen 20 artiklan mukaista oikeutta siirtää tiedot järjestelmästä toiseen sovelletaan silloin, kun henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan tai 9 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla taikka sopimukseen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla. Yleisen tietosuojasetuksen 21 artiklan mukaista vastustamisoikeutta sovelletaan silloin, kun käsittely perustuu 6 artiklan 1 kohdan e tai f alakohtaan. Vastaavia oikeuksia ei sisälly henkilötietolakiin. Vastustamisoikeus on henkilötietolaissa säädetty koskemaan ainoastaan henkilötietojen käsittelyä suoramarkkinointia ja vastaavia tarkoituksia varten.

Ehdotetun mukaisesti yleisen tietosuojasetuksen 6 artikla ei tulisi sovellettavaksi silloin, kun henkilötietoja käsitellään 85 artiklassa säädettyissä tarkoituksissa. Selkeyden vuoksi olisi kuitenkin johdonmukaista säätää poikkeus 20 ja 21 artiklan mukaisiin rekisteröidyn oikeuksiin. Tämä vastaisi lisäksi nykytilaa, sillä rekisteröidyn oikeuksia koskevat henkilötietolain säännökset eivät tule sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn toimituksellisessa on rajattu toimituksellisia sekä taiteellisen ja kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten.

Pykälän 1 momentissa ehdotettaisiin säädettäväksi poikkeus myös yleisen tietosuojasetuksen rekisterinpitäjää ja henkilötietojen käsittelijää koskevan IV luvun 34 artiklan 1–3 kohtaan sekä 35 ja 36 artiklaan.

Yleisen tietosuojasetuksen 34 artiklaa, jonka mukaan rekisterinpitäjän on ilmoitettava tietoturvaloukkauksesta rekisteröidylle, ei sovellettaisi muilta kuin sen 4 kohdan osalta henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Käsiteltäessä henkilötietoja toimituksellisia tarkoituksia varten on käsittely rajattu henkilötietolain soveltamisalan ulkopuolelle siltä osin, kun kyse on rekisteröidyn oikeuksista.

Nykytilaa vastaavan tilan säilyttämiksi suuri osa rekisteröidyn yleisen tietosuojasetuksen mukaisista oikeuksista ei tulisi sovellettavaksi käsiteltäessä henkilötietoja 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Rekisteröidyllä ei olisi oikeutta saada esimerkiksi 15 artiklan mukaisesti tietoa siitä, että häntä koskevia tietoja käsitellään tai tietoa henkilötietojen käsittelytarkoituksesta, eikä 17 artiklassa tarkoitettua oikeutta saada rekisterinpitäjä poistamaan itseään koskevat henkilötiedot. Nykytilaa vastaavan tilan säilyttämiseksi myös rekisterinpitäjän velvollisuutta ilmoittaa tietoturvaloukkauksesta rekisteröidylle olisi rajoitettava käsiteltäessä henkilötietoja 85 artiklan tarkoittamissa tilanteissa. Toimitukselliset rekisterit eivät tyypillisesti myöskään sisällä rekisteröityjen yhteystietoja, joten tiedon toimittaminen rekisteröidylle muulla kuin julkisella tiedonannolla voisi edellyttää kohtuutonta vaivaa rekisterinpitäjältä.

Ilmoitus tietosuojaviranomaiselle olisi tässä yhteydessä riittävä oikeussuojakeino. Sovellettavaksi tulisi kuitenkin yleisen tietosuojasetuksen 34 artiklan 4 kohta, jonka mukaan valvontaviranomainen voi vaatia 34 artiklassa tarkoitetun ilmoituksen tekemistä rekisteröidylle, tai päättää, ettei ilmoitusta rekisteröidylle edellytetä. Valvontaviranomainen voisi siten velvoittaa rekisterinpitäjän ilmoittamaan tietoturvaloukkauksesta rekisteröidylle, mikäli arvioisi kyseessä olevien olosuhteiden tätä edellyttävän. Yleisen tietosuojasetuksen 34 artiklan 4 kohta tulisi sovellettavaksi tilanteissa, joissa tietoturvaloukkaus todennäköisesti aiheuttaa korkean riskin luon-

nollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille. Artiklan 4 kohta tulisi siten sovellettavaksi tilanteissa, joissa 34 artikla tulisi muutoinkin sovellettavaksi.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukaan rekisterinpitäjän on eräissä tilanteissa suoritettava tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi. Sananvapauden ilmaisun yhteydessä punninta tulisi lähtökohtaisesti suorittaa tiedon julkaisemista koskevan intressin ja tiedon kohteen rikoslaissa omaksutun yksilön yksityiselämää ja kunniaa koskevan suojan kannalta. Poikkeuksen säätäminen ei kuitenkaan estäisi rekisterinpitäjää tai henkilötietojen käsittelijää tekemästä yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklassa tarkoitettua vaikutustenarviointia sen käsitellessä henkilötietoja yleisen tietosuoja-asetuksen 85 artiklassa tarkoittamissa tilanteissa.

Tietosuoja koskevaa vaikutustenarviointia on tarkasteltava yhdessä myös 36 artiklan ennakkokuulemista koskevan velvoitteen kanssa. Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisten edellytysten täytyessä rekisterinpitäjän on asetuksen 36 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti kuultava valvontaviranomaista ennen henkilötietojen käsittely aloittamista. Tällainen velvollisuus olisi yhteensopimaton sananvapauden ydinalueelle kuuluvan ennakkotarkastuksen kielon kanssa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poikkeus yleisen tietosuoja-asetuksen riippumattomia valvontaviranomaisia koskevan VI luvun johtavan valvontaviranomaisen toimivaltaa koskevaan 56 artiklaan. Yleisen tietosuoja-asetuksen 55 artiklan 2 kohdan mukaan jos käsittelyn suorittavat viranomaiset tai yksityiset elimet 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohdan nojalla, toimivalta on asianomaisen jäsenvaltion valvontaviranomaisella. Tällöin ei sovelleta 56 artiklaa. Kuten 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohdan nojalla annetussa lainsäädännössä, myös asetuksen 85 artiklan nojalla tehtävässä sananvapauden ja henkilötietojen suojan yhteensovittamisessa on kyse kansallisesta lainsäädännöstä. Vastaava säännös ilmaistaan lainvalinnan osalta yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 153 perustelukappaleessa, jonka mukaan jos 85 artiklan nojalla säädetty vapautukset tai poikkeukset vaihtelevat jäsenvaltiosta toiseen, olisi sovellettava rekisterinpitäjään sovellettavan jäsenvaltion lainsäädäntöä.

Koska ehdotettaisiin säädettäväksi poikkeus 56 artiklaan, ehdotetaan selkeyden vuoksi säädettäväksi poikkeus myös yhteistyötä ja yhdenmukaisuutta koskevan VII luvun 60–63 ja 65–67 artikloihin. Tietosuojaneuvostoa koskevia 68–76 artikloita sovellettaisiin, jotta kansallisella lainsäädännöllä ei poissuljetaisi 85 artiklan tarkoituksessa henkilötietoja käsittelevien toimijoiden mahdollisuutta ottaa käyttöön tietosuojaneuvoston hyväksymiä käytäntöjä ja sertifikaatteja.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poikkeus valvontaviranomaisen toimivaltuuksia koskevan 58 artiklan 2 kohdan f alakohtaan. Henkilötietojen suojan ja sananvapauden ilmaisun yhteensovittamisessa on huomioitava, etteivät valvontaviranomaisen toimivaltuudet voi rajoittaa joukkotiedotusvälineiden keskeisiä yhteiskunnallisia tehtäviä taikka kohdistua sellaiseen toimintaan, joka rajoittaisi sananvapauden käyttämistä demokraattisessa yhteiskunnassa ja oikeusvaltiossa. Sääntelyssä ja sen tulkinnassa on kunnioitettava jokaisen oikeutta vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta.

Täten ehdotetaan säädettäväksi, ettei yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan f alakohtaa sovellettaisi 85 artiklassa säädetyissä tarkoituksissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn. Kyseisen säännöksen nojalla valvontaviranomaisella on oikeus asettaa väliaikainen tai pysyvä rajoitus käsittelylle, mukaan lukien käsittelykielto. Tällaista valtuutta suhteessa sananvapauden ilmaisun merkitykseen demokraattisessa yhteiskunnassa voidaan perustellusti pitää liiallisena puuttumisena sananvapauden keskeiseen sisältöön. Valvontaviranomaisella olisi kuitenkin valtuus määrätä rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä saattamaan käsittelytoimet yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisiksi, tarvittaessa tietyllä tavalla ja tietyn määräajan kuluessa. Tämä vastaa nykyistä henkilötietolain sääntelyä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi rajattu poikkeus yleisen tietosuoja-asetuksen 27 artiklasta, joka koskee unionin ulkopuolelle sijoittuneita rekisterinpitäjiä. On huomioitava, että kyseisen artiklan soveltaminen on riippuvainen asetuksen 3 artiklan 2 kohdan soveltamisesta. Artikla ei tulisi sovellettavaksi tilanteessa, jossa joukkoviestimen päätoimittajalla olisi sananvapauslaista seuraava vastuu julkaistujen viestien sisällöstä.

Henkilötietojen käsittelyyn yleisen tietosuoja-asetuksen 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa tulisi siten sovellettavaksi 5(1)(f), 8, 23, 28–29, 32–33, 37–38 ja 40–43 artikla. Lisäksi edellä mainittuun henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin soveltuvien osien yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a–b alakohtaa ja 2 kohtaa, 24–26, 31, 39–40, 42, 57–58, 64 ja 70 artiklaa.

3.8 Tieteellinen ja historiallinen tutkimus

Kun henkilötietoja käsitellään tieteellistä ja historiallista tutkimusta varten, yleisen tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 2 kohta antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden poiketa kansallisella lainsäädännöllä eräistä rekisteröidyn oikeuksista (15, 16, 18 ja 21 artikla) siltä osin kuin tällaiset oikeudet todennäköisesti estävät erityisten tarkoitusten saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti ja tällaiset poikkeukset ovat tarpeen näiden tarkoitusten täyttämiseksi. Lisäksi poikkeaminen edellyttää, että sovelletaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja edellytyksiä ja suojatoimia. Poikkeusten tulee siis olla tarpeellisia ja perusteltuja, ja lisäksi tulee huomioida edellytysten ja suojatoimien olemassaolo.

Esityksessä ehdotetaan henkilötietolain 27 §:n mukainen lähtökohta pitkälti säilytettäväksi. Näin ollen ehdotetaan säädettäväksi poikkeuksesta 15 artiklan osalta, kun poikkeaminen on tarpeellista 89 artiklan 2 kohdan edellyttämällä tavalla. Oikeus tarkastaa itseään koskevat tiedot voitaisiin sulkea pois, kun otetaan huomioon ehdotettavat lisäedellytykset, jotka vastaisivat pitkälti henkilötietolain 15 §:n sisältämiä edellytyksiä. Tästä seuraisi, että poikkeukset olisi tarkoituksenmukaista tehdä myös 16, 18 ja 21 artiklaan. Esityksessä ehdotetaan, että poikkeaminen näistäkin rekisteröidyn oikeuksista olisi kuitenkin mahdollista vain tarvittaessa ja noudattaen pykälässä lueteltuja asianmukaisia suojatoimia.

Esityksessä ehdotetaan, että vastaisuudessa olisi edelleenkin mahdollista tieteellistä ja historiallista tutkimusta varten käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä yleisen tietosuoja-asetuksen

9 artiklan 2 kohdan j alakohdassa säädetyllä tavalla sekä 10 artiklassa tarkoitettuja tietoja. Lakiin ehdotetaan otettavaksi erityisiä suojoitoimia, joiden täytyessä tällainen käsittely olisi sallittua. Yleisen tietosuoja-asetuksen sisältämällä ja laissa ehdotetuilla suojoitoimilla voidaan katsoa täytettävän 9 artiklan 2 kohdan j alakohdan sisältämät vaatimukset.

3.9 Tilastointi

Kun henkilötietoja käsitellään tilastollisissa tarkoituksissa, tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 2 kohta antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden poiketa kansallisella lainsäädännöllä eräistä rekisteröidyn oikeuksista (15, 16, 18 ja 21 artikla) siltä osin kuin tällaiset oikeudet todennäköisesti estävät erityisten tarkoitusten saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti ja tällaiset poikkeukset ovat tarpeen näiden tarkoitusten täyttämiseksi. Lisäksi poikkeaminen edellyttää, että sovelletaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja edellytyksiä ja suojoitoimia. Poikkeusten tulee siis olla tarpeellisia ja perusteltuja, ja lisäksi tulee huomioida edellytysten ja suojoitoimien olemassaolo.

Myös tältä osin ehdotetaan henkilötietolain 27 §:n mukainen sääntely pitkälti säilytettäväksi. Näin ollen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poikkeuksesta 15 artiklan osalta. Oikeus tarkastaa itseään koskevat tiedot voitaisiin sulkea pois tilastoinnin osalta, kun otetaan huomioon tilastoinnin tarkoitukset ja vähäinen puuttuminen yksityisyyden suojaan sekä ehdotettavat lisäedellytykset, jotka vastaisivat pitkälti henkilötietolain 15 §:n sisältämiä edellytyksiä. Tästä seuraisi, että poikkeukset olisi tarkoituksenmukaisista tehdä myös 16, 18 ja 21 artiklaan asianmukaisia suojoitoimia noudattaen. Esityksessä ehdotetaan, että poikkeaminen näistäkin rekisteröidyn oikeuksista olisi kuitenkin mahdollista vain tarvittaessa ja noudattaen pykälässä lueteltuja asianmukaisia suojoitoimia.

Rekisteröidyn perusoikeuksia ja tiedollista itsemääräämisoikeutta on kuitenkin kunnioitettava. Näin ollen on tärkeää, että laissa säädetään asianmukaisista suojoitoimenpiteistä. Lisäksi yleisestä tietosuoja-asetuksesta itsestään seuraa merkittäviä suojoitoimia. Esimerkiksi rekisteröidyn tiedonsaantioikeutta on tärkeää korostaa, kun poiketaan rekisteröidyn oikeuksista. Tältä osin yleisen tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artikla turvaisivat asianmukaisella tavalla rekisteröidyn tiedonsaantioikeutta, eikä tältä osin ole tarpeen säätää tarkentavista säännöksistä.

Lisäksi yleislakiin ehdotetaan sisällytettäväksi henkilötietolain 33 §:ää vastaava pykälä henkilötietojen käsittelyyn osallistuvan vaitiovelvollisuudesta. Tällä velvollisuudella yhdessä tietosuoja-asetuksen sisältämällä tietoturvavelvoitteilla varmistettaisiin muun muassa tilastollisen käsittelyn luottamuksellisuutta yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla.

Esityksessä ehdotetaan, että vastaisuudessa olisi edelleenkin mahdollista käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä tilastollisia tarkoituksia varten yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j alakohdassa säädetyllä tavalla. Lisäksi ehdotetaan, että myös 10 artiklassa tarkoitettujen tietojen käsitteleminen olisi sallittua tilastollisia tarkoituksia varten. Lakiin ehdotetaan otettavaksi erityisiä suojoitoimia, joiden täytyessä tällainen käsittely olisi mahdollista. Yleisen tietosuoja-asetuksen sisältämällä ja laissa ehdotetuilla suojoitoimilla voidaan katsoa täytettävän 9 artiklan 2 kohdan j alakohdan sisältämät vaatimukset.

3.10 Yleisen edun mukainen arkistointi

Yleistä tietosuoja-asetusta tullaan soveltamaan henkilötietojen käsittelyyn yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten. Arkistointia ei ole yleisessä tietosuoja-asetuksessa määritelty itsenäiseksi käsittelyperusteeksi, mutta yleisen edun mukainen arkistointitarkoitus toistuu useissa asetuksen kohdassa. Lisäksi yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan myöhempää käsittelyä yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten ei katsota 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti yhteensopimattomaksi alkuperäisten käsittelyn tarkoitusten kanssa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 3 kohdan nojalla on mahdollista säätää poikkeuksista eräisiin rekisteröidyn oikeuksiin, kun henkilötietoja käsitellään yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten. Tällöin laissa tulee lisäksi säätää asianmukaisista edellytyksistä ja suoja-toimista. Yleisen edun mukaisten arkistointitarkoitusten toteuttaminen edellyttää, että 89 artiklan 3 kohdassa mainituista rekisteröidyn oikeuksissa voidaan tietyissä tilanteissa poiketa.

Viranomaisia koskeva arkistolainsäädäntö on jo pitkään ollut laajemman uudistamistarpeen ja tarkastelun kohteena. Esityksen kanssa samanaikaisesti valmistellaan uutta tiedonhallintalakia. Valtiovarainministeriö on marraskuussa 2016 asettanut työryhmän laatimaan ehdotuksen tiedonhallinnon lainsäädäntöä koskevaksi hallituksen esitykseksi. Osana työtä myös viranomaisia koskevaa arkistointisääntelyä on tarkoitettu tarkistaa ja yhteensovittaa osaksi uutta tiedonhallintalakia. Yleisen tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 3 kohdan mukaisista poikkeuksista ja suoja-toimista säätämistä tulee jatkaa osana jatkovalmistelua.

4 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia tai muita yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tietosuoja-lainsäädännön uudistukseen liittyvät vaikutukset seuraavat suoraan yleisestä tietosuoja-asetuksesta. Yleisen tietosuoja-asetuksen tavoitteena on rekisteröityjen oikeussuojan sekä elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantaminen sisämarkkinoilla sekä lainsäädännön noudattamisen varmistaminen yhdenmukaisten velvoitteiden ja yhdenmukaisen valvonnan kautta. Yleisen tietosuoja-asetuksen säännökset aiheuttavat moninaisia kustannuksia sekä valvontaviranomaisille että rekisterinpitäjille ja henkilötietojen käsittelijöille niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla.

Vaikutukset viranomaistoimintaan

Keskeinen yksittäinen yleisen tietosuoja-asetuksen vaikutus liittyy valvontaviranomaisen organisointiin niin, että se pystyy tehokkaasti suoriutumaan yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista tehtävistä. Ehdotetulla lailla säädettäisiin siitä, mikä on se tietosuojaviranomainen, jonka hoitettavaksi tulisivat yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset tehtävät. Viranomaistoiminnan järjestämisestä yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimusten mukaiseksi syntyy taloudellisia vaikutuksia ennen kaikkea henkilöstö-, yleishallinto-, toimitila- ja tietojärjestelmäkuluina.

Valtion vuoden 2017 talousarvioesityksessä tietosuojavaltuutettu ja tietosuojalautakunta ovat toimintamomentilla 25.01.03 yhdessä eräiden muiden oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten kanssa. Tietosuojavaltuutetun toimistolle osoitettiin vuodelle 2017 2 067 000 euron suuruisen määräraha, joista 200 000 euroa on vuodelta 2016 siirtyneitä määrärahoja. Tietosuojalautakunnalle osoitettiin vuodelle 2017 15 000 euron suuruisen määräraha.

Arvion mukaan yleisestä tietosuoja-asetuksesta aiheutuu valvontaviranomaisen resursseihin vuodelle 2019 16,5 henkilötyövuoden lisätarve, joka vastaa 1 320 000 euroa. Vuoteen 2020 mennessä yleisestä tietosuoja-asetuksesta aiheutuvan 120 000 euron vuotuisen lisätarpeen arvioidaan poistuvan, kun yleisestä tietosuoja-asetuksesta johtuvat viranomaistoiminnan organisointiin liittyvät tehtävät on saatu valmiiksi. Tietojärjestelmäkuluja yleisestä tietosuoja-asetuksesta aiheutuu valvontaviranomaiselle seuraavan kahden vuoden aikana 400 000 euron suuruisen menoerä. Valvontaviranomaisen yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraavia resurssitarpeita on arvioitu tarkemmin mietinnön liitteenä 5 olevassa resurssitarvearviossa. Kyseissä arviossa ei ole huomioitu esimerkiksi rikosasioiden tietosuojadirektiivin ((EU) 2016/680) vaikutuksia valvontaviranomaisen toimintaan, joten tässä yhteydessä tehdyn arvion perusteella ei ole voitu ilmoittaa tietosuojaviraston kokonaismäärärahan tarvetta tuleville vuosille.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettua valvontaviranomaisesta säätämisen lisäksi tällä esityksellä on muitakin vaikutuksia valvontaviranomaisten toimintaan. Esityksellä on merkittävin vaikutus tietosuojalautakunnan toimintaan, sillä se lakkautettaisiin sen keskeisen lupatehtävän poistumisen myötä. Tietosuojavaltuutetun toimistoa vahvistettaisiin säätämällä, että viranomaisessa olisi tietosuojavaltuutetun viran lisäksi apulaistietosuojavaltuutetun virka sekä erityinen seuraamuslautakunta, joka toimisi myös oikeussuojakeinona määrättäessä merkittä-

viä hallinnollisia seuraamuksia. Kyseessä ei ole uuden viranomaisen perustaminen taikka virkamieslain 5 a §:ssä tarkoitettu valtionhallinnon uudelleenjärjestely vaikka tietosuojalautakunta lakkautettaisiin sen keskeisen lupatehtävän poistumisen myötä. Tietosuojalautakunnan jäsenet tai sihteeri eivät ole virkasuhteessa lautakuntaan, eivätkä heidän sivutoimiset toimensa siirtyisi tietosuojavirastoon.

Esityksestä seuraavista seuraamuslautakunnan järjestelyistä ei alustavan arvion mukaan aiheutuisi merkittäviä taloudellisia lisäkuluja, sillä seuraamuslautakunnan vuosittaisen määräraharakkeen voidaan arvioida vastaavan tietosuojalautakunnan noin 15 000 euron vuosittaisia kuluja. Yhdestä apulaistietosuojavaltuutetun virasta aiheutuisi noin 100 000–110 000 euron vuosittainen määrärahan tarve. Akkreditointitehtävästä aiheutuva määrärahan tarve on otettu huomioon arvioitaessa yleisestä tietosuojajärjestelmästä seuraavaa kokonaisresurssitarvetta.

Yleisten tuomioistuinten ja hallintotuomioistuinten asiamääriin yleinen tietosuojajärjestelmä voi vaikuttaa jossain määrin valvontaviranomaisen toimivallan laajenemisen ja näin ollen valituskelpoisten päätösten mahdollisen lisääntymisen vuoksi, mutta vaikutus ei todennäköisesti ole merkittävä.

Lisäksi kunkin ministeriön hallinnonalan erityislainsäädännön tarkistamisesta ja saattamisesta yhdenmukaiseksi yleisen tietosuojajärjestelmän kanssa saattaa seurata asianomaisen hallinnonalan viranomaisille ja julkisia hallintotehtäviä hoitaville organisaatioille kuluja, joiden määrä on kuitenkin vaikea arvioida.

Yritysvaikutukset

Tällä esityksellä ei ole merkittäviä yritysvaikutuksia. Yritysvaikutukset seuraavat pääasiassa yleisestä tietosuojajärjestelmästä. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan rahoittaman Tampereen yliopiston yritysvaikutuksista tekemän selvityksen perusteella suuret yritykset ovat omana arvionaan esittäneet asetuksen uusiin velvoitteisiin varautumisen ja kertaluonteisten kustannusten olevan keskimäärin 2,5 miljoonaa euroa. Alkuvaiheen jälkeen suuret yritykset arvioivat uusien kustannusten asettuvan noin 900 000 euroon. Pienet ja keskisuuret yritykset eivät ole tehdyt selvityksen yhteydessä vielä kyenneet arvioimaan tietosuojajärjestelmästä aiheutuvia kuluja. Selvityksen otanta on jäänyt kuitenkin pieneksi, sillä kyselyyn on saatu jake-luun nähden erittäin vähän vastauksia. Selvitykseen osallistui 90 yritystä, näistä noin 63 % on alle 10 henkeä työllistäviä, noin 18 % vastanneista yrityksistä työllistää 50–250 henkeä ja yli 250 henkeä työllistäviä yrityksiä oli kyselyyn osallistuneista noin 17 % (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan artikkelisarja 10/2017).

Yritysvaikutuksia koskevassa selvityksessä katsotaan, että yleisestä tietosuojajärjestelmästä seuraa oikeudellista epävarmuutta. Yleisessä tietosuojajärjestelmässä on esimerkiksi yhä täsmentymättömiä termejä. Tämän lisäksi yleisen tietosuojajärjestelmän salliman poikkeuksellisen laajan liikkumavaran katsotaan johtavan täsmentymättömään oikeustilaan. Yritysten toimintaympäristö koetaan tämän vuoksi vaikeaksi. Selvityksessä on katsottu, että yritysmäntöisen oikeudellisen liiketoimintaympäristön toteuttamiseksi tietosuojaviranomaisella tulisi olla riittävät

resurssit. Viranomaisten riittävän resursoinnin nähdään edesauttavan epäselväksi koetun tilanteen selkiytymistä.

Ehdotetulla tietosuojalailla on pyritty oikeustilan pysyttämiseen nykyisellään kansallista liikkuvaa käytettäessä (esimerkiksi henkilötunnusta, tieteellistä tutkimusta ja tilastointia, sananvapautta ja vakuutuslaitosten käsittelyä koskeva sääntely). Näillä kansallisilla ratkaisuilla vaikutettaisiin yritykselle asetuksesta seuraavan hallinnollisen taakan keventymiseen.

5 Asian valmistelu

Ehdotus hallituksen esitykseksi on valmisteltu oikeusministeriön 17.2.2016 asettamassa työryhmässä. Oikeusministeriö on lähettänyt työryhmän ehdotuksen lausunnoille [...]

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esityksellä on yhteys oikeusministeriön asettaman työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella ehdotus tarpeelliseksi yleiseksi lainsäädännöksi rikosasioiden tietosuojadirektiivin täytäntöön panemiseksi samoin kuin ehdotukset direktiivin edellyttämistä muutoksista oikeusministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön, työhön. Työryhmän mietinnön luovuttamisen määräaika on 29.9.2017. Samanaikaisesti valmistellaan rikosasioiden tietosuojadirektiiviä täytäntöönpanevaa sektorikohtaista lainsäädäntöä. Esityksellä on lisäksi yhteys Ahvenmaan maakuntahallituksen yleisen tietosuoja-asetuksesta seuraavien muutostarpeiden selvitystyöhön.

Esityksellä on yhteys valtiovarainministeriön asettaman julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämistä selvittävän työryhmän työhön. Lisäksi esityksellä on yhteys valionvarainministeriössä virkatyönä tehtyyn selvitykseen henkilötunnuksesta.

Tietosuojan yleislaki koskee henkilötietojen käsittelyä laajasti yhteiskunnan eri sektoreilla. Esityksellä on siten yhteys myös eri ministeriöiden hallinnonalalla vireillä olevaan erityislainsäädännön läpikäymistyöhön. Ehdotusta hallituksen esitykseksi valmistellut TATTI-työryhmä on mietinnössään esittänyt linjauksia tämän sääntelyn uudistamisesta silmällä pitäen muun muassa sääntelyn tarpeettoman yksityiskohtaisuuden vähentämistä. Tämän ministeriöissä tehtävän erityislainsäädännön perkaamistyön seurauksena voi vielä ilmetä tarve säätää yleislain tasolla joistain henkilötietojen suojaa koskevista kysymyksistä.

Lisäksi muiden EU:n jäsenvaltioiden esityksillä yleistä tietosuoja-asetusta täydentäviksi kansallisisiksi laeiksi voi olla vaikutusta esityksessä omaksuttuihin ratkaisuihin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

7 Lakiehdotusten perustelut

7.1 Tietosuojalaki

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain tarkoitus.* Pykälä ilmaisisi lain tarkoituksen. Säännöksen mukaan lain tarkoituksena olisi täsmentää ja täydentää yleisen tietosuojasetuksen kansallista soveltamista. Koska yleinen tietosuojasetus on kansallisesti suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä, tietosuojalailla voidaan ainoastaan täsmentää yleisen tietosuojasetuksen kansallista soveltamista sen ollessa tarpeellista tai välttämätöntä yleisen tietosuojasetuksen täydentämiseksi. Kansallisella lainsäädännöllä voidaan täsmentää asetusta ainoastaan yleisessä tietosuojasetuksessa annetun kansallisen liikkumavaran puitteissa.

Nykyisen henkilötietolain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista. Henkilötietolailla pantiin täytäntöön henkilötietodirektiivi, jonka tavoitteisiin kuului turvata yksilön perusoikeudet ja -vapaudet, erityisesti heidän oikeutensa yksityisyyteen henkilötietojen käsittelyssä. Tämän ja perusoikeusuudistuksen vuoksi myös henkilötietolain keskeisenä tavoitteena on yksityiselämän suojan ja muiden yksityisyyden suojaa turvaavien perusoikeuksien toteuttaminen henkilötietoja käsiteltäessä.

Yleisen tietosuojasetuksen kohteesta ja tavoitteista säädetään asetuksen 1 artiklassa. Yleisen tietosuojasetuksen tavoitteena on suojella perusoikeuksia ja vapauksia yleisemmin, ei ainoastaan turvata yksilöiden oikeutta yksityisyyteen henkilötietojen käsittelyssä. Yleisellä tietosuojasetuksella vahvistetaan säännöt luonnollisten henkilöiden suojelulle henkilötietojen käsittelyssä sekä säännöt, jotka koskevat henkilötietojen vapaata liikkuvuutta. Asetuksella suojellaan luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia, erityisesti heidän oikeuttaan henkilötietojen suojaan. Henkilötietodirektiivin antamisen jälkeen voimaan tullut Euroopan unionin perusoikeuskirja on vahvistanut henkilötietojen suojan asemaa itsenäisenä perusoikeutena. Henkilötietoja ei suojata enää ainoastaan osana yksityisyyden suojaa. Tästä huolimatta henkilötietojen suojaa on yhä edelleen arvioitu usein yhteydessä yksityisyyden suojaan Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä (esim. yhdistetyt asiat C-293/12 ja C-594/12).

Lisäksi asetuksen 1 artiklassa korostetaan, että henkilötietojen vapaata liikkuvuutta ei saa unionin sisällä rajoittaa eikä kieltää syistä, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden suojeluun henkilötietojen käsittelyssä.

Täsmennettäessä yleisen tietosuoja-asetuksen kansallista soveltamista tietosuoja-lailla on yleisen tietosuoja-asetuksen tavoitteilla välitön vaikutus myös tietosuojalain tarkoitukseen. Täsmennettäessä yleisen tietosuoja-asetuksen kansallista soveltamista tulee täsmentämisen tahtua yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

2 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentissa ilmaistaisiin lain soveltamisala. Soveltamisalaa koskevan pykälän 1 momentissa todettaisiin, että lakia sovelletaan tietosuoja-asetuksen 2 artiklan soveltamisalan mukaisesti. Yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan mukaan asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen käsittelyyn, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdassa rajataan asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle henkilötietojen käsittely, jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan ja käsittely, jota suorittavat jäsenvaltiot toteuttaessaan erityismääräyksiä yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta koskevan SEU V osaston 2 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa. Lisäksi rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalaan kuuluva henkilötietojen käsittely on rajattu yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, samoin henkilötietojen käsittely, jota luonnollinen henkilö suorittaa yksinomaan henkilökohtaisessa tai kotitalouttaan koskevassa toiminnassa. Lisäksi yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle on suljettu unionin toimielinten, elinten ja laitosten henkilötietojen käsittely.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 4 kohdassa myös selvennetään, että asetuksella ei rajoiteta direktiivin 2000/31/EY soveltamista etenäkään niiltä osin kuin on kyse tuon direktiivin 12–15 artiklassa säädetyistä välittäjinä toimivien palveluntarjoajien vastuuta koskevista säännöistä.

Tietosuojalakia sovellettaisiin yleisen tietosuoja-asetukseen nähden täydentävästi. Tietosuojalakia ei siten sovellettaisi henkilötietojen käsittelyyn, jota luonnollinen henkilö suorittaa yksinomaan henkilökohtaisessa tai kotitalouttaan koskevassa toiminnassa eikä rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalaan kuuluvaa henkilötietojen käsittelyyn. Pykälässä myös laajennettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen soveltaminen sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan sekä henkilötietojen käsittelyyn, joka tapahtuisi SEU V osaston 2 jaksossa tarkoitettuun yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyen.

Sovellettaessa yleistä tietosuoja-asetusta lähtökohtaisesti sen soveltamisalan ulkopuolelle jäävään henkilötietojen käsittelyyn, osa yleisessä tietosuoja-asetuksen säännöksistä tulisi sulkea tällaisen soveltamisen ulkopuolelle.

Soveltamisalan ulkopuolelle tulisi sulkea yleisen tietosuoja-asetuksen VI–VII luku siltä osin kuin kyse on niin sanotusta yhdenluukunmekanismista ja yhdenmukaisuusmekanismista. Yhdenluukunmekanismeja ja yhdenmukaisuusmekanismeja koskevat artiklat eivät tulisi sovellettavaksi, sillä ne koskevat tilanteita, joissa rekisterinpitäjä käsittelee henkilötietoja useamman jäsenvaltion alueella ja tavoitteena on yleisen tietosuoja-asetuksen yhdenmukainen soveltaminen EU:n alueella. Toimivaltainen viranomaisena on tällöin rekisterinpitäjän päätoimipaikan tietosuojaviranomainen ja päätöksentekoon osallistuvat useamman jäsenvaltion tietosuojaviranomaiset. Järjestelmän puitteissa tehdyt päätökset sitovat kansallista tietosuojaviranomaista. Kyseen ollessa lähtökohtaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävästä henkilötietojen käsittelystä ei tämänkaltaisia asioita ole tarpeellista arvioida ylikansallisessa päätöksentekomenettelyssä. Tällaiselle arvioinnille ei myöskään olisi edellytyksiä, sillä kyse olisi lähtökohtaisesti vahvoja kansallisia piirteitä sisältävistä kysymyksistä.

Henkilötietojen käsittely jäisi soveltamisalaan koskevan soveltuvien osin -rajauksen nojalla tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain soveltamisalan ulkopuolelle tilanteissa, joissa lain soveltaminen olisi selvästi Suomen oikeusjärjestyksen vastaista.

Yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalan laajentaminen ei koskisi tilanteita, joissa unionin lainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle jäävässä asiassa olisi kansallisella lailla toisin säädetty. Esimerkiksi kansallinen turvallisuus jää unionin lainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle. Kansallisella lailla voitaisiin siten säätää kansallista turvallisuutta koskevista toimista, joiden osalta tietosuojalaki ei tulisi sovellettavaksi. Puolustusvoimien ja eräiden sisäministeriön toimialaan kuuluvien tahojen henkilötietojen käsittely rajautuisi pääosin ehdotuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

2 luku. Käsittelyn oikeusperuste eräissä tapauksissa

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan käsittelyn ollessa tarpeen rekisterinpitäjän lakisäätöisen velvoitteen noudattamiseksi ja käsittelyn ollessa tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi on käsittelyn perustasta säädettävä joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Erityisten henkilötietoryhmien käsittely edellyttää lisäksi jonkin yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan edellytyksen täyttymistä. Lukuun otettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen kansallista täsmenmistä koskevat säännökset käsittelyn perustasta 6, 9 ja 10 artiklan osalta.

3 §. Käsittelyn lainmukaisuus. Pykälässä täsmennettäisiin yleisen tietosuoja-asetuksen mahdollistaman kansallisen liikkumavaran puitteissa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisissa tilanteissa, joissa henkilötietojen käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista ainoastaan jonkin 6 artiklan 1 kohdan edellytyksen täytyessä.

Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin henkilötietojen käsittelyn oikeudellisesta perustasta tilanteissa, joissa kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitamista julkisyhteisöissä, elinkei-

noelämässä, järjestötoiminnassa tai muussa vastaavassa toiminnassa kuvaavista tiedoista ja käsittely on yleisen edun mukainen ja käsittely oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla.

Nykyisen henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 8 kohdassa säädetään pääosin vastaavasta henkilötietojen käsittelyn yleisestä edellytyksestä. Tämä henkilötietojen käsittelyn peruste on katsottu mahdolliseksi henkilötietodirektiivin rekisterinpitäjän oikeutettu etua koskevan 7 artiklan f alakohdan nojalla. Tietosuojalain käsittelyperuste ensimmäisen momentin ensimmäisessä kohdassa tarkoitettulle henkilötietojen käsittelylle johdettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen kansallisesta liikkumavaran mahdollistamasta 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista koskevasta käsittelyperusteesta. Henkilön asemaa, tehtävää ja niiden hoitamista koskevaa käsittelyperustetta laennettaisiin nykymuotoiluun nähden lisäämällä käsittelyperusteeseen ”muu vastaava toiminta” ja poistamalla siitä sanat ”yleisesti saatavilla olevia”.

Muu vastaava toiminta laajentaisi käsittelyperustan soveltamisalaa henkilötietolain vastaavaan kohtaan nähden muihinkin tahoihin kuin julkisyhteisöihin tai elinkeinoelämään. Nykyisin sovellettavan henkilötietolain henkilön asemaa, tehtäviä tai niiden hoitoa koskeva käsittelyedellytys ei edellytä rekisterinpitäjää arvioimaan henkilötietojen käsittelyn yleisen edun mukaisuutta ja oikeasuhtaisuutta sillä tavoiteltuun päämäärään nähden. On katsottu, etteivät henkilön yksityisyyden suoja turvaavat edut syrjäytä henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa rekisterinpitäjän tai sivullisen intressejä, koska kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä tai elinkeinoelämässä kuvaavista tiedoista ja tiedot ovat yleisesti saatavilla. Lainkohdassa kuitenkin edellytettäisiin, että käsittely on yleisen edun mukainen ja käsittely oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Tämä edellytys seuraa yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdasta. Käsittelyperuste ei oikeuttaisi siinä tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyä mitä hyvänsä tarkoitusta varten. Esimerkiksi julkisuuden henkilöiden henkilötiedoista epäasiallisin perustein kerättyä listaa ei voitaisi oikeuttaa tällä käsittelyn oikeusperusteella.

Oikeasuhtaisuutta arvioitaisiin kerättyjen henkilötietojen määrän lisäksi myös muun muassa käsittelytoimenpiteiden perusteella. Pykälän 1 momentin 1 kohta ei oikeuttaisi henkilötietojen pitämistä julkisesti saatavilla. Kohdassa tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyn tulisi myös kaikilta muilta osin vastata yleisessä tietosuoja-asetuksessa rekisterinpitäjälle asetettuja vaatimuksia. Myös yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset rekisteröidyn oikeudet tulisivat täysimääräisesti sovellettavaksi. Rekisteröidyllä olisi oikeus esimerkiksi yleisen tietosuoja-asetuksen 17 artiklan mukaiseen oikeuteen tietojen poistamiseen (oikeus tulla unohdetuksi) ja 21 artiklassa tarkoitettuun vastustamisoikeuteen.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin käsittelyn oikeusperusteesta henkilötietojen käsittelemiseksi yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Kyseisen lainkohdan nojalla henkilötietoja voisi käsitellä esimerkiksi viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtäviä varten vastaisuudessakin. Tällä hetkellä henkilötietolain 16 §:ssä säädetään viranomaisen mahdollisuudesta muilla kuin henkilötietolain 8 §:n 1 momentissa säädetyillä perusteilla kerätä ja tallettaa henkilötietoja viranomaisen henkilörekisteriin

suunnittelu- ja selvitystehtäviä varten. Pykälässä tarkoitettua rekisteriä on mahdollista ylläpitää vain määrääjän. Henkilötietojen keräämisessä ja tallettamisessa on tällöin noudatettava soveltuvin osin henkilötietolain 14 §:n säännöksiä henkilötietojen käsittelystä historiallista tai tieteellistä tutkimusta varten. Henkilötietolain säännöstä on pidetty tarpeellisena sen vuoksi, että siinä tarkoitettu viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävä ei yleensä ole sellaista historiallista tai tieteellistä tutkimusta, jota 14 §:ssä tarkoitetaan. Henkilötietolaissa tarkoitettu suunnittelu- tai selvitystehtävä voi liittyä sellaiseen yhteiskunnallisen kehityksen myötä syntyneeseen uuteen ilmiöön, johon liittyvien tehtävien hoito ei vielä selvästi kuulu minkään viranomaisen lakisääteisiin tehtäviin, eikä henkilötietojen käsittely ole siten ollut mahdollista henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla. Tällaista suunnittelutehtävien suorittamista ja selvitysten tekemistä on pidetty yleisen edun vuoksi perusteltuna. Tällöin voi olla tarpeen kerätä ja tallettaa myös henkilötietoja.

Henkilötietolain 16 §:n on katsottu olevan mahdollinen paitsi henkilötietodirektiivin 7 artiklan f alakohdan, myös artiklan e alakohdan nojalla. Henkilötietodirektiivin 7 artiklan c alakohta sallii henkilötietojen käsittelyn, kun se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai sellaisen julkisen vallan käyttämiseksi, joka kuuluu rekisterinpitäjälle. Kun henkilötietojen keräämisessä ja tallettamisessa henkilötietolain 16 §:n nojalla on noudatettava soveltuvin osin 14 §:ssä henkilötietojen käsittelylle historiallista ja tieteellistä tutkimusta varten asetettuja vaatimuksia, on lain esitöissä katsottu, että rekisteröidyn oikeudet ja vapaudet tulevat kyseisessä pykälässä otetuiksi huomioon siten kuin henkilötietodirektiivi edellyttää. Henkilötietolain viranomaisten selvitystehtäviä koskevalla henkilötietojen käsittelyn oikeudellisella perustalla on lisäksi pantu täytäntöön henkilötietodirektiivin 7 artiklan f alakohta. Henkilötietodirektiivin 7 artiklan e alakohta vastaa ehdotettua käsittelyn oikeusperustetta. Käsittelyn oikeusperuste johdettaisiin siten yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdasta. Henkilötietojen käsittely viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävien toteuttamiseksi olisi tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi. Käsiteltäessä henkilötietoja yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan nojalla, on rekisteröidyllä oikeus vastustaa henkilötietojensa käsittelyä yleisen tietosuojasetuksen 21 artiklan nojalla. Tällä hetkellä henkilötietolakiin ei sisälly vastaavaa mahdollisuutta vastustaa henkilötietojen käsittelyä viranomaisten käsitellessä henkilötietoja suunnittelu- tai selvitystehtäviin.

Yleistä etua koskeva tehtävä voisi olla myös esimerkiksi henkilötietojen käsittely tieteellisiä tutkimustarkoituksia varten. Henkilötietojen käsittely tieteellisiä tutkimustarkoituksia varten voi perustua myös muuhun tai muihin henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteeseen, kuten suostumukseen tai rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutetun edun toteuttamiseen. Henkilötietojen käsittely myös esimerkiksi yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten voisi olla mahdollista ehdotetun 2 kohdan nojalla.

4 §. *Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamiseen lapselle sovellettava ikäraja.* Pykälällä käytettäisiin yleisen tietosuojasetuksen 8 artiklan 1 kohdan mahdollistamaa liikkumavaraa. Pykälässä säädettäisiin, että tarjottaessa tietoyhteiskunnan palveluja suoraan lapselle, lapsen henkilötietojen käsittely olisi lainmukaista vain, jos lapsi on vähintään [13/15]-vuotias. Jos lapsi on alle [13/15] vuotta, tällainen käsittely olisi lainmukaista vain siinä tapauksessa ja siltä osin kuin lapsen vanhempainvastuunkantaja on antanut siihen suostumuksen tai valtuutuksen. Edellä

mainittua sovellettaisiin kuitenkin vain, jos yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohtaa sovelletaan, eli jos käsittelyn oikeusperusteena on rekisteröidyn suostumus.

Vanhempainvastuunkantajalla tarkoitetaan esimerkiksi Bryssel II -asetuksen (neuvoston asetus (EY) N:o 2201/2003, annettu 27 päivänä marraskuuta 2003 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta) mukaan ketä tahansa henkilöä, jolla on vanhempainvastuu lapseen nähden. Vanhempainvastuulla tarkoitetaan Bryssel II -asetuksen mukaan sellaisia oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka liittyvät lapsen henkilöön tai omaisuuteen ja jotka jollakin luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on tuomioistuimen tuomion tai lain taikka voimassa olevan sopimuksen perusteella. Ilmaisu käsittää erityisesti oikeuden lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuden. Kansallisesti vanhempainvastuunkantajina on yleensä pidetty lapsen huoltajaa ja edunvalvojaa.

Tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 25 kohdan nojalla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2015/1535 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja palveluita. Mainitun säännöksen mukaan tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitetaan kaikkia etäpalveluina sähköisessä muodossa palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavia palveluita, joista tavallisesti maksetaan korvaus. Etäpalvelulla tarkoitettaisiin palvelua, joka toimitetaan siten että osapuolet eivät ole samanaikaisesti läsnä. Sähköisellä muodolla viitattaisiin palveluun, joka lähetetään lähetyspaikasta ja vastaanotetaan määränpäässä tietoja elektronisesti käsittelevien laitteiden tai tietojen säilytyksen avulla ja joka lähetetään, siirretään ja vastaanotetaan kokonaan linjoja, radioyhteyttä, optisia tai muita elektromagneettisia välineitä käyttäen. Palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavalla palvelulla tarkoitettaisiin, että palvelu toimitetaan henkilökohtaisen pyynnön perusteella tapahtuvana tiedonsiirtona.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 8 artiklan 3 kohdan mukaisesti tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvään lapsen suostumukseen sovellettavat ehdot eivät vaikuta kansalliseen sopimus- tai velvoiteoikeuteen, kuten lapsen kelpoisuuteen ylipäättään tehdä oikeustoimia.

5 §. Erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva käsittely. Pykälässä täsmennettäisiin erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä koskevia käsittelytilanteita vakuutuslaitosten vakuutustoiminnassa saatujen tietojen käsittelyn osalta. Tämä olisi tarpeellista, jotta vakuutuslaitokset voisivat vastaisuudessakin käsitellä vakuutustoiminnassa saatuja tietoja vakuutetun ja korvauksenhakijan terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta taikka häneen kohdistetuista hoitotoimenpiteistä tai niihin verrattavista tiedoista. Pykälä vastaisi nykyisen henkilötietolain 12 §:n 11 kohta, jonka mukaan vakuutuslaitokset voivat käsitellä vakuutustoiminnassa saatuja tietoja vakuutetun ja korvauksenhakijan terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta taikka häneen kohdistetuista hoitotoimenpiteistä tai niihin verrattavista toimista taikka sellaisia tietoja vakuutetun, korvauksenhakijan tai vahingon aiheuttajan rikollisesta teosta, rangaistuksesta tai muusta rikoksen seuraamuksesta, jotka ovat tarpeen vakuutuslaitoksen vastuun selvittämiseksi.

Henkilötietolain 12 §:n 11 kohdan mukainen käsittelyn oikeusperuste ei nimenomaisesti sisälly henkilötietodirektiivin erityisiä tietoryhmiä koskevaan 8 artiklaan, mutta se on katsottu mahdolliseksi 8 artiklan 4 ja 5 kohdan nojalla. Kyseisen 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat, ottaen huomioon tarvittavat suojatoimet, tärkeää yleistä etua koskevasta syystä, toteuttaa muita kuin 8 artiklan 2 kohdassa säädettyjä poikkeuksia joko kansallisella lailla tai valvontaviranomaisen päätöksellä. Yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklan 2 kohta käsittää vastaavan g alakohdan, jonka mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on mahdollista, jos se on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhtainen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin henkilötietojen suojaa ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Vakuutuslaitokset saisivat käsitellä pykälässä tarkoitettuja tietoja ainoastaan sen ollessa tarpeellista vakuutuslaitoksen vastuun selvittämisen kannalta. Ehdotettua säännöstä voidaan pitää siten oikeasuhtaisena. Lisäksi vakuutuslaitosten toiminta on yksityiskohtaisesti säänneltyä.

Vakuutusyhtiön toiminnasta säädetään yksityiskohtaisesti vakuutusyhtiölaissa (521/2008) ja laissa vakuutusyhtiölain muuttamisesta (303/2015). ETA-valtioiden ja kolmannen maan vakuutusyhtiöihin sovelletaan lakia ulkomaalaisista vakuutusyhtiöistä (398/1995). Työeläkevakuutusyhtiöihin sovelletaan vakuutusyhtiölain lisäksi lakia työeläkevakuutusyhtiöistä (354/1997). Lisäksi eläkesäätiöön sovelletaan eläkesäätiölakia (1774/1995) ja eläkesäätiöasetusta (1778/1995) ja vakuutuskassalakia (1164/1992) vakuutuskassaan, joka harjoittaa työntekijän tai yrittäjien eläkelain, sairausvakuutuslain tai kuntoutusrahalain mukaista, ei-liikemäistä vakuutustoimintaa. Vakuutuksenottajien keskinäiseen vastuuseen perustuvista vakuutusyhdistyksistä säädetään vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987). Lisäksi vakuutussopimuslaissa (543/1994) säädetään vakuutusyhtiöiden ja vakuutuksenottajan sekä vakuutettujen, edunsaajien ja eräiden kolmansien henkilöiden oikeuksista ja velvollisuuksista. Vakuutustoiminnan harjoittaminen on luvanvaraista. Valtioneuvosto myöntää toimiluvan työeläkevakuutusyhtiöille ja Finanssivalvonta myöntää muut toimiluvat muille vakuutusyhtiöille.

Vakuutuslaitoksia koskevan yksityiskohtaisen sääntelyn yhdessä vakuutustoiminnan luvanvaraisuuden ja vastuunselvittämiseen rajoitetun käsittelyoikeuden kanssa voidaan katsoa muodostavan asianmukaiset ja erityiset toimenpiteet rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Pykälän mukaan yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohta ei estäisi vakuutuslaitosta vastaisuudessakaan käsittelemästä eräitä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja vastuunsa selvittämiseksi. Vakuutuslaitos voisi siten käsitellä tietoja vakuutetun ja korvauksenhakijan terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta taikka häneen kohdistetuista hoito- toimenpiteistä tai niihin verrattavista toimista. Yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohta käsittää muun muassa terveyttä koskevat tiedot. Tietosuojalain 5 §:ssä tarkoitettut tiedot ovat terveyttä koskevia tietoja. Erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva 9 artikla käsittää henkilötietolaissa arkaluonteisiksi katsottujen tietojen lisäksi muun muassa henkilön geneettisten tai biometristen tietojen käsittelyn henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten. Vakuutuslaitoksilla ei ehdotetun pykälän mukaan olisi vastaisuudessakaan oikeutta käsitellä geneettisiä tietoja.

Koska myös muilla vakuutuslaitoksilla kuin vakuutusyhtiöillä - kuten vakuutusyhdistyksillä ja eläkesäätiöillä ja -kassoilla - on samanlainen tarve käsitellä toiminnassaan henkilöiden terveydentilaa koskevia tietoja kuin vakuutusyhtiöillä, ehdotetaan säädettäväksi vakuutuslaitoksen oikeudesta käsitellä tietoja. Vakuutuslaitokset saisivat 5 §:n nojalla käsitellä vakuutettua koskevien tietojen lisäksi myös korvauksenhakijaa koskevia tietoja. Tämä johtuu siitä, että vakuutuslaitokset joutuvat toiminnassaan käsittelemään myös muita korvauksenhakijoita kuin vakuutettuja koskevia terveydentilatietoja. Esimerkiksi liikenneonnettomuudessa loukkaantunut henkilö ei useinkaan ole vakuutettu, vaan ulkopuolinen henkilö, jolle liikenneonnettomuudessa on aiheutunut henkilövahinko.

Pykälä ei nykyisen henkilötietolain 12 §:n 11 kohdan tavoin sisältäisi käsittelyperustetta henkilötietojen käsittelylle korvauksenhakijan tai vahingon aiheuttajan rikollisesta teosta, rangaistuksesta tai muusta rikoksen seuraamuksesta, sillä rikostuomioihin ja rikkomuksiin koskevasta henkilötietojen käsittelystä säädettäisiin ehdotetun lain 6 §:ssä.

Pykälän muotoilu poikkeaisi nykyisestä muotoilusta siten, että ehdotetun pykälän mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa *ei sovellettaisi* 5 §:n mukaisissa tilanteissa. Henkilötietolain 12 §:n mukaan arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykielto *ei estä* vakuutuslaitoksia käsittelemästä edellä mainittuja tietoja. Muutoksella ei pyritäisiin muuttamaan nykytilaa, vaan yhdenmukaiseen ilmaisutapaan yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan kanssa.

6 §. Rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvä käsittely. Pykälässä säädettäisiin rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä. Nykyisin henkilötietolain 11 §:ssä rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta koskevat tiedot on säädetty arkaluonteisiksi henkilötiedoiksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan tällaiset tiedot eivät kuulu erityisiin henkilötietoryhmiin, mutta asetuksen 10 artiklan mukaan rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyvien henkilötietojen käsittely on mahdollista yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan perusteella silloin kun se sallitaan jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista. Ehdotetun lain 6 §:ssä säädettäisiin kahdesta tilanteesta, jossa rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyviä henkilötietoja saisi käsitellä.

Pykälän *1 momentin 1 kohdassa* säädettäisiin oikeudesta käsitellä rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyviä henkilötietoja jos käsittely on tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi, puolustamiseksi tai ratkaisemiseksi. Vastaava arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste sisältyy henkilötietolain 12 §:ään. Lisäksi tällainen käsittelyn oikeusperuste sisältyy yleisen tietosuoja-asetuksen erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan 9 artiklan 2 kohdan f alakohtaan. Jotta myös rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja voidaan vastaisuudessa käsitellä oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi, puolustamiseksi tai ratkaisemiseksi, on 6 §:n 1 momentin 1 kohdan säännös tarpeellinen.

Pykälän *1 momentin 2 kohta* täydentäisi ehdotetun tietosuojalain 5 §:ää, jonka mukaan vakuutuslaitos saisi käsitellä eräitä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja vakuutuslaitoksen vastuun selvittämiseksi. Tällä hetkellä vakuutuslaitos saa henkilötietolain 12 §:n 11 kohdan mukaan käsitellä tietoja vahingon aiheuttajan rikollisesta teosta, rangaistuksesta tai

muusta rikoksen seuraamuksesta vastuunsa selvittämiseksi. Jotta vakuutuslaitoksilla olisi vastaisuudessaakin mahdollisuus käsitellä tällaisia tietoja vastuunsa selvittämiseksi, on 6 §:n 1 momentin 2 kohta tarpeellinen. Henkilötietolain 12 §:n 11 kohdasta poiketen tässä tarkoitettuja tietoja säädettäisiin erikseen, sillä rikostuomioita ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä ehdotetaan säädettävän omassa pykälässä.

3 luku. Valvontaviranomainen

7 §. Tietosuojavirasto. Pykälässä säädettäisiin, että yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuna valvontaviranomaisena toimisi tietosuojavirasto. Ahvenanmaan maakunnassa toimisi todennäköisesti edelleen Ahvenanmaan maakunnan tietosuojavaltuutettu, jonka tehtävänä olisi maakuntalakeihin liittyvän henkilötietojen käsittelyn valvonta, siten kuin siitä erikseen säädettäisiin. Pykälässä toimeenpantaisiin asetuksen 54 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukainen velvoite säätää kunkin valvontaviranomaisen perustamisesta. Yleisperusteluissa esitetyn mukaisesti esityksessä ei ehdoteta perustettavaksi uutta viranomaista, vaan tietosuojavirasto vastaisi tietosuojavaltuutetun toimistoa tietyin sisäisin organisatorisin muutoksin. Keskeisin muutos koskee valvontaviranomaisen sisäisen päätöksentekovallan hajauttamiseen tietosuojavaltuutetulta apulaistietosuojavaltuutetulle ja seuraamuslautakunnalle. Tästä ja muista yleisperusteluissa esitetyistä syistä sekä ottaen huomioon valvontaviranomaisen tehtävien ja toimivaltuuksien laajeneminen, valvontaviranomaisen nimi ehdotettaisiin muutettavaksi tietosuojavirastoksi.

8 §. Henkilöstö. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tietosuojavaltuutetun virasta ja uudesta apulaistietosuojavaltuutetun virasta. Apulaistietosuojavaltuutetun virasta säädettäisiin, jotta tietosuojavaltuutetun ratkaisu- ja puhevaltaa voitaisiin pysyvästi ja päätoimisesti hajauttaa tietosuojaviraston sisällä useammalle taholle. Tämä olisi tarpeellista käytännön kokemuksen perusteella, sillä henkilötietojensuojan toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi ja vaikuttanut pysyvästi valvontaviranomaisessa käsiteltävien asioiden laatuun ja laajuuteen.

Tietosuojavaltuutettu toimisi tietosuojaviraston päällikkönä, joten tämän tehtävänä olisi myös viraston toiminnan yleinen johtaminen. Tietosuojavaltuutettu vastaisi muun muassa viraston sisäistä hallintoa koskevista asioista sekä siitä, että valvontaviranomaisen tehtävät hoidetaan tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti. Tietosuojavaltuutetun tehtävänä olisi yhtenäisen tietosuojapolitiikan koordinointi ja kansallisen näkemyksen edustaminen eurooppalaisessa yhteistyössä. Lähtökohtana olisi, että apulaistietosuojavaltuutettu vastaisi tietosuojavaltuutetun sijaan tietyistä tietosuojavirastolle kuuluvista henkilötietojen suojaa koskevista tehtävistä. Apulaistietosuojavaltuutettu toimisi myös tietosuojavaltuutetun sijaisena tietosuojavaltuutetun poisolon aikana. Mahdollisesta apulaistietosuojavaltuutetun sijaisesta voitaisiin tarvittaessa määrätä viraston työjärjestyksessä. Apulaistietosuojavaltuutetun virkoja voisi olla tietosuojaviraston tarpeiden ja käytettävissä olevien resurssien puitteissa yksi tai useampi.

Nykyisin tietosuojavaltuutetun toimistossa ratkaisu- ja puhevalta kuuluu ainoastaan tietosuojavaltuutetulle. Tietosuojavaltuutettua avustaa ja hänen sijaisenaan toimii toimistopäällikkö, joka voi tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun lain 1 §:n 2 momentin mukaan käyttää valtuutetun määräyksestä tämän puhevaltaa. Toimistopäällikön tehtäviin kuuluu muun

muassa toimiston yleisten hallinnollisten asioiden hoito. Toimistopäällikön virkaa ei ole sidottu tiettyyn määräaikaan, vaan virka on tietosuojavaltuutetun virasta poiketen vakinainen. Yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla valvontaviranomaisessa ratkaisuvaltaa käyttävien jäsenien toimet ja virkasuhteet olisivat määräaikaisia. Toimistopäällikön tehtävien määräaikaistaminen ei olisi tarkoituksenmukaista valvontaviranomaisen hallinnollisten tehtävien hoidon sujuvuuden ja jatkuvuuden kannalta. Toimistopäällikön hallinnolliset tehtävät säilyisivät virastossa, vaikka toimistopäällikön virasta ja sen kelpoisuusehdoista ei enää ehdotetussa laissa nimenomaisesti säädettäisi. Hallinnollisten tehtävien määrän voitaisiin olettaa kasvavan tietosuojavirastossa yleisen tietosuoja-asetuksessa säädetyistä lisääntyneestä tehtävämäärästä ja laajentuneesta toimivallasta, ehdotetusta tiedusteluvaltuutetun viran sijoittamisesta tietosuojavaltuutetun toimiston yhteyteen kuten myös yleisen tietosuoja-asetuksen aiheuttamasta henkilöresurssitarpeesta johtuen.

Pykälän 2 *momentin* mukaan valtuutettujen tehtävänjaosta määrättäisiin tietosuojaviraston työjärjestyksessä. Valtioneuvoston asetuksessa voitaisiin säätää, että tietosuojavaltuutettu vahvistaisi viraston työjärjestyksen apulaistietosuojavaltuutettua kuultuaan. Apulaistietosuojavaltuutettu toimisi ehdotetun lain 13 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissään samoin toimivaltuuksin kuin tietosuojavaltuutettu ja ratkaisisi tälle kuuluvat asiat itsenäisesti. Kuten nykyisin, tietosuojavirastossa olisi tarpeellinen määrä esittelijöinä toimivia virkamiehiä ja muuta henkilökuntaa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 52 artiklan 5 kohdan mukaisesti tietosuojavaltuutettu nimitäisi virkamiehet ja ottaisi palvelukseen muun henkilöstön, jotka toimisivat tietosuojaviraston jäsenten yksinomaisessa ohjauksessa.

9 §. Seuraamuslautakunta. Seuraamuslautakunta olisi tietosuojavirastoon kuuluva, tietyissä määrin nykyiseen tietosuojalautakuntaan verrattavissa oleva elin, jolla olisi toimivalta tehdä tietosuojavaltuutetun esittelystä päätöksiä merkittävimmissä yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisissa seuraamusasioissa. Seuraamuslautakunnan tehtävä ei olisi päätoiminen vaan lautakunta kokoontuisi tarvittaessa puheenjohtajan koollekutsumana. Seuraamuslautakunta toimisi yhtenä oikeussuojakeinona hallinnollisia sakkoja määrätessä, sillä sakon määräämisestä päätäisi yhden valtuutetun sijaan viisihenkinen lainkäytön ja henkilötietojen suojan asiantuntijoista koostuva elin. Seuraamuslautakunnan ja valtuutettujen välisestä tehtävän ja toimivallan jaosta säädettäisiin tarkemmin tämän lain 14 ja 15 §:ssä.

Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin seuraamuslautakunnan kokoonpanosta. Seuraamuslautakunnassa olisi viisi jäsentä, jotka olisivat lainkäytön ja henkilötietojen suojan asiantuntijoita. Lautakunnalla olisi tarvittaessa oikeus nimetä sihteeri tietosuojavirastosta. Sihteerin tehtävänä olisi pääasiassa lautakunnan toimintaan liittyvien juoksevien hallinnollisten asioiden hoito, kuten kokousten käytännönjärjestämiseen liittyvät asiat.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin seuraamuslautakunnan jäsenen rikosoikeudellisesta virkavastuusta hänen suorittaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä, jolla tarkoitettaisiin seuraamuslautakunnalle tämän lain nojalla yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraavaa toimivaltaa määrätä yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklassa tarkoitettuja hallinnollisia sakkoja sekä asettaa asetuksen 58 artiklan 2 kohdan f alakohdan mukaisia väliaikaisia tai pysyviä rajoituksia henkilötietojen käsittelylle. Jäsenen henkilökohtaisesta virkavastuusta säättäminen olisi tarpeel-

lista, sillä jäsen ei ole virkasuhteessa tietosuojavirastoon sekä siitä syystä, että asioiden käsittely seuraamuslautakunnassa olisi hallintomenettelyä, johon liittyisi merkittävää julkisen vallan käyttöä ehdotetussa laissa lautakunnalle osoitetun toimivallan kautta.

10 §. *Kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet.* Pykälässä säädettäisiin tietosuojaviraston jäsenten kelpoisuusvaatimuksista ja nimitysperusteista. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuja valvontaviranomaisen jäseniä olisivat tietosuojavaltuutettu, apulaistietosuojavaltuutettu ja seuraamuslautakunnan jäsenet. Pykälässä toimeenpantaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen 54 artiklassa jäsenvaltiolle asetettu velvollisuus säätää valvontaviranomaisen jäsenten pätevyydestä ja kelpoisuusehdoista. Tietosuojaviraston jäsenen nimityksessä olisi otettava huomioon myös se, mitä yleisen tietosuoja-asetuksen 52 artiklan 3 kohdassa on säädetty jäsenten riippumattomuudesta. Yleisen tietosuoja-asetuksen 53 artiklan 2 kohdan mukaan kullakin jäsenellä on oltava tehtävien hoitamisessa ja valtuuksien käyttämisessä tarvittava pätevyys, kokemus ja ammattitaito erityisesti henkilötietojen suojaamisen alalta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valtuutettujen kelpoisuusvaatimuksista. Esityksessä valtuutettujen virkasuhteen kelpoisuusvaatimukset vastaisivat lähestulkoon nykyisiä tietosuojavaltuutetun viran kelpoisuusvaatimuksia.

Virkamieslain 8 §:n 2 momentin mukaisia valtion ylimmälle johdolle asetettuja kelpoisuusvaatimuksia ei valtion virkamiesasetuksen 28 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan sovelleta tietosuojavaltuutetun virkaan. Tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetussa asetuksessa on kuitenkin säädetty lähes virkamieslain 8 §:n 2 momenttia vastaavista kelpoisuusehdoista. Tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun asetuksen 6 §:n 1 momentissa ylemmän korkeakoulututkinnon vaatimusta on täsmennetty siten, että tietosuojavaltuutetulta edellytetään oikeustieteen kandidaatin tutkintoa. Lisäksi virkamieslaissa säädettyä vaatimusta tehtävän edellyttämästä monipuolisesta kokemuksesta on tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetussa asetuksessa täsmennetty säätämällä, että tietosuojavaltuutetuksi nimitettävän on omatta hyvää perehtyneisyyttä tietosuoja-asioihin.

Johtuen yleisen tietosuoja-asetuksen yhteiseurooppalaisesta valvontamekanismista, valtuutetuilta edellytetään jatkossa myös kykyä hoitaa kansainvälisiä tehtäviä. Apulaistietosuojavaltuutetun viran kelpoisuusehtojen tulisi vastata tietosuojavaltuutetun kelpoisuusehtoja, koska tämä toimii tietosuojavaltuutetun sijaisena ja käyttää tehtävissään samoja toimivaltuuksia kuin tietosuojavaltuutettu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että seuraamuslautakunnan puheenjohtajaksi ja varapuheenjohtajaksi voidaan nimittää oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut oikeamielinen henkilö. Seuraamuslautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan toimelta edellytettävä kelpoisuusvaatimus vastaisi tuomioistuinlain (673/2016) 10 luvun 1 §:n 1 momentin tuomareiden yleisiä kelpoisuusvaatimuksia ja nimitysperusteita. Tämä olisi perusteltua seuraamuslautakunnan toiminnan luonteen lähentyessä tuomioistuintoimintaa ja seuraamuksia koskevien päätösten merkittävien oikeusvaikutusten vuoksi. Puheenjohtajalta tai varapuheenjohtajalta ei kuitenkaan edellytettäisi Suomen kansalaisuutta.

Johtuen seuraamuslautakunnan toimintaan kohdistuvasta oikeusturvanäkökohdasta ja laaja-alaisen oikeudellisen osaamisen tarpeesta ehdotetaan, että lautakunnan muiden jäsenten kelpoisuusvaatimuksena olisi oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto sekä hyvä perehtyneisyys henkilötietojen suojaa koskeviin asioihin. Seuraamuslautakunnassa voitaisiin ehdotetun lain 18 §:n mukaisesti kuulla asiantuntijoita ja vastaanottaa selvityksiä.

11 §. *Kielto harjoittaa yhteensopimatonta toimintaa.* Pykälässä säädettäisiin tietosuojavaltuutetun, apulaistietosuojavaltuutetun ja seuraamuslautakunnan jäsenten riippumattomuuden takaamiseksi kiellosta harjoittaa valvontaviranomaisen jäsenen tehtävien hoidon kannalta yhteensopimatonta toimintaan. Yleisen tietosuoja-asetuksen 54 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaisesti jäsenvaltioilla on velvollisuus säätää valvontaviranomaisen jäsenen tai jäsenten ja henkilöstön velvollisuuksia koskevista edellytyksistä, yhteensopimatonta toimintaa ja yhteensopimattomia ammatteja ja etuja koskevista kielloista toimikauden aikana ja sen jälkeen ja tehtävän päättymistä koskevista säännöistä. Yleisen tietosuoja-asetuksen 54 artiklan 1 kohdan f alakohdan velvollisuutta arvioitaessa sovellettavaksi tulisivat ilman erillisiä lainsäädäntötoimenpiteitä muun muassa hallintolain esteellisyyssäännökset ja virkamieslain yleiset virkasuhdetta koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentissa viitattaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen 52 artiklan 3 kohtaan, jonka mukaan valvontaviranomaisen jäsenen tai jäsenten on pidättäydyttävä kaikesta toiminnasta, joka ei sovi yhteen heidän tehtävien hoitamisen kanssa, eivätkä he saa toimikautensa aikana harjoittaa muuta palkallista tai palkatonta yhteensopimatonta toimintaan. Säännös on jäsenvaltioita sitova ilman erillistä lainsäädäntötoimenpidettä, mutta yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 8 kappaleessa tarkoitetulla tavalla johdonmukaisuus ja kansallisten säännösten ymmärrettävyys edellyttäisi artiklan kohdan sisällyttämistä kansalliseen lakiin. Säännöksellä olisi merkitystä erityisesti seuraamuslautakunnan jäsenten kannalta, koska he ovat tehtävässään sivutoimisia. Seuraamuslautakunnan jäsenten päätoimi ei saisi olla yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetulla tavalla yhteensopimaton seuraamuslautakunnan tehtävän kanssa.

Tietosuojavaltuutetun, apulaistietosuojavaltuutetun ja seuraamuslautakunnan jäsenten riippumattomuuden arvioimiseksi pykälän 2 momentissa viitattaisiin sidonnaisuuksista ilmoittamisen osalta valtion virkamieslain 8 a §:n 1 momentissa tarkoitettuun selvitykseen sidonnaisuuksista. Tietosuojavaltuutetuksi, apulaistietosuojavaltuutetuksi ja seuraamuslautakunnan jäseneksi nimitettävän olisi annettava selvitys elinkeinotoiminnasta, omistuksista yrityksissä ja muusta varallisuudesta, kyseiseen virkaan tai toimeen kuulumattomista tehtävistään, valtion virkamieslain 18 §:ssä tarkoitetuista sivutoimista sekä muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen edellytyksiään hoitaa täytettävänä olevan viran tehtäviä. Ilmoitukseen pitäisi valtion virkamieslain 18 §:ssä tarkoitettujen sivutoimilupaa edellyttävien sivutoimien osalta sisällyttää tieto niistä saaduista tuloista. Momentissa ilmaistaisiin selvyuden vuoksi virkamieslain 8 a §:n 1 momentin säännös siitä, että tietosuojavaltuutetun, apulaistietosuojavaltuutetun ja seuraamuslautakunnan jäsenten on ilmoitettava sidonnaisuuksiin toimikauden aikana tapahtuneista muutoksista. Säännös olisi tarpeellinen myös siitä syystä, että voimassa olevan valtion virkamiesasetuksen 28 §:n mukaan valtion virkamieslain 8 a §:n 1 momenttia ei sovelleta tietosuojavaltuutetun virkaan.

12 §. *Nimittäminen ja toimikausi.* Pykälässä säädettäisiin tietosuojaviraston jäsenten nimittämisestä ja toimikaudesta. Yleisen tietosuoja-asetuksen 54 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan jäsenvaltion on säädettävä laissa valvontaviranomaisen jäsenen tai jäsenten nimittämiseen sovellettavista säännöistä ja menettelystä sekä jäsenten toimikauden kestosta, jonka on oltava vähintään neljä vuotta. Yleisen tietosuoja-asetuksen 53 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenen tehtävät päättyvät toimikauden päättyessä tai kun hän eroaa tai kun hän jää pakolliselle eläkkeelle asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Yleisen tietosuoja-asetuksen 53 artiklan 4 kohdan mukaan jäsen voidaan erottaa ainoastaan vakavan väärinkäytöksen perusteella tai jos hän ei enää täytä tehtävänä suorittamiseen tarvittavia edellytyksiä. Yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimukset ovat linjassa sen kanssa, mitä valtion virkamieslain 25 ja 33 §:ssä säädetään virkamiehen irtisanomisesta tai virkasuhteen purkamisesta.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että valtioneuvosto nimittäisi tietosuojaviraston jäsenet virkasuhteeseen tai toimeen viideksi vuodeksi kerrallaan. Tämä vastaa pitkälti nykytilaa sillä, tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun lain 6 §:n mukaan valtioneuvosto nimittää tietosuojavaltuutetun enintään viideksi vuodeksi. Tietosuojavaltuutettu on siten voitu nimittää viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan toimikauden on oltava vähintään neljä vuotta, joten toimikausi olisi säädetty viiden vuoden pituiseksi. Tietosuojavaltuutetun ja apulaistietosuojavaltuutetun virkavapautteen sovellettaisiin yleisiä valtion virkamieslain ja asetuksen virkavapautta koskevia säännöksiä.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin, että tietosuojaviraston jäsenet voidaan nimittää kahdeksi peräkkäiseksi toimikaudeksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen 54 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan jäsenvaltion on säädettävä laissa siitä, voidaanko valvontaviranomaisen jäsenet nimittää uudelleen ja, jos näin tehdään, kuinka moneksi toimikaudeksi. Tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetussa laissa tietosuojalautakunnan jäsenten tai tietosuojavaltuutetun toimikausien määrää ei ole rajoitettu.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin, että tietosuojavaltuutetuksi tai apulaistietosuojavaltuutetuksi nimitetty vapautuu hoitamasta muuta virkaa tai tointa siksi ajaksi, jonka hän toimii tietosuojavaltuutettuna tai apulaistietosuojavaltuutettuna. Tämä vastaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä ja säännös olisi tarpeellinen tietosuojavaltuutetun ja apulaistietosuojavaltuutetun viran määräaikaisen luonteen vuoksi. Säännöksen taustalla on myös yleisen tietosuoja-asetuksen 52 artiklan 3 kohta, jonka mukaan kunkin valvontaviranomaisen jäsenen tai jäsenen on pidättäydyttävä kaikesta toiminnasta, joka ei sovi yhteen heidän tehtäviensä hoitamisen kanssa, eivätkä he saa toimikautensa aikana harjoittaa muuta palkallista tai palkatonta yhteensopimatonta ammatti toimintaa.

13 §. *Tietosuojaviraston tehtävät ja toimivaltuudet.* Pykälän *1 momentissa* viitattaisiin tietosuojaviraston tehtävien ja toimivallan osalta yleisen tietosuoja-asetuksen 55–59 artiklaan. Momentissa todettaisiin lisäksi, että tietosuojavirastolla voi olla myös muita tehtäviä ja toimivaltuuksia siten kuin niistä erikseen lailla säädetään. Tällä otettaisiin huomioon tietosuojavaltuutetun laaja yleistoimivalta ja muualta laeista tulevat tehtävät ja toimivaltuudet. Yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 6 alakohdan mukaan jäsenvaltio voi säätää laissa, että valvontaviranomaisella on 58 artiklan 1, 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen valtuutuksien lisäksi muita valtuuksia.

Näiden valtuuksien käyttäminen ei saa haitata yleisen tietosuojasetuksen VII luvun tehokasta toimivuutta.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin, että tietosuojavirasto edustaisi Suomea Euroopan tietosuojaneuvostossa. Ahvenanmaan maakuntalakeihin liittyvää henkilötietojen käsittelyä valvoisi todennäköisesti edelleen Ahvenanmaan maakunnan tietosuojavaltuutettu. Näin ollen Suomessa olisi kaksi tietosuojasetuksen tarkoittamaa valvontaviranomaista. Yleisen tietosuojasetuksen 51 artiklan 3 kohta edellyttää, että tällöin nimetään valvontaviranomainen, joka edustaa viranomaisia tietosuojaneuvostossa, ja perustetaan mekanismi, jolla varmistetaan, että muut valvontaviranomaiset noudattavat 63 artiklassa tarkoitettuun yhdenmukaisuusmekanismiin liittyviä sääntöjä.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin sertifiointielimen akkreditoinnista. Yleisen tietosuojasetuksen 43 artiklan 1 kohdan mukaan sertifiointiin myöntää ja uusii sertifiointielin, jolla on tietosuojaan liittyvä asianmukaisen tason asiantuntemus sen jälkeen, kun se on tiedottanut valvontaviranomaiselle valvontaviranomaisen 58 artiklan 2 kohdan h alakohdan mukaisten valtuuksien käyttämisen mahdollistamiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta toimivaltaisen valvontaviranomaisen 57 ja 58 artiklan mukaisia tehtäviä ja valtuuksia. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, akkreditoiko nämä sertifiointielimet yksi tai molemmat seuraavista: 55 tai 56 artiklan nojalla toimivaltainen valvontaviranomainen tai Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 765/2008 mukaisesti nimitetty kansallinen akkreditointielin noudattaen EN-ISO/IEC 17065/2012 -standardia ja 55 tai 56 artiklan nojalla toimivaltaisen valvontaviranomaisen vahvistamia lisävaatimuksia.

Suomessa kansallinen akkreditointielin, mittatekniikan keskuksen akkreditointiyksikkö (FINAS-akkreditointipalvelu) täyttää akkreditointia koskevat kansainväliset ja eurooppalaiset arviointiperusteet. Lisäksi Viestintävirastolla on laissa tietoturvallisuuden arviointilaitoksista (1405/2011) säädetty akkreditointitehtävä. Lain mukaan arviointilaitokset voivat hakea Viestintäviraston hyväksyntää toimintaansa varten.

Yleisen tietosuojasetuksen mukaisen sertifiointielimen akkreditointiperusteista säädetään yleisen tietosuojasetuksen 43 artiklan 2 kohdassa. Akkreditointiperusteista johtuen tietosuojavirastossa olisi sellainen asiantuntemus, mitä yleisen tietosuojasetuksessa säädettyjen sertifiointielimien akkreditoinnilta edellytetään. Tämän vuoksi *momentissa* säädettäisiin, että tietosuojavirasto akkreditoisi tietosuojasetuksen 43 artiklassa tarkoitetun sertifiointielimen.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin tietosuojaviraston oikeudesta ilmoittaa asia syyteeseen panna varten. Ilmoittaminen voisi tapahtua salassapitosäännösten estämättä. Yleisen tietosuojasetuksen 58 artiklan 5 kohta edellyttää, että jäsenvaltio säätää laissa siitä, että sen valvontaviranomaisella on valtuudet saattaa asetuksen rikkomiset lainkäyttöviranomaisten tietoon ja tarvittaessa panna vireille tai käynnistää muulla tavoin oikeustoimet asetuksen säännösten täytäntöönpanemiseksi. Säännös vastaisi nykytilaa, sillä myös henkilötietolain 40 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutetun on tarvittaessa ilmoitettava asia syyteeseen panna varten.

14 §. *Tietosuojavaltuutetun päätöksenteko.* Pykälän 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutettu ratkaisisi tälle kuuluvat asiat esittelystä. Tietosuojavaltuutettu voi säännöksen nojalla yksittäistapauksessa käsitellä ja ratkaista asiat itse. Asiat tulisivat vireille tietosuojavirastossa joko rekisteröidyn, rekisterinpitäjän, henkilötietojen käsittelijän tai muun henkilön toimesta taikka tietosuojavaltuutetun omasta aloitteesta.

Pykälän 2 momentin mukaan tietosuojavaltuutetulla olisi toimivalta asettaa yleisen tietosuojasetuksen 58 artiklan 2 kohdan f alakohdassa tarkoitettu käsittelyn väliaikainen rajoitus tai -kielto. Väliaikaisen rajoituksen asettamisen tarve voi ilmetä esimerkiksi tilanteessa, jossa nopealla toiminnalla voitaisiin estää välittömästi uhkaavat rekisteröityjen oikeuksiin kohdistuvat loukkaukset tai muut henkilötietojen suojaa koskevien säännösten rikkomiset. Tietosuojavaltuutettu antaisi päätöksensä tiedoksi rekisterinpitäjälle tai henkilötietojen käsittelijälle. Tiedoksiannossa olisi ilmoitettava, että asia käsitellään seuraamuslautakunnassa. Tietosuojavaltuutetun olisi saatettava asia ilman aiheetonta viivytystä seuraamuslautakunnan ratkaistavaksi, joka antaisi asiasta tietosuojaviraston lopullisen päätöksen. Seuraamuslautakunta voisi tietosuojavaltuutetun esityksestä määrätä väliaikaisen tai pysyvän rajoituksen henkilötietojen käsittelylle, mukaan lukien käsittelykiellon.

Pykälän 3 momentin mukaan apulaistietosuojavaltuutetulla olisi 13 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoidossa samat toimivaltuudet kuin tietosuojavaltuutetulla. Apulaistietosuojavaltuutetulla olisi tietosuojavaltuutetusta itsenäinen ratkaisuvallta niissä asioissa, jotka on tälle työjärjestyksessä määrätty.

15 §. *Seuraamuslautakunnan tehtävät ja päätöksenteko.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin seuraamuslautakunnan toimivaltaan kuuluvista asioista. Seuraamuslautakunnan tehtävänä olisi yleisen tietosuojasetuksen 83 artiklassa tarkoitettujen hallinnollisen sakon määrääminen sekä asetuksen 58 artiklan 2 kohdan f alakohdan mukaisen väliaikaisen tai pysyvän rajoituksen henkilötietojen käsittelylle, mukaan lukien käsittelykiellon. Jos tietosuojavaltuutettu katsoo, että tietosuojavirastossa vireillä olevassa asiassa tulisi määrätä hallinnollinen sakko tai väliaikainen tai pysyvä rajoitus henkilötietojen käsittelylle, on tietosuojavaltuutetun ilmoitettava asiasta seuraamuslautakunnalle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asioiden käsittelystä seuraamuslautakunnassa. Asiat ratkaistaisiin äänestämällä tietosuojavaltuutetun esittelemän ehdotuksen pohjalta. Tietosuojaviraston päätökseksi tulisi se esitys, jota enemmistö on kannattanut. Äänten mennessä tasan päätökseksi tulisi se esitys, jota seuraamuslautakunnan puheenjohtaja on kannattanut. Tämä vastaisi sitä, mitä tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun asetuksen 4 §:n 2 momentissa säädetään tietosuojalautakunnan päätöksenteosta. Jotta seuraamuslautakunta olisi päätösvaltainen, on asian käsittelyssä oltava puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan lisäksi vähintään kaksi jäsentä tai varajäsentä. Tietosuojavaltuutetulla olisi oikeus olla läsnä asian käsittelyssä ilman äänioikeutta.

16 §. *Suullinen käsittely seuraamuslautakunnassa.* Pykälässä säädettäisiin asianosaisen oikeudesta suulliseen käsittelyyn seuraamuslautakunnassa käsiteltävien asioiden osalta. Pykälällä pyrittäisiin turvaamaan asianosaisen oikeusturvaa menettelyssä etenkin hallinnollisten

sakkojen rangaistuksellinen luonne huomioon ottaen. Pykälän sisältö vastaisi hallintolainkäytölain 37 §:ssä ja 38 §:n 1 ja 3 momentissa säädettyä.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettävän, että seuraamuslautakunnassa voidaan tarvittaessa toimittaa suullinen käsittely asian selvittämiseksi. Tällöin voitaisiin kuulla asianosaisia, todistajia ja asiantuntijoita sekä vastaanottaa muuta selvitystä. Seuraamuslautakunta voisi siten oma-aloitteisesti järjestää suullisen kuulemisen asiassa, jos se katsoo siihen olevan syytä.

Suullista käsittelyä voitaisiin 2 momentin mukaan rajoittaa niin, että se koskisi esimerkiksi ainoastaan osaa asiasta, asianosaisten käsitysten selvittämistä tai suullisen todistelun vastaanottamista, tai muulla vastaavalla tavalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asianosaisten oikeudesta pyytää suullisen käsittelyn toimitamista. Asianosaisten pyytämä suullinen käsittely tulisi toimittaa, jollei vaatimusta jätetä tutkimatta tai hylätä heti tai jollei suullista käsittelyä ole asian laadun vuoksi tai muusta syystä pidettävän ilmeisen tarpeettomana. Edelleen edellytettäisiin, että asianosaisten pyytäessä suullisen käsittelyn toimitamista tulisi tämän ilmoittaa, minkä vuoksi sen toimitaminen on tarpeen ja mitä selvitystä tämä esittäisi suullisessa käsittelyssä.

Pykälän 4 momentti sisältäisi aineellisen viittaussäännöksen hallintolainkäyttölakiin. Momentin mukaan suullisen käsittelyn toimitamisessa noudatettaisiin, mitä asiasta on hallintolainkäyttölaissa säädetty.

17 §. Tiedonsaanti ja tarkastusoikeus. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin tietosuojaviraston tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuden osalta yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 1 kohtaan. Momentissa säädettäisiin myös nykytilaa vastaavalla tavalla, että tietosuojavirastolla on kyseiset valtuudet salassapitosäännösten estämättä. Yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla valvontaviranomaisella on valtuus määrätä rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä ja tarvittaessa rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijän edustaja antamaan kaikki tehtäviensä suorittamiseksi tarvittavat tiedot. Yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 1 kohdan e alakohdassa säädetään valvontaviranomaiselle valtuus saada rekisterinpitäjältä ja henkilötietojen käsittelijältä pääsy kaikkiin henkilötietoihin ja kaikkiin tietoihin, jotka ovat tarpeen sen tehtävien suorittamista varten. Vastaava laaja tietosuojaviranomaisten tiedonsaantioikeus sisältyy henkilötietolain 39 §:n 1 momenttiin.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla valvontaviranomaisella on valtuus toteuttaa tutkimuksia tietosuojaa koskevien tarkastusten muodossa. Vastaavasta tarkastusoikeudesta säädetään henkilötietolain 39 §:ssä, jossa säädetään myös oikeudesta käyttää tarkastuksessa asiantuntijoita. Vastaavaa säännöstä ei sisälly yleiseen tietosuoja-asetukseen, mutta asiantuntijoiden käytöstä säädettäisiin ehdotetun tietosuojalain 18 §:ssä nykytilaa vastaavan tilan säilyttämiseksi.

Muita yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 1 kohdan valtuuksia ovat c alakohdassa säädetty valtuus toteuttaa 42 artiklan 7 kohdan mukaisesti myönnettyjen sertifiointien uudelleentar-

kastelu sekä d alakohdan mukainen valtuus ilmoittaa rekisterinpitäjälle tai henkilötietojen käsitteijälle asetuksen väitetystä rikkomisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkastuksen tekemisestä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyyn tilaan. Yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 1 kohdan f alakohdassa säädetään valvontaviranomaiselle valtuus saada pääsy kaikkiin rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsitteijän tiloihin, tietojenkäsittelylaitteet ja -keinot mukaan lukien, unionin tai jäsenvaltion prosessioikeuden mukaisesti.

Henkilötietojen käsittely voi tapahtua sellaisessa paikassa tai tilassa, joka nauttii perustuslain 10 §:ssä tarkoitettua kotirauhan suojaa. Myös tällaisessa tilassa on pystyttävä mahdollisimman laajasti valvomaan luonnollisten henkilöiden perusoikeuksien ja vapauksien toteutumista henkilötietoja käsiteltäessä. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa ei eroteta pysyvään asumiseen käytettyjä tiloja muista tiloista, vaan asetuksessa säädetään laajasta toimivaltuudesta saada pääsy kaikkiin rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsitteijän tiloihin.

Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Voimassa olevan henkilötietolain 39 §:n 2 momentin mukaan kotirauhan piiriin kuuluvassa tilassa tarkastuksen saa toimittaa vain, jos esillä olevassa tapauksessa on olemassa yksilöity syy epäillä henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä rikotun tai rikottavan. Henkilötietolain säännös vastaa perustuslakivaliokunnan käytäntöä, sillä valiokunta on katsonut (PeVL 20/2001, vp 69/2002 vp) kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä ”rikosten selvittämiseksi”, jos toimi sidotaan säännöksessä siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan. Kotirauhan piiriin puuttuvan sääntelyn osalta valiokunta on lausunnoissaan (PeVL 46/2001 vp ja PeVL 48/2001 vp) pitänyt tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen edellytyksenä sitä, että lainsäännöksistä tulee ilmetä, että tarkastus voidaan toimittaa asunnossa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi.

Henkilötietolain 39 §:n säännöstä ehdotettaisiin edellä mainitun perustuslakivaliokunnan lausuntojen valossa täydennettäväksi siten, että pysyväisluonteisiin asumiseen käytettyyn tilaan tehtävän tarkastuksen olisi oltava välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Tällainen välttämättömyys voisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun henkilötietojen käsittelyssä käytettävät laitteet tai henkilötiedot sijaitsevat pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyssä tilassa ja näiden laitteiden fyysinen tarkastaminen olisi välttämätöntä henkilötietojen suojaa koskevien säännösten noudattamisen selvittämiseksi. Välttämättömyyden lisäksi edellytetään, että on olemassa perusteltu ja yksilöity syy epäillä, että henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä on rikottu tai niitä rikotaan. Henkilötietolain 39 §:n säännöstä täydennettäisiin myös siten, että syyn pitäisi olla yksilöidyn lisäksi perusteltu. Tällä vaatimuksella pyrittäisiin takamaan, että tarkastuksen taustalla on konkreettinen epäily henkilötietojen suojaa koskevien säännösten rikkomisesta tai siitä, että säännöksiä on rikottu. Pelkkä oletamus säännösten rikkomisesta ei oikeuttaisi tekemään tarkastusta pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyssä tilassa.

Pykälän 3 momentin mukaan tarkastus olisi toimitettava niin, että siitä ei aiheudu rekisterinpitäjälle tai henkilötietojen käsittelijälle tarpeetonta haittaa ja kustannuksia. Tietosuojaviraston tulisi ensi sijassa pyrkiä sopimaan tarkastuksen kohteen kanssa kaikista tarkastukseen liittyvistä yksityiskohdista. Tietosuojaviraston olisi tarkastuksia suorittaessaan noudatettava hallintolaista ilmeneviä hyvän hallinnon periaatteita. Pyydettävien asiakirjojen ja muiden selvitysten tulisi olla tarpeen valvontatehtävän kannalta ja pyynnön laajuuden oikeassa suhteessa tavoiteltavaan päämäärään nähden.

18 §. Asiantuntijoiden käyttö. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tietosuojaviraston mahdollisuudesta käyttää asiantuntijoita sen tehtävien hoitamisen apuna. Myös tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutusta annettuun lain 7 §:ssä säädetään tietosuojavaltuutetun ja tietosuojalautakunnan oikeudesta kuulla asiantuntijoita ja pyytää näiltä lausuntoja. Säännöstä täsmennettäisiin säätämällä lisäksi, että asiantuntijalla olisi oltava tehtävän suorittamisen kannalta merkityksellistä asiantuntemusta ja hänen olisi annettava suostumuksensa tehtävään. Asiantuntijan nimeäisi tietosuojavaltuutettu tai seuraamuslautakunta. Seuraamuslautakunta voisi käyttää asiantuntijaa omasta aloitteestaan.

Ulkopuolista asiantuntijaa voitaisiin käyttää esimerkiksi tilanteessa, jossa tarvittaisiin erityistä tietoa jonkin toimialan tai asian erityispiirteistä henkilötietojen käsittelyyn liittyvän riskin arvioimiseksi. Asiantuntija voisi tarpeen mukaan osallistua tietosuojaviraston yleisen tietosuojasetuksen 58 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun tarkastukseen, jolloin asiantuntijaan sovellettaisiin myös, mitä yleisen tietosuojasetuksen 1 kohdassa säädetään tiedonsaantioikeudesta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että asiantuntijaan sovellettaisiin rikosoikeudellisia virkavastuuta koskevia säännöksiä.

Asiantuntijan palkkion maksamisesta voitaisiin säätää tarkemmin ehdotetun tietosuojalain nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

19 §. Virka-apu. Pykälässä säädettäisiin tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun lain 8 §:ää vastaavalla tavalla, että poliisi olisi velvollinen tarvittaessa antamaan tietosuojavirastolle virka-apua sille kuuluvien tehtävien suorittamiseksi. Virka-apu voisi tulla kyseeseen esimerkiksi tarkastusten toteuttamisen yhteydessä, jolloin tietosuojavirasto voisi tarvita poliisilta virka-apua tarkastuskohteeseen pääsemiseksi.

20 §. Salassapito. Pykälässä säädettäisiin tietosuojaviraston palveluksessa olevien henkilöiden vaitiolovelvollisuudesta ja tietosuojavirastolle ilmoituksen henkilötietojen suojaa koskevien säännösten rikkomisesta tehneen luonnollisen henkilön henkilöllisyyden suojasta.

Pykälän 1 momentissa viitattaisiin tietosuojaviraston palveluksessa olevien henkilöiden vaitiolovelvollisuuden ja tietojen hyväksikäyttökiellon osalta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa lakiin. Julkisuuslain 23 §:ssä säädetään vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta ja sen ensimmäisen momentin mukaan viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiesseen tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuus

den piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Virkamiehen vaitiolovelvollisuus ulottuu näin ollen myös virkasuhteen jälkeiselle ajalle.

Tietojen hyväksikäyttökiellosta säädetään julkisuuslain 23 §:n 3 momentissa. Vaitiolovelvollinen ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Rikoslain 40 luvun 5 §:ssä säädetään virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta palvelussuhteen aikana ja sen päätyttyä. Virkamies on tuomittava virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuoksi. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä. Tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta virkamies voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yleisen tietosuoja-asetuksen 54 artiklan 2 kohdan edellyttämällä tavalla luonnollisen henkilön suojaksi salassapitoperuste tietosuojavirastolle ilmoituksen henkilötietosuojaan koskevien säännösten rikkomisesta, jos ilmoittajan henkilöllisyyden paljastumisesta voitaisiin olosuhteiden perusteella arvioida aiheutuvan haittaa ilmoittajalle. Ilman julkisuuslain 24 §:n mukaista salassapitoperustetta, säännöksen nojalla olisi pidettävä salassa ainoastaan ilmoittajan suoraan tai välillisesti henkilöllisyyden ilmaisevat tiedot.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 54 artiklan 2 kohdan mukaisesti kunkin valvontaviranomaisen jäsenen tai jäsenten ja henkilöstön on unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti pidettävä salassa sekä toimikautensa aikana että sen jälkeen kaikki luottamukselliset tiedot, jotka ovat tulleet heidän tietoonsa heidän suorittaessaan tehtäviään tai käyttäessään valtuuksiaan. Heidän toimikautensa aikana tätä salassapitovelvollisuutta sovelletaan etenkin luonnollisten henkilöiden tekemiin ilmoituksiin tämän asetuksen rikkomisista.

Kyseisen säännöksen tarkoituksena olisi suojella sellaista ilmoittajaa, jonka henkilöllisyyden paljastuminen voisi aiheuttaa haittaa ilmoittajalle. Ilmoittajan tulisi voida saattaa tietosuojaviraston tietoon henkilötietojen suojaa koskevien säännösten rikkominen ilman pelkoa haitallisista seuraamuksista. Ilmoittajan henkilöllisyyttä koskeva salassapitoperuste ei olisi ehdoton, sillä säännöksen soveltamisen edellytyksenä olisi, että henkilöllisyyden paljastuminen aiheuttaisi haittaa ilmoittajalle. Haitta voisi liittyä esimerkiksi siihen, että ilmoittaja on erityisessä suhteessa ilmoituksen kohteena olevaan rekisterinpitäjään tai henkilötietojen käsittelijään ja ilmoituksen tekeminen voisi aiheuttaa haittaa tällaiselle suhteelle. Säännöksessä tarkoitettu erityinen suhde olisi esimerkiksi työsuhde. Ilmoittajan subjektiivinen käsitys haitan aiheutumisesta ei olisi säännöksessä tarkoitettu salassapitoperuste. Säännöstä ei sovellettaisi esimerkiksi silloin, kun asiassa on kyse ilmoittajan yleisen tietosuoja-asetuksen III luvussa säädettyjen rekisteröityjen oikeuksien toteuttamisesta. Tällöin henkilöllisyyden ilmaiseminen olisi välttämätöntä asian selvittämiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että julkisuuslain asianosaisen oikeutta tiedonsaantiin koskevia säännöksiä ei sovellettaisi, jos ilmoittajan henkilöllisyyden paljastaminen vaarantaisi ilmoittajan turvallisuutta, etuja tai oikeuksia. Tällöin myös asianosaisjulkisuutta olisi välttämätöntä rajoittaa. Lähtökohtana julkisuuslain 11 §:n 1 momentissa on, että asianosaisella on oi-

keus saada tieto häntä koskevassa asiassa, vaikka tieto olisi pidettävä muilta salassa. Asianosaisella tarkoitetaan momentin mukaan hakijaa, valittajaa tai muuta, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee. Oikeus ei kuitenkaan ole absoluuttinen ja siitä säädetään eräitä rajoituksia julkisuuslain 11 §:n 2 momentissa. Esitettyä säännöstä joiltain osin vastaava rajoitusperuste sisältyy julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 7 kohtaan, jonka perusteella asianosaisella ei ole julkisuuslain 11 §:n 1 momentissa säädettyä oikeutta muun kuin 6 a kohdassa tarkoitettun todistajan, asianomistajan tai asianosaisen taikka rikosilmoituksen, lastensuojelulain (417/2007) 25 §:ssä tarkoitettun ilmoituksen tai muun niihin verrattavan viranomaisen toimenpiteitä edellyttävän ilmoituksen tekijän salassa pidettäviin osoite-, puhelin- ja muihin vastaaviin yhteystietoihin, jos tiedon antaminen vaarantaisi todistajan, asianomistajan tai asianosaisen tai ilmoituksen tekijän turvallisuutta, etuja tai oikeuksia.

Säännös velvoittaisi tietosuojavirastoa olemaan luovuttamatta asianosaiselle tietoa ilmoituksen tehneen henkilön henkilöllisyydestä, jos tiedon luovuttamisen vaarantaisi ilmoituksen tekijän turvallisuutta, etuja tai oikeuksia. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä on, että asiassa ilmi tulleiden seikkojen perusteella tietosuojavirastolla on perusteltu syy arvioida suojantarpeen olemassaolo. Käytännössä rajoitus toteutettaisiin niin, että asiakirjasta peitettäisiin seikat, joista ilmoittajan henkilöllisyys voisi paljastua.

4 luku. Oikeusturva ja seuraamukset

21 §. *Valitus tietosuojavirastolle.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi oikeustilan selvyuden vuoksi muutoksenhausta tilanteessa, jossa rekisterinpitäjä kieltäytyy toteuttamasta toimenpiteitä rekisteröidyn pyynnön perusteella. Tällöin rekisteröidyllä olisi oikeus saattaa asia yleisen tietosuoja-asetuksen 77 artiklan 1 kohdan mukaisesti tietosuojaviraston käsiteltäväksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 4 kohdan mukaan mikäli rekisterinpitäjä ei toteuta esimerkiksi 15–22 artiklan mukaisten rekisteröidyn oikeuksien nojalla rekisteröidyn pyytämiä toimenpiteitä, rekisterinpitäjän on ilmoitettava viipymättä ja viimeistään kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta rekisteröidylle syyt siihen ja kerrottava mahdollisuudesta tehdä valitus valvontaviranomaiselle ja käyttää muita oikeussuojakeinoja.

22 §. *Muutoksenhaku.* Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tietosuojaviraston päätöksessä voitaisiin määrätä, että sen päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää. Näin varmistettaisiin se, että tietosuojavirastolla olisi mahdollisuus puuttua tehokkaasti lainvastaiseen henkilötietojen käsittelyyn. Nykyisinkin henkilötietolain 45 §:n 3 momentin mukaan tietosuojalautakunnan päätöksessä voidaan määrätä vastaavasti velvollisuudesta noudattaa päätöstä muutoksenhausta huolimatta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valitusoikeudesta tietosuojaviraston tekemästä päätöksestä. Lainkohdan mukaan tietosuojaviraston päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Momentti vastaisi siten henkilötietolain 45 §:n 1 momenttia, jonka mukaisesti tietosuojavaltuutetun ja tietosuojalautakunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen hallintolainkäyttölain mukaisesti.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin valitusoikeudesta hallinto-oikeuden päätökseen. Henkilötietolain 45 §:n 2 momenttia vastaavasti hallinto-oikeuden päätökseen saisi edelleenkin hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Momentin toisessa virkkeessä säädettäisiin siitä, että myös tietosuojavirastolla on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden ehdotetun 22 §:n 1 momentin nojalla tekemään päätökseen. Näin osaltaan varmistettaisiin tietosuojaviraston tehokas mahdollisuus valvoa yleisen tietosuojasetuksen ja kansallisten henkilötietojen suojaa koskevien lakien soveltamista siten kuin yleisessä tietosuojasetuksessa edellytetään.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin muutoksenhakuoikeudesta tilanteissa, joissa tietosuojavaltuutettu on tehnyt yleisen tietosuojasetuksen 58 artiklan 2 kohdan b, e, g, h tai j alakohdassa tarkoitetun päätöksen tai f kohdassa tarkoitetun väliaikaisen päätöksen ja esittänyt seuraamuslautakunnalle määräaikaisen tai pysyvän rajoituksen tai kiellon antamista tai hallinnollisen sakon määräämistä. Edellä mainitut päätökset voisivat siten liittyä esimerkiksi huomautuksen antamiseen, henkilötietojen tietoturvaloukkausta koskevaan rekisterinpitäjän ilmoitusvelvollisuuden rekisteröidylle sekä kolmansiin maihin sijoittautuneille tahoille suuntautuvien tiedonsiirtojen keskeyttämiseen. Tällöin tietosuojavaltuutetun päätökseen voisi hakea muutosta silloinkin, kun asia on vireillä seuraamuslautakunnassa. Jotta muutoksenhakutuomioistuimella olisi päätöksen tueksi tarvittava kokonaiskuva asian käsittelystä, ehdotetaan momentissa säädettäväksi tietosuojavaltuutetun velvollisuudesta ilmoittaa tuomioistuimelle seuraamuslautakunnalle tekemästään esityksestä.

23 §. Käsittelyn viivästyminen. Pykälässä säädettäisiin rekisteröidyn oikeusturvakeinoista tilanteissa, joissa hänen tietosuojavirastossaan vireille saattamansa asian käsittely on viivästynyt. Yleisen tietosuojasetuksen johdanto-osan 141 kappaleen mukaan rekisteröidyllä olisi oltava oikeus soveltaa tehokkaita oikeussuojakeinoja perusoikeuskirjan 47 artiklan mukaisesti, jos rekisteröity katsoo, että hänen asetukseen perustuvia oikeuksiaan on loukattu. Sama oikeus rekisteröidyllä tulee olla silloin, kun valvontaviranomainen ei käsittele valitusta, hylkää sen kokonaan tai osittain tai ei ryhdy toimiin, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi.

Yleisen tietosuojasetuksen 78 artiklan 2 kohdassa edellytetäänkin, että jokaisella rekisteröidyllä tulee olla oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin tilanteissa, jossa asetuksen 55 ja 56 artiklan nojalla toimivaltainen valvontaviranomainen ei ole käsitellyt rekisteröidyn valitusta tai ilmoittanut rekisteröidylle kolmen kuukauden kuluessa valituksen etenemisestä tai ratkaisusta. Tällä rekisteröidyn oikeudella ei kuitenkaan rajoiteta hänen käytössään mahdollisesti olevia muita oikeussuojakeinoja.

Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin siten, että edellä kuvatuissa tilanteissa rekisteröity voisi saattaa asian hallinto-oikeuden käsiteltäväksi. Asiasta olisi säädettävä tietosuojalainsäädäntö ei tunne yleisen tietosuojasetuksen 78 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua oikeutta saattaa asia tuomioistuimeen viranomaisen toimimattomuuden vuoksi. Mainitussa yleisen tietosuojasetuksen kohdassa ei kuitenkaan edellytetä, että valvontaviranomaisen tulee ratkaista asia kolmen kuukauden määrä-

ajassa. Riittävää täten olisi, että tietosuojavirasto on ilmoittanut rekisteröidylle asian etenemisestä mainitun määräajan puitteissa.

Jos tietosuojavirasto ei ole säädetyssä kolmen kuukauden määräajassa edes ilmoittanut rekisteröidylle asian etenemisestä, tulisi rekisteröidyllä olla 78 artiklan 2 kohdan mukaisesti tehokkaat oikeussuojakeinot käytettävissään ja mahdollisuus valittaa valvontaviranomaisen toimimattomuudesta, vaikka menettelyssä ei olisikaan syntynyt valituskelpoista päätöstä. Hallinto-oikeus voisi päätöksellään määrätä tietosuojaviraston täyttämään velvollisuutensa. Määräystä voitaisiin tarvittaessa tehostaa sakon uhalla.

Pykälän 2 *momentissa* kuitenkin säädettäisiin, että 1 momentin mukaisen valituksen voisi tehdä ainoastaan siihen saakka, kunnes asia on ratkaistu tai rekisteröidylle tehty yleisen tietosuoja-asetuksen 77 artiklan 2 kohdan mukainen ilmoitus. Rekisteröidyn oikeussuojan kannalta viivästyminen koskevan asian käsittely hallinto-oikeudessa ei tällöin enää olisi tarpeen, ja sen voitaisiin katsoa aiheuttavan tarpeetonta hallinnollista taakkaa. Momentissa säädettäisiin tietosuojavirastolle velvollisuus ilmoittaa hallinto-oikeudelle valituksen vireillä ollessa tietosuojaviraston tekemästä toimenpiteestä, kuten asian ratkaisemisesta.

24 §. *Komission päätökset.* Pykälässä säädettäisiin komission päätöksen tietosuojan riittävän tason kansallisesta arvioinnista eräissä tilanteissa. Pykälä ei perustuisi suoraan yleiseen tietosuoja-asetukseen, vaan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisuun asiassa Schrems, C-362/14, EU:C:2015:650, tuomio 6.10.2015. Kyseisessä tapauksessa ratkaistavana oli kysymys muun ohella henkilötietodirektiivin 28 artiklassa tarkoitetun kansallisen valvontaviranomaisen toimivallasta, kun kyse on henkilötietodirektiivin 25 artiklan 6 kohtaan perustuvasta päätöksestä, jolla komissio toteaa kolmannen maan takaavan tietosuojan riittävän tason.

Unionin tuomioistuin katsoi ratkaisussaan, että henkilötietodirektiivin artiklan 6 kohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 7, 8 ja 47 artiklan valossa, on tulkittava siten, että kyseiseen säännökseen perustuva päätös, jolla komissio toteaa kolmannen maan takaavan tietosuojan riittävän tason, ei ole esteenä sille, että henkilötietodirektiivin 28 artiklassa tarkoitettu jäsenvaltion valvontaviranomainen tutkii vaatimuksen, jonka henkilö on esittänyt oikeuksiensa ja vapauksiensa suojasta jäsenvaltiosta kyseiseen kolmanteen maahan siirrettyjen henkilötietojensa käsittelyssä, kun henkilön mukaan kyseisessä maassa voimassa olevat oikeussäännöt ja käytännöt eivät takaa tietosuojan riittävää tasoa.

Lisäksi edellä mainitun ratkaisun 65 kohdassa unionin tuomioistuin toteaa, että kansallisen lainsäätäjän asiana on säätää oikeussuojakeinoista, joiden avulla asianomainen kansallinen valvontaviranomainen voi esittää perusteltuina pitämänsä perusteet kansallisissa tuomioistuimissa, jotta nämä voisivat pyytää ennakkoratkaisua Euroopan unionin tuomioistuimelta päätöksen pätevyyden tutkimiseksi, mikäli ne kyseisen viranomaisen tavoin epäilevät komission päätöksen pätevyyttä. Näin ollen kansalliseen lainsäädäntöön on tarpeen sisällyttää säännökset tässä tarkoitettujen komission päätösten arvioimiseksi kansallisessa valvontaviranomaisessa ja tuomioistuimissa. Osa jäsenvaltioista on jo muuttanut kansallista lainsäädäntöään vastaamaan näitä vaatimuksia.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että jos tietosuojavirasto katsoo sillä vireillä olevassa asiassa Euroopan komission päätöksen tietosuojan tason riittävydestä olevan yleisen tietosuojasetuksen vastainen, tietosuojaviraston tulee saattaa asia tältä osin hallinto-oikeuden ratkaistavaksi. Tapaukset olisi niiden oletettavasti vähäisen määrän ja asiassa tarvittavan asiantuntemuksen vuoksi syytä keskittää yhteen hallinto-oikeuteen, minkä vuoksi tietosuojaviraston tulisi lainkohdan mukaan saattaa asia Helsingin hallinto-oikeuden käsiteltäväksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että jos pykälän 1 momentissa tarkoitettu kysymys on vireillä unionin tuomioistuimessa, voi hallinto-oikeus lykätä asian käsittelyä siihen saakka, kunnes unionin tuomioistuin on ratkaissut asian. Selvyyden vuoksi momenttiin sisältyisi maininta hallintolainkäyttölain soveltumisesta asian käsittelyyn hallinto-oikeudessa. Unionin tuomioistuimella yksin on toimivalta ratkaista komission tietosuojan tason riittävyttä koskevan päätöksen yhdenmukaisuus yleisen tietosuojasetuksen kanssa. Jos samaa komission tietosuojan riittävää tasoa koskeva päätös on vireillä samaan aikaan unionin tuomioistuimessa ja hallinto-oikeudessa, ei hallinto-oikeuden ole perusteltua ratkaista asiaa ennen kuin unionin tuomioistuin on antanut ratkaisunsa asiassa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hallinto-oikeuden ratkaisuvaihtoehdoista asian käsittelyssä. Mikäli asiassa ei ilmene seikkoja, joiden nojalla hallinto-oikeudella olisi syytä epäillä Euroopan komission tekemän päätöksen pätevyyttä, hallinto-oikeus vahvistaa tämän ratkaisussaan. Näin voisi olla etenkin silloin, jos unionin tuomioistuin on ratkaissut pykälän 1 momentissa tarkoitettua kysymystä samaa päätöstä koskien ja päätenyt katsomaan, että päätös on yleisen tietosuojasetuksen kanssa yhdenmukainen. Sen sijaan jos hallinto-oikeus katsoo asiassa olevan syytä epäillä komission päätöksen pätevyyttä, tulisi hallinto-oikeuden esittää komission päätöksen pätevyys SEUT 267 artiklan mukaisesti Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaistavaksi. Hallinto-oikeus ei siten voi ratkaista asetuksen 45 artiklan mukaisen komission päätöksen pätevyyttä, vaikka se epäilisi yksittäisen komission päätöksen olevan yleisen tietosuojasetuksen vastainen.

Pykälän 4 momentin mukaisesti hallinto-oikeuden 3 momentin nojalla tekemään päätökseen voisi hakea muutosta tiettyjen edellytysten täytyessä. Ensinnäkin edellytettäisiin, että hallinto-oikeus on päätenyt päätöksessään katsomaan, että komission päätöksen pätevyyttä ei ole syytä epäillä ilman, että unionin tuomioistuin on ottanut asiaan kantaa. Lisäksi edellytettäisiin että korkein hallinto-oikeus myöntää asiassa valitusluvan.

25 §. Hallinnollisen sakon täytäntöönpano. Pykälässä säädettäisiin viittaussäännös liittyen hallinnollisten sakkojen täytäntöönpanoon. Yleisen tietosuojasetuksen 83 artiklan mukainen hallinnollinen sakko pantaisiin täytäntöön noudattaen, mitä sakon täytäntöönpanosta annettussa laissa (672/2002) säädetään.

26 §. Seuraamukset. Pykälässä säädettäisiin muista kuin suoraan yleisestä tietosuojasetuksesta johtuvista seuraamuksista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin seuraamuksista tilanteissa, joissa yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklaa on rikottu. Kyseisessä artiklassa säädetään rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä. Lainkohdan mukaan myös tällaisesta rikkomisesta voitaisiin määrätä yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain mukaisesti hallinnollinen sakko noudattaen, mitä yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan 5 kohdassa on säädetty.

Pykälä olisi tarpeellinen ennen kaikkea yleisen tietosuoja-asetuksen 84 artiklan vuoksi. Sen 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulee vahvistaa säännöt yleisen tietosuoja-asetuksen rikkomisten vuoksi määrättäviä seuraamuksia varten, erityisesti niiden rikkomisten osalta, joihin ei 83 artiklan nojalla sovelleta hallinnollisia sakkoja, sekä toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi. Tällaisten seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklan rikkomiseen ei suoraan 83 artiklan nojalla sovelleta hallinnollisia sakkoja. Näin ollen kansallisessa lainsäädännössä on tarpeen säätää seuraamus yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklan vastaisesta henkilötietojen käsittelystä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi viittaussäännöksen rikoslain 38 ja 40 luvun säännöksiin, joissa säädetään rangaistus tietosuojarikoksesta, viestintäsalaisuuden loukkauksesta ja törkeästä viestintäsalaisuuden loukkauksesta sekä tietomurrosta ja törkeästä tietomurrosta.

Pykälän 3 momentti sisältäisi viittaussäännöksen rikoslain 38 luvun 10 §:n 3 momenttiin, jossa säädetään syyttäjän velvollisuudesta kuulla tietosuojavirastoa ennen 2 momentissa tarkoitettuja rikoksia koskevan syytteen nostamista. Tietosuojavirastolle tulisi lisäksi varata mahdollisuus tulla kuulluksi 2 momentissa mainittua rikosta tuomioistuimessa käsiteltäessä.

5 luku. Tietojenkäsittelyn erityistilanteet

27 §. *Henkilötietojen käsittely journalistisia, akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten.* Pykälässä säädettäisiin vapautuksista ja poikkeuksista yleiseen tietosuoja-asetukseen henkilötietojen suojaa koskevan oikeuden sovittamiseksi yhteen sananvapauden kanssa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin artikloista, joita ei sovellettaisi henkilötietojen käsittelyyn journalistisia tarkoituksia ja akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten. Sovellettavaksi eivät tulisi tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c ja d alakohta, 6–7 artikla, 9–10 artikla, 11 artiklan 2 kohta, 12–22 artikla, 34 artiklan 1–3 kohta, 35–36 artikla, 56 artikla, 58 artiklan 2 kohdan f alakohta, 60–63 artikla ja 65–67 artikla. Sitä vastoin henkilötietojen käsittelyyn edellä mainituissa tarkoituksissa sovellettaisiin 5(1)(f), 8, 23, 28–29, 32–33, 37–38 ja 40–43 artikla. Lisäksi sovellettavaksi tulevat yleisen tietosuoja-asetuksen säännökset siltä osin kuin niistä ei ole mahdollista poiketa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaan henkilötietoja on käsiteltävä tavalla, jolla varmistetaan henkilötietojen asianmukainen turvallisuus, mukaan lukien suojaaminen luvottomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta häviämiseltä, tuhoutumiselta tai vahingoittumiselta käyttäen asianmukaisia teknisiä tai organisatorisia toimia

(”eheys ja luottamuksellisuus”). Eheyden ja luottamuksellisuuden periaate liittyy rekisterinpitäjälle yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetettuihin tietoturvaa ja henkilötietojen suojaamista koskeviin velvoitteisiin, joita sovellettaisiin myös 85 artiklassa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn. Täten myös eheyden ja luottamuksellisuuden periaatetta olisi sovellettava 85 artiklassa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn.

Yleisen tietosuoja-asetuksen II luvun säännöksistä sovellettavaksi tulisi 8 artikla, jossa säädetään tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvän lapsen suostumukseen sovellettavasti tulevista ehdoista. Jos 85 artiklassa säädettyihin tarkoituksiin liittyy tietoyhteiskunnanpalveluiden tarjoamista, tulee asetuksen 8 artikla sovellettavaksi myös tällaisen henkilötietojen käsittelyn osalta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen rekisteröidyn oikeuksia koskevan III luvun säännöksistä tulisi sovellettavaksi 23 artikla, jossa säädetään mahdollisuudesta rajoittaa yleisessä tietosuoja-asetuksessa rekisteröidylle säädettyjä oikeuksia unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä. Artikla ei koske rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän velvollisuuksia, vaan lainsäätäjälle annettuja toimivaltuuksia. Artiklasta ei ole siten tarpeen poiketa henkilötietojen suojan yhteensovittamiseksi sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden kanssa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 28 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelijästä. Tällä hetkellä henkilötietojen käsittelijää koskevat henkilötietolain 5 ja 32 §. Henkilötietojen käsittelyyn toimituksellisia tarkoituksia varten sovelletaan 32 §:ää. Henkilötietolain mukaan henkilötietojen käsittelijällä on velvollisuus antaa ennen tietojen käsittelyyn ryhtymistä rekisterinpitäjälle asianmukaiset selvitykset ja sitoumukset sekä muutoin riittävät takeet henkilötietojen suojaamisesta 32 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Yleisen tietosuoja-asetuksen 28 artikla on henkilötietolain 5 ja 32 §:ää yksityiskohtaisempi. Yleisen tietosuoja-asetuksen 28 artikla sisältää muun muassa pakottavia säännöksiä toimeksiantosopimuksesta. Käsittelijää koskeva sääntely tulisi sovellettavaksi esimerkiksi tilanteissa, jossa lehtitalo ulkoistaisi henkilötietojen säilyttämisen toiselle organisaatiolle, esimerkiksi pilvipalveluna. Yleisen tietosuoja-asetuksen säännösten soveltuminen tällaiseen toimintaan ei muodostaisi estettä sananvapauden ilmaisulle, eikä yleisen tietosuoja-asetuksen 28 artiklasta tulisi siten säätää poikkeusta kyseen olleeseen henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 29 artiklan mukaan henkilötietojen käsittelijä tai kukaan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän alaisuudessa toimiva henkilö ei saa käsitellä henkilötietoja muutoin kuin rekisterinpitäjän ohjeiden mukaisesti. Tietosuojalailla ehdotetaan poikettavan useista rekisteröidyn oikeuksista käsiteltäessä henkilötietoja 85 artiklan tarkoittamissa tilanteissa. Tehtäessä huomattavia poikkeuksia rekisteröidyn oikeuksiin, korostuu tietojen suojaamista koskevien velvoitteiden merkitys. Siten yleisen tietosuoja-asetuksen 29 artiklasta ei tulisi poiketa käsiteltäessä henkilötietoja 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 32 artikla tulisi sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Tällä hetkellä henkilötietolain tietojen suojaamista koskevaa 32 §:ää sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn toimituksellisessa tarkoituksessa. Tietoturvaa ja tietojen suojaamista koskeva velvoite on keskeinen vaatimus rekisteröidyn oikeusturvan toteutumisen varmistamiseksi tilanteissa, jossa säädetään useita poikkeuksia yleisen tietosuoja-

asetuksen periaatteista, rekisteröidyn oikeuksista ja rekisterinpitäjän velvoitteista yleisen tietosuoja-asetuksen 85 artiklan nojalla. Tämän vuoksi 32 artiklaa tulisi soveltaa henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Henkilötietojen suojaamista koskevan henkilötietolain 32 §:n ja käsittelyn turvallisuutta koskevan yleisen tietosuoja-asetuksen 32 artiklan välillä on kuitenkin eroja.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 33 artiklan mukaan rekisterinpitäjän on ilmoitettava tietoturvaloukkauksesta toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Henkilötietolaissa ei säädetä rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän velvollisuudesta ilmoittaa tietoturvaloukkauksesta. Tällä hetkellä henkilötietolain tietojen suojaamisvelvoitetta koskeva 32 § tulee kuitenkin sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn toimituksellisia tarkoituksia varten. Tietosuojavalettuutettu valvoo 32 §:ssä säädettyjen velvoitteiden noudattamista myös rekisterinpitäjän käsitellessä henkilötietoja toimituksellisissa tarkoituksissa. Tietosuojavalettuutetulla on oikeus saada tässä tarkoituksessa tarpeellisia tietoja rekistereiden suojaamisesta. Koska tietojen suojaamista ja tietoturvaa koskevat velvoitteet tulisivat sovellettavaksi 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn, olisi myös yleisen tietosuoja-asetuksen 33 artiklaa sovellettava henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Tällä tavoin valvontaviranomaisella olisi mahdollisuus saada tieto sattuneista tietoturvaloukkauksista.

Yleisen tietosuoja-asetuksen tietosuojavalettaavan nimeämistä koskeva 37 artikla tulisi sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn yleisen tietosuoja-asetuksen 85 artiklan tarkoittamisessa tilanteissa. Velvollisuus nimetä tietosuojavalettaava koskee rajatusti yksityisen sektorin toimijoita. Tietosuojavalettaava on nimettävä tilanteissa, joissa rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän ydintehtävät muodostuvat käsittelytoimista, jotka luonteensa, laatunsa ja/tai tarkoituksensa vuoksi edellyttävät laajamittaista rekisteröityjen säännöllistä ja järjestelmällistä seuranta sekä tilanteissa, joissa rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän ydintehtävät muodostuvat laajamittaisesta käsittelystä, joka kohdistuu 9 artiklan mukaisesti erityisiin henkilötietoryhmiin ja 10 artiklassa tarkoitettuihin rikostuomioita tai rikkomuksia koskeviin tietoihin.

Velvollisuus tietosuojavalettaavan nimeämiseen koskisi vain rajatusti henkilötietoja 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa käsitteleviä tahoja, eikä tätä velvollisuutta olisi tarpeellista rajata entisestään. Tietosuovalailla ehdotetaan merkittäviä rajoituksia rekisteröidyn oikeuksiin käsiteltäessä henkilötietoja journalistissa tarkoituksissa. Sitä vastoin tietoturvaa koskevista säännöksistä ei ehdoteta poikettavan tietosuovalailla. Siten 37 artiklan mukainen velvollisuus tietosuojavalettaavan nimeämiseen tulisi sovellettavaksi käsiteltäessä henkilötietoja 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 38 artiklassa säädetään tietosuojavalettaavan asemasta. Tietosuojavalettaavan asemaa koskevilla säännöksillä pyritään varmistamaan, että tietosuojavalettaavalla on asianmukaiset toimintaedellytykset tehtäviensä hoitamiseksi. Näin ollen 38 artiklan soveltamista ei rajattaisi tietosuovalailla.

Yleisen tietosuoja-asetuksen käytäntösääntöjä koskeva 40 artikla tulisi sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Tällä hetkellä henkilötietolain toimialakohtaisia käytäntösääntöjä koskevaa 42 §:ää sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn toimi-

tuksellisessa tarkoituksessa. Henkilötietolain 42 §:n mukaan rekisterinpitäjät tai näitä edustavat yhteisöt voivat laatia toimialakohtaisia käytännesääntöjä henkilötietolain soveltamiseksi ja hyvän tietojenkäsittelytavan edistämiseksi sekä toimittaa laatimansa ehdotukset tietosuojavaltuutetulle. Tietosuojavaltuutettu voi tarkastaa, että käytännesäännöt ovat henkilötietolain ja muiden henkilötietojen käsittelyyn vaikuttavien säännösten mukaisia. Yleisen tietosuojasetuksen käytännesääntöjä koskeva 40 artikla on yksityiskohtaisempi. Käytännesäännöt ovat rekisterinpitäjälle mahdollisuus, ei velvollisuus. Tämä mahdollisuus tulisi vastaisuudessa säilyttää rekisterinpitäjille, jotka käsittelevät henkilötietoja 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Yleisen tietosuojasetuksen 41 artikla koskee hyväksytyjen käytännesääntöjen seuranta. Sikäli kuin 40 artikla tulee sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa, myös käytännesääntöjen seuranta koskeva 41 artikla tulisi sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn.

Yleisen tietosuojasetuksen 42 artikla koskee sertifiointia. Sertifiointia koskeva artikla tulisi sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Mahdollisuus käyttää sertifiointia tulisi säilyttää rekisterinpitäjillä ja henkilötietojen käsittelijöillä, jotka käsittelevät henkilötietoja 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Yleisen tietosuojasetuksen sertifiointielimiä koskeva 43 artikla tulisi sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa sikäli kuin 42 artikla sertifiointista tulisi sovellettavaksi.

Yleisen tietosuojasetuksen IX luvussa säädetään tietojen käsittelyyn liittyvistä erityistilanteista. Ehdotuksessa ei esitetä säädettäväksi poikkeuksista IX luvun säännöksiin.

Pykälän 2 *momentin* mukaan yleisen tietosuojasetuksen V luvua (44–50 artikla) henkilötietojen siirroista kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille ei sovellettaisi, jos soveltaminen loukkaisi oikeutta sananvapauteen tai tiedonvälityksen vapauteen. Sovellettavaksi tulisi siten tiedonsiirtoa kolmansiin maihin koskevat velvoitteet, jotka koskevat henkilötietojen suojaamista ja tietoturvallisuutta. Käsiteltäessä henkilötietoja yleisen tietosuojasetuksen 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa voitaisiin rekisteröidyn oikeuksista poiketa laajasti. Näin ollen tietojen suojaamista koskevat velvoitteet, erityisesti siirrettäessä tietoja kolmansiin maihin esimerkiksi henkilötietojen säilyttämistarkoituksessa, korostuvat.

Ehdotetun pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin, että eräät yleisen tietosuojasetuksen artiklat tulisivat ainoastaan osittain sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Näissä tilanteissa kyse voi olla joko siitä, että sovellettavaksi tulisi ainoastaan kyseisen artiklan tietty kohta tai siitä, että artikla on luonteeltaan yleinen ja sitä on luettava yhdessä toisen artiklan kanssa. Viimeksi mainitussa tilanteessa artiklan soveltaminen olisi sidoksissa siihen, tulisiko artikla, johon se läheisesti liittyy, sovellettavaksi. Henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa tulisivat sovellettavaksi soveltuvin 5 artiklan 1 kohdan a–b alakohta ja 2 kohta, 24–26 artikla, 31 artikla, 39–40 artikla, 42 artikla, 57–58 artikla, 64 artikla ja 70 artikla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että 5 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa sekä 2 kohdassa säädettyjä tietosuojaperiaatteita sovellettaisiin journalistisiin tarkoituksiin taikka akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn siltä osin kuin yleistä tietosuoja-asetusta 85 artiklan nojalla säädettyjen poikkeusten ja vapautusten nojalla sovellettaisiin tällaiseen käsittelyyn.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan henkilötietoja on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi ("lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys"). Lainmukaisuuden ja kohtuullisuuden periaatteita sovellettaisiin 85 artiklassa säädettyissä tarkoituksissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn. Läpinäkyvyyden periaatetta ilmentävät yleisen tietosuoja-asetuksen 12–15 artiklat ei tulisi sovellettavaksi silloin, kun henkilötietoja käsitellään journalistisiin tarkoituksiin taikka akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten. Näin ollen periaatetta ei sovellettaisi tältä osin. Journalistisen tarkoituksen osalta henkilötietojen käsittely ei voisi olla yleisesti läpinäkyvää, sillä median tehtävä vallankäytön valvojana edellyttää tyypillisesti tietojen keräämistä henkilöistä myös näiden tietämättä. Lähdesuojan piiriin kuuluvat tiedot on suojattava. Näin ollen periaatetta ei sovellettaisi läpinäkyvyyden osalta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kannalta yhteensopimattomalla tavalla. Myöhempää käsittelyä yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten ei kuitenkaan katsota 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti yhteensopimattomaksi alkuperäisten tarkoitusten kanssa (käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate). Soveltuvien osin tarkoitaisi käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen osalta, että journalistisiin tarkoituksiin taikka akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten kerättyjä henkilötietoja voidaan käsitellä vain näihin liittyvissä tarkoituksissa. Näitä henkilötietoja ei sitä vastoin voitaisi käsitellä esimerkiksi erilaisissa hallinto- tai markkinointitehtävissä. Tämä vastaisi henkilötietolain esitöiden perusteella nykyistä sääntelyä ja on edelleen perusteltua siitä syystä, että sananvapauden ilmaisemisen tarkoituksessa ehdotetaan säädettäväksi laajoja poikkeuksia henkilötietojen suojaan.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan rekisterinpitäjä vastaa siitä, ja sen on pystyttävä osoittamaan se, että 1 kohtaa on noudatettu ("osoitusvelvollisuus"). Osoitusvelvollisuutta sovellettaisiin niiltä osin ja niihin 5 artiklan 1 kohdan periaatteisiin, joita sovelletaan käsiteltäessä henkilötietoja 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 24 artiklassa säädetään, että rekisterinpitäjän on toteutettava sellaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla voidaan varmistaa ja osoittaa, että henkilötietojen käsittely on yleisen tietosuoja-asetuksen mukaista. Yleisen tietosuoja-asetuksen 24 artiklaa sovellettaisiin henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa soveltuvien osin. Yleisen tietosuoja-asetuksen 24 artiklaa on luettava yhdessä muiden yleisen tietosuoja-asetuksen rekisterinpitäjän velvoitteita koskevien artiklojen kanssa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 24 artiklaa olisi siten sovellettava tilanteissa, joissa jokin muu yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen rekisterinpitäjän velvoitetta koskeva artikla tulisi sovellettavaksi.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 25 artikla tulisi sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa soveltuvin osin.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 26 artiklassa asetetaan yhteisrekisterinpitäjille velvollisuus määrittellä kunkin vastuualueet asetuksessa vahvistettujen velvoitteiden noudattamiseksi. Yhteisrekisterinpitäjien vastuiden selkeä ja läpinäkyvä määrittely ei muodosta rajoitusta sananvapauden käyttämiselle. Artiklasta ei siten olisi syytä säätää poikkeusta. Yhteisrekisterinpitäjiä koskeva 26 artikla tulisi siten sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa soveltuvin osin, eli siltä osin kuin yleinen tietosuoja-asetus tulisi muutoinkin sovellettavaksi. Ehdotuksen mukaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artikla eivät tulisi sovellettavaksi käsiteltäessä henkilötietoja 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Siten 26 artiklaa ei sovellettaisi henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa siltä osin kuin kyse on rekisterinpitäjän vastuualueiden määrittelemisestä 13 ja 14 artiklan mukaisen tietojen toimittamista koskevien tehtävien osalta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 31 artiklan mukaan rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän sekä näiden edustajan on pyynnöstä tehtävä yhteistyötä valvontaviranomaisen kanssa. Niiltä osin kuin valvontaviranomaisen tehtäviä ja toimivaltuuksia sovelletaan yleisen tietosuoja-asetuksen 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn, tulisi myös 31 artikla sovellettavaksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen 31 artiklaa sovellettaisiin siten soveltuvin osin 85 artiklassa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 39 artiklassa säädetään tietosuojavastaavan tehtävistä. Artikla tulisi sovellettavaksi soveltuvin osin. Artiklan 1 kohdan c alakohta, jonka mukaan tietosuojavastaava antaa pyydettyä neuvoja tietosuojaa koskevasta vaikutustenvaikutuksesta ja valvontaviranomaisen toteutusta 35 artiklan mukaisesti ei tulisi sovellettavaksi, sillä 35 artiklaa ei sovellettaisi henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa. Lisäksi 39 artiklan e alakohta rajautuisi soveltamisen ulkopuolelle siltä osin kuin siinä asetetaan tietosuojavastaavalle tehtäviä toimia yhteyspisteenä 36 artiklan mukaisessa ennakkokuulemisessa. Tätä kohtaa ei sovellettaisi, sillä 36 artikla ei tulisi sovellettavaksi henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Tietosuojavastaavan tehtäviä rajaisivat myös yleisen tietosuoja-asetuksen 85 artiklan nojalla tietosuojalaila säädettyinä suunnitellut rajaukset. Koska henkilötietojen käsittelyyn 85 artiklassa tarkoitettuihin tilanteisiin ei sovellettaisi yleisen tietosuoja-asetuksen III luvussa säädettyjä rekisteröidyn oikeuksia, eivät tietosuojavastaavan tehtävänkään voisi sisältää rekisterinpitäjän tai käsittelijän neuvontaa siltä osin kuin kyse on rekisteröidyn oikeuksista. Näin ollen tietosuojavastaavan neuvontatehtävät koskisivat lähinnä tietosuojaa ja tietojen turvaamista koskevia rekisterinpitäjän velvollisuuksia.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin lisäksi, että yleisen tietosuoja-asetuksen valvontaviranomaisten tehtäviä koskevaa 57 artiklaa sekä toimivaltaa koskevaa 58 artiklaa sovellettaisiin soveltuvin osin. Tämä tarkoittaisi, että valvontaviranomaisen tehtäviä koskevia säännöksiä sovelletaan niiltä osin, kuin yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä sovelletaan 85 artiklassa tarkoitettuihin tilanteisiin.

Ehdotuksen ensimmäisessä momentissa ehdotettaisiin säädettäväksi poikkeus yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan f alakohtaan. Yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan eräitä muita alakohtia ei myöskään sovellettaisi, jos valvontaviranomaisen valtuuden taustalla olevaa artiklaa ei sovellettaisi 85 artiklassa säädetyissä tarkoituksissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn. Esimerkiksi asetuksen 58 artiklan 3 kohdan a alakohta ei tulisi sovellettavaksi, koska edellä esitetyn mukaisesti ehdotetaan säädettäväksi poikkeus 36 artiklan mukaisesta ennakkokuulemismenettelystä. Myöskään rekisteröityjen oikeuksien toteuttamista koskeva 58 artiklan 2 kohdan c alakohdan määräysvaltuus ei tulisi sovellettavaksi, sillä rekisteröityjen oikeuksia koskevaa III lukua ei sovellettaisi 85 artiklassa säädetyissä tarkoituksissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn. Tällä tavalla säilytettäisiin nykytilaa vastaava sääntely. Nykytilaa vastaavalla tavalla tietosuojaviraston toimivaltuudet puuttua 85 artiklassa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn koskisivat lähinnä henkilötietojen suojaamista koskevia velvoitteita.

Yleisen tietosuoja-asetuksen tehtäviä ja toimivaltaa koskevia 64 artiklaa ja 70 artiklaa sovellettaisiin pykälän 3 momentin mukaisesti soveltuvin osin, jotta 85 artiklan tarkoituksissa henkilötietoja käsittelevät toimijat voisivat ottaa käyttöön tietosuojaneuvoston hyväksymiä käytäntö- ja sääntöjä ja sertifikaatteja.

28 §. *Julkisuusperiaate.* Pykälä olisi informatiivinen ja ilmaisisi sen, että henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisen henkilörekisteristä säädettäisiin vastaisuudessaakin laissa viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta. Lakiin viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta ei ehdotettaisi muutoksia. Nykytila kuitenkin muuttuisi, sillä ehdotetulla lailla kumottaisiin henkilötietolaki ja sovellettavaksi tulee yleinen tietosuoja-asetus, jota lisäksi täydennettäisiin ehdotetulla tietosuojalaille.

29 §. *Henkilötunnuksen käsittely.* Pykälässä säädettäisiin henkilötunnuksen käsittelystä. Yleisen tietosuoja-asetuksen 87 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat määritellä tarkemmin erityiset kansallisen henkilönumeron tai muun yleisen tunnisteen käsittelyn edellytykset. Tässä tapauksessa kansallista henkilönumeroa tai muuta yleistä tunnistetta on käytettävä ainoastaan noudattaen rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevia asianmukaisia suojoitoimia yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti.

Tällä hetkellä oikeus henkilötunnuksen käsittelyyn määräytyy henkilötietolain 13 §:n perusteella. Ehdotuksessa pysytettäisiin nykyinen sääntely.

Säännöksiä henkilötunnuksen käsittelystä sisältyy nykyään esimerkiksi väestötietolakiin (661/2009), lakiin ajoneuvoliikennerekisteristä (541/2003), verotusmenettelystä annettuun lakiin (1558/1995), rikosrekisterilakiin (770/1993) ja kaupparekisterilakiin (129/1979).

Tietosuojalain 29 §:llä pyrittäisiin säilyttämään nykytila. Ehdotetussa 29 §:ssä käsittelyn erityisiä edellytyksiä määriteltäisiin muun muassa rajaamalla mahdollisuutta käsitellä henkilötunnusta ainoastaan tiettyjen käsittelyn oikeusperusteiden nojalla. Tämä vastaisi nykytilaa. On huomattava, että henkilötunnus on tarkoitettu erottamaan henkilö muista henkilöistä, mutta henkilötunnuksen ilmoittaminen tai esittäminen ei ole välttämättä tae siitä, että kyseessä on henkilötunnuksen tarkoittama henkilö.

Pykälän 1 *momentin* mukaan henkilötunnuksen käsittely olisi sallittua yleisessä tietosuoja-asetuksessa henkilötietojen käsittelylle säädettyjen yleisten edellytysten mukaisesti rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella. Pykälän 1 momentin mukaan henkilötunnuksen käsittely olisi sallittua myös silloin, kun rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää 1) laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, 2) rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi tai 3) historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten. Näin ollen henkilötunnusta saisi käsitellä yksiselitteisen suostumuksen lisäksi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan c alakohdan nojalla rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Lisäedellytyksenä yleisen tietosuoja-asetuksen käsittelyn oikeusperusteseen nähden edellytettäisiin, että tehtävästä on säädetty laissa.

Kaikissa tapauksissa henkilötunnuksen käsittelyn perusedellytyksenä on, että rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää säännöksessä mainitun tehtävän suorittamiseksi. Tämän vuoksi esimerkiksi pelkkä laissa säädetyn tehtävän helpompi tai nopeampi suorittaminen henkilötunnuksen avulla ei oikeuttaisi henkilötunnuksen käsittelyä, vaan käsittely olisi sallittua ainoastaan silloin, kun rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää tehtävästä suoriutumiseksi. Historiallisessa tai tieteellisessä tutkimuksessa pitäisi lähtökohtaisesti pyrkiä saamaan rekisteröidyn suostumus henkilötietojen käsittelyyn. Tämän vuoksi ja myös siksi, että historiallisessa ja tieteellisessä tutkimuksessa sekä tilastoinnissa tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä käsittelemään tietoja siten, etteivät rekisteröidyt ole niistä tunnistettavissa, ehdotetaan rekisteröidyn yksiselitteisen yksilöimisen tärkeys säädetäväksi henkilötunnuksen käsittelyn edellytykseksi myös historiallisen ja tieteellisen tutkimuksen sekä tilastoinnin osalta. Historiallisessa ja tieteellisessä tutkimuksessa sekä tilastoinnissa rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on yleensä välttämätöntä henkilörekistereitä yhdistettäessä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan henkilötunnusta saisi käsitellä luotonannossa tai saatavan perimisessä, vakuutus-, luottolaitos-, vuokraus- ja lainaustoiminnassa, luottotietotoiminnassa, terveydenhuollossa, sosiaalihuoltoa ja muuta sosiaaliturvaa toteutettaessa tai virka-, työ- ja muita palvelussuhteita ja niihin liittyviä etuja koskevissa asioissa. Soveltamiskäytännössä henkilötunnuksen käsittely on edellä mainituissa toiminnoissa yleensä katsottu tarpeelliseksi henkilön yksiselitteisen yksilöinnin varmistamiseksi. Näissä tapauksissa henkilön luotettava yksilöinti on usein välttämätöntä jo rekisteröidyn oikeusturvankin kannalta.

Pykälän 3 *momentin* mukaan henkilötunnuksen saisi sen lisäksi, mitä käsittelystä muutoin säädetään, luovuttaa osoitetietojen päivittämiseksi tai moninkertaisten postilähetysten välttämiseksi suoritettavaa tietojenkäsittelyä varten, jos henkilötunnus jo on luovutuksensaajan käytävissä.

Pykälän 4 *momentissa* säädetäisiin siitä, että henkilötunnusta ei tule merkitä tarpeettomasti henkilörekisterin perusteella tulostettuihin asiakirjoihin, henkilötietoja ei ylipäänsäkään tule merkitä tarpeettomasti asiakirjoihin. Rekisterinpitäjän olisi siten huolehdittava esimerkiksi siitä, että henkilötunnuksia ei merkitä näkyvästi postilähetyksiin. Henkilötunnuksia ei myöskään saisi merkitä esimerkiksi kiertäviin työvuoro- tai lomalistoihin eikä oppilaitoksen ilmoitustaululla nähtävillä oleviin koetuloslistoihin.

30 §. *Käsittely työsuhteen yhteydessä.* Pykälä olisi luonteeltaan informatiivinen. Yleisen tietosuoja-asetuksen 88 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat antaa lakisääteisesti tai työehtosopimuksella yksityiskohtaisempia sääntöjä työntekijöiden henkilötietojen käsittelystä työsuhteen yhteydessä. Työelämän tietosuojaa koskevassa laissa säädetään työntekijää koskevien henkilötietojen käsittelystä, työntekijälle tehtävistä testeistä ja tarkastuksista sekä niitä koskevista vaatimuksista, teknisestä valvonnasta työpaikalla sekä työntekijän sähköpostiviestin hakemisesta ja avaamisesta. Voimassaolevia työehtosopimuksia, joissa on henkilötietojen käsittelyä koskevia sääntöjä, ei pykälässä kuitenkaan mainittaisi.

31 §. *Tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten tapahtuvaa käsittelyä koskevat poikkeukset ja suojatoimet.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin poikkeuksista eräisiin rekisteröidyn oikeuksiin sekä tällaisten poikkeusten edellytyksistä ja niihin liittyvistä suojatoimista tieteellisen ja historiallisen tutkimuksen yhteydessä.

Poikkeuksista ja niitä koskevista suojatoimista säätäminen perustuisi yleisen tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 2 kohtaan. Kohdan mukaan kun henkilötietoja käsitellään tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa taikka tilastollisessa tarkoituksessa, voidaan kansallisella lainsäädännöllä poiketa rekisteröidyn 15, 16, 18 ja 21 artiklassa säädettyistä oikeuksista. Yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta saada pääsy tietoihin (tarkastusoikeus), 16 artiklassa oikeudesta tietojen oikaisemiseen, 18 artiklassa oikeudesta käsittelyn rajoittamiseen ja 21 artiklassa oikeudesta vastustaa käsittelyä. Kaikista näistä oikeuksista olisi mahdollisuus poiketa, kun noudatetaan 1 momentissa lueteltuja suojatoimia.

Poikkeusten tekeminen tietosuojalaissa olisi perusteltua, jotta ei tarpeettomasti vaaranneta tieteellisten ja historiallisten tutkimustarkoitusten toteutumista. Tämä vastaisi pitkälti myös nykytilaa, sillä henkilötietolain 27 §:n nojalla rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta kun henkilötietoja käytetään yksinomaan historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten.

Poikkeaminen on kuitenkin sallittua momentin mukaan ainoastaan tarvittaessa. Täten poikkeaminen rekisteröidyn oikeuksista on mahdollista ainoastaan siltä osin, kuin tällaiset oikeudet todennäköisesti estävät näiden erityisten tarkoitusten saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti ja tällaiset poikkeukset ovat tarpeen näiden tarkoitusten täyttämiseksi. Esimerkiksi tilanteessa, jossa tutkimusaineisto on täysin pseudonymisoitu eikä rekisterinpitäjällä ole koodiavainta hallussaan, voisi rekisteröidyn tarkastusoikeuden käyttäminen vaikeuttaa tutkimuksen tekemistä suuresti. Rekisterinpitäjän olisi näin tapauskohtaisesti harkittava, onko poikkeaminen tarpeellista ja asianmukaisesti perusteltua. Yksinomaan momentin 1–3 kohdissa lueteltujen suojatoimien toteuttaminen ei siten oikeuttaisi rekisteröidyn oikeuksista poikkeamista.

Momentissa säädettäisiin yleisen tietosuoja-asetuksen 89 artiklan mukaisesti erityisistä suojatoimista tilanteissa, joissa on tarpeen poiketa rekisteröidyn eräistä oikeuksista. Yleinen tietosuoja-asetus itsessään sisältää merkittäviä suojatoimia. Rekisteröidyn oikeuksia turvaa esimerkiksi se, että hän voi saattaa asian valvontaviranomaisen käsiteltäväksi, jos hän epäilee henkilötietoja käsiteltävän tieteellisessä tutkimustarkoituksessa tietosuoja-asetuksen vastaisesti.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin, että poikkeaminen on mahdollista, jos käsittely perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan. Tutkimussuunnitelman avulla voidaan tarvittaessa esimerkiksi valvoa, että käsittely tosiasiallisesti tapahtuu sellaisen tutkimuksen piirissä, jota voidaan pitää tieteellisenä tai historiallisena tutkimuksena. Julkisuuslain 24 §:n 21 kohdan nojalla tieteellisen tutkimuksen suunnitelmat ja perusaineistot säilyisivät edelleen salassa pidettävinä. Lisäksi tutkimuksen tulisi nykykäytäntöä vastaavasti täyttää myös yleiset tutkimuseettiset periaatteet etenkin silloin, kun käsitellään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin, että poikkeaminen edellyttäisi, että tutkimuksella on vastuhenkilö tai siitä vastaava ryhmä. Myöskään tältä osin oikeustila ei muuttuisi nykytilaan nähden.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin pitkälti nykytilaa vastaavasti, että henkilötietoja tulee käyttää vain historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten sekä muutoinkin toimia niin, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille. Henkilötietolaissa tietojen myöhempi käyttö on sallittua ainoastaan historiallista tai tieteellistä tutkimusta varten. Ehdotuksen mukaisesti tietojen sekundäärinen käyttö laajenisi käsittämään myös muut yhteensopivat käyttötarkoitukset. Näin ollen tutkimuksessa käsiteltäviä henkilötietoja voitaisiin myöhemmin käsitellä esimerkiksi tilastollisia tarkoituksia varten.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momenttia vastaavasti poikkeuksista eräisiin rekisteröidyn oikeuksiin sekä tällaisten poikkeusten edellytyksistä tilastoinnin yhteydessä. Poikkeaminen perustuisi niin ikään yleisen tietosuojasetuksen 89 artiklan 2 kohtaan.

Oikeus tarkastaa itseään koskevat tiedot voitaisiin sulkea pois tilastoinnin osalta, kun otetaan huomioon tilastoinnin tarkoitukset ja vähäinen puuttuminen yksityisyyden suojaan sekä ehdotettavat lisäedellytykset, jotka vastaisivat pitkälti henkilötietolain 15 §:n sisältämiä edellytyksiä. Etenkin 16 ja 18 artiklan mukaisten oikeuksien käyttämisen tarkoituksenmukaisuus liittyy olennaisesti siihen, onko rekisteröidyllä ylipäänsä pääsyä tietoihinsa 15 artiklan mukaisesti. Tilastojen käytettävyys ja luotettavuus saattavat lisäksi joissakin tilanteissa edellyttää, että oikeutta käsittelyn vastustamiseen ei ole. Poikkeaminen olisi kuitenkin 1 momenttia vastaavasti mahdollista ainoastaan tarvittaessa.

Momentissa säädettäisiin niistä suojatoimista, jotka toteuttamalla rekisteröidyn oikeuksista voitaisiin poiketa momentin tarkoittamissa tilanteissa. Momentin 1 kohdassa säädettäisiin henkilötietolain 15 §:n 1 kohtaa mukaillen, että poikkeaminen on sallittua, jos tilastoa ei voida tuottaa tai sen tarkoituksena olevaa tiedontarvetta toteuttaa ilman henkilötietojen käsittelyä.

Momentin 2 kohdassa edellytettäisiin, että kyseessä olevan tilaston tuottamisella on asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan. Sisällöllisesti kohta vastaisi henkilötietolain 15 §:n 2 kohdassa säädettyä, mutta siihen on tehty lähinnä sanonnallinen muutos selkeyttämään nykyisin tulkinnanvaraiseksi koettua muotoilua.

Momentin 3 kohdassa edellyttäisiin edelleen nykytilaa ja henkilötietolain 15 §:n 3 kohtaa vastaavasti, että tietoja ei luovuteta tai aseteta saataville siten, että tietty henkilö on niistä tunnistettavissa, ellei tietoja luovuteta julkista tilastoa varten.

Pykälän 3 momentti sisältäisi henkilötietolain 10 §:n 2 momenttia osin vastaavan poikkeusperusteen. Momentissa ehdotetaan, että yleisen tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklassa tarkoitettuja tietoja ei tarvitsisi toimittaa rekisteröidylle tai saattaa julkisesti saataville momentissa rajatuissa tilanteissa. Niin sanotusta informointivelvollisuudesta poikkeaminen olisi sallittua silloin, kun se on välttämätöntä valtion turvallisuuden, puolustuksen tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi, rikosten ehkäisemiseksi tai selvittämiseksi taikka verotukseen tai julkiseen talouteen liittyvän valvontatehtävän vuoksi. Esimerkiksi tieteellinen tutkimus voi olla tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi, jolloin olisi perusteltua poiketa rekisteröidyn oikeudesta saada käsittelyä koskevia tietoja.

Tältä osin käytettäisiin yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan mahdollistamaa liikkumavaraa, jonka mukaan poikkeuksia rekisteröidyn oikeuksiin voidaan tehdä mainitussa artiklassa sääde-tyillä perusteilla.

32 §. *Erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva käsittely tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden täytyessä erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva henkilötietojen käsittely olisi mahdollista tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten.

Yleisen tietosuoja-asetuksen erityisiä tietoryhmiä koskevan 9 artiklan 2 kohdan j alakohdan mukaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen käsittely on sallittua silloin, kun se on tarpeen tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Tällöin edellytetään, että lainsäädäntö on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa edellytetään niin ikään, että rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelyn tulee perustua unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön, jossa säädetään asianmukaisista suojaustoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi.

Erityisten henkilötietoryhmien käsittely olisi mahdollistettava vastaisuudessakin tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten kansallisessa lainsäädännössä. Erityisten henkilötietoryhmien käsittelylle olisi kuitenkin asetettava laissa asianmukaisia edellytyksiä ja suoja-toimia.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiinkin, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien sekä yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettujen tietojen käsitteleminen olisi sallittua vain, jos se on tarpeen tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin, että käsittelyssä tulisi noudattaa 31 §:n 1 ja 2 momentin 1–3 kohdan mukaisia vaatimuksia. Siltä osin kun tietoja käsitellään tieteellisiä tai historiallisia

tutkimustarkoituksia varten, noudatettaisiin, mitä 31 §:n 1 momentin 1–3 on säädetty. Vastavasti siltä osin kun tietoja käsitellään tilastollisia tarkoituksia varten, olisi noudatettava mitä 31 §:n 2 momentin 1–3 kohdassa on säädetty.

Lisäksi edellytykseksi erityisten henkilötietoryhmien käsittelemiseksi pykälässä tarkoitettuja tarkoituksia varten asetettaisiin momentin 3 kohdassa velvollisuus laatia yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukainen tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi. Tällä edellytyksellä korostettaisiin rekisterinpitäjän suunnitteluvelvollisuutta. Velvollisuus laatia vaikutustenarviointi voi seurata suoraan yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklastakin, mutta rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi olisi perusteltua säätää vaikutustenarvioinnista pakollinen.

Ehdotettujen suojatakeiden lisäksi yleinen tietosuoja-asetus itsessään sisältää merkittäviä suojatoimenpiteitä. Käsiteltäessä henkilötietoja tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten, sovelletaan käsittelyyn aina myös yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia asianmukaisia suojatoimia. Lisäksi käsittelylle tulee aina olla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukainen käsittelyperuste.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että 31 §:n 1 ja 2 momentissa mainituista rekisteröidyn oikeuksista voitaisiin poiketa myös silloin, kun käsitellään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten. Edellytyksenä tällöinkin kuitenkin olisi, että poikkeaminen oikeuksista kokonaan tai osittain on tarpeen esimerkiksi siksi, että oikeuksien toteuttaminen tekisi tieteellisen tutkimuksen täysin mahdottomaksi.

Lisäksi edellytettäisiin, että 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu vaikutustenarviointi lähetetään tiedoksi tietosuojavirastolle. Tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi tulisi lähettää kirjallisesti vähintään 30 päivää ennen käsittelyyn ryhtymistä, jotta tietosuojavirasto ehtisi tarvittaessa puuttua henkilötietojen käsittelyyn. Lainkohdassa ei kuitenkaan asetettaisi velvollisuutta tietosuojavirastolle ryhtyä toimiin sille toimitetun vaikutustenarvioinnin johdosta.

On huomattava, että velvollisuudella laatia yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukainen vaikutustenarviointi sekä lähettää se tiedoksi tietosuojavirastolle ei mitenkään rajoiteta yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraavia velvollisuuksia esimerkiksi 36 artiklan mukaisesti kuulla tietosuojavirastoa.

33 §. *Yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tapahtuvaa käsittelyä koskevat poikkeukset ja suojatoimet. [...]*

6 luku. Erinäiset säännökset

34 §. *Vaitiolovelvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin yleisestä vaitiolovelvollisuudesta. Pykälä vastaisi henkilötietolain 33 §:ssä säädettyä, mutta säännöstä ehdotetaan osin tarkistettavaksi. Henkilötietolaissa asetetaan nykyisin vaitiolovelvollisuus sille, joka henkilötietojen käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä suorittaessaan on saanut tietää jotakin toisen henkilön ominaisuuksista, henkilökohtaisista oloista tai taloudellisesta asemasta. Pykälää tarkistettaisiin siten, että vai-

tiolovelvollisuus koskisi myös, mitä henkilö on saanut tietää jonkin toisen henkilön liike- tai ammattisalaisuudesta.

Nykyisin henkilötietolain 33 §:ssä mainittuja tietoja ei saa henkilötietolain vastaisesti ilmaista sivulliselle. Sanamuotoa tarkistettaisiin siten, että tietoja ei saisi oikeudettomasti ilmaista sivulliselle. Ilmaisemisen oikeudettomuus voisi siten perustua muunkin lain kuin tietosuojalain vastaisuuteen.

Pykälässä viitataan kaikkiin henkilötietojen käsittelyyn liittyviin toimenpiteisiin. Vaitiolovelvollisuus koskisi esimerkiksi rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän palveluksessa olevaa henkilöä sekä tietosuojavastaavaa.

35 §. Tarkemmat säännökset. Eräistä valvontaviranomaista koskevista seikoista tulisi voida säätää tarkemmin asetuksessa. Tämän vuoksi lakiin otettaisiin valtuussäännös, jonka mukaan tarkempia säännöksiä tietosuojavirastossa voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voisivat koskea esimerkiksi tietosuojaviraston työjärjestystä, henkilöstön valintaa, seuraamuslautakunnan koolle kutsumista ja palkkioita, asiantuntijoiden palkkioita sekä turvallisuusselvitystä.

7 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

36 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain voimaantulosta. Laki tulisi voimaan 25 päivänä toukokuuta 2018, jolloin myös yleistä tietosuoja-asetusta aletaan soveltaa.

Pykälän 2 momentin mukaan lailla kumottaisiin 22 päivänä huhtikuuta 1999 annettu henkilötietolaki, 27 päivänä toukokuuta 1994 annettu laki tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta ja 3 päivänä kesäkuuta 1994 annettu asetus tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

37 §. Siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tietosuojalautakunnan lupien voimassaolo päättyisi lain tullessa voimaan. Lisäksi samalla raukeaisivat tietosuojalautakunnassa mahdollisesti vireillä olevat asiat sekä asiat, jotka koskevat muutoksenhakua tietosuojalautakunnan päätöksiin. Tästä olisi säädettävä, koska tietosuojalautakunnan toiminta päättyisi lain tullessa voimaan. Henkilötietojen käsittelyn, johon tietosuojalautakunta on päätöksillään myöntänyt henkilötietolain 43 §:n tarkoittaman luvan, tulisi siten lain voimaan tullessa olla yleisen tietosuoja-asetuksen mukaista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin porrastetusta nimittämismenettelystä säännöksessä mainittujen tietosuojaviraston jäsenten osalta. Tämä olisi tarpeellista asiantuntemuksen ja jatkuvuuden säilyttämiseksi. Pyrkimyksenä olisi välttää tilanne, jolloin kaikki tietosuojaviraston jäsenet vaihtuisivat yhtä aikaa.

Tietosuojavaltuutettu voitaisiin lain 11 §:n 1 momentin nojalla nimittää kahdeksi peräkkäiseksi kaudeksi. Pykälän 3 momentin mukaan tätä säännöstä sovelletaan siitä lukien, kuin hänet lain voimaan tultua ensimmäisen kerran nimitetään tietosuojavaltuutetun virkaan.

7.2 Rikoslaki

38 luku. Tieto- ja viestintärikoksista

9 §. *Tietosuojarikos.* Nykyinen henkilörekisteririkosta koskeva säännös ehdotetaan korvattavaksi uudella tietosuojarikosta koskevalla säännöksellä.

Voimassa olevan rikoslain 38 luvun 9 §:n mukaan henkilörekisteririkoksesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään vuodeksi se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta käsittelee henkilötietoja vastoin henkilötietolain käyttötarkoitussidonnaisuutta, käsittelyn yleisiä edellytyksiä, henkilötietojen tarpeellisuutta tai virheettömyyttä, arkaluonteisia tietoja, henkilötunnusta tai henkilötietojen käsittelyä erityisiä tarkoituksia varten koskevia säännöksiä taikka rikkoo henkilötietojen käsittelyä koskevia erityissäännöksiä. Niin ikään henkilörekisteririkoksesta tuomitaan se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta antamalla rekisteröidylle väärän tai harhaanjohtavan tiedon estää tai yrittää estää rekisteröityä käyttämästä hänelle kuuluvaa tarkastusoikeutta taikka siirtää henkilötietoja Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolisiin valtioihin henkilötietolain 5 luvun vastaisesti. Edellytyksenä tunnusmerkistön täytymiselle kaikissa edellä mainituissa tilanteissa on, että teko loukkaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai aiheuttaa hänelle muuta vahinkoa tai olennaista haittaa.

Rikoslain 38 luvun 9 §:n kaltainen hyvin laaja henkilötietojen käsittelyä koskeva kriminalisointi ei enää ole perusteltu. Yleisen tietosuoja-asetuksen sisältämien hallinnollisten myötä tietosuojalainsäädäntöä koskeva seuraamusjärjestelmä muuttuu perustavanlaatuisesti. Näin ollen rikosoikeudellisen vastuun tulisi tulla kyseeseen vain tilanteissa, joissa lainvastainen henkilötietojen käsittely ei olisi asetuksen nojalla hallinnollisten sakkojen piirissä.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että henkilö, joka muutoin kuin yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä tai henkilötietojen käsittelijänä tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta hankkii henkilötietoja niiden käyttötarkoituksen kanssa yhteensopimattomalla tavalla, luovuttaa henkilötietoja tai siirtää henkilötietoja vastoin yleisessä tietosuoja-asetuksessa, tietosuojalaisissa tai henkilötietojen käsittelyä koskevan muun lain henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuutta, luovuttamista tai siirtämistä koskevaa säännöstä ja siten loukkaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai aiheuttaa hänelle muuta vahinkoa tai olennaista haittaa, olisi tuomittava tietosuojarikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Rangaistussäännös tulisi siten sovellettavaksi ainoastaan tilanteessa, jossa henkilön ei voida katsoa toimineen rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän ominaisuudessa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan c alakohdan rajoitussäännös ei estä rangaistussäännöksen soveltamista tällaisissa tapauksissa, koska tietojen varsinainen käsittely kuuluu yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Rangaistussäännökseen ei ehdoteta sovellettavan oikeushenkilön rangaistusvastuuta.

Esimerkki rangaistavasta toiminnasta olisi uteliaisuudesta tapahtuva henkilötietojen käsittely ilman käsittelyn oikeuttavaa perustetta. Tällaiset niin sanotut urkintatilanteet ovatkin käytännössä osoittautuneet verrattain yleisiksi. Esimerkiksi terveydenhuoltohenkilökuntaan kuuluvalla

henkilöllä voi käyttöoikeuksiensa perusteella olla oikeus käsitellä sellaisten henkilöiden henkilötietoja, joiden hoitoon he osallistuvat. Sen sijaan silkasta uteliaisuudenhalusta tapahtuva oikeudeton henkilötietojen hankkiminen potilastietojärjestelmästä olisi lainvastaista. Tarkoituksena on, että säännöstä sovellettaisiin urkintatapauksiin samalla tavoin kuin voimassa olevaa henkilörekisteririkosta koskevaa säännöstä henkilörekisteririkoksesta, jonka nojalla on katsottu edellä kuvatuissa tilanteissa henkilötietojen käsittelyn tapahtuneen vastoin käyttötarkoitussidonnaisuutta koskevia säännöksiä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan tietosuojarikoksesta voitaisiin tuomita myös 1 momentissa tarkoitettu henkilö, joka toimii vastoin sitä, mitä momentin 1–4 kohdassa tarkoitettussa säännöksessä säädetään henkilötietojen käsittelyn turvallisuudesta. Esimerkiksi yleisen tietosuoja-asetuksen 32 artikla sääntelee henkilötietojen käsittelyn turvallisuutta. Tällainen tilanne voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun rekisterinpitäjän palveluksessa hävittää henkilötietoja vastoin tietoturvasääntöjä. Rangaistavaa voisi olla muun muassa menettely, jossa henkilö lainvastaisesti heittää pois henkilörekisteristä tulostetut asiakirjat huolehtimatta niiden tietoturvasääntöjen hävittämisestä.

10 §. Syyteoikeus. Pykälän 3 *momenttiin* ehdotetaan tehtäväksi ainoastaan teknisiä muutoksia. Viittaus henkilörekisteririkokseen muutettaisiin viittaukseksi tietosuojarikokseen 9 §:ään ehdotettua muutosta vastaavasti. Lisäksi viittaukset tietosuojavaikuttettuun muutettaisiin viittauksiksi tietosuojavirastoon, koska viranomaisesta käytettäisiin nimitystä tietosuojavirasto tietosuojalain perusteluista ilmenevin perustein.

7.3 Laki sakon täytäntöönpanosta

1 §. Lain soveltamisala. Pykälän 1 *momenttiin* ehdotetaan lisättäväksi uusi 11 kohta, jonka mukaan laissa säädettyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön myös yleisen tietosuoja-asetuksen 83 tarkoitettu hallinnollinen sakko, jonka tietosuojaviraston seuraamuslautakunta määrää. Koska tietosuojalakiin ei ehdoteta otettavan sakon täytäntöönpanoa koskevaa erityissäännöstä, olisi hallinnollisen sakon määräämistä koskeva päätös täytäntöönpanokelpoinen hallintolainkäyttölain 31 §:n mukaisesti silloin, kun se on saanut lainvoiman. Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 3 §:n mukaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittaman hallinnollisen sakon täytäntöönpanosta huolehtisi Oikeusrekisterikeskus.

8 Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tietosuojaviraston hallinnosta ja henkilöstöstä voidaan tietosuojalain 35 §:n nojalla antaa valtioneuvoston asetuksella.

9 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevan voimaan 25 päivänä 2018. Lait tulisivat siten voimaan samaan aikaan kun yleistä tietosuoja-asetusta aletaan sen 99 artiklan 2 kohdan mukaisesti soveltaa.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisella on oikeus yksityiselämän suojaan. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Lisäksi henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumaa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatus yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä sääntelykohteena rekisteröinnin tavoitetta. Lisäksi perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä sääntelykohteena ainakin rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia, mukaan luettuna tietojen luovutettavuus, sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Lailla on säädettävä lisäksi mahdollisuudesta yhdistää rekisteritietoja (PeVL 17/2007 vp, s. 3 ja PeVL 30/2005 vp, s. 4). Henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa, täsmällistä ja tarkkarajaista.

Voimassaolevan henkilötietolain yhdessä julkisuuslain kanssa on katsottu täyttävän henkilötietojen suojaan koskevalle lainsäädännölle perustuslakivaliokunnan käytännössä asetetut vaatimukset. Viimeaikaisessa lausuntokäytännössään perustuslakivaliokunta on todennut, että henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden sekä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia voidaan täyttää myös asianmukaisesti laaditulla yleisellä Euroopan unionin asetuksella tai kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislailla (PeVL 38/2016 vp, s. 4 ja PeVL 5/2017 vp, s.9).

Ehdotukseen sisältyy sääntelyä, joka on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä turvatus yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. On huomattava, että henkilötietojen käsittelyä koskeva yleinen sääntely seuraisi vastaisuudessa suoraan yleisestä tietosuojasetuksesta, joka on merkittävästi kattavampaa ja yksityiskohtaisempaa kuin voimassaoleva henkilötietolaki. Ehdotetulla sääntelyllä täydennetään ja täsmennetään yleistä tietosuojasetusta siltä osin kuin se kansallisen liikkumavaran puitteissa on ollut mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Yleisellä tietosuojasetuksella ja sitä täydentävällä kansallisella säännöstöllä täytettäisiin perustuslaissa säädetyt ja sen vakiintuneessa tulkinnassa omaksutut vaatimukset.

Ehdotetun tietosuojalain 17 §:n 3 momentti on lisäksi merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä turvatus yksityiselämän ja kotirauhan kannalta. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Voimassa olevan henkilötietolain 39 §:n 2 momentin mukaan kotirauhan piiriin kuuluvassa tilassa tarkastuksen saa toimittaa vain, jos esillä ole-

vassa tapauksessa on olemassa yksilöity syy epäillä henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä rikotun tai rikottavan. Henkilötietolain säännös vastaa perustuslakivaliokunnan käytäntöä, sillä valiokunta on katsonut (PeVL 20/2001, vp 69/2002 vp) kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä ”rikosten selvittämiseksi”, jos toimi sidotaan säännöksessä siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan. Kotirauhan piiriin puuttuvan sääntelyn osalta valiokunta on lausunnoissaan (PeVL 46/2001 vp ja PeVL 48/2001 vp) pitänyt tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen edellytyksenä sitä, että lainsäätännöksiä tulee ilmetä, että tarkastus voidaan toimittaa asunnossa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Ehdotetulla säännöksellä täsmennettäisiin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyssä tilassa suoritettavien tarkastusten edellytyksiä. Ehdotetun sääntelyn ei siten nähdä olevan ongelmallinen perustuslain kannalta.

Perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus. Perustuslain 12 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattuun sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä (PeVL 54/2002 vp). Sananvapaus ymmärretään perustuslaissa laajasti ja välineneutraalina (HE 309/1993 vp, s. 56–57). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että sananvapauden rajoitusten sallittavuutta on arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten (PeVM 25/1994 vp, s. 4–5) valossa. Rajoituksesta on säädettävä lailla, sen on oltava hyväksyttävä, täsmällinen ja tarkkarajainen, eikä rajoitus saa koskea perusoikeuden ydinaluetta. Rajoitusten on oltava myös oikeassa suhteessa tavoiteltuihin päämääriin nähden.

Ehdotetun tietosuojalain 27 §:n keskeisenä tavoitteena on yhteensovittaa henkilötietojen suoja ja sananvapaus. Ehdotettua säännöstä tulee tarkastella perustuslain sananvapaussäännöksen kannalta. Ehdotetussa sääntelyssä on otettu huomioon perusoikeuksien yleiset rajoittamisedellytykset. Sääntelyn tarpeellisuutta arvioitaessa rajoitusperusteille on edellytettävä sitä korkeampia vaatimuksia, mitä läheisemmin sääntelyllä puututaan sääntelyn ydinalueeseen. Ehdotetun sääntelyn ei arvioida vaarantavan perustuslain 12 §:ssä säädettyä sananvapautta, vaan tasapainottavan henkilötietojen suoja ja sananvapautta asianmukaisella tavalla.

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Ehdotetun tietosuojalain 28 §:ään sisältyy nykyistä oikeustilaa vastaava viittaussäännös, jonka mukaan oikeudesta saada tieto ja muusta henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisen henkilörekisteristä on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetään.

Lisäksi perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädetyn julkisuusperiaatteen näkökulmasta merkityksellinen on myös ehdotettu 20 §, joka koskee salassapitoa. Eduskunta on korostanut, että viranomaisten tietojen salassapitoa koskevia säännöksiä tulisi erityislainsäädännön sijaan sisällyttää keskitetysti julkisuuslakiin (esim. PeVL 25/2010 vp, s. 3, PeVL 2/2008 vp, s. 2 ja PeVL 13/2000 vp). Ehdotettu salassapitosäännös, joka koski tietosuojavirastolle rikkomuksista ilmoittaneiden henkilöllisyyden salaamista, olisi kuitenkin syytä sisällyttää ehdotettuun tietosuojalakiin. Tämä olisi tärkeää lainsäädännön yhdenmukaisuuden vuoksi, sillä ehdotettu tietosuojalaki sisältäisi säännökset tietosuojavirastosta ja oikeusturvatakeista.

Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Ehdotetun tietosuojalain 3 luvussa säädettäisiin valvontaviranomaisesta ja 4 luvussa oikeusturva- ja muutoksenhakekeinoista. Ehdotukset on laadittu ottaen huomioon perustuslain 21 §:ssä turvattu oikeus oikeusturvaan, ja ehdotetuilla säännöksillä yhdessä yleisen tietosuoja-asetuksen sisältämällä oikeusturvatakeilla varmistuttaisiin oikeusturvan toteutumista perustuslain edellyttämällä tavalla.

Virkamiehen erityisasemaan kuuluu muita laajempi vastuu työssä tapahtuneista virheistä eli virkavastuu. Virkavastuun yleisinä perusteina ovat perustuslain 2 §:n 3 momentti, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin, ja 118 §:n koskien vastuuta virkatoimista. Virkavastuun on vakiintuneesti katsottu käsittävän sekä rikosoikeudellisen että vahingonkorvausoikeudellisen vastuun. Perustuslain 124 §:ssä säädetään hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Julkisen hallintotehtävän hoitamisen on perustuslakivaliokunnan käytännössä (esim. PeVL 8/2014 vp, s. 5/I ja PeVL 29/2013 vp) katsottu lähtökohtaisesti edellyttävän, että tehtävää hoitavat luonnolliset henkilöt toimivat tehtävässään virkavastuulla, mikä vuoksi ehdotetun tietosuojalain 18 §:n 2 momentissa ja 9 §:n 2 momentissa ulotettaisiin rikosoikeudellinen virkavastuu koskemaan myös seuraamuslautakunnan jäseniä ja tietosuoja- viraston käyttämiä asiantuntijoita.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä. Tästä huolimatta pidetään suotavana, että hallituksen esityksestä hankitaan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

LAKIEHDOTUKSET

Tietosuoja laki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Tietosuoja laki

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus

Tällä lailla täsmennetään ja täydennetään Euroopan parlamentin ja neuvoston luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun asetuksen (EU) 2016/679, jäljempänä tietosuoja-asetus, kansallista soveltamista.

2 §. Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan tietosuoja-asetuksen 2 artiklan soveltamisalan mukaisesti. Tämän lain nojalla tietosuoja-asetusta sovelletaan lisäksi soveltuvien osien ja lukuun ottamatta tietosuoja-asetuksen 56 artiklaa ja VII lukua sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetun toiminnan yhteydessä, jollei laissa toisin säädetä. Sama koskee tämän lain soveltamista.

2 luku. Käsittelyn oikeusperuste eräissä tapauksissa

3 §. Käsittelyn lainmukaisuus

Noudattaen tietosuoja-asetuksen 6 artiklaa henkilötietoja saa käsitellä

1) jos kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä, elinkeinoelämässä, järjestötoiminnassa tai muussa vastaavassa toiminnassa kuvaavista tiedoista siltä osin kun käsittelyn tavoite on yleisen edun mukainen ja käsittely on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden tai

2) jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.

4 §. *Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamiseen lapselle sovellettava ikäraja*

Jos tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohtaa sovelletaan ja kun kyseessä on tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaminen suoraan lapselle, lapsen henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos lapsi on vähintään [13/15]-vuotias. Jos lapsi on alle [13/15] vuotta, tällainen käsittely on lainmukaista vain siinä tapauksessa ja siltä osin kuin lapsen vanhempainvastuunkantaja on antanut siihen suostumuksen tai valtuutuksen.

5 §. *Eriyisiä henkilötietoryhmiä koskeva käsittely*

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta vakuutuslaitoksen käsitellessä vakuutus-toiminnassa saatuja tietoja vakuutetun ja korvauksenhakijan terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta taikka häneen kohdistetuista hoitotoimenpiteistä tai niihin verrattavista toimituksista, jotka ovat tarpeen vakuutuslaitoksen vastuun selvittämiseksi.

6 §. *Rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvä käsittely*

Noudattaen tietosuoja-asetuksen 10 artiklaa rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyviä henkilötietoja saa käsitellä

1) jos käsittely tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi, puolustamiseksi tai ratkaisemiseksi tai

2) vakuutuslaitos edellä 5 §:ssä mainitussa tarkoituksessa.

3 luku. Valvontaviranomainen

7 §. *Tietosuojavirasto*

Tietosuojavirasto toimii tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuna valvontaviranomaisena.

8 §. *Henkilöstö*

Tietosuojavirastossa on tietosuojaviraston päällikkönä toimivan tietosuojavaltuutetun virka ja yksi tai useampi apulaistietosuojavaltuutetun virka.

Tietosuojavaltuutetun ja apulaistietosuojavaltuutetun tehtävän jaosta määrätään tietosuojaviraston työjärjestyksessä. Tietosuojavirastossa on lisäksi esittelijöinä toimivia virkamiehiä ja muuta henkilöstöä.

9 §. *Seuraamuslautakunta*

Tietosuojavirastossa on seuraamuslautakunta. Seuraamuslautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä kolme muuta jäsentä. Kullakin heistä on henkilökohtainen varajäsen.

Seuraamuslautakunnan jäsenen sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä.

10 §. *Kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet*

Tietosuojavaltuutetuksi ja apulaistietosuojavaltuutetuksi voidaan nimittää oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on hyvä perehtyneisyys henkilötietojen suojaa koskeviin asioihin ja joka omaa tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet. Tietosuojavaltuutetulta ja apulaistietosuojavaltuutetulta edellytetään lisäksi johtamistaitoa ja kykyä hoitaa kansainvälisiä tehtäviä.

Seuraamuslautakunnan puheenjohtajaksi ja varapuheenjohtajaksi voidaan nimittää oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut oikeamielinen henkilö, jolla on hyvä perehtyneisyys henkilötietojen suojaa koskeviin asioihin ja joka omaa tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet. Seuraamuslautakunnan muuksi jäseneksi voidaan nimittää oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on hyvä perehtyneisyys henkilötietojen suojaa koskeviin asioihin ja tehtävän hoidon edellyttämä muu pätevyys.

11 §. *Kielto harjoittaa yhteensopimatonta toimintaa*

Tietosuojavaltuutetun, apulaistietovaltuutetun ja seuraamuslautakunnan jäsenten kiellosta harjoittaa tietosuojaviraston tehtävien kannalta yhteensopimatonta ammattia tai tointa säädetään tietuoja-asetuksen 52 artiklan 3 kohdassa.

Tietosuojavaltuutetun, apulaistietosuojavaltuutetun ja seuraamuslautakunnan jäsenten on ennen virkaan tai toimeen nimittämistä annettava valtion virkamieslain 8 a §:n 1 momentissa tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan. Heidän on toimikautensa aikana viipymättä ilmoitettava muutoksista sidonnaisuuksissaan.

12 §. *Nimittäminen ja toimikausi*

Tietosuojavaltuutetun, apulaistietosuojavaltuutetun ja seuraamuslautakunnan jäsenet valtioneuvosto nimittää määräajaksi viideksi vuodeksi kerrallaan.

Tietosuojavaltuutettu, apulaistietosuojavaltuutettu ja seuraamuslautakunnan jäsen voidaan nimittää kahdeksi peräkkäiseksi toimikaudeksi.

Tietosuojavaltuutetuksi ja apulaistietosuojavaltuutetuksi nimitetty vapautuu hoitamasta muuta virkaa tai tointa siksi ajaksi, jonka hän toimii tietosuojavaltuutettuna tai apulaistietosuojavaltuutettuna.

13 §. *Tietosuojaviraston tehtävät ja toimivaltuudet*

Tietosuojaviraston tehtävistä ja toimivallasta säädetään tietuoja-asetuksen 55–59 artiklassa. Tietosuojavirastolla voi olla myös muita henkilötietojen suojaan liittyviä tehtäviä ja toimivaltuuksia siten kuin niistä erikseen lailla säädetään.

Tietosuojavirasto edustaa Suomea Euroopan tietosuojaneuvostossa.

Tietosuojavirasto akkreditoi tietuoja-asetuksen 43 artiklassa tarkoitetun sertifiointielimen.

Tietosuojaviraston on toimivaltuuksien käytössä noudatettava, mitä tietuoja-asetuksen 58 ja 83 artiklassa säädetään ottaen huomioon 14 ja 15 §:ssä mainittu tietosuojaviraston sisäinen päätöksentekomenettely. Tarvittaessa tietosuojavirasto voi ilmoittaa asian syytteeseen panoa varten.

14 §. *Tietosuojavaltuutetun päätöksenteko*

Tietosuojavaltuutettu ratkaisee asiat esittelystä, jollei hän yksittäistapauksessa toisin päättä.

Tietosuojavaltuutettu voi asettaa henkilötietojen käsittelylle väliaikaisen rajoituksen tai kiellon. Tietosuojavaltuutetun on saatettava väliaikaista rajoitusta tai kieltä koskeva asia ilman aiheutonta viivästyä seuraamuslautakunnan ratkaistavaksi.

Apulaistietosuojavaltuutetulla on edellä 13 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoidossa samat toimivaltuudet kuin tietosuojavaltuutetulla.

15 §. *Seuraamuslautakunnan tehtävät ja päätöksenteko*

Seuraamuslautakunta määrää tietuoja-asetuksen 83 artiklassa tarkoitetun hallinnollisen sakon. Seuraamuslautakunta voi edellä 14 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa asettaa rajoituksen tai kiellon määrääjäksi tai toistaiseksi.

Seuraamuslautakunta käsittelee ja ratkaisee tässä pykälässä mainitut asiat tietosuojavaltuutetun esittelystä. Seuraamuslautakunta on päätösvaltainen, kun asian käsittelyssä on puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan lisäksi läsnä vähintään kaksi muuta jäsentä tai varajäsentä. Seuraamuslautakunnan päätökseksi tulee se esitys, jota enemmistö on kannattanut. Äänen mennessä tasan päätökseksi tulee se esitys, jota seuraamuslautakunnan puheenjohtaja on kannattanut.

16 §. *Suullinen käsittely seuraamuslautakunnassa*

Asian selvittämiseksi seuraamuslautakunnassa toimitetaan tarvittaessa suullinen käsittely. Siinä voidaan kuulla asianosaisia, todistajia ja asiantuntijoita sekä vastaanottaa muuta selvitystä.

Suullista käsittelyä voidaan rajoittaa siten, että se koskee ainoastaan osaa asiasta, asianosaisten käsitysten selvittämistä tai suullisen todistelun vastaanottamista, tai muulla vastaavalla tavalla.

Seuraamuslautakunnan on toimitettava suullinen käsittely, jos asianosainen pyytää sitä. Jos asianosainen pyytää suullisen käsittelyn toimittamista, hänen on ilmoitettava, minkä vuoksi sen toimittaminen on tarpeen ja mitä selvitystä hän esittäisi suullisessa käsittelyssä. Asianosaisten pyytämä suullinen käsittely voidaan jättää toimittamatta, jos vaatimus jätetään tutkimatta tai hylätään heti tai jos suullinen käsittely on asian laadun vuoksi tai muusta syystä ilmeisen tarpeeton.

Suullisen käsittelyn toimittamisessa noudatetaan, mitä asiasta hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

17 §. *Tiedonsaanti ja tarkastusoikeus*

Tietosuojavirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tarpeelliset tiedot käsiteltävistä henkilötiedoista ja muista tiedoista, jotka ovat tarpeen 58 artiklassa tarkoitettujen valtuuksien käyttämiseksi.

Tietosuojaviraston tiedonsaantioikeudesta ja tarkastusoikeudesta säädetään tietosuojasetuksen 58 artiklan 1 kohdassa.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyssä tilassa tarkastuksen saa toimittaa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja kyseessä olevassa tapauksessa on olemassa perusteltu ja yksilöity syy epäillä henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä rikotun tai rikottavan.

Tarkastus on toimitettava niin, että siitä ei aiheudu rekisterinpitäjälle tai henkilötietojen käsitteijälle tarpeetonta haittaa ja kustannuksia.

18 §. *Asiantuntijoiden käyttö*

Tietosuojavirasto voi tehtäviään hoitaessaan käyttää apunaan asiantuntijoita. Tietosuojavaltuutettu tai seuraamuslautakunta voi nimetä asiantuntijaksi suostumuksensa tehtävään antaneen henkilön, jolla on tietosuojaviraston tehtävän hoidon kannalta merkityksellistä asiantuntemusta. Asiantuntija voi osallistua tietosuojasetuksen 58 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tarkastusten suorittamiseen, jolloin hänen toimivaltaansa sovelletaan, mitä tietosuojasetuksen 58 artiklan 1 kohdassa säädetään tiedonsaantioikeudesta.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettuun asiantuntijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

19 §. *Virka-apu*

Poliisi on velvollinen tarvittaessa antamaan tietosuojavirastolle virka-apua sille kuuluvien tehtävien suorittamiseksi.

20 §. *Salassapito*

Tietosuojaviraston palveluksessa olevien henkilöiden vaitiolovelvollisuudesta ja tietojen hyväksikäyttökiellosta on voimassa, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Kun luonnollinen henkilö on tehnyt tietosuojavirastolle ilmoituksen sen valvontaan kuuluvien säännösten epäilystä rikkomisesta, ilmoittajan henkilöllisyys on pidettävä salassa, jos henkilöllisyyden paljastamisesta voidaan olosuhteiden perusteella arvioida aiheutuvan haittaa ilmoittajalle.

Mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa on säädetty asianosaisen oikeudesta tiedonsaantiin ei sovelleta 2 momentissa mainitussa tilanteessa, jos ilmoittajan henkilöllisyyden ilmaiseminen vaarantaisi hänen turvallisuuttaan, etujaan tai oikeuksiaan.

4 luku. Oikeusturva ja seuraamukset

21 §. *Valitus tietosuojavirastolle*

Rekisterinpitäjän kieltäytyessä toteuttamasta toimenpiteitä rekisteröidyn pyynnön perusteella rekisteröidyllä on oikeus saattaa asia tietosuoja-asetuksen 77 artiklan mukaisesti tietosuojaviraston käsiteltäväksi.

22 §. *Muutoksenhaku*

Tietosuojaviraston päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaiissa (586/1996) säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Myös tietosuojavirasto saa hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen.

Asiassa, jossa tietosuojavaikuttettu on tehnyt tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan b, e, g, h tai j alakohdassa tarkoitetun päätöksen tai f kohdassa tarkoitetun väliaikaisen päätöksen ja

esittää seuraamuslautakunnalle määräaikaisen tai pysyvän rajoituksen tai kiellon antamista tai hallinnollisen sakon määräämistä, voi tietosuojavaltuutetun päätökseen hakea muutosta siitä huolimatta, että asia on vireillä seuraamuslautakunnassa. Jos asia on vireillä muutoksenhakutuomioistuimessa, tietosuojavaltuutetun on ilmoitettava tuomioistuimelle seuraamuslautakunnalle tekemästään esityksestä.

Tietosuojaviraston päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

23 §. Käsittelyn viivästyminen

Jos tietosuojavirasto ei käsittele sille osoitettua rekisteröidyn valitusta, jonka mukaan rekisteröityä koskevien henkilötietojen käsittelyssä rikotaan tietosuoja-asetusta, tai tee tietosuoja-asetuksen 77 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettua ilmoitusta asian käsittelemisestä kolmen kuukauden kuluessa, valittaja voi saattaa asian hallinto-oikeuden käsiteltäväksi. Hallinto-oikeus voi määrätä tietosuojaviraston täyttämään velvollisuutensa tarvittaessa sakon uhalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua valituksen voi tehdä, kunnes asia on ratkaistu tai 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus annettu. Tietosuojaviraston on ilmoitettava hallinto-oikeudelle valituksen vireillä ollessa tekemästään toimenpiteestä.

24 §. Komission päätökset

Jos tietosuojavirasto katsoo sillä vireillä olevassa asiassa tietosuoja-asetuksen 45 artiklan mukaisen Euroopan komission päätöksen tietosuojan tason riittävydestä olevan tietosuoja-asetuksen vastainen, tietosuojaviraston tulee saattaa asia tältä osin Helsingin hallinto-oikeuden ratkaistavaksi.

Asian käsittelyssä hallinto-oikeudessa noudatetaan hallintolainkäyttölakia (586/1996). Jos edellä 1 momentissa tarkoitettu kysymys on vireillä Euroopan unionin tuomioistuimessa, voi hallinto-oikeus lykätä asian käsittelyä siihen saakka, kunnes Euroopan unionin tuomioistuin on ratkaissut asian.

Jos asiassa ei ilmene seikkoja, joiden nojalla hallinto-oikeudella olisi syytä epäillä Euroopan komission tekemän päätöksen pätevyyttä, hallinto-oikeus vahvistaa tämän ratkaisussaan. Muussa tapauksessa hallinto-oikeus esittää Euroopan komission päätöksen pätevyyden Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan mukaisesti Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta ainoastaan tilanteissa, joissa hallinto-oikeus on katsonut, että Euroopan komission päätöksen pätevyyttä ei ole syytä epäillä ilman, että Euroopan unionin tuomioistuin on ottanut asiaan kantaa ja jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

25 §. *Hallinnollisen sakon täytäntöönpano*

Tietosuoja-asetuksen 83 artiklassa tarkoitettu hallinnollinen sakko pannaan täytäntöön noudattaen, mitä sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) säädetään.

26 §. *Seuraamukset*

Tietosuoja-asetuksen ja tämän lain säännöksiä hallinnollisten sakkojen määräämisestä sovelletaan myös asetuksen 10 artiklan rikkomiseen noudattaen, mitä tietosuoja-asetuksen 83 artiklan 5 kohdassa on säädetty.

Rikoslain 38 luvun 9 §:ssä säädetään rangaistus tietosuojarikoksesta. Luvun 3 ja 4 §:ssä säädetään rangaistus viestintäsalaisuuden loukkauksesta ja törkeästä viestintäsalaisuuden loukkauksesta sekä 8 ja 8 a §:ssä tietomurrosta ja törkeästä tietomurrosta. Rangaistus 34 §:ssä säädetyn vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Rikoslain 38 luvun 10 §:n 3 momentissa säädetään syyttäjän velvollisuudesta kuulla tietosuojarastoa ennen edellä 2 momentissa mainittuja rikoksia koskevan syytteen nostamista samoin kuin tuomioistuimen velvollisuudesta varata tällaista asiaa käsitellessään tietosuojarastolle tilaisuus tulla kuulluksi.

5 luku. Tietojenkäsittelyn erityistilanteet

27 §. Henkilötietojen käsittely journalistisia, akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten

Sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden turvaamiseksi henkilötietojen käsittelyyn ainoastaan journalistisia tarkoituksia varten tai akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten ei sovelleta tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c ja d alakohtaa, 6, 7, 9 ja 10 artiklaa, 11 artiklan 2 kohtaa, 12–22 artiklaa, 34 artiklan 1–3 kohtaa, 35, 36 ja 56 artiklaa, 58 artiklan 2 kohdan f alakohtaa, 60–63 ja 65–67 artiklaa.

Tietosuoja-asetuksen 27 artiklaa ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jossa on noudatettava, mitä sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetussa laissa (460/2003) säädetään. Tietosuoja-asetuksen 44–50 artiklaa ei sovelleta, jos soveltaminen loukkaisi oikeutta sananvapauteen tai tiedonvälityksen vapauteen.

Sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden turvaamiseksi henkilötietojen käsittelyyn ainoastaan journalistisia tarkoituksia varten tai akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten sovelletaan tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a–b alakohtaa ja 2 kohtaa, 24–26, 31, 39, 40, 42, 57, 58, 64 ja 70 artiklaa ainoastaan soveltuvin osin.

28 §. *Julkisuusperiaate*

Oikeudesta saada tieto ja muusta henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisen henkilökisteristä on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetään.

29 §. *Henkilötunnuksen käsittely*

Henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella tai, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää:

- 1) laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi;
- 2) rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi; tai
- 3) historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten.

Henkilötunnusta saa käsitellä luotonannossa tai saatavan perimisessä, vakuutus-, luottolaitos-, maksupalvelu-, vuokraus- ja lainaustoiminnassa, luottotietotoiminnassa, terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa ja muun sosiaaliturvan toteuttamisessa tai virka-, työ- ja muita palvelussuhteita ja niihin liittyviä etuja koskevilla asioissa.

Sen lisäksi, mitä henkilötunnuksen käsittelystä 1 ja 2 momentissa säädetään, henkilötunnuksen saa luovuttaa osoitetietojen päivittämiseksi tai moninkertaisten postilähetysten välttämiseksi suoritettavaa tietojenkäsittelyä varten, jos henkilötunnus jo on luovutuksensaajan käytössä.

Henkilötunnusta ei tule merkitä tarpeettomasti henkilökisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin.

30 §. *Käsittely työsuhteen yhteydessä*

Työntekijää koskevien henkilötietojen käsittelystä, työntekijälle tehtävistä testeistä ja tarkastuksista sekä niitä koskevista vaatimuksista, teknisestä valvonnasta työpaikalla sekä työntekijän sähköpostiviestin hakemisesta ja avaamisesta on voimassa, mitä laissa yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004) säädetään.

31 §. *Tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten tapahtuvaa käsittelyä koskevat poikkeukset ja suojaustoimet*

Käsiteltäessä henkilötietoja tieteellistä tai historiallista tutkimustarkoitusta varten voidaan tietosuoja-asetuksen 15, 16, 18 ja 21 artiklassa tarkoituksesta oikeuksista tarvittaessa poiketa sillä edellytyksellä, että

1) käsittely perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan;

2) tutkimuksella on vastuuhenkilö tai siitä vastaava ryhmä; ja

3) henkilötietoja käytetään ja luovutetaan vain historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten sekä muutoinkin toimitaan niin, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille.

Käsiteltäessä henkilötietoja tilastollisia tarkoituksia varten, voidaan tietosuoja-asetuksen 15, 16, 18 ja 21 artiklassa tarkoituksista oikeuksista tarvittaessa poiketa sillä edellytyksellä että

1) tilastoa ei voida tuottaa tai sen tarkoituksena olevaa tiedontarvetta toteuttaa ilman henkilö-tietojen käsittelyä;

2) kyseisen tilaston tuottamisella on asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan; ja

3) tietoja ei luovuteta tai aseteta saataville siten, että tietty henkilö on niistä tunnistettavissa, ellei tietoja luovuteta julkista tilastoa varten.

Kun henkilötietoja käsitellään tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia taikka tilastollisia tarkoituksia varten, tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklassa tarkoitettuja tietoja ei tarvitse toimittaa rekisteröidylle tai pitää julkisesti saatavilla siltä osin, kun rajoittaminen on välttämätöntä valtion turvallisuuden, puolustuksen tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi, rikosten ehkäisemiseksi tai selvittämiseksi taikka verotukseen tai julkiseen talouteen liittyvän valvonta-tehtävän vuoksi.

32 §. Erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva käsittely tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa ja 10 artiklassa tarkoitettuja henkilötietoja voidaan 9 artiklan 2 kohdan ja alakohdan ja 10 artiklan nojalla käsitellä

1) jos käsittely on tarpeen tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten,

2) käsittelyssä noudatetaan samoja edellytyksiä, joita rekisteröidyn oikeuksista poikkeamiselle on 31 §:n 1 ja 2 momentin 1–3 kohdassa säädetty, ja

3) kun laaditaan tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukainen tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi.

Jos käsittelyssä on tarpeen poiketa 31 §:n 1 ja 2 momentissa mainituista rekisteröidyn oikeuksista, tulee edellä 1 momentin 3 kohdassa mainittu vaikutustenarviointi toimittaa kirjallisesti tiedoksi tietosuojavirastolle 30 päivää ennen käsittelyyn ryhtymistä.

[33 §. Yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tapahtuvaa käsittelyä koskevat poikkeukset ja suoja-toimet

Käsiteltäessä henkilötietoja yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten voidaan tietosuoja-asetuksen 15, 16, 18, 19, 20 ja 21 artiklassa tarkoitetuista oikeuksista tarvittaessa poiketa sillä edellytyksellä, että [...]]

6 luku. Erinäiset säännökset

34 §. Vaitiolovelvollisuus

Joka henkilötietojen käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä suorittaessaan on saanut tietää jotakin toisen henkilön ominaisuuksista, henkilökohtaisista oloista, taloudellisesta asemasta taikka toisen liike- tai ammattisalaisuudesta, ei saa oikeudettomasti ilmaista sivulliselle näin saamia tietoja.

35 §. Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tietosuojaviraston hallinnosta ja henkilöstöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

7 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

36 §. Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 25 päivänä toukokuuta 2018.

Tällä lailla kumotaan henkilötietolaki (523/1999), laki tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta (389/1994) ja asetus tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta (432/1994).

37 §. Siirtymäsäännökset

Tietosuojalautakunnan myöntämien lupien voimassaolo päättyy lain tullessa voimaan. Samoin raukeavat asiat, jotka ovat vireillä tietosuojalautakunnassa tai koskevat muutoksenhakua tietosuojalautakunnan päätöksiin.

Ensimmäiselle lain voimaan tultua alkavalle toimikaudelle apulaistietosuojavaltuutettu, seuraamuslautakunnan varapuheenjohtaja ja tämän varajäsen sekä yksi seuraamuslautakunnan jäsen ja tämän varajäsen nimitetään neljäksi vuodeksi.

Mitä edellä 12 §:n 1 momentissa on säädetty, noudatetaan tietosuojavaltuutetun osalta siitä lukien, kun hänet tämän lain voimaan tultua ensimmäisen kerran nimitetään sanottuun virkaan.

Mitä muussa laissa säädetään tietosuojavaltuutetusta, koskee tämän lain nojalla tietosuojavirastoa.

Laki rikoslain 38 luvun 9 §:n ja 10 §:n 3 momentin muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 9 ja 10 §:n 3 momentti

sellaisena kuin ne ovat, 38 luvun 9 § laissa 525/1999/525 sekä 10 §:n 3 momentti laissa 441/2011, seuraavasti:

38 luku. Tieto- ja viestintärikoksista

9 §. Tietosuojarikos

Joka muutoin kuin Euroopan parlamentin ja neuvoston luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa asetuksessa (EU) 2016/679 tarkoitettuna rekisterinpitäjänä tai henkilötietojen käsittelijänä tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta hankkii henkilötietoja niiden käyttötarkoituksen kanssa yhteensopimattomalla tavalla, luovuttaa henkilötietoja tai siirtää henkilötietoja vastoin

- 1) yleisen tietosuoja-asetuksen,
- 2) tietosuojalain (xxx/xxxx),
- 3) [henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa annetun lain (xxx/xxxx)] tai
- 4) henkilötietojen käsittelyä koskevan muun lain

henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuutta, luovuttamista tai siirtämistä koskevaa säännöstä ja siten loukkaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai aiheuttaa hänelle muuta vahinkoa tai olennaista haittaa, on tuomittava tietosuojarikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Tietosuojarikoksesta tuomitaan myös 1 momentissa tarkoitettu henkilö, joka toimii vastoin sitä, mitä momentin 1—4 kohdassa tarkoitettussa säännöksessä säädetään henkilötietojen käsittelyn turvallisuudesta.

10 §. Syyteoikeus

Syyttäjän on ennen henkilörekisteriin kohdistuvaa salassapitorikosta, salassapitorikkomusta, viestintäsalaisuuden loukkausta, törkeää viestintäsalaisuuden loukkausta tai tietomurtoa taikka tietosuojarikosta koskevan syytteen nostamista kuultava tietosuojavirasto. Tuomioistuimen on tällaista rikosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava tietosuojavirastolle tilaisuus tulla kuul-
luksi.

Tämä laki tulee voimaan 25 päivänä toukokuuta 2018.

Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 1 momentin muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 1 momenttiin uusi 11 kohta seuraavasti:

1 §. Lain soveltamisala

11) Euroopan parlamentin ja neuvoston luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun asetuksen (EU) 2016/679 83 artiklassa tarkoitettu hallinnollinen sakko.

Tämä laki tulee voimaan 25 päivänä toukokuuta 2018.

LAGFÖRSLAG

Dataskyddslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Dataskyddslag

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Lagens syfte

Genom denna lag preciseras och kompletteras den nationella tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG, nedan dataskyddsförordningen.

2 §. Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas i enlighet med tillämpningsområdet i artikel 2 i dataskyddsförordningen. Med stöd av denna lag tillämpas dataskyddsförordningen dessutom i tillämpliga delar och med undantag för artikel 56 och kapitel VII på sådan behandling av personuppgifter som utförs i samband med verksamhet som avses i artikel 2.2 a och b i dataskyddsförordningen, om inte något annat föreskrivs i lag. Detsamma gäller tillämpningen av denna lag.

2 kap. Rättslig grund för behandlingen i vissa fall

3 §. Laglig behandling av personuppgifter

Med iakttagande av artikel 6 i dataskyddsförordningen får personuppgifter behandlas

3) om det är fråga om uppgifter som beskriver en persons ställning, uppgifter eller skötseln av dessa uppgifter inom ett offentligt samfund, näringslivet, organisationsverksamhet eller annan motsvarande verksamhet i den mån som syftet med behandlingen är förenligt med allmänt intresse och behandlingen är proportionell mot det legitima mål som eftersträvas eller

4) om behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller för att utöva sådan offentlig makt som hör till den registeransvarige.

4 §. Åldersgräns som ska tillämpas när informationssamhällets tjänster erbjuds till barn

När informationssamhällets tjänster erbjuds direkt till ett barn ska vid tillämpningen av artikel 6.1 a i dataskyddsförordningen behandling av personuppgifter som rör ett barn vara tillåten om barnet är minst [13/15] år. Om barnet är under [13/15] år ska sådan behandling vara tillåten endast om och i den mån samtycke eller fullmakt ges av den person som har föräldraansvar för barnet.

5 §. Behandling av särskilda kategorier av personuppgifter

Artikel 9.1 i dataskyddsförordningen tillämpas inte när en försäkringsanstalt behandlar uppgifter som är nödvändiga för att utreda anstaltens ansvar och som anstalten i försäkringsverksamheten fått om den försäkrades och ersättningssökandens hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller de vårdåtgärder som gäller honom eller henne eller andra därmed jämförbara åtgärder.

6 §. Behandling som rör fällande domar i brottmål samt överträdelser

Med iakttagande av artikel 10 i dataskyddsförordningen får behandling av personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och överträdelser eller därmed sammanhängande säkerhetsåtgärder endast utföras

3) om behandlingen är nödvändig för att uppgöra, framställa, försvara eller avgöra rättsliga anspråk eller

4) av en försäkringsanstalt i det syfte som nämns i 5 §.

3 kap. Tillsynsmyndighet

7 §. Dataskyddsmyndigheten

Dataskyddsmyndigheten är sådan tillsynsmyndighet som avses i dataskyddsförordningen.

8 §. Personal

Vid dataskyddsmyndigheten finns en tjänst som dataombudsman som är chef för dataskyddsmyndigheten samt en eller flera tjänster som biträdande dataombudsman.

Bestämmelser som uppgiftsfördelningen mellan dataombudsmannen och biträdande dataombudsmannen finns i dataskyddsmyndighetens arbetsordning. Vid dataskyddsmyndigheten finns dessutom tjänstemän som föredragande samt annan personal.

9 §. *Påföljdsnämnden*

Vid dataskyddsmyndigheten finns en påföljdsnämnd. Påföljdsnämnden består av en ordförande och en vice ordförande samt tre andra medlemmar. Var och en av dem har en personlig ersättare.

På påföljdsnämndens medlemmar tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när de utför sina uppgifter enligt denna lag.

10 §. *Behörighetsvillkor och utnämningsskäl*

Till dataskyddsombudsman och biträdande dataombudsman kan utnämnas en person som har avlagt någon annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, som har god förtroenheter med frågor som gäller skydd av personuppgifter och som har nödvändiga personliga egenskaper. Av dataombudsmannen och biträdande dataombudsmannen förutsätts dessutom ledarförmåga och förmåga att sköta internationella uppgifter.

Till ordförande och vice ordförande för påföljdsnämnden kan utnämnas en oförvitlig person som har avlagt någon annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, som har god förtroenheter med frågor som gäller skydd av personuppgifter och som har nödvändiga personliga egenskaper. Till övriga medlemmar i påföljdsnämnden kan utnämnas personer som har avlagt någon annan högre högskoleexamen än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, som har god förtroenheter med frågor som gäller skydd av personuppgifter och den övriga kompetens som skötseln av uppgiften förutsätter.

11 §. *Förbud mot att bedriva oförenlig verksamhet*

I artikel 52.3 i dataskyddsförordningen finns bestämmelser om förbud för dataombudsmannen, biträdande dataombudsmannen och medlemmarna i påföljdsnämnden att utöva ett yrke eller ha en befattning som står i strid med dataskyddsmyndighetens uppgifter.

Dataombudsmannen, biträdande dataombudsmannen och medlemmarna i påföljdsnämnden ska innan de utnämns till sin tjänst eller befattning lämna en sådan redogörelse för sina förbindelser som avses i 8 a § 1 mom. i statstjänstemannalagen. Under sin mandatperiod ska de omedelbart anmäla ändringar i sina förbindelser.

12 §. *Utnämning och mandatperiod*

Dataombudsmannen, biträdande dataombudsmannen och medlemmarna i påföljdsnämnden utnämns av statsrådet för fem år i sänder.

Dataombudsmannen, biträdande dataombudsmannen och en medlem i påföljdsnämnden kan utses för högst två mandatperioder i följd.

Den som utnämns till dataombudsman och biträdande dataombudsman är befriad från att sköta en annan tjänst eller befattning för den tid som han eller hon är dataombudsman eller biträdande dataombudsman.

13 §. *Dataskyddsmyndighetens uppgifter och befogenheter*

I artiklarna 55–59 i dataskyddsförordningen finns bestämmelser om dataskyddsmyndighetens uppgifter och befogenheter. Dataskyddsmyndigheten kan också ha andra uppgifter och befogenheter i anslutning till skydd av personuppgifter på det sätt som föreskrivs om dem särskilt genom lag.

Dataskyddsmyndigheten företräder Finland i Europeiska dataskyddsstyrelsen.

Dataskyddsmyndigheten ackrediterar det certifieringsorgan som avses i artikel 43 i dataskyddsförordningen.

När dataskyddsmyndigheten utövar sina befogenheter ska den iaktta artiklarna 58 och 83 i dataskyddsförordningen med hänsyn till dataskyddsmyndighetens interna beslutsförfarande, som nämns i 14 och 15 §. Vid behov kan dataskyddsmyndigheten anmäla ett ärende till åtal.

14 §. *Dataombudsmannens beslutsfattande*

Dataskyddsbudsmannen avgör ärenden på föredragning, om inte ombudsmannen beslutar något annat i ett enskilt fall.

Dataombudsmannen kan tillfälligt begränsa eller förbjuda behandling av personuppgifter. Dataombudsmannen ska utan dröjsmål föra ett ärende som gäller tillfällig begränsning eller tillfälligt förbud till påföljdsnämnden för avgörande.

Biträdande dataombudsmannen har samma befogenheter som dataombudsmannen vid skötseln av ärenden som avses i 13 §.

15 §. Påföljdsnämndens uppgifter och beslutsfattande

Påföljdsnämnden påför administrativa sanktionsavgifter som avses i artikel 83 i dataskyddsförordningen. I situationer som avses i 14 § 2 mom. kan påföljdsnämnden utfärda en begränsning eller ett förbud för viss tid eller tills vidare.

Påföljdsnämnden behandlar och avgör de ärenden som nämns i denna paragraf på föredragning av dataombudsmannen. Påföljdsnämnden är beslutför om minst två andra medlemmar eller ersättare utöver ordföranden eller vice ordföranden är närvarande när ett ärende behandlas. Nämndens beslut blir det förslag som understöds av majoriteten. Då rösterna faller lika gäller som beslut det förslag som påföljdsnämndens ordförande understöder.

16 §. Muntlig förhandling i påföljdsnämnden

Påföljdsnämnden håller vid behov muntlig förhandling för att utreda ett ärende. Därvid kan man höra parter, vittnen och sakkunniga samt ta emot andra utredningar.

Den muntliga förhandlingen kan begränsas så att den gäller endast en del av ärendet, klarläggandet av parternas uppfattningar eller mottagande av muntlig bevisning, eller på något annat motsvarande sätt.

Påföljdsnämnden ska hålla muntlig förhandling om en part begär det. Begär en part att muntlig förhandling ska verkställas, ska parten uppge varför det är nödvändigt att hålla muntlig förhandling och vilken utredning han eller hon kommer att framföra vid den. En parts begäran om muntlig förhandling kan avslås, om yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart förkastas eller om muntlig förhandling med hänsyn till ärendets art eller av någon annan orsak är uppenbart onödig.

Vid muntlig förhandling iakttas vad som bestäms om saken i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

17 §. Information och rätt att utöva tillsyn

Dataskyddsmyndigheten har trots sekretessbestämmelserna rätt att få nödvändig information om de personuppgifter som är föremål för behandling och om andra uppgifter som är nödvändiga för att utöva de befogenheter som anges i artikel 58.

I artikel 58.1 i dataskyddsförordningen finns bestämmelser om dataskyddsmyndighetens rätt att få information och om dess rätt att utöva tillsyn.

I utrymmen som används för boende av permanent natur får inspektion utföras endast om det är nödvändigt för att utreda omständigheter som är föremål för inspektion och om det i det föreliggande fallet finns motiverade och specificerade skäl att misstänka att brott skett eller kommer att ske mot bestämmelserna om behandling av personuppgifter.

En inspektion ska utföras så att den inte i onödan vållar den registeransvarige eller den som behandlar personuppgifter olägenhet och kostnader.

18 §. *Anlitande av sakkunniga*

Dataskyddsmyndigheten får anlita sakkunniga som hjälp när den sköter sina uppgifter. Dataombudsmannen eller påföljdsnämnden kan till sakkunnig utse en person som har gett sitt samtycke och som besitter sakkunskap som är av betydelse för skötseln av dataskyddsmyndighetens uppgifter. En sakkunnig kan delta i en inspektion som avses i artikel 58.1 i dataskyddsförordningen, varvid på den sakkunniges befogenheter tillämpas vad som i artikel 58.1 i dataskyddsförordningen bestäms om rätt att få information.

På en sakkunnig som avses i 1 mom. tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt ansvar när den sakkunnig utför uppgifter som avses i denna lag.

19 §. *Handräckning*

Polisen är skyldig att vid behov ge dataskyddsmyndigheten handräckning när myndigheten fullgör de åligganden som ankommer på den.

20 §. *Sekretess*

Angående tystnadsplikt och förbud mot att utnyttja uppgifter för personer som är anställda hos dataskyddsmyndigheter gäller vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

När en fysisk person har gjort anmälan till dataskyddsmyndigheten om en misstänkt överträdelse av bestämmelser som myndigheten övervakar, ska anmälarens identitet hemlighållas, om det på grund av omständigheterna kan antas vålla olägenheter för anmälaren att hans eller hennes identitet avslöjas.

Det som föreskrivs om en parts rätt till information i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet tillämpas inte i en situation som nämns i 2 mom., om det skulle äventyra anmälarens säkerhet, intressen eller rättigheter om hans eller hennes identitet röjs.

4 kap. Rättssäkerhet och påföljder

21 §. *Besvär till dataskyddsmyndigheten*

När den registeransvarige vägrar att vidta åtgärder på en registrerads begäran har den registrerade rätt att i enlighet med artikel 77 i dataskyddsförordningen föra saken till dataskyddsmyndigheten.

22 §. *Ändringssökande*

Ändring i datasekretessmyndighetens beslut får sökas hos förvaltningsdomstolen genom besvär på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Ändring i förvaltningsdomstolens beslut får sökas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Även dataskyddsmyndigheten får söka ändring i förvaltningsdomstolens beslut.

I ett ärende där dataombudsmannen har fattat ett beslut som avses i artikel 58.2 b, e, g, h eller j i dataskyddsförordningen eller ett interimistiskt beslut som avses i artikel 58.2 f och föreslår för påföljdsnämnden att en tillfällig eller definitiv begränsning eller ett tillfälligt eller definitivt förbud ska utfärdas eller att en administrativ sanktionsavgift ska påföras, får ändring sökas i dataombudsmannens beslut trots att ärendet är anhängigt i påföljdsnämnden. Om ärendet är anhängigt i en fullföljdsdomstol, ska dataombudsmannen underrätta domstolen om förslaget till påföljdsnämnden.

I dataombudsmannens beslut kan det bestämmas att beslutet ska iakttas trots ändringssökande, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat.

23 §. *Dröjsmål med behandlingen*

Om dataskyddsmyndigheten inte behandlar en registrerads besvär, enligt vilka behandlingen av personuppgifter som avser den registrerade strider mot dataskyddsförordningen, eller lämnar en underrättelse enligt artikel 77.2 i dataskyddsförordningen om att ärendet kommer att behandlas inom tre månader, får den som anfört besvären föra ärendet till förvaltningsdomstolen. Förvaltningsdomstolen kan vid behov bestämma att dataskyddsmyndigheten ska fullgöra sin skyldighet vid vite.

Besvär som avses i 1 mom. får anföras tills ärendet har avgjorts eller den underrättelse som avses i 1 mom. har lämnats. Dataskyddsmyndigheten ska underrätta förvaltningsdomstolen om åtgärder som den vidtagit medan besvären varit anhängiga.

24 §. *Kommissionens beslut*

Om dataskyddsmyndigheten i ett ärende som är anhängigt hos myndigheten anser att ett beslut om adekvat skyddsnivå enligt artikel 45 i dataskyddsförordningen som Europeiska kommissionen fattat strider mot dataskyddsförordningen, ska dataskyddsmyndigheten till denna del föra ärendet till Helsingfors förvaltningsdomstol för avgörande.

När förvaltningsdomstolen behandlar ärendet ska förvaltningsprocesslagen (586/1996) iakttas. Om en fråga som avses i 1 mom. är anhängig i Europeiska unionens domstol, kan förvaltningsdomstolen skjuta fram behandlingen av ärendet tills Europeiska unionens domstol har avgjort ärendet.

Om det inte framgår några sådana omständigheter i ärendet att förvaltningsdomstolen skulle ha skäl att ifrågasätta giltigheten av Europeiska kommissionens beslut, fastställer förvaltningsdomstolen beslutet i sitt avgörande. I annat fall föreslår förvaltningsdomstolen att giltigheten av kommissionens beslut ska avgöras av Europeiska unionens domstol i enlighet med artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Ändring i förvaltningsdomstolens beslut får sökas endast i situationer där förvaltningsdomstolen har ansett att det inte finns skäl att ifrågasätta giltigheten av kommissionens beslut utan att Europeiska unionens domstol har tagit ställning till saken och om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

25 §. Verkställigheten av administrativa sanktionsavgifter

Administrativa sanktionsavgifter som avses i artikel 83 i dataskyddsförordningen verkställs med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om verkställighet av böter (672/2002).

26 §. Påföljder

Bestämmelserna om påförande av administrativa sanktionsavgifter i dataskyddsförordningen och denna lag tillämpas också på överträdelse av artikel 10 i förordningen med iakttagande av vad som anges i artikel 83.5 i dataskyddsförordningen.

I 38 kap. 9 § i strafflagen finns bestämmelser om straff för dataskyddsbrott. I 3 och 4 § i det kapitlet finns bestämmelser om straff för kränkning av kommunikationshemlighet och grov kränkning av kommunikationshemlighet samt i 8 och 8 a § om dataintrång och grovt dataintrång. Straff för brott mot tystnadsplikten enligt 34 § döms ut enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte gärningen är straffbar enligt 40 kap. 5 § eller det inte föreskrivs om strängare straff för den någon annanstans i lag.

I 38 kap. 10 § 3 mom. i strafflagen föreskrivs om skyldighet för åklagaren att höra dataskyddsmyndigheten innan åtal väcks för brott som nämns i 2 mom. liksom om skyldighet för domstolen att bereda dataskyddsmyndigheten tillfälle att bli hörd när dylika ärenden behandlas.

5 kap. Särskilda behandlingssituationer

27 §. Behandling av personuppgifter för journalistiska, akademiska, konstnärliga eller litterära ändamål

För att trygga yttrande och informationsfriheten tillämpas inte artikel 5.1 c och d, artiklarna 6, 7, 9 och 10, artikel 11.2, artiklarna 12–22, artikel 34.1–3, artiklarna 35, 36 och 56, artikel 58.2 f, artiklarna 60–63 och 65–67 i dataskyddsförordningen på behandling av personuppgifter som sker för enbart journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande.

Artikel 27 i dataskyddsförordningen tillämpas inte på behandling av personuppgifter där det som föreskrivs i lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (460/2003) ska iakttas. Artiklarna 44–50 i dataskyddsförordningen tillämpas inte, om tillämpningen skulle kränka yttrande- eller informationsfriheten.

För att trygga yttrande- och informationsfriheten tillämpas på behandlingen av personuppgifter för enbart journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande artikel 5.1 a–b och 5.2, artiklarna 24–26, 31, 39, 40, 42, 57, 58, 64 och 70 i dataskyddsförordningen endast i tillämpliga delar.

28 §. *Offentlighetsprincipen*

Om rätten att få uppgifter ur myndigheternas personregister och om annat utlämnande av personuppgifter ur dessa personregister gäller vad som föreskrivs om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

29 §. *Behandling av personbeteckning*

En personbeteckning får behandlas med den registrerades entydiga samtycke eller om det är nödvändigt för att entydigt individualisera den registrerade

- 1) för att utföra en i lag angiven uppgift,
- 2) för att uppfylla den registrerades eller den registeransvariges rättigheter och skyldigheter, eller
- 3) för historisk eller vetenskaplig forskning eller för statistikföring.

En personbeteckning får behandlas vid kreditgivning eller indrivning av fordringar, i försäkrings-, kreditinstituts-, betaltjänst-, uthyrnings- och utlåningsverksamhet, i kreditupplysningsverksamhet, inom hälso- och sjukvården, inom socialvården och inom annan verksamhet för att tillförsäkra social trygghet eller i ärenden som gäller tjänste- och arbetsavtalsförhållanden och andra anställningsförhållanden och förmåner som har samband med dessa.

Utöver vad som i 1 och 2 mom. bestäms om behandling av personbeteckning får en personbeteckning lämnas ut för sådan databehandling som sker för uppdatering av adressuppgifter eller i syfte att undvika mångfaldig postning, om mottagaren redan har tillgång till personbeteckningen.

Personbeteckningen ska inte onödigt antecknas i handlingar som skrivs ut eller upprättas på basis av ett personregister.

30 §. *Behandling i samband med anställningsförhållanden*

Om behandlingen av personuppgifter som avser arbetstagare, test och kontroller som arbetstagare ska genomgå samt krav som gäller utförandet av dem, teknisk övervakning på arbetsplatsen samt hämtande och öppnande av arbetstagarens e-postmeddelanden gäller vad som föreskrivs i lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004).

31 §. *Undantag och skyddsåtgärder som gäller behandling för vetenskaplig och historisk forskning samt statistikföring*

När personuppgifter behandlas för vetenskaplig eller historisk forskning kan man vid behov avvika från de rättigheter som avses i artiklarna 15, 16, 18 och 21 i dataskyddsförordningen förutsatt att

4) behandlingen grundar sig på en tillbörlig forskningsplan,

5) det finns en ansvarig person eller en grupp som ansvarar för forskningen, och

6) personuppgifter används och lämnas ut enbart för historisk eller vetenskaplig forskning eller för något annat förenligt ändamål och verksamheten även i övrigt bedrivs så att uppgifter om bestämda personer inte röjs för utomstående.

När personuppgifter behandlas för statistikändamål kan man vid behov göra undantag från de rättigheter som avses i artiklarna 15, 16, 18 och 21 i dataskyddsförordningen förutsatt att

4) statistiken inte kan uppgöras eller det informationsbehov som ligger till grund för den inte kan tillgodoses utan att personuppgifter används,

5) uppgörandet av statistiken i fråga har ett samband i sak med den registeransvariges verksamhet, och

6) uppgifter inte lämnas ut eller görs tillgängliga så att de kan hänföras till någon bestämd person, om inte uppgifterna lämnas ut för officiell statistik.

När personuppgifter behandlas för vetenskaplig eller historisk forskning eller för statistikföring, behöver den information som avses i artiklarna 13 och 14 i dataskyddsförordningen inte lämnas till den registrerade eller göras tillgänglig för allmänheten till den del som en begränsning är nödvändig på grund av statens säkerhet, försvaret eller den allmänna ordningen och säkerheten, för att förebygga eller utreda brott eller för en tillsynsuppgift som har samband med beskattningen eller de offentliga finanserna.

32 §. Behandling av särskilda kategorier av personuppgifter för vetenskaplig och historisk forskning samt statistikföring

Personuppgifter som avses i artikel 9.1 och artikel 10 i dataskyddsförordningen får med stöd av artikel 9.2 j och artikel 10 behandlas

4) om behandlingen är nödvändig för vetenskaplig eller historisk forskning eller för statistikföring,

5) om vid behandlingen iakttas samma förutsättningar som i 31 § 1 och 2 mom. 1–3 punkten föreskrivs för undantag från den registrerades rättigheter, och

6) när en konsekvensbedömning avseende dataskydd enligt artikel 35 i dataskyddsförordningen utförs.

Om det vid behandlingen är nödvändigt att göra undantag från den registrerades rättigheter enligt 31 § 1 och 2 mom., ska den konsekvensbedömning som nämns i 1 mom. 3 punkten delges dataskyddsmyndigheten skriftligt 30 dagar innan behandlingen inleds.

[33 §. Undantag och skyddsåtgärder som avser behandling för arkivändamål av allmänt intresse

När personuppgifter behandlas för arkivändamål av allmänt intresse kan man vid behov göra undantag från de rättigheter som avses i artiklarna 15, 16, 18, 19, 20 och 21 i dataskyddsförordningen förutsatt att [...]

6 kap. Särskilda bestämmelser

34 §. Tystnadsplikt

Den som vid utförandet av åtgärder som har samband med behandlingen av personuppgifter har fått kännedom om något som gäller en annan persons egenskaper, personliga förhållanden, ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet, får inte i strid med lag för tredje man röja de uppgifter som erhållits på detta sätt.

35 §. Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om dataskyddsmyndighetens förvaltning och personal får utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 kap. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

36 §. Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 25 maj 2018.

Genom denna lag upphävs personuppgiftslagen (523/1999), lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen (389/1994) och förordningen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen (432/1994).

37 §. Övergångsbestämmelser

De tillstånd som datasekretessnämnden beviljat upphör att gälla när lagen träder i kraft. Likaså avskrivs de ärenden som är anhängiga i datasekretessnämnden eller som gäller sökande av ändring i datasekretessnämndens beslut.

För den första mandatperioden som börjar efter det att lagen trätt i kraft utnämns biträdande dataombudsmannen, påföljdsnämndens vice ordförande och dennes ersättare samt en medlem i påföljdsnämnden och dennes ersättare för fyra år.

Det som föreskrivs i 12 § 1 mom. iakttas i fråga om dataombudsmannen från det att han eller hon första gången utnämns till nämnda tjänst efter det att denna lag trätt i kraft.

Vad som i någon annan lag bestäms om dataombudsmannen gäller med stöd av denna lag dataskyddsmyndigheten.

Lag om ändring av 38 kap. 9 § och 10 § 3 mom. i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i strafflagen (39/1889) 38 kap. 9 och 10 § 3 mom.

sådana de lyder, 38 kap. 9 § i lag 525/1999 och 10 § 3 mom. i lag 441/2011, som följer:

38 kap. Om informations- och kommunikationsbrott

9 §. *Dataskyddsbrott*

Den som annars än i egenskap av personuppgiftsansvarig eller personuppgiftsbiträde som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG uppsåtligen eller av grov oaktsamhet skaffar personuppgifter på ett sätt som inte är förenligt med ändamålet med dem, lämnar ut personuppgifter eller översänder personuppgifter i strid med en bestämmelse om personuppgifternas ändamålsbundenhet eller utlämnande eller översändande av personuppgifter i

- 1) allmänna dataskyddsförordningen,
- 2) dataskyddslagen (xxx/xxxx),
- 3) [lagen om behandling av personuppgifter i samband med brottmål (xxx/xxxx)] eller
- 4) någon annan lag som gäller behandling av personuppgifter

och därmed gör intrång i den registrerades integritetsskydd eller åsamkar honom eller henne annan skada eller betydande men, ska för dataskyddsbrott dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

För dataskyddsbrott döms också en person som avses i 1 mom. och som handlar i strid med det som i en bestämmelse som avses i 1—4 punkten bestäms om säker behandling av personuppgifter.

10 §. Åtalsrätt

Åklagaren ska höra dataskyddsmyndigheten innan åtal väcks för sekretessbrott, sekretessförseelse, kränkning av kommunikationshemlighet, grov kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång, om brottet i fråga riktar sig mot ett personregister, samt innan åtal väcks för dataskyddsbrott. När domstolen behandlar ett mål som gäller ett sådant brott ska den bereda dataskyddsmyndigheten tillfälle att bli hörd.

Denna lag träder i kraft den 25 maj 2018.

Lag om ändring av 1 § 1 mom. i lagen om verkställighet av böter

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 1 § 1 mom. i lagen om verkställighet av böter (672/2002) en ny 11 punkt som följer:

1 §. *Lagens tillämpningsområde*

11) administrativa sanktionsavgifter som avses i artikel 83 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG.

Denna lag träder i kraft den 25 maj 2018.

Liite 4. Työryhmän eräiden jäsenten ehdotus luonnokseksi laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta

YLEISPERUSTELUT

Yhteensovittaminen henkilötietojen suojan ja julkisuusperiaatteen keskeistä sisältöä kunnioittaen

Kahden perusoikeuden yhteensovittaminen tulee toteuttaa molempien keskeistä sisältöä kunnioittaen ja rajoitusten on oltava välttämättömiä muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Nykyisen julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetty luovutusrajoitus on hyvä lähtökohta henkilötietojen suojan ja julkisuusperiaatteen yhteensovittamiselle. Nykyisessä sääntelyssä ei kuitenkaan välttämättä oteta riittävällä tavalla huomioon sitä, miten yleisen tietosuoja-asetuksen keskeisten periaatteiden tulisi näkyä käytännön yhteensovittamistilanteissa. Yleisen tietosuoja-asetuksen myötä esimerkiksi käsittelyn lainmukaisuuden edellytykset väljentyvät merkittävästi nykyisestä. Tämän seurauksena nykyisen julkisuuslain 16 §:n 3 momentti ei suojaa enää henkilötietoja vastaavalla tavalla kuin se on tehnyt sitä säädettäessä. Lisäksi nykyinen yhteensovittaminen pohjautuu tilanteeseen, jossa rekisteröidyillä ei ollut yleisen tietosuoja-asetuksen mukaista oikeutta kieltää henkilötietojensa käsittelyä. Muun muassa näistä syistä nykyistä luovutusrajoitusta tulisi kehittää vastaamaan nykytilannetta.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan perusoikeusrajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Tämä tarkoittaa muun ohella sitä, että rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi (ks. PeVM 25/1994 vp; PeVL 9/2017 vp). Yhteensovittamisessa on lisäksi otettava asianmukaisesti huomioon EU-tuomioistuimen vuosien saatossa kehittynyt oikeuskäytäntö (ks. C-73/07, *Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia*; C-92/09 ja C-93/09, *Volker und Markus Schecke ja Eifert*; C-293/12 ja C-594/12, *Digital Rights* ja C-362/14, *Schrems*) ja EU:n perusoikeuskirja, jonka määräykset koskevat perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan mukaan unionin toimielimiä ja laitoksia toissijaisuusperiaatteen mukaisesti, sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta.

Perusoikeuskirja on ollut 1.12.2009 lähtien ollut oikeudellisesti sitova. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.

EU-tuomioistuimen käytännössä perusoikeuksien rajoitusten suhteellisuusperiaatteen mukaisuuden arviointi on usein osoittautunut arvioinnin ratkaisevaksi vaiheeksi. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksityiselämän kunnioitusta koskevan perusoikeuden suoja unionin tasolla edellyttää, että henkilötietojen suoja koskevat poikkeukset ja rajoitukset on toteutettava täysin välttämättömän rajoissa (ks. C-73/07, *Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia*, kohta 56; C-92/09 ja C-93/09, *Volker und Markus Schecke ja Eifert*, kohta 77; C-293/12 ja C-594/12, *Digital Rights*, kohta 52 ja C-362/14, *Schrems*, kohta 92).

Perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaan henkilötietojen käsittelyn on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten. Henkilötietojen suojan yhteensovittaminen julkisuusperiaatteen kanssa kuitenkin edellyttää käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamista. Annettaessa henkilötietoja viranomaisen asiakirjoista tai henkilörekistereistä julkisuuslain nojalla, ei henkilötietojen myöhempi käyttö välttämättä vastaa henkilötietojen alkuperäistä käyttötarkoitusta. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeaminen on siten välttämätöntä julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi.

Käyttötarkoitussidonnaisuuden lisäksi perusoikeuskirjassa korostetaan käsittelyn oikeudellisen perustan, eli suostumuksen tai muun laissa säädetyn käsittelyn oikeuttavan perustan merkitystä. Henkilötietojen käsittelyn oikeudellisesta perusteista on säädetty yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa. Käsiteltäessä erityisiin tietoryhmiin kuuluvia tietoja tulee lisäksi yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan edellytysten täytyttyä. Yksityishenkilöt voivat käsitellä henkilötietoja myös niin kutsutun kotitalouspoikkeuksen nojalla. Kotitalouspoikkeuksella tarkoitetaan sitä, että luonnollinen henkilö voi suorittaa yksinomaan henkilökohtaisessa tai kotitalouttaan koskevassa toiminnassa henkilötietojen käsittelyä ilman, että tällaiseen käsittelyyn sovelletaan yleistä tietosuoja-asetusta. Kotitalouspoikkeus ei siten muodosta käsittelyperustetta henkilötietojen käsittelylle, vaan rajaa henkilötietojen käsittelyn tältä osin asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Julkisuuslaissa säädetyn tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on edistää hyvää tiedonhallintatapaa ja antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöä koskevaan päätöksentekoon ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan (HE 30/1998 vp). Oikeus saada tieto siitä, kuka käyttää julkista valtaa, on suhteessa henkilötietojen suojaan julkisuusperiaatteen keskeistä sisältöä. Julkisuusperiaatteen keskeisen sisällön toteuttamiseksi suhteessa henkilötietojen suojaan on siten keskeistä, että tietoja pyytävällä olisi mahdollisuus saada tämä tieto. Tämä edellyttää käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamista. Sitä vastoin perusoikeuskirjassa säädetystä laillisuusperiaatteesta ei ole välttämätöntä poiketa julkisuusperiaatteen keskeisen sisällön toteuttamiseksi.

Henkilötietojen suoja ja julkisuusperiaate voitaisiin yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevin perusteluin sovittaa yhteen siten, että viranomaisen asiakirjoista voisi antaa henkilötietoja, jos tietojen vastaanottajalla on yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen oikeus käsitellä tietoja. Henkilötietojen käyttötarkoitus voisi olla esimerkiksi vastaanottajan henkilökohtainen tarkoitus, jolloin tietojen käsittely kuuluisi kotitalouspoikkeuksen soveltamisalaan. Henkilötietoja voisi käsitellä myös esimerkiksi rekisterinpitäjän oikeutetun edun nojalla tai esimerkiksi journalistissa tarkoituksissa. Tietoja voisi käsitellä myös esimerkiksi ehdotetun tietosuojalain 3 §:n 1 kohdan nojalla, joka osaltaan toteuttaa julkisuusperiaatetta ja jonka mukaan henkilötietoja voisi käsitellä, jos kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä, elinkeinoelämässä, järjestötoiminnassa tai muussa vastaavassa toiminnassa kuvaavista tiedoista siltä osin kun käsittelyn tavoite on yleisen edun mukainen ja käsittely on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Henkilötietojen sähköisen luovuttamisen nykyaikaistaminen

Nykyisen yhteensovittamisen puutteellisuudet seuraavat osittain siitä, että tietojen luovuttamista ja jakamista koskevat ratkaisut perustuvat 20 vuoden takaiseen tarkasteluun. Yhteensovittaminen pohjautuu siten keskeisiltä osin erilaisten tiedonluovutustapojen erittelemiseen ja nykyisin jo vanhentuneeseen käsitteistöön kuten tuloste ja kopio. Samoin tietojen luovuttamista henkilörekisteristä koskee oma säännöksensä. Henkilötietojen suojaa koskevassa lainsäädännössä henkilörekisterin käsitteellä ei kuitenkaan ole enää vastaavaa merkitystä kuin 20 vuotta sitten.

Tietojen saamis- ja käyttötavoissa on tapahtunut perustavanlaatuisia muutoksia, henkilötietojen käsittelymahdollisuudet ovat kehittyneet ja monimuotoistuneet. Henkilötietojen, kuvien ja puheen tallentaminen on muuttunut aiempaa helpommaksi. Sosiaalisen median luoma kulttuuri, jossa jaetaan helposti tietoja itsestä ja muista suurellekin joukolle vastaanottajia, on madaltanut merkittävästi kynnystä saattaa tiedot suuren joukon saataville. Myös välineet näitä tarkoituksia varten ovat helposti ja kohtuullisin kustannuksin kaikkien saatavilla. Esimerkiksi älypuhelimella on mahdollista äänittää, kuvata ja lähettää tietoja. Tämän lisäksi välineet kulkevat vattomasti mukana ja ovat kiinteä osa arkipäiväisiä toimintoja.

Nämä muutokset tulisi ottaa huomioon yhtäältä siten, että edistetään julkisuutta huolehtimalla siitä, että kansalaiset voivat saada tietoja luontevasti heidän nykyaikana käyttämillään tavoilla ja toisaalta varmistaa, että henkilötietojen suojan näkökulmasta kaikkia tiedon luovutuksen tapoja käsitellään tässä suhteessa tasapuolisesti ja niiden henkilötietojen suojalle aiheuttama riski huomioon ottaen. Säännöksiä henkilötietojen luovuttamisesta sähköisesti tai muussa muodossa tulisi siten yhdenmukaistaa lainsäädäntökehikon nykyaikaistamiseksi ja yksinkertaistamiseksi.

Luovutusrajoitus katsottiin julkisuuslakia säädettäessä riittäväksi sen varmistamiseksi, että henkilötietojen julkisuus ei johtaisi henkilötietojen suojaa koskevien säännösten vastaiseen rekisterinpitoon tai muuhun tietojen vastaiseen käsittelyyn. Muuttuneessa tietojenkäsittelyympäristössä luovutusrajoitusta, joka koskee rekistereissä ja luetteloissa olevia henkilötietoja, sekä tietojen sähköistä luovuttamista, ei voitane pitää enää riittävänä sen varmistamiseksi, ettei henkilötietoja käsitellä henkilötietojen suojaa koskevien säännösten vastaisesti. Luovutettaessa tietoja viranomaisen rekisteristä, viranomaisen voi olla käytännössä mahdotonta tietää, tallennetaanko esimerkiksi suullisesti annettuja tietoja. Myös siitä varmistuminen, että tietoja ei tallennettaisi esimerkiksi valokuvaamalla, voi olla vaikeaa, ellei jopa mahdotonta.

Henkilötiedot ovat nykyään muutettavissa helposti sähköiseen muotoon ja henkilötietojen suoja koskevan lainsäädännön vastainen henkilötietojen käsittely on tämän seurauksena aiempaa helpompaa. Esimerkiksi eduskunnan apulaisoikeusasiamies 19.4.2017 tekemässään ratkaisussaan (dnro 1089/4/16) arvioi henkilöiden nimien julkaisemisesta viranomaisen verkkosivuilla perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn henkilötietojen suojan kautta. Ratkaisussa todetaan, että vaikka viranomaisen toiminnan päämäärien saavuttaminen on yleisen yhteiskunnallisen intressin kannalta tärkeää ja muodostaa siten perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävän syyn, on sääntelyn merkityksessä perusoikeuden rajoittamista muidenkin yleisten

rajoittamisedellytysten oltava käsillä. Lisäksi ratkaisussa korostetaan viranomaisen tietojen jakamisen sääntelyn tarvetta.

Edellä kuvatuista syistä ja seuraavasta tarkemmin ilmenevin perusteluin, osa työryhmän jäsenistä katsoo, että henkilötietoja tulisi voida luovuttaa samoin edellytyksin viranomaisen luona, suullisesti tai sähköisesti. Tämä edellyttäisi saantitavasta riippumattomasta nykyisenkaltaisesta ilmoitusvelvollisuudesta säättämistä. Erilaisten tiedonluovutustapojen yhdenmukaistamisen johdosta henkilötietoja voitaisiin luovuttaa sähköisestikin aina, jos on ilmeistä, ettei luovutus johda rekisteröidyn yksityisyyden loukkaamiseen. Tämä edistäisi tietojen sähköistä luovutusta sekä modernisoisi ja selventäisi nykytilaa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

9 a §. *Tiedonsaanti henkilötietoja sisältävästä asiakirjasta.* Pykälässä säädettäisiin oikeudesta saada henkilötietoja asiakirjasta, johon sovelletaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tai rikosasioiden tietosuojadirektiivin täytäntöönpanosäännöksiä. Yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksillä tarkoitettaisiin tässä yhteydessä myös kansallisen liikkumavaran puitteissa annettuja kansallisia yleissäännöksiä ja erityislainsäädäntöä. Pykälä selkiyttäisi nykytilaa, sillä pykälässä ilmaistaisiin selkeästi oikeus saada tieto henkilötietoja sisältävästä viranomaisen julkisesta asiakirjasta.

Asiallisesti pykälä vastaisi lähtökohtaisesti julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädettyä. Pykälässä ei kuitenkaan viimeksi mainitun lainkohdan tapaan puhuttaisi henkilörekisteristä, vaan viitattaisiin henkilötietojen suojaa koskevien säädösten soveltamisalaan. Nykyisin julkisuuslain henkilörekisterikäsité saa sisältönsä henkilötietolaista, joka taas pohjautuu henkilötietodirektiiviin. Tietosuoja-asetuksen ja direktiivin aineelliset soveltamisalat taas vastaavat tältä osin toisiaan. Ehdotetussa pykälässä ei kuitenkaan enää, kuten myös jäljempänä 16 §:n osalta todetaan, tehtäisi eroa tiedon antamistavan perusteella. Tällainen erottelu ei ole perusteltua ottaen huomioon tapahtunut tiedonkäsittelytapojen voimakas tekninen kehitys.

Asiakirjan sisältämiä henkilötietoja olisi oikeus saada käyttötarkoitussidonnaisuuden estämättä, jos vastaanottajalla olisi oikeus käsitellä kyseisiä tietoja. Henkilötietojen käsittelyn oikeudellisesta perusteesta on säädetty eri tavoin henkilötietolaissa ja yleisessä tietosuoja-asetuksessa. Tällä hetkellä henkilötietolaissa on määritelty verraten tarkasti tilanteet, joissa henkilötietoja saa käsitellä. Oikeudesta käsitellä henkilötietoja säädetään yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa, tietosuojalaisissa ja mahdollisessa erityislainsäädännössä. Henkilötietojen käyttötarkoitus voisi olla myös esimerkiksi vastaanottajan henkilökohtainen tarkoitus, jolloin tietoja voisi käsitellä yleisen tietosuoja-asetuksen niin kutsutun kotitalouspoikkeuksen nojalla. Henkilötietojen käsittelytarkoitus voisi olla myös esimerkiksi journalistiset tarkoitukset. Tietoja voisi käsitellä esimerkiksi ehdotetun tietosuojalain 3 pykälän 1 kohdan nojalla, jonka mukaan henkilötietoja voisi käsitellä, jos kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä, elinkeinoelämässä, järjestötoiminnassa tai muussa vastaavassa toiminnassa kuvaavista tiedoista siltä osin kun käsittelyn tavoite on yleisen edun mukainen ja käsittely on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Asiakirjasta olisi kuitenkin aina annettava tieto siltä osin kuin tieto voidaan antaa asiakirjasta ilman, että henkilötietoja luovutettaisiin. Asiakirjan muut tiedot olisi näin ollen annettava, vaikka pyytäjällä ei olisi yleisen tietosuoja-asetuksen mukaista oikeutta käsitellä henkilötietoja, ellei salassapitosäännöksistä muuta johtuisi.

13 §. Asiakirjan pyytäminen.

Pykälään otettaisiin uusi 2 momentti. Momentin mukaan pyydetessä 9 a §:ssä tarkoitetusta henkilötietoja sisältävästä asiakirjasta tietoja, olisi tiedon pyytäjän ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus. Tiedon pyytäjän ei siten olisi lähtökohtaisesti esitettävä perusteluja pyynnölle, vaan riittävää yleensä olisi, että pyynnön esittäjä ilmoittaisi viranomaiselle, mihin tarkoitukseen aikoo käyttää tietoja. Näin ollen tietoja luovuttava viranomainen voisi varmistua siitä, että henkilötietojen käsittelylle olisi yleisen tietosuojasetuksen edellyttämä käsittelyn oikeusperuste tai että se kuuluisi esimerkiksi niin sanotun kotitalouspoikkeuksen soveltamisalaan.

Ilmoitusvelvollisuus tarkoittaisi, että tietojen pyytäjällä olisi tietoisuus siitä, että henkilötietoja tulee käsitellä niitä koskevan lainsäädännön mukaisesti. Säännöksen tarkoituksen toteutumien ei kuitenkaan edellyttäisi, että viranomaisella olisi yksityiskohtainen käsitys siitä, mitä tarkoitusta varten tietoja käsitellään. Viranomaisella olisi näissäkin tilanteissa viranomaiselle tyypillisesti kuuluva ohjaus- ja neuvontavelvoite.

Tietosuojaviranomaisen vastuulle jäisi viime kädessä sen valvominen, että henkilötietoja saaneella taholla oikeus käsitellä henkilötietoja ja että henkilötietojen käsittely on myös muilta osin yleisen tietosuojasetuksen ja muun henkilötietojen suojaa koskevan säädännön mukaista. Tämä vastaisi nykytilannetta. Tälläkin hetkellä tietosuojavaltuutetun tehtävänä on valvoa henkilötietojen käsittelyä myös tilanteissa, joissa henkilötiedot on kerätty julkisesti saatavilla olevista lähteistä.

Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan olisi tilanteissa, joissa olisi ilmeistä, että tiedon antaminen ei johda henkilötietojen suojan loukkaamiseen. Viranomainen voisi tällöin luovuttaa asiakirjan sisältämiä henkilötietoja ilman, että tiedon pyytäjä kertoo tietojen käyttötarkoituksen. Arvioinnissa olisi kiinnitettävä huomiota muun muassa annettavien tietojen laatuun ja määrään. Esimerkiksi henkilötiedot, jotka koskisivat henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä, elinkeinoelämässä tai järjestötoiminnassa voisivat olla tällaisia tietoja. Mahdollisuudesta saada asiakirjan sisältämiä tällaisia henkilötietoja ei kuitenkaan olisi suoraan johdettavissa oikeutta kyseisten henkilötietojen asettamiseksi kaikkien saataville esimerkiksi yleisiin tietoverkkoihin.

Tietojen laatua arvioitaessa huomiota voitaisiin kiinnittää esimerkiksi siihen, onko kyse erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvista tiedoista. Tällaisten tietojen antaminen voisi johtaa herkemmin henkilötietojen suojan vaarantumiseen tai loukkaamiseen. Tällaisten tietojen käsittely on usein myös salassapitosäännösten alaista. Sitä vastoin esimerkiksi auton rekisterinumero tai IP-osoite olisivat luonteeltaan henkilötietoja, joiden luovuttaminen ei tiedon luonteen vuoksi yleensä johtaisi henkilötietojen tai yksityisyyden suojan loukkaamiseen. Tietojen antamiseen liittyvistä muista olosuhteista voisi kuitenkin seurata, että ajoneuvon rekisterinumeronkin tai IP-osoitteen antaminen saattaisi jossain tilanteessa johtaa henkilötietojen tai yksityisyyden suojan loukkaamiseen. Myös luovutettavien tietojen määrällä olisi arvioinnissa merkitystä. Mitä pienemmästä määrästä tietoja on kyse, sitä todennäköisempää olisi, ettei tietojen luovuttaminen johda henkilötietojen tai yksityisyyden suojan loukkaamiseen.

Tällä hetkellä julkisuuslain 13 §:n 2 momentin mukaan pyydettyä saada tieto salassa pidetystä asiakirjasta taikka viranomaisen henkilörekisteristä tai muusta asiakirjasta, josta tieto voidaan luovuttaa vain tietyin edellytyksin, tiedon pyytäjän on, jollei erikseen toisin säädetä, ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus sekä muut tietojen luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat sekä tarvittaessa tiedot siitä, miten tietojen suojaus on tarkoitus järjestää. Pykälä siirrettäisiin 3 momentiksi ja siitä poistettaisiin sanat "viranomaisen henkilörekisteristä", sillä tästä säädettäisiin vastaisuudessa pykälän 2 momentissa.

Edellytykset henkilötietojen saamiseksi viranomaisen asiakirjasta väljentyisivät siltä osin, että tiedon pyytäjän ei olisi enää vastaisuudessa ilmoitettava henkilötietoja luovuttavalle viranomaiselle, miten tietojen suojaus olisi tarkoitus järjestää. Viranomaisen on käytännössä vaikea soveltaa tätä vaatimusta, joten riittävää olisi, että viranomaiselle ilmoitettaisiin henkilötietojen käyttötarkoitus. Velvollisuus ilmoittaa, miten tietojen suojaus on tarkoitus järjestää, säilyisi kuitenkin salassa pidettävien tietojen osalta.

Lisäksi edellytykset henkilötietojen saamiseksi viranomaisten asiakirjoista väljentyisivät siten, ettei pyytäjän olisi enää ilmoitettava muita tietojen luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeellisia seikkoja viranomaiselle. Tämä olisi mahdollista kun otetaan huomioon 16 §:n 1 momenttiin ehdotettu lisäys, jonka mukaan tietoja ei luovuteta pyydetyssä muodossa tilanteissa, joissa pyynnön noudattaminen aiheuttaisi vaaraa rekisteröidyn henkilötietojen suojalle.

16 §. Asiakirjan antamistavat. Pykälän ensimmäiseen momenttiin lisättäisiin mahdollisuus antaa tieto asiakirjan sisällöstä sähköisesti. Tällä hetkellä tieto viranomaisen asiakirjan sisällöstä annetaan suullisesti taikka antamalla asiakirja viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuunneltavaksi tai antamalla siitä kopio tai tuloste. Vastaisuudessa asiakirjan sisällöstä voitaisiin antaa tieto myös yleisesti käytetyssä sähköisessä muodossa.

Annettaessa henkilötietoja viranomaisen asiakirjoista ei näin ollen tehtäisi enää eroa niiden antamistavan perusteella. Tämä yksinkertaistaisi nykykäytäntöä, jossa henkilötietojen suojan ja julkisuusperiaatteen yhteensovittaminen perustuu keskeisiltä osin erilaisiin tiedonluovutustapoihin. Tämä muutos myös edesauttaisi julkisuusperiaatteen toteutumista. Tiedot olisivat nykyistä helpommin saatavissa, eikä tiedon saaminen ei olisi sidottu esimerkiksi viranomaisen toimipaikkaan. Muutos olisi mahdollinen, sillä henkilötietojen saamiseksi viranomaisen asiakirjasta tulisi ilmoittaa henkilötietojen käyttötarkoitus.

Pykälän ensimmäisen momentin mukaan tieto olisi annettava pyydetyllä tavalla, jollei pyynnön noudattaminen aiheuttaisi kohtuutonta haittaa virkatoiminnalle. Tältä osin momentti vastaisi nykyistä 16 §:n 1 momenttia, jonka mukaan tieto asiakirjan julkisesta sisällöstä on annettava pyydetyllä tavalla, jollei pyynnön noudattaminen asiakirjojen suuren määrän tai asiakirjojen kopiointin vaikeuden tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi aiheuta kohtuutonta haittaa virkatoiminnalle. Tällä hetkellä 1 momentissa on lueteltu tilanteita, joissa tiedon toimittaminen pyydetyllä tavalla voi aiheuttaa kohtuutonta haittaa virkatoiminnalle. Nämä tilanteet sisältyisivät edelleen pykälän ensimmäiseen momenttiin. Pyyntö voisi aiheuttaa kohtuutonta haittaa virkatoiminnalle esimerkiksi tällä hetkellä 16 artiklan 1 momentissa luetelluissa tilanteissa, joissa

pyynnön noudattaminen asiakirjojen suuren määrän vuoksi tai asiakirjojen kopioinnin vaikeuden vuoksi ovat kohtuuttomia.

Nykyisin sähköisen tiedonantamistavan tulisi olla luonteva lähtökohta. Pykälään otettavilla muutoksilla edistettäisiin henkilötietojen sähköistä luovuttamista julkisuuslain soveltamistilanteissa. Pyydettyä tietoa sähköisesti, pyyntöön vastattaisiin sähköisesti, jollei muuhun ole perusteltua syytä.

Pykälän ensimmäiseen momenttiin lisättäisiin edellytys, jonka mukaan tietoja ei voisi luovuttaa, jos pyynnön noudattaminen voisi aiheuttaa vaaraa henkilötietojen suojalle. Tämä lisäys olisi välttämätön, sillä henkilötietojen luovuttaminen sähköisesti olisi vastaisuudessa nykyistä helpompaa. Sähköisessä muodossa olevien henkilötietojen on helpompi jatkokäsitellä ja esimerkiksi yhdistellä muihin tietoihin. Näin ollen henkilötietojen luovuttaminen sähköisessä muodossa tilanteissa, joissa käyttötarkoitussidonnaisuudesta poiketaan, edellyttää, ettei rekisteröidyn henkilötietojen suojaa loukata tietoja luovutettaessa.

Pykälän toisesta momentista poistettaisiin kohta, jonka mukaan viranomaisen ratkaisusta automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidetyn rekisterin julkisista tiedoista on oikeus saada kopio teknisenä tallenteena tai muutoin sähköisessä muodossa, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Lisäksi poistettaisiin kohta, jonka mukaan tietojen antaminen vastaavassa muodossa muusta julkisesta asiakirjasta on viranomaisen harkinnassa, jollei toisin säädetä. Nämä kohdat kävisivät tarpeettomaksi ensimmäiseen momenttiin otetun tietojen luovuttamista sähköisessä muodossa koskevan lisäyksen johdosta. Koska tiedot olisi lähtökohtaisesti aina mahdollista saada sähköisessä muodossa, ei viranomaisen ratkaisusta automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidetyn rekisterin julkisista tiedoista olisi enää syytä säätää erikseen. Teknistä tallennetta ei mainittaisi enää erikseen. Tekninen tallenne on voinut olla esimerkiksi cd-levy. Tällaisten tallennusmuotojen katsottaisiin sisältyvän sähköisessä muodossa annettaviin tietoihin ja tällainen ilmaisu kävisi näin ollen tarpeettomaksi. Nykyisin oikeus saada tieto viranomaisen päätöksestä sähköisesti voidaan evätä erityisistä syistä. Pykälän rakenteellisten muutosten seurauksena erityiset muut syyt tulisivat tarkentumaan virkatoiminnalle aiheutuvaksi kohtuuttomaksi haitaksi ja rekisteröidyn henkilötietojen suojan loukkaukseksi. Tietojen luovuttamisesta ei näin ollen vastaisuudessa voitaisi enää kieltäytyä muiden erityisten syiden perusteella.

Pykälän toisen momentin loppuosa pysyisi ennallaan. Momentin loppuosan mukaan videotallenteesta tai muusta vastaavasta tallenteesta, jolla on viranomaisen kuvaama kuulustelu tai muu tapahtuma, jossa henkilöä kuullaan, saa kuitenkin antaa kopion vain, jos tallenteessa kuultava henkilö siihen suostuu tai jos tallenteen sisältö huomioon ottaen on ilmeistä, ettei kopion antaminen johda hänen yksityisyyden suojansa loukkaamiseen. Toinen momentti on lisätty julkisuuslakiin myöhemmin, eikä sen muuttamiselle ole tässä yhteydessä aihetta.

Pykälän 3 momentin mukaan viranomaisen voisi avata toiselle viranomaiselle mahdollisuuden saada teknisen käyttöyhteyden avulla sellaisia tietoja, joita toisella viranomaisella olisi laissa erikseen säädetyn mukaan oikeus saada tehtävässään käytettäväksi. Momentissa tarkoitettu viranomaisen oikeus saada tietoja tehtävässään käytettäväksi edellyttäisi, että oikeus tietoihin kuuluisi selvästi viranomaisen toimivaltaan ja viranomaisen tehtävän sääntelyyn. Teknisellä

käyttöyhteydellä ei tarkoitettaisi tässä yhteydessä avointa selailumahdollisuutta tietoihin. Tekninen käyttöyhteys rajoittuisi niihin tietoihin, joita viranomaisella olisi oikeus saada. Tällä hetkellä pykälän 3 momentin mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia tietoja. Teknisen käyttöyhteys sujuvoittaisi viranomaisten välistä tietojenvaihtoa. Teknisen käyttöyhteyden avaaminen olisi joka tapauksessa tietoja luovuttavan viranomaisen harkinnassa. Salassapidosta ei säädettäisi enää erikseen tässä yhteydessä, sillä salassa pidettävien tietojen antamisesta toiselle viranomaiselle säädettäisiin julkisuuslain 29 §:ssä.

17 §. *Tiedonsaantioikeuksien huomioon ottaminen päätöksenteossa.* Pykälässä säädetään nykyisin niistä periaatteista, joita viranomaisen on otettava huomioon tämän lain mukaisia päätöksiä tehdessään ja tehtäviä hoitaessaan. Tässä suhteessa viitataan lain 1 §:ssä mainittuun julkisuusperiaatteeseen ja 3 §:ssä todettuun lain tarkoitukseen. Pykälä sisältää lain soveltajalle ohjeen julkisuusperiaatteen ja sen rajoitusten tasapainoisesta noudattamisesta. Pykälän 2 momentissa säädetään erityisesti asiakirjasalaisuutta koskevia säännöksiä sovellettaessa huomioon otettavista seikoista.

Edellä mainitussa tarkoituksessa pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti koskien henkilötietoja sisältäviä asiakirjoja. Momentin mukaan viranomaisen olisi otettava huomioon henkilöiden yksityiselämän suoja ja muut perusoikeudet ja vapaudet henkilötietojen käsittelyssä huolehtiessaan tietojen saamisesta viranomaisen toiminnasta. Nykyinen 2 momentti siirtyisi pykälän 3 momentiksi. **20 §.** *Viranomaisen velvollisuus tuottaa ja jakaa tietoa.* Pykälän nykyisen 3 momentin mukaan viranomaisen on huolehdittava siitä, että yleisön tiedonsaannin kannalta keskeiset asiakirjat tai niitä koskevat luettelot ovat tarpeen mukaan saatavissa kirjastoissa tai yleisissä tietoverkoissa taikka muilla yleisön helposti käytettävissä olevilla keinoilla.

Tietoyhteiskunnan kehittymisen myötä tarve ja mahdollisuus viranomaistietojen välittämiseen kansalaisille yleisissä tietoverkoissa on merkittävästi lisääntynyt. Samalla on otettava asianmukaisesti huomioon henkilötietojen suoja. Säädöstasolla tällaista yhteensovittamista on toteutettu esimerkiksi uuden kuntalain (410/2015) 29 (viestintä) ja 109 (tietojen saatavuus yleisessä tietoverkossa) §:ssä.

Pykälän 3 momenttia täydennettäisiin säätämällä yleisesti siitä, minkälaisia seikkoja viranomaisen olisi otettava huomioon henkilötietojen suojan suhteen silloin, kun henkilötietoja sisältäviä asiakirjoja saatetaan laajasti yleisön saataville. Viranomaisen olisi otettava huomioon, mitä 17 §:ssä säädettäisiin. Näin ollen viranomaisen olisi muun muassa arvioitava, voidaanko henkilötietojen saattamista julkisesti saataville internetissä pitää suhteellisuusperiaatteen mukaisesti välttämättömänä. Tämä edellyttäisi aina tapauskohtaista arviointia, jossa olisi otettava huomioon tavoiteltavat päämäärät. Tapauskohtaisessa arvioinnissa olisi kiinnitettävä erityisesti huomiota tietojen määrään ja laatuun sekä siihen, että henkilötietojen keskeistä sisältöä kunnioitetaan. Lisäksi huomiota olisi kiinnitettävä muun muassa henkilötiedon jakamisesta henkilöille mahdollisesti aiheutuviin vaikutuksiin.

29 §. *Salassa pidettävien tietojen antaminen toiselle viranomaiselle.* Pykälän 3 momentti kumottaisiin, sillä se kävisi tarpeettomaksi uuden 16 §:n 3 momentin johdosta. Pykälän 3 momentin alkuosa, joka koskee teknisen käyttöyhteyden avaamista sellaisiin tietoihin, joita toisella viranomaisella on velvollisuus ottaa päätöksenteossaan huomioon, kävisi tarpeettomaksi uuden 16 §:n 3 momentin johdosta. Lisäksi kumottaisiin momentin jälkimmäinen osa, jonka mukaan salassa pidettäväksi säädettyjä henkilötietoja saa hakea vain henkilöstä, joka on antanut siihen suostumuksen.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 29 §:n 3 momentti,

muutetaan 13 §:n 2 momentti, 16 § ja 20 §:n 3 momentti sekä

lisätään uusi 9 a §, 13 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti muutettuna siirtyy 3 momentiksi, ja 17 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

9 a §. *Tiedonsaanti henkilötietoja sisältävästä asiakirjasta*

Jos viranomaisen asiakirja sisältää tietoja, joiden käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä, on tällaisesta asiakirjasta oikeus saada tieto jokaisella, jolla on henkilötietojen suojaa koskevien säännöksiä nojalla oikeus käsitellä näitä tietoja. Tieto on kuitenkin annettava asiakirjasta siltä osin kuin se voidaan tehdä ilmaisematta henkilötietoja.

13 §. *Asiakirjan pyytäminen*

— — —

Pyydetessä saada tieto edellä 9 a §:ssä tarkoitetusta henkilötietoja sisältävästä asiakirjasta tiedon pyytäjän on ilmoitettava henkilötietojen käyttötarkoitus. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos annettavien tietojen määrä ja laatu sekä muut olosuhteet huomioon ottaen on ilmeistä, että tiedon antaminen ei johda henkilötietojen suojan loukkaamiseen.

Pyydetessä saada tieto salassa pidettävästä asiakirjasta tai muusta asiakirjasta, josta tieto voidaan luovuttaa vain tietyin edellytyksin, tiedon pyytäjän on, jollei erikseen toisin säädetä, ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus sekä muut tietojen luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat sekä tarvittaessa tiedot siitä, miten tietojen suojaus on tarkoitus järjestää.

16 §. *Asiakirjan antamistavat*

Viranomaisen asiakirjan sisällöstä annetaan tieto suullisesti taikka antamalla asiakirja viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuunneltavaksi tai antamalla siitä kopio tai tuloste tai lähettämällä asiakirja yleisesti käytetyssä sähköisessä muodossa. Tieto on annettava pyydetyllä tavalla, jollei pyynnön noudattaminen aiheuta vaaraa henkilötietojen suojalle tai kohtuutonta haittaa virkatoiminnalle.

Videotallenteesta tai muusta vastaavasta tallenteesta, jolla on viranomaisen kuvaama kuultelu tai muu tapahtuma, jossa henkilöä kuullaan, saa kuitenkin antaa kopion vain, jos tallenteesta kuultava henkilö siihen suostuu tai jos tallenteen sisältö huomioon ottaen on ilmeistä, ettei kopion antaminen johda hänen yksityisyyden suojansa loukkaamiseen.

Viranomainen voi avata toiselle viranomaiselle mahdollisuuden saada teknisen käyttöyhteyden avulla sellaisia tietoja, jotka toisen viranomaisen on laissa erikseen säädetyn mukaan oikeus saada tehtävässään käytettäväksi.

Suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten henkilötietoja saa luovuttaa vain, jos niin erikseen säädetään tai jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa.

17 §. Tiedonsaantioikeuksien huomioon ottaminen päätöksenteossa

— — —

Henkilötietojen luovuttamista koskevia säännöksiä sovellettaessa viranomaisen on 1 momentissa mainitusta velvollisuudesta huolehtiessaan otettava tasapainoisella tavalla huomioon sääntelyt, joiden tavoitteena on suojella henkilöiden yksityiselämän suojaa ja muita perusoikeuksia ja -vapauksia henkilötietojen käsittelyssä.

20 §. Viranomaisen velvollisuus tuottaa ja jakaa tietoa

— — —

Viranomaisen on huolehdittava siitä, että yleisön tiedonsaannin kannalta keskeiset asiakirjat tai niitä koskevat luettelot ovat tarpeen mukaan saatavissa yleisissä tietoverkoissa tai muilla yleisön helposti käytettävissä olevilla keinoilla. Henkilötietoja sisältävien asiakirjojen osalta viranomaisen on tästä velvollisuudesta huolehtiessaan sovittava tiedon jakaminen yhteen henkilötietojen suojaa koskevien sääntelyjen kanssa, jolloin huomiota on kiinnitettävä muun muassa tietojen määrään ja laatuun, tiedon jakamisen liittymiseen viranomaisen tehtäviin, tiedon jakamisesta henkilöille mahdollisesti aiheutuviin vaikutuksiin sekä asianmukaisten suojatoimien, kuten pseudonymisoinnin, käyttämiseen.

Dnro 1932/20/17

27.4.2017

MUISTIO**Tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio
Toimistopäällikkö Heljä-Tuulia Pihamaa****Yleisen tietosuoja-asetuksen vaikutukset tietosuojavaltuutetun toimiston resursseihin****1. Yleistä**

Yleinen tietosuoja-asetus edellyttää, että kukin jäsenvaltio takaa täysin riippumattomalle valvontaviranomaiselle riittävät määrälliset ja laadulliset resurssit tehokkaan lainvalvontatyön ja muiden asetuksessa säädettyjen tehtävien hoitamisen turvaamiseksi. Tietosuoja-asetusta sovelletaan 25.5.2018 alkaen.

Tässä muistiossa arvioidaan tietosuojaviranomaisen resurssitarpeita, jotka syntyvät yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämien toimivaltuuksien ja tehtävien suorittamisesta. *Viranomaistoiminnan järjestämisestä syntyy taloudellisia vaikutuksia ennen kaikkea henkilöstö-, yleishallinto-, toimitila- ja tietojärjestelmäkuluista.* Henkilöstöresursseja koskevat kulut pystytään tässä vaiheessa arvioimaan muita kuluja tarkemmin. Arvio on kuitenkin vasta suuntaa antava.

Yleinen tietosuoja-asetus edellyttää, että jokaisessa jäsenvaltiossa on täysin riippumaton valvontaviranomainen, jolla on riittävät resurssit. Riittävät resurssit on asetuksessa asetettu valvontaviranomaisen riippumattomuuden edellytykseksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen 54 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että valvontaviranomaiselle osoitetaan riittävät tekniset, taloudelliset ja henkilöresurssit, tilat ja infrastruktuuri, jotka ovat tarpeen tehtävien suorittamiseksi ja valtuuksien käyttämiseksi tehokkaasti, mukaan lukien tehtävät, jotka liittyvät keskinäiseen avunantoon, yhteistyöhön ja osallistumiseen Euroopan tietosuojaneuvoston työhön.

Tietosuojatyöryhmä WP29 on osoittanut valvontaviranomaisten resursseja koskevan kirjeen jäsenvaltioiden hallituksille (liite 1). Kirjeessä WP 29 haluaa kiinnittää jäsenvaltioiden hallitusten huomion siihen, että valvontaviranomaisten rooli ja tehtävien laatu ja soveltamisala laajenevat sekä kansallisella että eurooppalaisella tasolla. Tällä on vaikutusta valvontaviranomaisten resurssitarpeeseen. WP 29 muistuttaa, että on tärkeää osoittaa valvontaviranomaisille riittävät resurssit, jotta he voivat suoriutua uusista tehtävistään, kouluttaa henkilöstöään, päivittää IT-

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

järjestelmiään sekä lisätä tietoisuutta ja antaa ohjausta uusista säännöistä, jotta voidaan taata eurooppalaisten korkea henkilötietojen suojan taso.

Riippumaton henkilötietojen suojaa valvova viranomainen on henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeuden keskeinen elementti myös EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaan. Euroopan neuvoston tietosuojasopimuksen 108 lisäpöytäkirjassa tunnustetaan, että henkilötietojen suojaa valvovat viranomaiset ovat keskeinen tekijä yksilöiden tehokkaassa suojaamisessa henkilötietoja käsiteltäessä. Jotta yksilöiden suoja toteutuisi tehokkaasti, on näiden viranomaisten toimittava täysin itsenäisesti sekä heillä on oltava tarpeelliset toimivaltuudet ja resurssit toimiakseen tehtävässään.

Tietosuojaviranomaisen resurssitarpeita arvioitaessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota, että *tietosuojavaltuutetun toimiston resurssit eivät enää viime vuosien aikana ole olleet oikeassa suhteessa sille säädettyjen tehtävien kanssa*. Tietosuojavaltuutetun toimistossa vuosittain vireille tulevien ja käsiteltävien asioiden määrä on vuosituhanen alusta lähes nelinkertaistunut, kun taas toimiston budjetti ja henkilöstömäärä on pysynyt lähestulkoon samana.

Tietosuojavaltuutetun toimiston toimintaympäristö on muuttunut digitalisaation ja teknologian kehityksen myötä merkittävästi siitä, kun toimisto perustettiin 30 vuotta sitten. Tietosuojan asema kaikkia jäsenvaltioita sitovana perusoikeutena on korostunut EU:n perusoikeusuudistuksen myötä, jossa henkilötietojen suoja säädettiin yksityiselämän suojasta itsenäiseksi perusoikeudeksi perusoikeuskirjan 8 artiklassa.

Tietosuojavaltuutetun toimiston toimintaan ja työmäärään välittömästi vaikuttavina käytännönesimerkkeinä voidaan mainita EU-tuomioistuimen antamat henkilötietojen suojaa korostavat merkittävät linjaratkaisut, kuten nk. Google ja Safe Harbour -tuomiot. Kuten edellä todettu muutoksesta ja sen myötä kasvaneesta tietosuojaviranomaisen kysynnästä huolimatta toimiston resurssit ovat pysyneet vuosien mittaan lähes muuttumattomina.

Kasvaneesta kysynnästä johtuen tietosuojavaltuutetun toimisto on joutunut viime vuosien aikana voimakkaasti priorisoimaan ja kehittämään uusia keveämpiä toimintamuotoja selviytyäkseen nykyisistä tehtävistään.

Jo vuonna 2008 Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) kiinnitti huomiota tietosuojavaltuutetun toimiston tehtävien lisääntymiseen ja piti toimiston suhteettoman pieniä resursseja toiminnallisena riskinä. VTV totesi jo tuolloin mm., että tietosuojavaltuutetun toimisto ei ole riittävällä nopeudella kyennyt vastaamaan tunnistuspalveluiden kehittämistä koskeviin tietosuojakysymyksiin. Tietosuojavaltuutetun toimiston resurssien niukkuuteen on kiinnitetty huomiota myös eduskunnan ja eduskunnan oikeusasias-

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

miehen lausunnoissa. Viimeksi hallintovaliokunta on todennut lausunnossaan hallituksen esitykseksi eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016 (HavL 14/2015 vp.), että tietosuojavaltuutetun resurssit ovat jo pidempään olleet alimitoitettut suhteessa valtuutetun tärkeään ja laaja-alaiseen tehtäväkokonaisuuteen. Valiokunta on pitänyt tärkeänä, että asetukseen liittyvän siirtymäajan jälkeisten velvoitteiden toteuttaminen resursoidaan. Viimeisimpänä perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 3/2017 vp – U 3/2017 vp kiinnittänyt huomiota perusoikeuskirjan 8 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua riippumattoman viranomaisen merkitykseen tietosuojaperusoikeuden kannalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että valvontaviranomaiselle osoitetaan riittävät resurssit tämän tehtävän asianmukaiseen hoitamiseen.

On selvää, että asetuksen *edellyttämää tehokasta viranomaisvalvontaa ei pystytä toteuttamaan, eikä asetuksessa säädetyistä uusista tehtävistä ole mahdollista selviytyä, ilman viranomaistoiminnan huomattavaa lisäresursointia.*

Todellinen uhka on, että ilman huomattavaa lisäresursointia viranomaistoiminta on tehotonta ja passiivista, jolla on suora vaikutus kansalaisten oikeusturvaan ja kansalliseen kilpailukykyyn. Ilman huomattavaa lisäresursointia on myös riskinä, että viranomaistoiminnan painopiste siirtyy etukäteisestä ohjaus- ja neuvontatehtävästä lähinnä toiminnan jälkikäteiseen valvontaan, jota ei voida pitää toivottavana kehityssuuntana, kun otetaan huomioon tietosuojaviranomaisen nykyistä huomattavasti järeämmät keinot puuttua lainvastaiseen toimintaan muun muassa määräämällä hallinnollinen sakko, joka voi olla suurimmillaan 4 % yrityksen globaalista liikevaihdosta tai 20 miljoonaa euroa, riippuen siitä kumpi näistä määristä on suurempi.

Lisäresursointia arvioitaessa on myös huomioitava, että yleinen tietosuoja-asetus ei ainoastaan lisää tietosuojaviranomaisen tehtäviä *vaan se säättää niistä huomattavasti yksityiskohtaisemmin kuin aiemmin.* Viranomaistehtävät tulee hoitaa asetuksessa säädettyjen tiukkojen määräaikojen kuluessa, priorisointimahdollisuuksien arvioidaan heikkenevän ja hallinnollisten päätösasioiden määrän kasvavan. Tämän lisäksi asetusta edellyttää nyt kansallisesti säätämään, että valvontaviranomaisen passiivisuutta vastaan voidaan nostaa kante yleisessä tuomioistuimessa. Voidaan myös arvioida, että rekisteröityjen oikeudellisen aseman vahvistumisen myötä ja yleisen tietoisuuden lisääntyessä viranomaisen kysyntä jatkaa kasvuaan.

2. Uudet tehtävät ja toimivaltuudet

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

Tietosuojavaltuutetun toimistossa laaditun analyysin mukaan yleinen tietosuojasetus tulee aiheuttamaan tietosuojavaltuutetun toimistolle ainakin seuraavia uusia tehtäviä/prosesseja nykyisten tehtävien lisäksi:

1) yhdenmukaisuusmekanismi ja yhteistyömenettely, 2) hallinnolliset huomautukset ja varoitukset, 3) sakotus, 4) vakiosopimusten hyväksyminen, 5) tietosuojan vaikutusten arviointi, 6) käytäntösääntöjen hallinnointi, 7) sertifikaattien hallinnointi, 8) tietosuojaloukkauksista ilmoittaminen, 9) nykyistä laajempi, jopa kansainvälinen tarkastustoiminta ”tutkimukset” 10) tietosuojavastaavien rekisterin ylläpito 11) rikkomus- ja toimenpiderekisterin ylläpito ja 12) tietosuojaviranomaisen tietosuojavastaava.

Näiden uusien tehtävien hoitaminen edellyttää lisää henkilöresursseja ja samalla viranomaistoiminnan uudelleen organisoimista. Viranomaistoiminnan uudelleen organisoimista ja kasvava henkilöstömäärä aiheuttavat myös muita kuten viranomaisen toimintoihin liittyviä kiinteitä lisäkustannuksia, joiden suuruutta on tässä vaiheessa vaikea arvioida. Tämän lisäksi kuluja syntyy viranomaisen tietojärjestelmien kuten asiahallintajärjestelmän ja kotisivujen uudistamisesta.

Asetuksen yhteisenä keskeisempänä tehtävänä on osallistua jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten väliseen yhteistyöhön, jossa lainsäädännön harmonisointi tapahtuu. Tämä yhteistyö edellyttää EU-viranomaisten yhteistä asiointialustaa, jota suunnitellaan parhaillaan erikseen perustetussa työryhmässä Brysselissä. Asiointialustaan liittyvät tietojärjestelmävaatimukset eivät ole vielä tiedossa, mistä johtuen kustannusten arviointi on näiltä osin haasteellista.

3. Tehtävät ja niiden hoitamiseen arvioidut resurssitarpeet

Oikeusministeriön asettaman henkilötietojen suoja koskevan kansallisen lainsäädännön tarkistamista koskevan työryhmän (TATTI) yhtenä tehtävänä on selvittää, onko kansallista tietosuojaviranomaista koskevaa kansallista lainsäädäntöä tarpeen tarkistaa ja valmistella ehdotus tarvittavaksi lainsäädännöksi kansallisesta tietosuojaviranomaisesta, sen organisaatiosta, tehtävistä ja toimivaltuuksista.

Työryhmän tämän hetkisen ehdotuksen mukaisesti uudessa laissa säädettäisiin tietosuojavirastosta, tietosuojavaltuutetusta, yhdestä tai useammasta apulaisvaltuutetusta, seuraamuslautakunnasta ja viraston muusta henkilöstöstä. Ehdotuksen perusteella tietosuojalautakunta lakkautettaisiin sille kuuluvan keskeisen lupatehtävän kumoutumisen myötä. Uudistuksen myötä viranomaistoiminta tulee organisoida uudelleen, siten että viranomaistehtävät tulee hoidetuksi mahdollisimman

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Tässä vaiheessa voidaan arvioida, että yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyjen tehtävien johdosta viranomaisen tarvitsee lisää sekä korkeakoulututkinnon suorittanutta henkilökuntaa asiantuntijoiksi (vaativuustaso 17-20) että keski- tai muun tason tutkinnon suorittaneita henkilöitä viraston tukipalvelutoimintoihin (vaativuustaso 10-13). Tässä arvioissa resurssitarvearvion laskennan perusteena on kuitenkin käytetty budjettivalmistelussa yleisesti käytettyä laskennallista 80.000 €/htv lukua. Euromääräisten investointien arvio perustuu yleiseen vertailutietoon ja aiempiin kokemuksiin.

Tietosuojaviranomaisen uusiin tehtäviin tarvittavat lisähenkilötyövuodet on arvioitu vertaamalla uusia tehtäviä nykyisiin tehtäviin ja niiden hoitamiseen käytettyyn työaikaan (liitteet 2 ja 3).

Uusista tehtävistä aiheutuvaa lisäresursointitarvetta on myös verrattu muiden pohjoismaiden, erityisesti Ruotsin ja Tanskan viranomaisten tekemiin vastaaviin arvioihin ja esityksiin. Ruotsi on esittänyt yli 40 htv:n ja Tanska yli 30 htv:n lisäystä viranomaistoimintaan. Tämän lisäksi molemmat ovat esittäneet tietojärjestelmiin sekä muuhun yleishallintoon liittyviä kustannuseriä.

A. YHDENMUKAISUUSMEKANISMI/YHDEN LUUKUN PERIAATE (artiklat 60-70)

Kuvaus:

Yhteistyö muiden jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten kanssa, yleisen tietosuoja-asetuksen VII luvun mukaisesti, on viranomaisen keskeisin uusi tehtävä. Mekanismilla pyritään muun muassa edistämään ylikansallisessa verkkoympäristössä lainsäädännön tulkinnan harmonisointia ja siten vahvistamaan kuluttajien luottamusta digitaalisten sisämarkkinoiden aikaansaamiseksi.

Yhdennemukaisuusmekanismi ja yhden luukun -periaate mahdollistavat sen, että rekisterinpitäjät, tietojenkäsittelijät ja rekisteröidyt voivat asioida vain yhden valvontaviranomaisen kanssa. Valvontaviranomainen on velvollinen tekemään yhteistyötä muiden osallistuvien EU-jäsenmaiden valvontaviranomaisten kanssa asetuksessa määrätyn prosessin ja määräaikojen mukaisesti. Viimekätistä ratkaisuvaltaa rajatylittävissä asioissa käyttää Euroopan tietosuojaneuvosto (EDPB), jonka jäseniin kuuluvat jokaisen jäsenvaltion valvontaviranomaisen sekä Euroopan tietosuojavaltuutetun edustajat. Komissiolla on oikeus osallistua kokouksiin ilman äänioikeutta.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

Kansallisen näkemyksen esiintuominen on tässä lainsäädäntöä harmonisoivassa yhteistyössä luonnollisesti erityisen tärkeää myös suomalaisten toimijoiden kannalta, sillä tehtävillä linjauksilla voi olla suuri merkitys kansallisille rekisterinpitäjille, henkilötietojen käsittelijöille ja rekisteröidyille. Täten on ehdottoman tärkeää, että rajatylittävään yhteistyöhön panostetaan ja asioita voidaan hoitaa asetuksessa säädettyjen tiukkojen määräaikojen puitteissa. Viranomaisten työkielenä on englanti, jolla on osaltaan resurssitarvetta lisäävä vaikutus.

Tehtävät:

- jäsenyys EDPB:ssä 1 htv
- EDPB:n alatyöryhmätyö 2,5 htv
- keskinäinen avunanto, yhteiset operaatiot ja muu yhteistyö 3 htv

Resurssitarve **6,5 htv**

B. HALLINNOLLISTEN TOIMIVALTOJEN KÄYTTÖ (58 artikla)**Kuvaus:**

EU:n jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten tehtävät ja toimivaltuuksia on yhdenmukaistettu siten, että ne takaavat tehokkaat seuraamukset ja oikeusturvakeinot yleisen tietosuojasetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Valvontaviranomainen voi puuttua rekisterinpitäjien ja henkilötietojen käsittelijöiden lainvastaiseen toimintaan huomattavasti aiempaa laajemmilla toimivaltuuksilla. Toimivallan käyttö edellyttää hallintolain mukaista selvittelyä, valmistelua ja päätöksentekoa. Seuraamuslautakunnan rooli päätöksenteossa on otettu resurssiarviossa huomioon ja siinä on käytetty arviointi perusteena nykyisen tietosuojalautakunnan kuluja.

Yleinen tietosuojasetus parantaa rekisteröityjen oikeuksia muun muassa säätämällä uusista oikeuksista, jonka seurauksena voidaan arvioida kanteluiden määrän lisääntyvän ja siten vaikuttavan hallinnollisten päätösasioiden määrän. Tämä on myös otettu resurssiarviossa huomioon.

Tehtävät:

- huomautuksien ja varoitusten antaminen
- määräyksien antaminen

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

- velvoite -toimivallan käyttäminen
- hallinnollisten sakkojen määrääminen

Resurssitarve

2,5 htv

C. ENNAKKOKUULEMISTEHTÄVÄT (artiklat 28, 35-36, 40-43)

Kuvaus:

Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan rekisterinpitäjien on silloin, kun henkilötietojen käsittely todennäköisesti aiheuttaa korkean riskin tehtävä tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi. Rekisterinpitäjän on kuultava valvontaviranomaista silloin, kun vaikutustenarvioinnin tulos osoittaa, että käsittely aiheuttaisi korkean riskin, eikä rekisterinpitäjä ole toteuttanut toimenpiteitä riskin pienentämiseksi. Ennakkokuulemismenettely korvasi henkilötietodirektiivin yleisen ilmoitusvelvollisuuden. Prosessi on huomattavasti raskaampi kuin henkilötietolain yleinen ilmoitusvelvollisuusmenettely.

Kansallisessa laissa voidaan säätää siitä, että rekisterinpitäjän on kuultava valvontaviranomaista ja saatava siltä ennakkolupa käsittelylle.

Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan valvontaviranomainen voi hyväksyä 28 artiklassa tarkoitettuja vakiosopimuksia.

TATTI -työryhmän ehdotuksen mukaisesti kansallinen valvontaviranomainen akkreditoisi sertifiointielimen siten kuin yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään. On myös oletettavaa, että erilaisten käytäntöjen määrä tulee kasvamaan.

Tehtävät:

- vakiosopimusten hyväksyminen
- vaikutustenarviointi (DPIA) ja niiden hallinnointi
- korkean riskin tilanteet
- ennakkoneuvonta ja konsultointi
- sertifiointielimen akkreditointi
- käytäntöjen ja sertifiointien hallinnointi:
 - * markkinointi
 - * laatijan hyväksyminen
 - * tarkistaa sertifiointit

Resurssitarve

3 htv

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

D. ULKOMAILLE SIIRROT (artiklat 46-49)**Kuvaus:**

Yleinen tietosuoja-asetus laajentaa oikeusperusteita, joiden mukaisesti menettelemällä henkilötietoja voitaisiin siirtää EU/ETA –alueen ulkopuolelle. Tietosuojavaltuutetulla ei ole aiemmin ollut toimivaltuuksia eikä oikeusperustetta hyväksyä siirtoja.

Tehtävät:

- sopimuslausekkeiden hyväksyminen
- yritystä koskevat sitovien sääntöjen (BCR) hyväksyminen
- ilmoitukset oikeutetun edun perusteella tehdyistä siirroista

Resurssitarve0,5 htv**E. TIETOTURVA-PROSESSI (33 artikla)****Kuvaus:**

Yleinen tietosuoja-asetus edellyttää tietyin edellytyksin, että henkilötietojen tietoturvaloukkauksen tapahduttua siitä ilmoitetaan valvontaviranomaisille ja rekisteröidyille. Velvoite aiheuttaa laajan mediahuomion ja kokonaan uusien toimintaprosessien käyttöönoton tietosuojaviranomaisessa.

Tehtävät:

- Tietoturvaloukkausten ilmoitusten vastaanotto ja toimenpiteet niiden johdosta.

Resurssitarve1 htv**F. TARKASTUKSET (artiklat 57-58)****Kuvaus:**

Tietosuojaviranomaisen tarkastustoimivaltaa on laajennettu suhteessa nykyiseen.

Tehtävät:

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

- suoritettava tutkimuksia yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisesta myös toiselta valvontaviranomaiselta tai muualta viranomaiselta saatujen tietojen perusteella.
- toteutettava tutkimuksia tarkastuksien muodossa.

Resurssitarve

0,5 htv

G. VIRANOMAISEN OMAT REKISTERIT JA TIETOSUOJAVASTAAVA

Kuvaus:

Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan valvontaviranomaisen on ylläpidettävä rekisteriä tietosuojavastaavista sekä nimetä viranomaiseen oma tietosuojavastaava. Tietosuoja-vastaavien yhtenä tehtävänä on toimia valvontaviranomaisen yhteyspisteenä sekä tehtävä yhteistyötä valvontaviranomaisen kanssa. Tietosuojavastaavan on voitava matalalla kynnyksellä kääntyä valvontaviranomaisen puoleen ja saada tarvittavaa tukea toimiakseen tehtävässään tehokkaasti.

Tehtävät:

- valvontaviranomaisen omat tietosuojavastaavan tehtävät asetuksen 39 artiklan mukaisesti
- koordinoida ja avustaa tietosuojavastaavia

Resurssitarve

1 htv

H. VIRANOMAISEN ORGANISOINTIIN KOHDISTUVAT TARPEET

Kuvaus:

Muuttuva lainsäädäntö aiheuttaa tarpeen uudelleen organisoida tietosuojaviranomaisen toiminta, jotta tehtävät voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Uutta henkilökuntaa tulee rekrytoida ja henkilöstön osaaamisesta ja kouluttamisesta huolehtiminen on välttämätöntä. Uudistuksen yhteydessä tehokkaasta tiedottamisesta tulee huolehtia. Vanha ohjausmateriaali tulee käydä läpi, päivittää ja laatia uutta materiaalia. Viranomaisen tarvitsee uudet kotisivut ja lomakkeet. Uudet prosessit pitää luoda ja vanhat päivittää asetuksen mukaisiksi. Voidaan arvioida, että tässä kohtaa esitetty resurssitarve vähentyy tai poistuu kokonaan, kun viranomaisen uudelleen organisointiin ja toimintaedellytysten varmistamiseen liittyvät tehtävät on saatu valmiiksi.

Tehtävät:

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

- osaaminen, koulutus
- uudet prosessit ja vanhojen päivitys
- tiedotus, materiaalit, kotisivut, lomakkeet (sähköinen asiointi oltava mahdollista)
- henkilöstörakenne ja henkilöstön toimenkuvat
- rekrytoinnit

Resurssitarve (määräaikainen)

1,5 htv

I. INVESTOINTITARPEET

Kuvaus:

Uudistuksen aiheuttamat investoinnit jaetaan kolmeen asiakokonaisuuteen 1) organisaatiouudistukseen liittyvä projektibudjetointi 2) asetuksesta johtuvat suorat ja välilliset IT-investoinnit (suunnittelu, ohjelmistotyö, ylläpito, käyttöönotto) 3) muut tarvittavat investoinnit (tiedotus, materiaalit, toimitilojen vaihto, työvälineet ja muut hallintoon kertaluonteisesti kohdistuvat kustannukset):

-projekti-konsulttityö	60.000€
-IT-investoinnit (asianhallinta, viranomaisyhteistyön IT-alusta)	270.000€
-muut	70.000€

Yhteensä

400.000€

Yhteenvedo resurssitarpeesta:

- 1) Yleinen tietosuojasetus ei vähennä nykyisiä viranomaisen tehtäviä.
- 2) Nykyiset viranomaisresurssit ovat riittämättömät suhteessa laissa säädettyyn tehtävään.
- 3) Uudet valvontaviranomaisen tehtävät on pääpiirteittäin esitetty edellä.
- 4) Tietosuojasetusta sovelletaan 25.5.2018 alkaen.
- 5) Viranomaisen toiminta tulee uudelleen organisoida mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla uudet tehtävät ja toimivaltuudet huomioiden.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

- 6) Tämä resurssiarvio perustuu yleiseen tietosuoja-asetukseen, siinä ei ole huomioitu rikosasioiden tietosuojadirektiiviä tai sähköisen viestinnän tietosuoja-asetus ehdotusta.
- 7) Palkkausrakennetta ja -tasoa ei ole erikseen tässä arvioissa huomioitu. Arvioissa on käytetty budjettivalmistelussa yleisesti käytettyä 80.000 €/htv:n lukua.
- 8) Uusien tehtävien hoitamisesta aiheutuva lisäresurssiarvio on suurimmillaan 16,5 htv:tä, eli 1.320.000 €/v
- 9) Kohdassa H esitetty 1,5 htv:n tarpeen arvioidaan poistuvan, kun tehtävät on saatu valmiiksi vuoteen 2020 mennessä.
- 10) Htv:n lisäksi tarvitaan euromääräisiä investointeja vuosina 2018-2019 yhteensä arviolta 400.000€
- 11) Lisäresurssien kustannusarvio tarkentuu myöhemmin.

Taulukko viranomaisen lisäresurssitarpeista vuosina 2018-2021

	2018	2019	2020	2021
HTV	8,25 <small>25.5.2018 alkaen</small>	16,5	15	15
Euroa	660.000	1. 320.000	1. 200.000	1. 200.000
Investointierä euroa	400.000			

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

ISSN 1798-7091 (nid.)
ISSN 1798-7105 (PDF)
ISBN 978-952-259-611-6 (nid.)
ISBN 978-952-259-612-3 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi